

Uchwała Nr XLI/835/14
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 28 października 2014 r.

w sprawie przyjęcia wyników przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym zawartych w raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz oceny realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Na podstawie art. 14 ust. 1, art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 596 z późn. zm.) oraz art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się złożoną przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego informację w sprawie wyników przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym zawartych w raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz oceny realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zawartą w opracowaniu pn. „Ocena zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa warmińsko-mazurskiego”, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Julian Osiecki

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

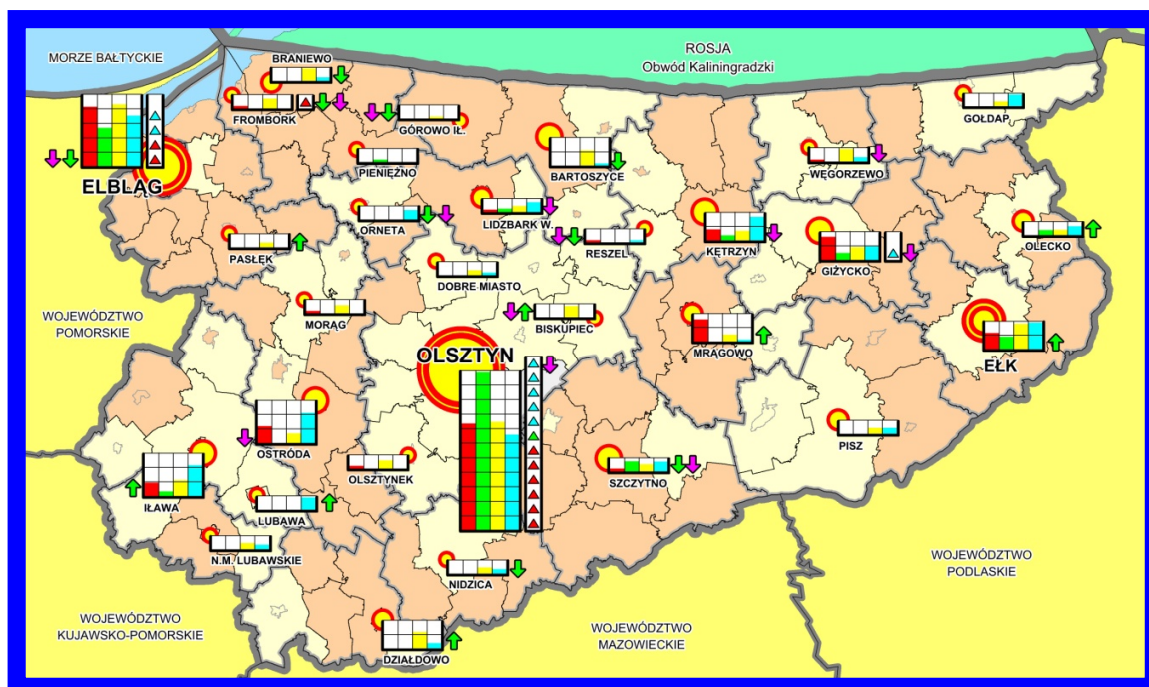

WARMIŃSKO-MAZURSKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W OLSZTYNIE

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Część 1. RAPORT O STANIE I PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Część 2. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

OLSZTYN 2014

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Część 1. RAPORT O STANIE I PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Część 2. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

**Dyrektor Warmińsko-Mazurskiego Biura
Planowania Przestrzennego w Olsztynie:**

Anna Łukaszewicz-Paczkowska

Projektant prowadzący: Andrzej Żywicki

Zespół autorski: Jolanta Celej, Mariola Dekañska, Dorota Jadanowska,
Barbara Grządka, Agnieszka Mrozek, Katarzyna
Krzymowska, Hanna Kurowska, Stanisław Olech,
Aleksandra Sudoł, Teresa Träger, Andrzej Wojtyński, Jacek
Wysocki, Andrzej Żywicki

Opracowanie graficzne: Leszek Buszyło, Małgorzata Jeremicz, Urszula
Juchnowska, Bożena Małysko, Czesława Pawlikowska,
Piotr Schilling, Małgorzata Spiek, Beata Stolarek

W opracowaniu wykorzystano:

- materiały analityczne wykonane w pracowniach P1 i P2
- materiały graficzne wykonane w pracowni komputerowej w Olsztynie oraz w pracowni P2

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	4
CZĘŚĆ 1. Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa.	
Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa.....	6
1. Sieć osadnicza.....	7
1.1. Potencjał ludnościowy ośrodków osadniczych.....	7
1.2. Potencjał usługowy ośrodków osadniczych.....	8
1.3. Potencjał gospodarczy ośrodków osadniczych.....	10
2. Powiązania komunikacyjne.....	13
2.1. Drogowe powiązania komunikacyjne.....	13
2.2. Kolejowe powiązania komunikacyjne.....	17
2.3. Lotnicze powiązania komunikacyjne.....	20
2.4. Wodne powiązania komunikacyjne.....	22
2.5. Przejścia graniczne.....	26
2.6. Trasy rowerowe.....	28
3. Infrastruktura techniczna.....	30
3.1. Elektroenergetyka.....	30
3.2. Odnawialne źródła energii (1).....	32
3.3. Odnawialne źródła energii (2). Duża energetyka wiatrowa.....	35
3.4. Telekomunikacja.....	37
3.5. Zaopatrzenie w gaz.....	39
3.6. Gospodarka wodno-ściekowa.....	41
4. System obszarów chronionych.....	43
5. Dziedzictwo kulturowe.....	46
6. Obszary problemowe.....	49
7. Zagrożenie powodziowe, Żuławy.....	51
8. Tereny zamknięte.....	53
9. Złoża kopalin.....	55
10. Uzdrowiska.....	57
11. Podsumowanie.....	58
11.1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.....	60
11.2. Ocena stanu zagospodarowania przestrzennego województwa.....	63

11.3. Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa.....	68
11.4. Wnioski do planu województwa.....	72
12. SYNTEZA I WNIOSKI KOŃCOWE.....	73
CZĘŚĆ 2. Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym	81
1. Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – ustalonych w planie województwa.....	81
2. Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – postulowanych w planie województwa.....	84
3. Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Podsumowanie.....	89

Załączniki tabelaryczne: Tabela nr 1, Tabela nr 2.

Załączniki graficzne do Części 1: mapy 1 – 18.

WPROWADZENIE

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego” jest dokumentem uchwalonym przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XXXIII/505/02 z dnia 12 lutego 2002 r. Nie określa się ram czasowych obowiązywania tego planu.

Przeprowadzenie okresowej oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa, w tym oceny aktualności planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest stałym elementem prac planistycznych. Ocenę Zarząd Województwa wykonuje co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku. Obowiązek ten wynika z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012 r. poz. 647, j.t., ze zmianami). Zgodnie z przytoczonym przepisem ocenę planu województwa przeprowadza się w trzech płaszczyznach merytorycznych, będących wykładnią dynamiki zagospodarowania przestrzennego. Są to:

- raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa,
- przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa,
- ocena realizacji inwestycji celu publicznego.

Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz wyniki przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa są przedstawiane Sejmikowi Województwa w postaci informacji, a ocena realizacji inwestycji celu publicznego podlega zaopiniowaniu przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną.

Ocena planu województwa powinna odpowiedzieć na pytania dotyczące kształtowania i realizacji polityki przestrzennej w województwie:

- 1) Czy ustalenia planu są aktualne na skutek zmieniających się uwarunkowań, w odniesieniu do zasadniczych elementów struktury przestrzennej województwa (określonych w art. 39 ust. 3 ustawy)?
- 2) Czy ocena stanu zagospodarowania przestrzennego i wyniki przeglądu zmian w tym zagospodarowaniu odzwierciedlają postęp w realizacji planu województwa?
- 3) Czy plan województwa, jako narzędzie realizacji polityki regionalnej, spełnia postawione zadania?

W zależności od odpowiedzi na powyższe pytania należy stwierdzić, czy plan województwa wymaga aktualizacji, a jeżeli tak, to w jakim zakresie i w jakim terminie.

W pracach nad oceną planu województwa odniesiono się do zasadniczych warstw problemowych, takich jak:

- 1) zmiany uwarunkowań zewnętrznych (nadrzędnych), których efekty wymagają uwzględnienia w planie województwa i które powinny przekładać się na zagospodarowanie przestrzenne województwa;
- 2) funkcjonowanie określonych ustawowo elementów struktury przestrzennej województwa, w oparciu o analizę wybranych cech – przeprowadzoną w układzie: stan + zmiany + wnioski;
- 3) realizacja inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ważnych dla prowadzenia polityki regionalnej.

Uwagi metodyczne.

Uwarunkowania zewnętrzne odnoszą się do szeroko rozumianych nadrzędnych uwarunkowań rozwoju przestrzennego województwa, począwszy od regulacji prawnych (dotyczących zmian w obowiązujących przepisach, w dokumentach rządowych, w dokumentach samorządu województwa), a kończąc na funkcjonowaniu poszczególnych systemów i zjawisk na poziomie wykraczającym poza granice województwa bądź poza kompetencje samorządu województwa.

Uwzględniono również uwarunkowania wynikające z opracowań studialnych i analitycznych, sporządzonych dla potrzeb prowadzenia polityki przestrzennej.

Stan zagospodarowania przestrzennego przedstawiono w postaci raportu na koniec 2012 r., z uwzględnieniem także dokumentów opracowanych w 2013 r. przed zakończeniem raportu.

Zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym (przeгляд zmian) analizowano w relacji do stanu z 2005 r., uwzględniając przy tym dynamikę zmian (np. w latach 2005-2012) oraz prognozę zmian (jeżeli była sporządzona dla danego zagadnienia). Podobnie jak w przypadku oceny stanu uwzględniono również rozpoznane zmiany zaistniałe w 2013 r.

Wnioski zawierają skrótową ocenę analizowanych warstw problemowych, w tym również wnioski do planu województwa, np. na temat zakresu niezbędnych bądź proponowanych zmian oraz ich znaczenia dla aktualności planu województwa.

Uwagi warsztatowe.

Baza danych obejmuje: diagnozy „branżowe”, dane statystyczne, dane ze źródeł branżowych, wyniki monitoringu realizacji strategii województwa oraz raporty z realizacji kontraktów wojewódzkich, a także istotne zmiany w przepisach prawa.

Zakresem opracowania objęto zagadnienia, które są przedmiotem ustaleń planu województwa na poziomie struktury przestrzennej województwa. Skoncentrowano się na aspekcie przestrzennym analizowanych zjawisk. Opracowanie posiada zwięzłą, syntetyczną formę raportu, co wynika z zapisu ustawy.

Kryteria wyboru elementów będących przedmiotem analizy:

- ranga ponadlokalna,
- znaczenie dla struktury przestrzennej województwa,
- znaczenie strategiczne dla rozwoju województwa.

Zagadnienia wskazane ustawowo do uwzględnienia w raporcie określa art. 39 ust. 3 ustawy. Są to:

- sieć osadnicza: w celu dokonania oceny funkcjonowania sieci osadniczej analizowano potencjał ludnościowy, usługowy i gospodarczy,
- powiązania komunikacyjne, w tym kierunki powiązań transgranicznych, gdzie analizie poddano powiązania drogowe, kolejowe, lotnicze i wodne, a także funkcjonowanie przejść granicznych oraz trasy rowerowe,
- infrastruktura techniczna, gdzie analizowano funkcjonowanie systemów elektroenergetycznego (na tle odnawialnych źródeł energii) i telekomunikacyjnego, zaopatrzenia w gaz oraz gospodarki wodno-ściekowej,
- system obszarów (przyrodniczo) chronionych,
- dziedzictwo kulturowe (ochrona krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego zabytków oraz dóbr kultury współczesnej),
- obszary problemowe (w tym obszary metropolitalne),
- zagrożenie powodziowe (obszary szczególnego zagrożenia powodzią),
- tereny zamknięte (granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych),
- złoża kopalin (obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin),
- uzdrowiska (ochrona uzdrowisk).

Układ rozdziałów niniejszego raportu dostosowano do listy zagadnień wymienionych powyżej.

W części graficznej opracowania załączono mapy, ilustrujące wątki tematyczne wybrane ze względu na skalę zmian bądź na wagę poruszanych zagadnień. Pominięto zjawiska nieistotne dla potrzeb analizy.

CZĘŚĆ 1.

RAPORT O STANIE

ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO województwa warmińsko-mazurskiego

PRZEGLĄD ZMIAN

W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM województwa warmińsko-mazurskiego

1. SIEĆ OSADNICZA

Analizą objęto 30 ośrodków osadniczych, wytypowanych według wyposażenia w infrastrukturę społeczną rangi ponadlokalnej. Są to: Olsztyn, Elbląg, Ełk (wg KPZK 2030 ośrodki: wojewódzki, regionalny i subregionalny), miasta powiatowe o liczbie mieszkańców od 25 do 50 tys. (4 miasta), miasta powiatowe o liczbie mieszkańców od 15 do 25 tys. (8 miast), pozostałe miasta będące siedzibą powiatów (4 miasta) oraz 5 miast z siedzibą władz gminnych, ponadto uwzględniono 7 miast o liczbie mieszkańców poniżej 10 tys., w których zidentyfikowano usługi o charakterze ponadlokalnym.

1.1. POTENCJAŁ LUDNOŚCIOWY ośrodków osadniczych

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

Niekorzystne tendencje demograficzne oraz trudna sytuacja społeczno – gospodarcza w Polsce mają istotny wpływ na procesy i zjawiska demograficzne zachodzące w regionie. Dotyczy to w szczególności:

- odpływu ludności z regionu,
- spadku przyrostu naturalnego,
- starzenia się społeczeństwa.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu ośrodków osadniczych - w zakresie dotyczącym procesów i zjawisk demograficznych.

Stan ludności w analizowanych ośrodkach osadniczych (2012 r).

Najważniejsze ośrodki osadnicze województwa: Olsztyn, Elbląg i Ełk mają odpowiednio 174,6 tys., 123,6 tys. i 59,6 tys. mieszkańców. Potencjał ludnościowy pozostałych ważniejszych miast wygląda następująco:

- 1) miasta liczące 25 – 50 tys. mieszkańców (4 miasta): Ostróda, Iława, Giżycko i Kętrzyn;
- 2) miasta liczące 15 – 25 tys. mieszkańców (8 miast): Szczytno, Bartoszyce, Mrągowo, Działdowo, Pisz, Braniewo, Olecko i Lidzbark Warmiński;
- 3) miasta liczące poniżej 15 tys. mieszkańców (15 miast): Morąg, Nidzica, Gołdap, Pasłęk, Węgorzewo, Nowe Miasto Lubawskie, Biskupiec Reszelski, Dobrze Miasto, Lubawa, Orneta, Olsztynek, Reszel, Górowo Iławeckie, Pieniężno i Frombork.

Zmiany demograficzne (2005-2012 r.).

W latach 2005-2012 w analizowanych ośrodkach miejskich zaobserwowano następujące zjawiska demograficzne:

- wzrost liczby ludności: nastąpił w większości miast, głównie za sprawą dodatniego przyrostu naturalnego; największy wzrost odnotowano w Lubawie i Ełku (ponad 5%), natomiast największy spadek w Reszlu i Górowie Iławeckim;
- spadek przyrostu naturalnego: w 2012 r. wskaźnik osiągnął wartość ujemną w 14 miastach, z czego najbardziej niekorzystny zaobserwowano w 4 miastach (Reszel, Pieniężno, Lidzbark Warmiński oraz Szczytno); dla porównania w 2005 roku tylko 3 miasta cechowały się ujemnym przyrostem naturalnym; spośród trzech najważniejszych miast w województwie najtrudniejsza sytuacja panuje w Elblągu, natomiast w Ełku jest ona bardzo korzystna; Olsztyn również cechuje dodatni przyrost naturalny, jednak wskaźniki od kilku lat wykazują tendencję malejącą;
- odpływ ludności z miast: w 16 miastach każdego roku obserwowano ujemne saldo migracji, z czego największy ubytek wystąpił w 5 miastach (Braniewo, Górowo Iławeckie, Szczytno,

Nidzica i Bartoszyce); region zaliczany jest do obszarów o jednym z największych odpływów ludności w Polsce; saldo dodatnie wystąpiło jedynie w 6 miastach (najwyższe w Ełku i Węgorzewie);

- starzenie się ludności: udział ludności w wieku poprodukcyjnym w 2012 r. zwiększył się we wszystkich badanych ośrodkach (przekroczył 14%), podczas gdy w poprzednim okresie tylko 4 miasta przekroczyły ten próg; największe nasilenie tego zjawiska wystąpiło w 2 miastach (Reszel i Kętrzyn, powyżej 18,5%); ponadto oba miasta cechują się bardzo niekorzystnym stosunkiem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- zaburzona struktura ludności według wieku: nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (wskaźnik feminizacji) w województwie utrzymywała się przez cały okres; w miastach charakterystyczna jest dominacja liczby kobiet (największa w Olsztynie, Biskupcu, Ostródzie i Bartoszycach), natomiast na terenach wiejskich występuje niedobór liczby kobiet.

3. Wnioski.

Stan ludności w analizowanych ośrodkach osadniczych uległ nieznacznym zmianom. W dwóch przypadkach zmiany liczby ludności wpłynęły negatywnie na pozycję miast w hierarchii sieci osadniczej (Szczytno i Bartoszyce).

Procesy demograficzne w miastach województwa warmińsko-mazurskiego wykazują niekorzystne tendencje, chociaż zgodne z trendami obserwowanymi w Polsce. Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem jest nasilenie odpływu ludności z regionu.

Wnioski do planu województwa.

Analizowane zjawiska demograficzne nie wywołują zmian w hierarchii sieci osadniczej w odniesieniu do najważniejszych miast województwa.

1.2. POTENCJAŁ USŁUGOWY ośrodków osadniczych

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

W analizowanym okresie (2004-2012 r.) pojawiły się nowe dokumenty:

- 1) rangi europejskiej: strategia Europa 2020, w której położony jest nacisk na kwestie związane z edukacją, walką z ubóstwem oraz rozwojem gospodarki opartej na wiedzy;
- 2) rangi krajowej:
  - Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.), odnosząca się m. in. do standardu życia Polaków oraz dostępu do usług publicznych; założeniem jest zbliżenie do średniego poziomu w UE oraz wpisanie ważniejszych ośrodków osadniczych w formułę miejskich obszarów funkcjonalnych;
  - Założenia krajowej polityki miejskiej (2013 r.);
- 3) rangi regionalnej: „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025” (2013 r.). Strategia identyfikuje sektory wysokiej szansy, wśród których znalazły się „usługi medyczne i opieka społeczna dla osób uzależnionych od opieki innych”.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu ośrodków osadniczych - w zakresie dotyczącym potencjału usługowego.

Ranga oraz funkcje analizowanych miast w odniesieniu do potencjału usługowego określonego w planie województwa nie uległy zmianie. Odnotowano natomiast znaczący wzrost potencjału usługowego w najważniejszych ośrodkach osadniczych.

Szkolnictwo wyższe: na obszarze województwa funkcjonują (2010 r.) 22 szkoły wyższe (łącznie z wydziałami, ośrodkami zamiejscowymi i filiami). Odnotowano rozwój i poprawę stanu

bazy naukowo-dydaktycznej uczelni wyższych, szczególnie widoczny od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Najważniejszym ośrodkiem akademickim w regionie jest Olsztyn (6 szkół wyższych), Elbląg (5 szkół wyższych), Ełk (3 szkoły wyższe), a także Szczytno (2 szkoły wyższe, ale studiujących nieco więcej niż w Ełku).

Stacjonarna opieka zdrowotna: na obszarze województwa funkcjonuje (2010 r.) 31 szpitali wielospecjalistycznych (6,5 tys. łóżek), 3 psychiatryczne (783 łóżek), 9 jednospecjalistycznych (303 łóżka) i 1 uzdrowiskowy (85 łóżek). Istnieje 10 zakładów stacjonarnej opieki pielęgnacyjnej i długoterminowej. Ponadto w każdym powiecie istnieją hospicja domowe (opieka w domu pacjenta). Dobrze funkcjonuje ośrodek uzdrowiskowy w Gołdapi (szpital i sanatorium). Największym potencjałem opieki zdrowotnej dysponuje Olsztyn (6 szpitali), Elbląg (4) oraz Ełk (2). Pozostałe szpitale znajdują się w miastach powiatowych oraz w niektórych innych miejscowościach (np. wyspecjalizowane placówki w Ameryce k. Olsztyńka, Fromborku, Górowie Iławeckim).

Infrastruktura kultury: najlepiej rozwinięta jest w stolicy regionu, znajdują się tu najważniejsze, najbardziej wyspecjalizowane rodzaje działalności kulturalnej, w tym obiekty tzw. kultury wysokiej (teatry, muzea, filharmonia, galerie sztuki). Poza Olsztynem ważne znaczenie ma jeszcze Elbląg. W pozostałych miastach infrastruktura kultury jest mniej rozwinięta i nie tak różnorodna.

Infrastruktura sportowa: najlepiej rozwinięta jest w Olsztynie. Infrastruktura w tym mieście cechuje się znaczną różnorodnością, najnowsze obiekty to m. in. basen o wymiarach olimpijskich oraz baza sportowa szkół wyższych. Ważnym ośrodkiem jest także Elbląg, wzrasta znaczenie Ostródy. W Ełku, Lidzbarku Warmińskim, Olecku i Lubawie znajduje się nowa infrastruktura sportowa - stadiony lekkoatletyczne posiadające certyfikat PZLA. Nad Wielkimi Jeziorami, na Pojezierzu Iławskim, nad Zalewem Wiślanym oraz w Olsztynie funkcjonują nowe bazy sportów żeglarskich.

Centra handlowo-usługowe: obiekty o powierzchni sprzedażowej nie mniejszej niż 2 500 tys. m². Takich obiektów w województwie jest 20. Najwięcej w Olsztynie (8), Elblągu (4) i Ełku (2). W kilku pozostałych ośrodkach znajdują się pojedyncze centra: Iława, Giżycko, Olecko, Pisz, Bartoszyce i Szczytno. Obecnie w fazie budowy znajdują się dwie duże inwestycje: w Olsztynie i w Elblągu. Ponadto w Ostródzie istnieje ogromna hala targowo-wystawiennicza, a druga znajduje się w budowie.

Zmiany 2004-2012 r.:

- 1) Szkolnictwo wyższe: znaczny rozwój bazy naukowo-dydaktycznej szkolnictwa wyższego, połączony z jednoczesnym spadkiem liczby studiujących (o 9%) - w 2010 r. liczba studiujących wynosiła 55,4 tys. osób, podczas gdy w 2004 r. było ich ok. 62 tys. Powstała nowa szkoła wyższa w formie ośrodka zamiejscowego UWM w Szczytnie.
- 2) Stacjonarna opieka zdrowotna: nastąpiło podwyższenie standardu większości obiektów stacjonarnej opieki medycznej. Zwiększył się wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. ludności (z 23,7 w 2004 r. do 24,8 w 2012 r.) oraz liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności (z 43,3 do 46,2). Zaobserwowano niekorzystne tendencje dotyczące opieki stomatologicznej – zmniejszyła się liczba lekarzy dentyków w regionie, pogorszył się także wskaźnik ich liczby na 10 tys. mieszkańców (z 9,1 do 6,6).

Na bazie szpitali wojskowych utworzono Szpital Uniwersytecki w Olsztynie oraz Elbląski Szpital Specjalistyczny. W Ełku, w wyniku budowy szpitala rejonowego, znacznie poprawiła się dostępność i warunki stacjonarnej opieki medycznej. Wzmocnił się potencjał ośrodka uzdrowiskowego Gołdap, w wyniku inwestycji w infrastrukturę uzdrowiskową.

- 3) Infrastruktura kultury: większość obiektów najważniejszych instytucji kultury została zmodernizowana, niektóre instytucje otrzymały nowe siedziby (filharmonia w Olsztynie, orkiestra kameralna w Elblągu). Najbardziej istotne inwestycje w infrastrukturę kultury dokonały się w Olsztynie.
- 4) Infrastruktura sportu: budowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportu była prowadzona w wielu ośrodkach w województwie. Największe zmiany zaszły w miastach: Olsztynie, Elblągu, Ostródzie, a także Ełku, Lidzbarku Warmińskim, Olecku i Lubawie, W Olsztynie zbudowano m. in. basen o wymiarach olimpijskich oraz bazę sportową szkół wyższych. W Elblągu przygotowywana jest budowa centrum rekreacji wodnej. W Ostródzie powstał kompleks boisk. W Ełku, Lidzbarku Warmińskim, Olecku i Lubawie zbudowano stadiony lekkoatletyczne posiadające certyfikat PZLA. Nad Wielkimi Jeziorami, na Pojezierzu Iławskim, nad Zalewem Wiślanym oraz w Olsztynie powstały nowe bazy sportów żeglarskich (głównie mariny i ekomariny).
- 5) Centra handlowo-usługowe: do 2004 r. duże centra handlowo-usługowe istniały tylko w Olsztynie i Elblągu. W analizowanym okresie powstało kilka nowych obiektów: 2 w Olsztynie (trzeci znajduje się w fazie budowy: Galeria Warmińska, największy obiekt w regionie), 2 w Ełku oraz po jednym w Iławie, Giżycku, Olecku, Piszcu, Bartoszycach i Szczytnie. W trakcie rozbudowy jest centrum handlowe Ogrody w Elblągu. Ponadto w Ostródzie budowana jest druga hala targowo-wystawiennicza.

3. Wnioski.

Rok początkowy oceny planu zbiega się w czasie z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Cały omawiany okres to czas intensywnych, bardzo szerokich inwestycji w całej branży infrastruktury społecznej. Kluczową rolę w prowadzonych inwestycjach pełniły fundusze pochodzące z UE.

Wnioski do planu województwa.

Potencjał infrastruktury społecznej powinien zostać uwzględniony w planowaniu miejskich obszarów funkcjonalnych (przy wdrażaniu KPZK 2030) oraz przy ustalaniu hierarchii ośrodków osadniczych.

1.3. POTENCJAŁ GOSPODARCZY ośrodków osadniczych

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (2009 r.) wprowadziła możliwość rejestracji podmiotów gospodarczych poza granicą województwa.
- 2) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.) w zakresie rozwoju gospodarczego wskazuje m. in. na potrzebę wspomagania procesów specjalizacji terytorialnej (bazujących na potencjale wewnętrznym województwa), rozwoju klastrów oraz działań dla obszarów przygranicznych na zewnętrznej granicy UE.
- 3) Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025 (2013 r.) akcentuje potrzebę prowadzenia takich działań, jak:
  - rozwój inteligentnych specjalizacji (drewno i meble, żywność wysokiej jakości oraz ekonomia wody);
  - współpraca z innymi regionami, w tym z regionami bałtyckimi, z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, z regionami sąsiadującymi z województwem warmińsko-mazurskim oraz w ramach realizacji Strategii Rozwoju Polski Wschodniej;
  - wzrost innowacyjności firm, rozwój inicjatyw klastrowych oraz kooperacji nauka – biznes;

- aktywność promocyjna i wystawiennicza;
  - monitoring gospodarki województwa (w tym Regionalne Obserwatorium Terytorialne).
- 4) Programy Operacyjne: Innowacyjna Gospodarka, Pomoc Techniczna oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (projekt) wskazują na wagę powiązań między nauką i potrzebami rynku, konieczność rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw oraz wzrostu konkurencyjności regionu.
- Podobnie Regionalna Strategia Innowacyjności (aktualizacja 2010 r.), która rozszerza powyższe o potrzebę rozwoju instytucji otoczenia biznesu wspierających innowacyjność (kapitał załączkowy i podwyższonego ryzyka, aniołowie biznesu, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe).
- 5) PO Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 zwraca uwagę na potrzebę poprawy jakości infrastruktury i wyposażenia portów oraz rozwój akwakultury słodkowodnej.
- 6) Poszerzenie zakresu funkcjonowania specjalnej strefy ekonomicznej (2013 r.), obejmujące nowy horyzont czasowy (do 2026 r.) oraz większy zasięg obszarowy.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu ośrodków osadniczych – w zakresie dotyczącym działalności gospodarczej.

Województwo warmińsko-mazurskie należy do najsłabszych gospodarczo regionów w kraju, generuje zaledwie 2,8% PKB. W przeliczeniu na mieszkańca wartość PKB wynosi 25 563 zł i jest o 26% mniejsza od średniej wartości dla kraju (34 922 zł).

Potwierdzają to takie cechy gospodarki, jak: znaczny udział produkcji surowcochłonnej i pracochłonnej, niski stopień uczestnictwa w wymianie międzynarodowej, niski poziom innowacyjności, wysokie bezrobocie, niskie kwalifikacje pracowników oraz niska przedsiębiorczość.

Specjalne strefy ekonomiczne.

W województwie działają Specjalne Strefy ekonomiczne:

- Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna składająca się z 24 podstref na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego;
- Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, z podstrefami Gołdap i Ełk.

Występują znaczne dysproporcje w wykorzystaniu potencjału poszczególnych podstref. Nastąpił ich rozwój tzn. powiększenie stref o nowe tereny, znaczący wzrost liczby zatrudnionych,

a także wzrost nakładów inwestycyjnych.

Parki Naukowo-Technologiczne.

W województwie funkcjonują 3 Parki Naukowo-Technologiczne, które tworzą przestrzeń na styku nauki, nowoczesnego przemysłu i szeroko rozumianej przedsiębiorczości, park technologiczny jest platformą skupiającą na swoim terenie firmy działające w innowacyjnych branżach stymulujących rozwój potencjału społeczno-gospodarczego regionu:

- Olsztyński Park Naukowo-Technologiczny;
- Elbląski Park Naukowo-Technologiczny;
- Park Naukowo-Technologiczny w Ełku.

Instytucje otoczenia biznesu.

W województwie funkcjonują instytucje otoczenia biznesu do których należą banki, firmy doradcze, ubezpieczeniowe i reklamowe. Główną siedzibą jest Olsztyn, w którym znajduje się ponad 300 firm stanowiących wsparcie aktywności gospodarczej w regionie. Rynek instytucji wspomagających przedsiębiorstwa jest dobrze rozwinięty również w Elblągu (ponad 150 firm) i w Ełku (powyżej 40 firm).

W regionie funkcjonują również ośrodki transferu technologii i centra badawczo-rozwojowe: 7 w Olsztynie oraz 5 w Elblągu.

Warmińsko-mazurskie klastry.

Forma organizacji lokalnych powiązań, wspierających konkurencyjność i innowacyjność branżową w postaci klastrów w województwie warmińsko-mazurskim, w porównaniu do innych regionów Polski, jest stosunkowo młoda. Pierwsze inicjatywy klastrowe powstały po 2007 r. a ich najważniejsza działalność skoncentrowana jest w dwóch miastach: Olsztynie (7) i w Elblągu (4). Głównym animatorem tego sposobu organizowania działalności gospodarczej w regionie jest Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego w Olsztynie. Branże kluczowe w klastrach to: rolnictwo, turystyka, technologie informatyczne. Na obszarze województwa działa obecnie 15 inicjatyw klastrowych.

Reasumując, ocena potencjału gospodarczego województwa wygląda następująco:

- W strukturze gospodarczej regionu czołowe miejsce zajmuje sektor rolniczy (ok. 30 % zarejestrowanych podmiotów gospodarczych); poza tym aktywność gospodarcza koncentruje się w usługach (szczególnie związanych z turystyką), a w niektórych rejonach z przemysłem.
- Utrzymują się znaczne dysproporcje gospodarcze pomiędzy poszczególnymi miastami regionu; dominująca jest pozycja Olsztyna (19,7 tys. podmiotów) oraz Elbląga (11,2 tys.);
- najlepiej rozwijającym się ośrodkiem jest Olsztyn; w przypadku Elbląga wskaźniki wskazują na pewne spowolnienie rozwoju.
- Pozytywnie, chociaż jeszcze w zbyt małym stopniu, zaznacza się działalność specyficznych form działalności gospodarczej: specjalnych stref ekonomicznych, parków technologicznych, instytucji otoczenia biznesu oraz klastrów.
- Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego mają regionalne organizacje wspierania przedsiębiorczości (W-M Agencja Rozwoju Regionalnego, 21 izb gospodarczych).

Najważniejsze zmiany w funkcjonowaniu ośrodków gospodarczych (2005 -2012) to:

- dalsza koncentracja potencjału gospodarczego w Olsztynie i jego otoczeniu;
- spowolnienie rozwoju gospodarczego Elbląga (ośrodka regionalnego);
- rozwój gospodarczy Ełku (ośrodka subregionalnego);
- rozwój gospodarczy 10 ośrodków osadniczych (Ostróda, Iława, Bartoszyce, Działdowo, Giżycko, Kętrzyn, Mrągowo, Olecko i Szczytno), w tym znaczny wzrost nasycenia podmiotami gospodarczymi oraz wzrost przedsiębiorczości;
- powiększenie obszaru specjalnych stref ekonomicznych: w strefie warmińsko mazurskiej wzrost powierzchni wynosi łącznie 79,9 ha (w tym Elbląg, Pasłęk, N. Miasto Lub., Iława, Piecki, Pisz, Biskupiec, Kurzętnik i Kętrzyn) a w strefie suwalskiej łącznie 37,9 ha (w tym Ełk);
- rozwój inicjatyw klastrowych: powstało 15 klastrów, w tym 7 w Olsztynie i 4 w Elblągu.

3. Wnioski.

Proponuje się uwzględnić zagadnienia związane z rozwojem gospodarczym:

- 1) wykorzystanie potencjału ośrodków gospodarczych, na który składają się m. in.:
  - aktywność gospodarcza, produkcja przemysłowa, otoczenie biznesu,
  - specjalizacja produkcji (w tym klastry) oraz wysokie technologie (w tym jednostki badawczo-rozwojowe, parki technologiczne),
  - Specjalna Strefa Ekonomiczna, a szczególnie jej zwiększona oferta terenowa,
  - instytucje transferu technologii i innowacji,
  - warunki do rozwoju centrów logistycznych (w rejonach węzłów komunikacyjnych korytary transportowych);

- 2) uwzględnienie gospodarczych uwarunkowań rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych, szczególnie pod kątem pozyskiwania inwestorów zewnętrznych;
- 3) wskazanie stref wymagających wsparcia procesów rozwojowych, np. stref zagrożenia wykluczeniem społecznym oraz stref wysokiego bezrobocia.

Ponadto zaleca się zwrócić uwagę na zagadnienia szczególne, do których zaliczają się:

- specyfika i specjalizacja gospodarcza regionu, w nawiązaniu do zapisów strategii rozwoju województwa;
- potrzeba aktywizacji społeczno-gospodarczej obszarów przygranicznych na styku z federacją Rosyjską (Obwód Kaliningradzki), uwzględnienie rozwoju małego ruchu granicznego w ofercie gospodarczej regionu;
- stopniowy rozwój gospodarki morskiej, a szczególnie wzrost znaczenia portu morskiego w Elblągu;

Za zasadne uznaje się wypracowanie formuły monitoringu w zakresie zmian potencjału gospodarczego.

Mapa 2 pt. „Sieć osadnicza: potencjał gospodarczy” została umieszczona na końcu opracowania.

2. POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE (w tym kierunki powiązań transgranicznych)

2.1. DROGOWE POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Paneuropejskie korytarze transportowe (1997 r.) na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obejmują:
  - korytarz I: Warszawa – Kowno – Ryga – Helsinki, w tym S61 „Via Baltica”,
  - korytarz IA: Gdańsk – Elbląg – Kaliningrad – Ryga, w tym droga nr 22 od Elbląga do granicy z Obwodem Kaliningradzkim FR;
  - korytarz VI: Gdańsk-Katowice -Żylina, w tym droga S7.
- 2) Transeuropejska sieć transportowa TEN-T (projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady) obejmuje:
  - w sieci bazowej: drogę nr 7 Gdańsk – Warszawa, nr 22 Malbork – gr. państwa, nr 61 Ostrów Mazowiecka – Ełk – Budzisko;
  - w sieci kompleksowej: drogę nr 16 Grudziądz – Ełk oraz punkty multimodalne w Braniewie i Ełku.
- 3) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.) wprowadza do sieci dróg ekspresowych, poza drogami ujętymi w istniejącej sieci, również drogi nr 22 Tczew – Elbląg i nr 16 Borki Wielkie – Ełk (jako Etap III, do 2030 roku).
- 4) Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (zmienione w 2009 r.) wprowadza do sieci dróg ekspresowych (S7, S22 i S51) projektowaną drogę nr S61 „Via Baltica” (k. Ełku). Nie uwzględniono w nim drogi nr 16.
- 5) Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015 (2011 r.): projekt zmiany uchwały (załącznik nr 5, 2013 r.) wprowadza dodatkowe inwestycje na drodze S7 (Olsztynek – Miłomłyn i Nidzica – Napiérki) oraz S51 (Olsztyn – Olsztynek).

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu drogowych powiązań komunikacyjnych.

Główny układ drogowy województwa tworzą drogi krajowe i wojewódzkie, które obsługują zarówno powiązania zewnętrzne jak i wewnętrzne. Wyróżniają się następujące **drogi krajowe**:

- 1) drogi nr S7, S22/22 i S51/51, w przyszłości uzupełnione o drogę S61;

- 2) powiązania w układzie równoleżnikowym: drogi nr 16, 15 i 53, oraz nr 58;
- 3) powiązania w układzie południkowym: drogi nr 63 i 65 oraz nr 57 i 59.

Spośród **dróg wojewódzkich** wyróżniają się:

- 1) ciąg 6 dróg obsługujący północną część województwa oraz przejmujący ruch z przejść granicznych: nr 504-507-512-592-655-653, a także droga nr 591 (do granicy państwa);
- 2) drogi wiążące województwo z sąsiednimi regionami:
  - w kierunku zachodnim (8 dróg): nr 515, 519, 521, 526, 527, 538 i 544-545;
  - w kierunku południowym (3 drogi): nr 541 i 542-544;
  - w kierunku wschodnim (3 drogi): nr 650-651, 655 i 653;
- 3) pozostałe drogi wojewódzkie zapewniają powiązania miast powiatowych.

Stan dróg:

- 1) przestrzenny układ powiązań sieci dróg oceniany jest jako prawidłowy (pod kątem kierunków powiązań zewnętrznych i wewnętrznych);
- 2) główny układ drogowy województwa tworzą drogi krajowe (1,3 tys. km) oraz ważniejsze drogi wojewódzkie (1,9 tys. km);
- 3) droga nr 16 (główna równoleżnikowa oś komunikacyjna województwa) posiada za niską klasę techniczną – powinna być drogą ekspresową;
- 4) brakuje obwodnic miejscowości: w miastach ruch tranzytowy nakłada się na ruch lokalny, a stan tych odcinków jest gorszy od sieci zamiejscowej;
- 5) obiekty wymagające przebudowy:
  - obiekty mostowe na drogach krajowych (262 obiekty, w tym 18 obiektów nienormatywnych): 7% wymaga przebudowy bądź remontu (w poprzednim okresie było to 60%);
  - obiekty mostowe na drogach wojewódzkich (172 obiektów, w tym 81 obiektów nienormatywnych): 47% wymaga przebudowy (w poprzednim okresie było to 57%);
  - aleje przydrożne wzdłuż dróg wojewódzkich: konflikty w relacji przebudowa drogi – ochrona zieleni wymagają wypracowania sposobu ich rozstrzygnięcia;
  - kolizyjne skrzyżowania dróg z kolejami;
- 6) stan techniczny głównej sieci drogowej ulega systematycznej poprawie, aczkolwiek stan większości dróg nadal jest niezadowolający:
  - drogi krajowe wymagają przebudowy (30%): do parametrów dróg ekspresowych (nr 7 i 51), pozostałe do parametrów GP bądź G;
  - drogi wojewódzkie wymagają przebudowy (43%): do parametrów G lub Z oraz zmiany kategorii (niektórych odcinków);
- 7) większość dróg nie jest przystosowana do ruchu samochodów ciężarowych:
  - a) obciążenie 11,5 t/oś (zgodnie z wymogami UE): drogi krajowe nr 7 i nr 22 (odcinki);
  - b) obciążenie do 10 t/oś:
    - drogi krajowe: nr 16 (na odcinku gr. woj. – Mrągowo i Orzysz – gr. woj.), nr 15, 51 i 57 (na odcinku Biskupiec – gr. woj.), nr 63, nr 65 (na odcinku Ełk – gr. woj.);
    - drogi wojewódzkie: nr 592 (na odcinku Bartoszyce – Kętrzyn), nr 591 (na odcinku Kętrzyn – Mrągowo), 506 (na odcinku Braniewo – droga krajowa nr 22) oraz nr 536;
  - c) obciążenie 8 t/oś cechuje pozostałe drogi krajowe i wojewódzkie.
- 8) wzrastające natężenie ruchu: niezbędne jest inwestowanie w poprawę stanu dróg.

Podsumowanie zmian 1999-2004 r.:

1. Spośród 1 324 km dróg krajowych przebudowano 60 km, oraz wyremontowano 264 km, spośród 192 obiektów mostowych przebudowano bądź wyremontowano 39 obiektów.
2. Spośród 1 911 km dróg wojewódzkich przebudowano 66 km, oraz wyremontowano 106 km, spośród 187 obiektów mostowych przebudowano bądź wyremontowano 42 obiekty.

Zmiany 2005-2012 r.:

1. Zmiany w funkcjonowaniu dróg krajowych:

- 1) spośród 1322 km dróg krajowych przebudowano ponad 200 km oraz wyremontowano ponad 460 km; najważniejsze realizacje:
  - drogi ekspresowe: nr S7 (Elbląg – Miłomłyn, Olsztynek – Nidzica, obwodnice miejscowości) oraz S22;
  - przebudowa drogi nr 7 na odcinku Jazowa – Elbląg;
  - przebudowa drogi nr 16 na odcinkach: Gietrzwałd – Nagłady, Wójtowo – Barczewo – Biskupiec (wraz z obejściami miejscowości), budowa obwodnicy Ełku; odcinek Biskupiec – Borki Wielkie w trakcie przebudowy (zakończenie w 2014 r.);
  - przebudowa drogi nr 51 na odcinku Spręcowo – Barcikowo (wraz z obejściami miejscowości) oraz na odcinku Dobre Miasto – Kosyń;
  - budowa obejścia Mrągowa w ciągu drogi nr 59;
  - budowa obwodnicy Gołdapi i Olecka w ciągu drogi nr 65;
  - przebudowa drogi nr 65 na odcinku Gołdap – Kowale Oleckie (w realizacji);
- 2) w trakcie opracowywania są dokumentacje projektowe dla potrzeb:
  - budowy drogi nr 61 („Via Baltica”);
  - przebudowy dróg: nr S7 na odcinkach Miłomłyn – Olsztynek, Nidzica – Napierki oraz nr S51 na odcinku Olsztyn – Olsztynek;
  - przebudowy dróg: nr 16 na odcinku obwodnicy Olsztyna, Borki Wielkie – Ełk (wraz z budową obejścia Mrągowa i Orzysza), nr 15 (wraz z obwodnicą Nowego Miasta Lubawskiego i Lubawy);
- 3) spośród 262 obiektów mostowych wybudowano lub przebudowano 118 obiektów, 17 obiektów wyremontowano; najważniejsze budowy:
  - w ramach kontraktów: na drodze nr S7 (11 mostów, 14 wiaduktów), na drodze nr 16 (6 mostów, 17 wiaduktów, 3 przejścia podziemne, 1 przejazd gospodarczy), na drodze nr S22 (6 mostów, 26 wiaduktów, 13 przejazdów), na drodze nr 59 (1 most, 2 wiadukty, 1 kładka), na drodze nr 65 (1 most, 3 wiadukty);
  - poza kontraktami wykonano 10 mostów i 3 kładki dla pieszych.

2. Zmiany w funkcjonowaniu dróg wojewódzkich:

- 1) spośród 1 911 km dróg wojewódzkich przebudowano około 280 km, oraz wyremontowano 300 km; najważniejsze realizacje:
  - przebudowa odcinka drogi nr 592 Bartoszyce – Kętrzyn (41 km);
  - przebudowa odcinków dróg: nr 656 (Staświny – Ranty, Staświny – Zelki – Ełk, Berkowo – Grabnik, Woszczele – Chrzanowo), nr 650 (Boćwinka – Grabowo), nr 537 (Marwałd – Frygnowo, Mielno – dr. nr 7), nr 643 (Wilkasy – Olszewo), nr 526 (Śliwice – Kąty), nr 650 (Banie Mazurskie – Gołdap), nr 667 na odcinku Nowa Wieś Ełcka – Biała Piska;
  - poprawa układów komunikacyjnych miast: Lidzbark Warmiński, Morąg, Orneta, Kętrzyn, Braniewo, Gołdap, Łukta, Pasłęk, Lubomino, Słupnica, Miłakowo, Biskupiec Pomorski, Frygnowo, Stębark, Łąčno, Frombork, Mostkowo, Nowica, Bartoszyce;
  - rozbudowa dróg (w realizacji): nr 650 na odcinkach Kętrzyn – Srokowo, Srokowo – Węgorzewo, Węgorzewo – Banie Mazurskie, nr 521 na odcinku Susz – Iława, nr 536 na odcinku Iława – Samplawa, nr 503 na odcinku Elbląg – Tolkmicko – Pogrodzie, nr 541 na odcinku Lubawa – Lidzbark, nr 513 na odcinkach Pasłęk – Orneta i Orneta – Lidzbark Warmiński, nr 527 na odcinku Jelonki – Rychliki, nr 545 na odcinku Działdowo – Nidzica;
- 2) spośród 172 obiektów mostowych wybudowano 11 mostów/wiaduktów (5 kładek dla pieszych), przebudowano 17 mostów na przepust, przebudowano 51 przepustów; najważniejsze realizacje:

- budowa mostów/wiaduktów (4) w miejscowościach: Krosno, Grabno, Bartoszyce, Wardomy;
- przebudowa bądź odbudowa mostów/wiaduktów (7) w miejscowościach: Biedaszki, Krasnołąka, Pityny, Kalisty, Olkowo, Lidzbark Welski, Jeziorany, Kuligi;
- budowa kładek dla pieszych (2) w miejscowościach: Burkat i Jeziorany.

Szczegółowy wykaz zrealizowanych zadań przedstawiają tabela nr 1 i tabela nr 2, umieszczone w części 2 opracowania pt. „Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym”.

3. Wnioski.

Usytuowanie międzynarodowych korytarzy transportowych nie przekłada się na główny szkielet komunikacyjny województwa;

Przestrzenny układ powiązań sieci dróg oceniany jest jako prawidłowy. Brakuje obwodnic miejscowości. Stan techniczny głównej sieci drogowej jest niezadowolający.

Nie zakwalifikowanie drogi nr 16 do klasy dróg ekspresowych ma negatywne znaczenie dla funkcjonowania struktury przestrzennej województwa. W KPZK 2030 droga ta została włączona w projektowaną sieć kompleksową TEN-T, a jej odcinki budowane są na parametrach drogi ekspresowej.

Zgodnie z KPZK 2030 w dalekiej perspektywie należy uwzględnić podniesienie klasy drogi 22 na odcinku granica województwa – Elbląg (nawet do parametrów drogi ekspresowej).

Na układ sieci dróg w województwie wpływ będzie miała inwestycja związana z budową drogi ekspresowej S61 „Via Baltica”.

Zmiany w funkcjonowaniu dróg krajowych ocenia się pozytywnie. Zakres wykonanych zadań jest dużo większy porównaniu z poprzednim analizowanym okresem. 30% długości dróg krajowych nadal wymaga inwestycji. Najważniejsze inwestycje na drogach krajowych zrealizowano na drogach nr 7, 22, 16, 51, 65.

Zmiany w funkcjonowaniu dróg wojewódzkich obejmują długą listę zrealizowanych zadań, wiele inwestycji jest w przygotowaniu. 43% długości dróg wojewódzkich nadal wymaga przebudowy bądź remontu. Najważniejsze realizowane inwestycje obejmują: przebudowy 21 odcinków dróg oraz 13 ulic i 13 skrzyżowań w miejscowościach, zbudowanie 11 mostów/wiaduktów oraz przebudowy 17 mostów na przepusty.

Wnioski do planu województwa.

Odnotowane zmiany w funkcjonowaniu głównej sieci dróg, w tym również zmiany wynikające z przebudowy dróg, nie wywołują zmian w strukturze przestrzennej województwa. Istotne znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego mają przebudowy dróg po nowym śladzie, w tym budowane obejścia miejscowości oraz węzły drogowe. Znaczną zmianą w zagospodarowaniu przestrzennym dróg będzie budowa drogi S61 („Via Baltica”).

Wskazuje się na potrzebę monitorowania zmian w zakresie rozwoju istotnych elementów sieci drogowej, w tym głównie inwestycji na drogach krajowych i wojewódzkich oraz natężenia ruchu na tych drogach.

Wnioskowane działania:

- budowa drogi ekspresowej S61, zwanej „Via Baltica”;
- dalsza przebudowa drogi nr S7 do parametrów drogi ekspresowej;
- przebudowa drogi nr S51 do parametrów drogi ekspresowej;
- dalsza przebudowa drogi nr 16 na parametrach drogi ekspresowej oraz włączenie jej do sieci dróg ekspresowych, w powiązaniu z autostradą A1 i „Via Baltica”;
- rozbudowa odcinka drogi nr 51 Olsztyn – Bezledy do parametrów GP;

- budowa obwodnicy Olsztyna: węzła dróg krajowych nr 16, 51 i 53;
- budowa obwodnic miast i miejscowości;
- przebudowa pozostałych dróg krajowych i dróg wojewódzkich do parametrów klas GP bądź G, zmiana kategorii i klas niektórych dróg wojewódzkich.

Mapy przedstawiające zmiany w funkcjonowaniu dróg krajowych i wojewódzkich umieszczono w załączeniu, na końcu opracowania.

2.2. KOLEJOWE POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Paneuropejskie korytarze transportowe (1997 r.) na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obejmują:
  - korytarz I, w którym mieści się linia „Rail Baltica”;
  - korytarz IA, w tym linia nr 204 Malbork – Elbląg – Braniewo;
  - korytarz VI, w tym linia nr 9 Gdańsk – Iława – Warszawa.
- 2) Transeuropejska sieć transportowa TEN-T (projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady) obejmuje m. in.:
  - w sieci bazowej: linie kolejowe Gdańsk – Warszawa (nr 9/E 65), Malbork – gr. państwa (nr 204), Warszawa – Ełk – Trakiszki (E75 „Rail Baltica”, projekt priorytetowy, rozpoczęty proces przygotowania);
  - w sieci kompleksowej: linie kolejowe Poznań – Skandawa (nr 353), Korsze – Ełk (nr 38), węzły multimodalne: Braniewo, Ełk.
- 3) Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (2004 r.) wprowadziło zmiany kategorii linii państwowych, a linie znaczenia miejscowego zostały przekazane samorządom. W okresie analizowanym (2005-2012) rozporządzenie to ulegało zmianom (ostatnia z 2013 r.), które obejmują m. in.:
  - Dołączenie do kategorii linii państwowych 3 linii: nr 38 (odcinek Korsze – Białystok), nr 39 oraz nr 216; ponadto odcinek linii nr 41 Ełk – Olecko został przywrócony do wykazu jw.
  - Wyłączenie z kategorii linii państwowych 3 linii: nr 41 (odcinek Olecko – Gołdap), nr 219 (poza odcinkiem Olsztyn – Marcinkowo, pozostawionym w wykazie) oraz nr 220 (odcinek Morąg – Olsztyn).
- 4) Projekt TransBaltic (2011 r.): Studium stanu i potencjału połączenia kolejowego: Szczecin – Koszalin – Słupsk – Gdańsk – Olsztyn – Ełk wskazuje na potrzebę utworzenia nowego korytarza transeuropejskiego i włączenie go do sieci TEN-T. Na obszarze województwa to odcinki linii: nr 204 (Malbork – Elbląg – Bogaczewo), nr 220 (Bogaczewo – Olsztyn), nr 353 (Olsztyn – Korsze) oraz nr 38 (Korsze – Ełk).

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu kolejowych powiązań komunikacyjnych.

Obszar województwa warmińsko-mazurskiego obsługiwany jest przez linie kolejowe o znaczeniu państwowym i lokalnym, niektóre z nich obsługują powiązania międzynarodowe i międzyregionalne. Długość linii kolejowych na obszarze województwa wynosi 1 393,5 km. Linie znaczenia państwowego stanowią 51%. Linia magistralna ma długość 105,6 km, linie I rzędne 607,97 km, linie II rzędne – 496,13 km, a linie znaczenia miejscowego 85,17 km. Ponad 33% linii jest zelektryfikowanych. W województwie jest 48,59 km linii o szerokim torze i 48 km linii wąskotorowych.

Do najważniejszych na terenie województwa należą następujące linie kolejowe:

- 1) Magistrała nr 9 (E65) Gdańsk – Łąwa – Warszawa – Żylin: wiąże porty polskie z południem Europy (korytarz VI, sieć bazowa TEN-T);
- 2) Linie pierwszorzędne o znaczeniu państwowym:
  - nr 204 Malbork – Braniewo – Kaliningrad: łączy porty z Obwodem Kaliningradzkim i krajami nadbałtyckimi (korytarz IA, sieć bazowa TEN-T);
  - nr 353 Poznań Wschód – Łąwa – Olsztyn – Korsze – Skandawa – Czerniachowsk: wiąże przejścia graniczne na północy i zachodzie Polski (proponowana do sieci kompleksowej TEN-T);
  - nr 38 Białystok – Korsze oraz nr 216 Działdowo – Olsztyn (powiązanie stolicy województwa z Warszawą).
- 3) Linie regionalne: nr 220 Olsztyn – Bogaczewo (powiązanie Olsztyna z portami) oraz Olsztyn – Szymany (powiązanie z lotniskiem, linie nr 219 i 35).

Ważne znaczenie ma linia „Rail Baltica” (E-75) Warszawa – Białystok – Ełk – Suwałki – Trakiszki. Obecnie na obszarze województwa składa się z odcinków linii: nr 38, nr 41 oraz nr 39. Położona w korytarzu I i zaliczona do sieci bazowej TEN-T (projekt priorytetowy), łączy Polskę z krajami bałtyckimi.

Ponadto funkcjonują 3 krótkie odcinki linii kolejowych o szczególnym znaczeniu (ważne dla bezpieczeństwa państwa): Korsze – Bartoszyce (nr 38), Olsztyn – Marcinkowo (nr 219) oraz Orzysz – Ełk (nr 223).

Główne **węzły kolejowe** to Olsztyn, Elbląg, Ełk, Łąwa, Korsze, Bogaczewo, Działdowo, Braniewo. Bocznice kolejowe w miastach są wykorzystywane w nieznacznym stopniu.

Linie o torze szerokim służą do przewozu towarów między Polską a Obwodem Kaliningradzkim. Eksploatowane jest 27 km tych linii. Przy liniach tych zlokalizowane są punkty przeładunkowe węgla, ropy i materiałów sypkich. Linie o torze szerokim to:

- Bogaczewo – Braniewo – Kaliningrad: linia nr 217, punkty przeładunkowe: Piórkowo, CPN, Rucianka, Chruściel, Autostrada, Pierzchały; na odcinku Bogaczewo – Kurowo Braniewskie (24 km) tor jest nieczynny;
- Żelaznodaróżnyj – Wielewo – Gradowo: linia nr 205, punkty przeładunkowe: Wielewo, Kotki, Gradowo;
- Białystok – Głomno – Kaliningrad: linia nr 38, na odcinku Bartoszyce/elevator – granica państwa występuje splot toru szerokiego i normalnotorowego długości 13 km; w Głomnie istnieje stacja przeładunkowa, obecnie linia nie jest eksploatowana.

Linie wąskotorowe usytuowane w okolicach Ełku mają znaczenie lokalne (Ełk – Turowo i Ełk – Zawady) i służą do celów turystycznych w sezonie letnim.

Stan linii kolejowych.

Większość linii kolejowych o znaczeniu państwowym znajduje się w dobrym stanie technicznym (84%).

Półowa linii o znaczeniu regionalnym jest w dobrym stanie technicznym. W złym stanie technicznym są linie Korsze – Głomno, Olecko – Gołdap (wyłączone z ruchu). Ponadto w złym stanie technicznym są odcinki: Elbląg – Braniewo (nr 254, „kolej nadzalewowa”), Czerwonka – Mrągowo – Orzysz (nr 223), część odcinka Szczytno – Wielbark (nr 35) i Olsztyn – Braniewo (nr 221).

Brak jest powiązań kolejowych w północno-wschodniej części województwa.

Zmiany 1999-2004 r.:

Rozpoczęto przebudowę magistrali Gdańsk – Warszawa. Nieznacznie wzrosła długości linii zelektryfikowanych. Przewozy osób i towarów zmniejszyły się, wiele linii zostało zamkniętych lub zawieszonych, niektóre przeznaczono do likwidacji bądź przewidziano do przekazania samorządom. Znacząco skróceniu uległa długość eksploatowanych linii kolejowych, a wskaźnik gęstości linii kolejowych obniżył się.

Zmiany 2005-2012 r.:

- 1) trwa przebudowa magistrali nr 9 Gdańsk – Warszawa (zakończenie 2015 r.);
- 2) dla modernizacji linii kolejowej „Rail Baltica” (E75) została wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach (realizacja do 2020 r.);
- 3) wyremontowano linie kolejowe:
  - nr 223 na odcinku Orzysz – Ełk (2012 r.);
  - nr 219 Olsztyn – Szczytno (I etap budowy połączenia Olsztyn – lotnisko Mazury, 2013);
- 4) przeprowadzono modernizację torów na odcinkach linii nr: 204, 217, 038 (2009, 2011 r.);
- 5) kontynuowany jest proces likwidacji nierentownych linii kolejowych:
  - zlikwidowano 5 linii: nr 222 Malbork – Małdyty, nr 224 Sągnyty – Czerwonka, nr 232 Jabłonowo Pomorskie – Susz, nr 251 Tama Brodzka – Iława, nr 257 Ostróda – Miłomłyn;
  - w 2013 r. PKP przewiduje likwidację, zawieszenie lub przekazanie samorządom kolejnych odcinków (ponad 170 km). Zgodnie z planowaną optymalizacją sieci czasowe wyłączenie dotyczyć będzie 4 odcinków: Wielewo – Gradowo (nr 205), Działdowo – Brodnica (nr 208), Tropy – Braniewo (nr 254), Czerwonka – Orzysz (nr 223);
- 6) wskaźnik linii kolejowych eksploatowanych w województwie warmińsko-mazurskim w 2013 roku obniżył się do 5,2 km/100 km² (wobec 5,3 km w roku 2004).

3. Wnioski.

Większość linii kolejowych znaczenia państwowego jest w dobrym stanie technicznym. Znaczna ich część jest zelektryfikowana, wymagają jednak przebudowy do lepszych parametrów technicznych.

Zmiany w funkcjonowaniu administracji kolejowej oraz klasyfikacji poszczególnych linii kolejowych mogą wywoływać poważne konsekwencje, np. w postaci likwidacji linii kolejowych znaczenia miejscowego. Przewozy Regionalne PKP kontynuują proces likwidacji najbardziej deficytowych połączeń kolejowych. Dotyczy to linii regionalnych na terenach o małej gęstości zaludnienia, na których odnotowuje się znikomy ruch pociągów. Zarządca kolei często warunkuje dalsze funkcjonowanie przewozów pasażerskich na liniach deficytowych uzyskaniem wsparcia finansowego ze strony samorządów.

Wnioski do planu województwa.

Pozytywnie ocenia się plan utworzenia połączenia kolejowego „Rail Baltica”, które wpłynie korzystnie na aktywizację wschodniej części województwa (szczególnie Ełku), a także dążenie do poprawy funkcjonowania linii kolejowych o znaczeniu państwowym.

Negatywne zmiany dotyczą funkcjonowania niektórych linii regionalnych, szczególnie znaczenia miejscowego, co może przekładać się na pogorszenie funkcjonowania wielu obszarów województwa.

Wskazuje się na potrzebę monitorowania zmian w zakresie rozwoju istotnych elementów sieci kolejowej, w tym głównie inwestycji na liniach kolejowych oraz wielkości przewozów towarowych i osobowych na tych liniach.

Wnioskowane działania:

- 1) Zwiększenie udziału i roli transportu szynowego w transporcie poprzez tworzenie szerokiej oferty połączeń regionalnych i międzyregionalnych oraz modernizację i budowę infrastruktury kolejowej, w tym:
  - wspieranie rozwoju linii kolejowych w sieci TEN-T, łącznie z jej rozszerzeniem o połączenie Szczecin – Koszalin – Słupsk – Gdańsk – Olsztyn – Ełk;
  - rozwój transportu zintegrowanego, m.in. poprzez zlokalizowane w planach sieci TEN-T punkty multimodalne w rejonach Braniewa i Ełku, wykorzystanie istniejących bocznic i punktów przeładunkowych;
  - budowa trasy „Rail Baltica”;
  - modernizacja ważnych w regionie linii kolejowych, między innymi: Gdańsk – Iława – Działdowo – Warszawa (w trakcie realizacji), Poznań – Iława – Olsztyn – Skandawa, Malbork – Elbląg – Braniewo, Działdowo – Olsztyn, Ełk – Korsze – Bartoszyce – Głomno (z elektryfikacją odcinka Ełk – Korsze), Olsztyn – Szymany;
  - rozważenie możliwości rewitalizacji linii kolejowej nr 219 Olsztyn – Ełk na odcinku Szczytno – Pisz – Ełk oraz linii nr 221 Gutkowo – Braniewo;
  - rozważenie możliwości utworzenia kolei podmiejskiej dla Olsztyna;
  - pełniejsze wykorzystanie potencjału linii szerokotorowych, szczególnie w przewozach do i z Obwodu Kaliningradzkiego;
  - pełniejsze wykorzystanie potencjału linii wąskotorowych (w rejonie ełckim);
  - poprawa stanu technicznego dworców i przystanków kolejowych.
- 2) stworzenie w regionie dobrze funkcjonującej sieci powiązań kolejowych, z uwzględnieniem potrzeby weryfikacji obecnej sieci oraz wprowadzenia udziału samorządów w jej zarządzaniu.

Mapa 5 pt. „Powiązania kolejowe” została umieszczona na końcu opracowania.

2.3. LOTNICZE POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

W 2010 r. zostało zmienione rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie wymagań dla lądowisk (z 2004 r.), nakazujące dostosowanie lądowisk stałych do nowych wymagań określonych w rozporządzeniu.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu komunikacji lotniczej.

Obszar województwa warmińsko-mazurskiego obsługiwany jest przez lotnisko międzynarodowe w Szymanach oraz lotniska regionalne w Olsztynie, Kętrzynie i Elblągu.

Regionalny Port Lotniczy Olsztyn – Mazury, w Szymanach k. Szczytna, wpisane jest w sieć lotnisk międzynarodowych Rozporządzeniem Rady Ministrów (2003 r.). Oddalone 58 km od Olsztyna i 10 km od Szczytna. Posiada dogodne połączenie komunikacyjne:

- kolejowe: linia o znaczeniu regionalnym Olsztyn – Szczytno – Szymany, która została przebudowana do możliwości rozwijania prędkości 100 km/h;
- drogowe: poprzez drogę krajową nr 53 Olsztyn – Rozogi, która wymaga przebudowy.

Operacje lotnicze w porcie obecnie są zawieszane. Lotnisko posiada betonowy pas startowy o długości 2000 m, zajmuje teren o powierzchni ok. 400 ha. Planuje się udostępnienie lotniska do lotów na widoczność. Opracowano dla lotniska Plan Generalny (Master Plan). Założono, że oprócz przewozów krajowych ma ono obsługiwać loty międzynarodowe. Została wydana decyzja środowiskowa (2013 r.). Oczekuje się, że uruchomienie regularnych operacji lotniczych nastąpi do 2015 r., po gruntownej modernizacji lotniska i przekształceniu go z kategorii 3C do 4D.

Lotniska regionalne, funkcjonujące w Olsztynie (Dajtki), Elblągu i Kętrzynie (Wilamowo), prowadzą ograniczoną działalność w zakresie obsługi ruchu turystycznego i biznesowego.

Lądowiska dla samolotów i szybowców (6 obiektów), wpisane do Rejestru Lądowisk Cywilnych, znajdują się w Gryżlinach, Kikicach, Giżycku, Babiętach, Giżach (gm. Świętajno) i Rostkach (gm. Pisz). Właścicielami dwóch ostatnich są osoby prywatne. Lądowiska dla śmigłowców sanitarnych (5 obiektów) znajdują się: w Elblągu, Olsztynie, Giżycku, Olecku i Ełku.

Zmiany 1999-2004 r.:

Nie stwierdza się istotnych zmian w funkcjonowaniu lotnisk, które miałyby znaczenie dla funkcjonowania struktury przestrzennej województwa.

Zmiany 2005-2012 r.:

- Od 2005 r. zawieszono operacje lotnicze na lotnisku w Szymanach, podjęto działania na rzecz uruchomienia lotniska do 2015 r.
- Na lotniskach regionalnych znacznie wzrósł ruch w stosunku do poprzedniego analizowanego okresu.
- Władze starostwa olsztyńskiego podjęły działania w celu uruchomienia lotniska w Wilkowie pod Olsztynkiem, w przygotowaniu jest plan miejscowy z lokalizacją lotniska.
- Władze miasta Ełk w partnerstwie z samorządowcami z Krosna (woj. podkarpackie) i Chełma (woj. lubelskie) przystąpiły do projektu "Odlotowej Polski Wschodniej" w ramach PO RPW. W ramach programu zostanie wykonana analiza możliwości budowy lotniska koło Ełku oraz niezbędna dokumentacja. Wybrana została lokalizacja w Pisanicy.
- Do rejestru lądowisk ULC wpisano następujące lądowiska:
Gryżliny, Kikity, Giżycko - EPGM Mazury Residence, Babięta, Giże, Pisz-Rostki;
a także lądowiska sanitarne:
Elbląg – Szpital, Olsztyn – Szpital, Giżycko – SPZOZ, Ełk – Szpital i Olecko – Olmedica.

3. Wnioski.

Istniejące lotniska nie spełniają wymagań w zakresie standardów technicznych, wyposażenia i dostępności komunikacyjnej – wymagają rozbudowy bądź modernizacji. Przygotowywane jest uruchomienie lotniska regionalnego (z ruchem międzynarodowym) w Szymanach. Za mało jest lądowisk do obsługi ruchu turystycznego, biznesowego i sanitarnego.

Wskazuje się na potrzebę monitorowania zmian w zakresie rozwoju istotnych elementów powiązań lotniczych, w tym głównie inwestycji związanych z budową lotnisk oraz wielkości ruchu lotniczego.

Wnioski do planu województwa.

Zaleca się wspieranie rozwoju istniejącej sieci lotnisk oraz uwzględnienie potrzeby lokalizacji nowych lotnisk i lądowisk.

Wnioskowane działania:

- uzyskanie przez region połączeń lotniczych w ruchu międzynarodowym, poprzez uruchomienie cywilnego lotniska w Szymanach;
- utrzymanie dobrej dostępności lotnisk lokalnych;
- wspieranie rozwoju lotnisk lokalnych oraz budowa nowych obiektów (w okolicach Ełku i Wilkowie pod Olsztynkiem);
- rozwój sieci lądowisk lokalnych do obsługi ruchu turystycznego, biznesowego i sanitarnego.

2.4. WODNE POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Zmiany dotyczące morskich wód wewnętrznych Zalewu Wiślanego:
  - Umowa o żegludze po Zalewie Wiślanym (2009 r.) między Rządem RP i Rządem Federacji Rosyjskiej: odblokowanie żeglugi polsko-rosyjskiej, którą Rosja zamknęła w 2006 r.;
  - Rozporządzenie Rządu FR o dopuszczeniu do rosyjskiej części Zalewu statków pod banderą państwa obcego (2009 r.): bariera biurokratyczna utrudniająca żeglugę;
  - Program wieloletni Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską (Uchwała RM 2007 r., z późn. zm.);
  - Strategia rozwoju portów morskich do 2015 (Uchwała RM 2007 r.);
  - Rozporządzenie Ministra Transportu ... w sprawie granicy portu morskiego w Elblągu od strony lądu (2013 r.).
- 2) Zmiany dotyczące żeglugi śródlądowej.
Konwencja AGN o międzynarodowych drogach wodnych śródlądowych nadal nie jest podpisana przez rząd polski. Otwiera ona potencjalne możliwości rozwoju transportu szlakami śródlądowymi na dużą skalę, wymaga jednak zainwestowania znacznych środków w przebudowę polskich dróg wodnych.
- 3) Nowe inicjatywy samorządowe:
  - Koncepcja programowo–przestrzenna międzynarodowej drogi wodnej MDW E70 i Strategia programowa MDW E70 na terenie Polski (2011 r.);
  - Projekt Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej w oparciu o drogi wodne Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego, w ramach PO Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
  - Rozpoczęcie projektu „Szlak króla S. Batorego” (nakładający się na fragment MDW E70, z międzynarodową pętlą po stronie wschodniej);
  - Projekt Rewitalizacja Kanału Elbląskiego, w ramach PO Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
  - Koncepcja rewitalizacji drogi wodnej między Wielkimi Jeziorami Mazurskimi a Kanałem Augustowskim (na obszarze województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego), w ramach PO Rozwój Polski Wschodniej;
  - Program budowy ekologicznych mini przystani żeglarskich wraz z systemami odbioru i segregacji odpadów na wybranych obszarach regionu warmińsko-mazurskiego, w ramach RPO Warmia i Mazury 2007-2013 (oraz strategia jw.);
  - Opinia Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego do Zarządu Województwa Pomorskiego w sprawie projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego: z wnioskiem o uwzględnienie potrzeby zapewnienia dostępności morskiej do poru Elbląg z Zatoki Gdańskiej (2009 r.).

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu dróg wodnych.

Na obszarze województwa występują drogi wodne należące do morskich wód wewnętrznych oraz śródlądowe drogi wodne.

2.1. Drogi morskie wewnętrzne.

Do morskich dróg wewnętrznych na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego należy Zalew Wiślany oraz odcinek rzeki Elbląg. Ruch statków odbywa się torami wodnymi (główny tor wodny i boczne tory wodne), które wymagają okresowego pogłębienia.

Korzystne położenie geograficzne Zalewu Wiślanego umożliwia powiązania gospodarcze regionu i współpracę z Obwodem Kaliningradzkim oraz państwami bałtyckimi.

Połączenie z Bałtykiem możliwe jest poprzez wody rosyjskie Zalewu Kaliningradzkiego (których przepłynięcie wymaga każdorazowo zgody Rosjan) oraz przez Cieśninę Pilawską, a także poprzez Szkarpawę i Martwą Wisłę (przeszkody wodne i ograniczenia techniczne).

W celu umożliwienia swobodnego dostępu do Zalewu Wiślanego od strony Zatoki Gdańskiej konieczne jest utworzenie kanału żeglugowego przez Mierzęję Wiślaną, zgodnie z przygotowywanym projektem rządowym. W 2010 roku zaktualizowano harmonogram prac, przedłużając okres przygotowania inwestycji na lata 2009-2014, a realizację do 2019 r.

Na Zalewie funkcjonują porty morskie (Elbląg, Tolkmicko, Frombork, Pasłęka) i przystanie rybackie (Suchacz, Kamienica Elbląg). W Elblągu i Fromborku znajdują się morskie przejścia graniczne. Ponadto przystaniami rybackimi są także: Pęklewo, Suchacz II, Kupta, Nadbrzeże oraz Jagodna, wykorzystywane także przez żeglarzy. Ponadto należy odnotować podjęcie rewitalizacji portu w Kadynach.

Port regionalny Elbląg obsługuje zalewową i bałtycką żeglugę przybrzeżną, towarową i pasażerską. Jest największym ośrodkiem portowym na Zalewie Wiślanym, węzłem dróg wodnych morskich i śródlądowych. Ma rozbudowaną infrastrukturę portową, która skupia różne formy transportu: drogowy, kolejowy i wodny. Posiada 2 nowe terminale (towarowy i pasażerski) oraz znaczne rezerwy terenowe.

Terminal pasażersko-promowy posiada możliwość pełnej obsługi granicznej pasażerów i jednostek żeglugi międzynarodowej. Jednorazowo może być odprawionych 200 osób oraz 30 samochodów osobowych. Rocznie przewozi się w Elblągu średnio 40 tys. pasażerów (za mało w stosunku do możliwości portu).

Terminal towarowy posiada przepustowość roczną ok. 1 mln t ładunków, z możliwością zwiększenia jej do 3 mln t w przypadku wykorzystania rezerw rozwojowych. Prowadzone są działania w kierunku otwarcia granicznego przejścia fitosanitarnego (dla odprawy produktów roślinnych i drzewnych), dzięki czemu prognozowane są dodatkowe przeładunki rzędu 200 tys. t.

Przeważająca większość przeładunków związana jest z portami obwodu Kaliningradzkiego.

Zarząd Portu Morskiego w Elblągu w 2010 r. podpisał 5-letnią umowę z rosyjskim Urzędem Morskim Obwodu Kaliningradzkiego Rosmorport na rzecz zwiększenia ruchu towarowego i ożywienia ruchu żeglugowo-pasażerskiego. Planuje także budowę terminali dla partnerów zagranicznych (ukraińskich i białoruskich). W przyszłości oczekiwana jest współpraca portów w Gdańsku, Gdyni i Elblągu.

2.2. Drogi wodne śródlądowe.

Region warmińsko-mazurski posiada 340 km śródlądowych dróg wodnych. Należą one w większości do niskiej klasy technicznej (I i II). Są to drogi wodne o znaczeniu regionalnym: rzeka Nogat, Kanał Jagielloński, Kanał Elbląski (droga bezklasowa), Kanał Bartnicki, rzeka Pisa oraz system Wielkich Jezior Mazurskich.

Obiekty hydrotechniczne na drogach wodnych w województwie są w względnie dobrym stanie technicznym. Nie odpowiadają jednak potrzebom współczesnego ruchu towarowego i wymagają modernizacji. Parametry dróg wodnych śródlądowych są za niskie w stosunku do potrzeb, przy wieloletnich zaniedbaniach w tym zakresie. Pozytywnie wpisuje się tu podjęcie kompleksowej modernizacji Kanału Elbląskiego.

Według międzynarodowej konwencji AGN (nie podpisanej przez Polskę), wzdłuż północno-zachodniej granicy województwa warmińsko-mazurskiego przebiega jedna z głównych dróg wodnych w Europie – **międzynarodowa droga wodna E70**. Na terenie województwa obejmuje ona Nogat, Szkarpawę, Kanał Jagielloński, rz. Elbląg i Zalew Wiślany. Klasy techniczne są tu

znacząco niższe, niż wymagane dla dróg międzynarodowych. Aby umożliwić włączenie tej drogi wodnej do europejskiej sieci TEN-T niezbędna jest jej rewitalizacja.

Na obszarze Wielkich Jezior Mazurskich odnotowuje się wzrastający ruch pływających jednostek turystycznych, co może przekładać się na zagrożenie bezpieczeństwa żeglugi. Pozytywnym działaniem jest utworzenie na tym obszarze sieci tzw. ekomarin.

Nieukończony Kanał Mazurski, który mógłby powiązać Wielkie Jeziora Mazurskie z Bałtykiem poprzez rzeki Łynę i Pregolę, stanowi szczególną atrakcję turystyczną. Ewentualne dokończenie jego budowy oraz rewitalizacja istniejących odcinków stanowią bardzo duże wyzwanie, wymagające współpracy międzynarodowej.

Zmiany 1999-2004 r.:

- Morskie drogi wewnętrzne: sukcesywne pogłębianie torów wodnych na Zalewie Wiślanym oraz modernizacja umocnień brzegowych rzeki Elbląg (wejścia do portu); inwestycje w porcie Elbląg: terminal towarowy, dworzec pasażerski i biuro odpraw celnych; rozpoczęcie odbudowy portu w Kadynach dla potrzeb ruchu turystycznego.
- Śródlądowe drogi wodne: wybudowanie nowego mostu na kanale Niegocińskim (1999 r.) w ciągu drogi krajowej 59; wzrastający ruch turystyczny na obszarze Wielkich Jezior Mazurskich.

Zmiany 2005-2012 r.:

- Zamknięcie swobodnej żeglugi na Zalewie Wiślanym przez stronę rosyjską (2006-2009), drastyczny spadek obrotów portu morskiego w Elblągu.
- Odblokowanie żeglugi jw. (2009 r.): podpisano umowę o swobodzie żeglugi między Polską a Rosją na Zalewie Wiślanym i Zalewie Kaliningradzkim; określono specyficzne warunki żeglugi statków państw trzecich na tym akwenie (biurokratyczna formuła nie sprzyja swobodnej żegludze).
- Port w Elblągu znacznie zwiększył obroty, został rozbudowany, trwają prace nad umożliwieniem kontroli fitosanitarnych i weterynaryjnych. Przeladunki corocznie znacząco wzrastały: w 2012 r. wyniosły ponad 160 tys. t, a w 2004 r. – 78 tys. t. Wyremontowano most pontonowy w Nowakowie (wejście do portu), nadal niezbędna jest jego przebudowa (stanowi okresową przeszkodę wodną).
- Wielkość przewozów pasażerskich w ostatnich latach utrzymywała się na podobnym poziomie.
- Trwa rewitalizacja Kanału Elbląskiego: odbudowa 5 pochylni wraz z zagospodarowaniem nabrzeży oraz infrastrukturą informacyjną, przebudowa i automatyzacja 4 śluz, odmulenie szlaku i zabezpieczenie brzegów (w ramach PO Innowacyjna Gospodarka, lata realizacji: 2008-2015); w 2011 r. na odcinku od Ostródy do Starych Jabłonek rozpoczęto przewozy turystyczne (Ostródzki Węzeł Wodny).
- Rozbudowano porty żeglarskie (w Elblągu i Tolkmicku), wybudowano nowe przystanie żeglarskie (w Nowej Pasłęce i Braniewie), przebudowano most w Nowej Pasłęce (w ramach: „Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej. Etap I.”).
- Realizowany jest program budowy ekomarin, głównie na obszarze WJM („Budowa ekologicznych mini przystani żeglarskich wraz z systemami odbioru i segregacji odpadów na wybranych obszarach regionu warmińsko-mazurskiego”, RPO Warmia i Mazury 2007-2013).
- Podejmowano wiele działań w zakresie aktywizacji dróg wodnych: międzynarodowej drogi wodnej E70 oraz „szlaku króla S. Batorego”, drogi łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską (przekop przez Mierzęję Wiślaną), drogi wodnej między Wielkimi Jeziorami Mazurskimi a Kanałem Augustowskim oraz Kanałem Mazurskiego. Powstał Sejmik Żeglugi Śródlądowej (2013 r.).

3. Wnioski.

Morskie drogi wewnętrzne, pomimo stopniowego pogłębiania, wymagają dalszych inwestycji, a porty nadzalewowe rewitalizacji. Potencjał wodny jest wykorzystywany w nieznacznym zakresie. Brakuje bezpośredniego powiązania dla międzynarodowej żeglugi pomiędzy portami nadzalewowymi a otwartym morzem – co uzależnione jest od postępów w przygotowaniu programu rządowego w sprawie utworzenia kanału przez Mierzeję Wiślaną.

Wskazuje się na potrzebę monitorowania zmian w zakresie rozwoju istotnych elementów powiązań wodnych, w tym głównie inwestycji w zakresie dróg wodnych oraz wielkości ruchu w portach, ze szczególnym uwzględnieniem przeładunku towarów.

Śródlądowe drogi wodne przystosowane są głównie do obsługi ruchu turystycznego.

Możliwości rozwoju dróg wodnych delty Wisły, które znajdują się na trasie drogi wodnej E70, w znacznym stopniu uzależnione są od podpisania realizacji międzynarodowej konwencji AGN. Bez zewnętrznych impulsów rozwojowych negatywne procesy: stagnacji, dekapitalizacji i degradacji śródlądowych dróg wodnych będą się pogłębiały.

Wnioski do planu województwa.

1) Morskie drogi wewnętrzne.

Zaleca się uwzględnić potrzebę tworzenia warunków do morskiej wymiany handlowej z krajami nadbałtyckimi i portami czarnomorskimi, rozwoju gospodarki rybackiej oraz turystyki wodnej, w tym działania:

- umożliwienie swobodnej żeglugi po Zalewie Wiślanym: uzyskanie niezależnego dostępu do Morza Bałtyckiego poprzez budowę kanału żeglugowego przez Mierzeję Wiślaną, minimalizowanie utrudnień w żegludze przez Cieśninę Pilawską i część rosyjską Zalewu;
- poprawa parametrów żeglugi na Zalewie Wiślanym oraz na powiązanych z nim śródlądowych drogach wodnych (również poza granicą województwa warmińsko-mazurskiego), budowa nowego mostu drogowego na rzece Elbląg w Nowakowie (wejście do portu), utworzenie przeprawy promowej Tolkmicko – Krynica Morska;
- rozwój portu morskiego w Elblągu (jako węzła dróg wodnych oraz węzła transportu multimodalnego), portów i przystani na Zalewie Wiślanym;
- tworzenie dogodnych warunków do uprawiania żeglarstwa i sportów wodnych.

2) Śródlądowe drogi wodne.

Zaleca się uwzględnić potrzebę zwiększenia roli transportu wodnego śródlądowego, w tym remonty i przebudowę istniejących oraz budowę nowych dróg i szlaków wodnych śródlądowych, w tym działania:

- rewitalizacja międzynarodowej drogi wodnej E70; włączenie dróg wodnych województwa w system europejski (docelowo w kierunku realizacji konwencji AGN, a w początkowym okresie dla potrzeb turystyki wodnej);
- rewitalizacja Kanału Elbląskiego;
- połączenie Wielkich Jezior Mazurskich z Kanałem Augustowskim (Pojezierzem Etckim), w tym połączenie jezior Niegocin i Śniardwy poprzez budowę kanału pomiędzy jeziorami Tyrkło, Buwełno i Wojnowo;
- rewitalizacja Kanału Mazurskiego (uaktywnienie i turystyczne zagospodarowanie szlaku).

2.5. PRZEJŚCIA GRANICZNE (obsługujące główne kierunki powiązań transgranicznych)

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

W analizowanym okresie zaczęły obowiązywać nowe wymagania dotyczące przejść granicznych na granicy Unii Europejskiej, która na omawianym odcinku pokrywa się z granicą województwa warmińsko-mazurskiego.

- 1) 21 grudnia 2007 r. Rzeczpospolita Polska weszła do Układu z Schengen. Zniesiono kontrolę osób przekraczających granice między państwami członkowskimi, wzmocniono współpracę w zakresie bezpieczeństwa i polityki azylowej oraz rozszerzono współpracę przygraniczną. W sieci TEN-T na liście wstępnych projektów sieci bazowej w województwie warmińsko-mazurskim znalazły się:
  - drogowe przejście graniczne w Grzechotkach;
  - kolejowe przejście graniczne w Braniewie.
- 2) Przepisy krajowe dotyczące przejść granicznych:
  - rozporządzenia nt. przejść granicznych, dotyczące m. in. ich zasięgu terytorialnego, ogłoszenia listy przejść granicznych, rodzaju dozwolonego ruchu oraz czasu otwarcia (2008 r.);
  - rozporządzenie w sprawie dodatkowych lotniczych przejść granicznych (2012 r.), w którym pojawiło się przejście graniczne Mazury.
- 3) Umowa o zasadach małego ruchu granicznego między rządami: polskim i rosyjskim (2011 r.) na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje:
  - 13 powiatów: elbląski, braniewski, lidzbarski, bartoszycki, olsztyński, kętrzyński, mrągowski, węgorzewski, giżycki, gołdapski, olecki oraz miasta: Elbląg i Olsztyn;
  - 4 drogowe przejścia graniczne: Gronowo, Grzechotki, Bezledy i Gołdap;
  - kolejowe przejścia graniczne: Braniewo.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu przejść granicznych.

Na granicy województwa warmińsko-mazurskiego z Obwodem Kaliningradzkim FR znajduje się 9 przejść granicznych: 4 drogowe, 3 kolejowe i 2 morskie.

Odprawiany jest na nich międzynarodowy ruch osobowy i towarowy. Na przejściach drogowych odprawiany jest ruch pieszy, a w Gołdapi również rowerowy. Odpraw weterynaryjnych i sanitarnych dokonuje się tylko na przejściu drogowym w Bezledach i kolejowym w Braniewie. Trwają prace nad uruchomieniem kontroli fitosanitarnych i weterynaryjnych w porcie w Elblągu.

2.1. Przejścia graniczne drogowe.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego znajdują się 4 drogowe przejścia graniczne: Gronowo (ogólnodostępne od 2013 r.), Grzechotki (od 2010 r.), Bezledy i Gołdap, usytuowane przy drogach krajowych nr 54, 22, 51 i 65.

W kontekście europejskim najważniejsze znaczenie ma przejście graniczne w Grzechotkach – ogólnodostępne, przeznaczone dla całodobowego ruchu międzynarodowego towarowego i osobowego, pojazdami o nacisku na oś do 11,5 t. Do pełnego standardu wyposażenie brakuje odpraw fitosanitarnych i weterynaryjnych (ulożonych w Bezledach na podstawie decyzji wojewody).

W okresie 1999-2004 trwały prace modernizacyjne na przejściach granicznych. W Gołdapi odnotowano znaczący wzrost ruchu, wnioskowano o podwyższenie statusu przejścia. Rozpoczęto budowę przejścia drogowego w Grzechotkach.

W latach 2005-2009 stopniowo malał ruch na przejściach granicznych. Następnie obserwowano stały wzrost. W 2012 r. ruch środków transportu wzrósł prawie dwukrotnie (o 42%) w stosunku do 2005 r. Największy ruch generowany jest na przejściu w Grzechotkach. Otwarcie jego mogło mieć wpływ na zmniejszenie odpraw samochodów ciężarowych w Bezledach oraz w ruchu kolejowym osobowym w Braniewie.

Przejście graniczne w Grzechotkach zostało otwarte w 2010 r., a dodatkowe prace wykonano w latach 2011-2012. Ponadto wykonano prace modernizacyjne na przejściach w Gronowie (2007 i 2012) oraz w Bezledach (2006 i 2009). Planowana jest dalsza rozbudowa tych przejść.

Trwa rozbudowa przejścia w Gołdapi. Jej zakończenie przewidywane jest w 2014 r. Umożliwi ruch samochodów towarowych o ciężarze do 11,5 t/oś.

2.2. Przejścia graniczne kolejowe.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego są 2 kolejowe przejścia graniczne: **Braniewo i Skandawa**, usytuowane przy liniach kolejowych pierwszorzędnych (nr 204 i 353). Posiadają rangę międzynarodową. Obsługują głównie ruch towarowy, a Braniewo również ruch osobowy. Obserwuje się znaczącą tendencję wzrostową w ruchu towarowym. Największy wzrost odnotowano na przejściu granicznym w Skandawie.

Ponadto istnieje lokalne kolejowe przejście graniczne w **Głomnie** k/Bezled, obecnie nieczynne, usytuowane przy linii kolejowej o znaczeniu regionalnym. Chęć utrzymania przejścia granicznego w Głomnie wyrażają zarówno strona polska, jak i rosyjska.

W latach 2005-2012 ruch na przejściu w Skandawie wzrastał, ale nadal jest dwukrotnie mniejszy niż w Braniewie – gdzie ruch towarowy utrzymuje się na podobnym poziomie, a ruch osobowy maleje. Planowana jest przebudowa obu przejść. Wykonany został projekt koncepcyjny przebudowy wybranych przejść granicznych, w tym kolejowych w Braniewie i Skandawie, w celu usprawnienia ruchu i kontroli granicznej (2011 r.).

2.3. Przejścia graniczne morskie.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego znajdują się 2 morskie przejścia graniczne: Elbląg i Frombork, usytuowane w powiązaniu z głównym torem wodnym na Zalewie Wiślanym (prowadzącym do portów rosyjskich po drugiej stronie zalewu). Posiadają rangę międzynarodową. Obsługują żeglugę towarową i pasażerską.

W latach 2006-2009 ruch na morskich przejściach granicznych był marginalny. Dopiero po odblokowaniu żeglugi przez część rosyjską Zalewu Wiślanego nastąpił wzrost ruchu, w szczególności statków handlowych w Elblągu, jednostek żeglarskich we Fromborku oraz osób w obu placówkach (w zakresie ruchu osobowego nie został jeszcze osiągnięty poziom sprzed 2005 r.). Projekt koncepcyjny przebudowy wybranych przejść granicznych (2011 r.) wskazuje m. in. na potrzebę przebudowy morskiego przejścia granicznego we Fromborku. Dokumentacja techniczna jest oczekiwana do końca 2013 r.

W porcie w Elblągu trwają przygotowania do uruchomienia odpraw weterynaryjnych i fitosanitarnych.

2.4. Przejścia graniczne lotnicze.

Międzynarodowe lotnicze przejście graniczne Mazury funkcjonuje na terenie portu lotniczego w Szymanach. Obsługuje ruch osobowy.

W latach 1999-2004 wielkość ruchu była niewielka (w 2004 r. odprawiono 118 samolotów), a od 2002 r. następował stopniowy spadek.

W latach 2005-2012 lotnisko było nieczynne. Prowadzone są czynności zmierzające do przebudowy i ponownego uruchomienia lotniska.

2.5. Lokalne przejścia graniczne.

Propozycje jednostek samorządowych w sprawie utworzenia lokalnych przejść granicznych dla małego ruchu granicznego na granicy polsko-rosyjskiej obejmują:

- 2 drogowe przejścia graniczne: Michałkowo – Żelaznodorożnyj (pow. kętrzyński) oraz Perły – Kryłowo (pow. węgorzewski);
- 2 rzeczne przejście graniczne: na Węgorapie w Miedusznikach (pow. węgorzewski) oraz na Łynie w Stopkach/Ostre Bardo (gm. Sępopol);
- piesze przejście graniczne Rapa – Oziorsk.

Prowadzone są działania związane z otwarciem przejść w Perłach i w Michałkowie. O ich utworzenie starają się samorządy lokalne, podjęto uchwały intencyjne. Decyzja uzależniona jest od uzgodnień międzyrządowych.

3. Wnioski.

W analizowanym okresie wprowadzono nowe wymagania dotyczące przejść granicznych na granicy Unii Europejskiej. Skutkiem tego jest podjęcie przebudowy i rozbudowy ważniejszych przejść granicznych, a także budowy nowego przejścia w Grzechotkach. W okresie zamknięcia żeglugi na rosyjskich wodach Zalewu Kaliningradzkiego, nastąpiła stagnacja ruchu morskiego. Po odblokowaniu tego ruchu odnotowano intensywny wzrost. Wprowadzenie małego ruchu granicznego znacząco wpłynęło na wzrost natężenia ruchu osobowego na drogach.

Wnioski do planu województwa.

Wnioskowane działania:

- 1) Zakłada się rozwój istniejących przejść granicznych, między innymi poprzez:
  - przebudowę istniejących przejść granicznych, a w szczególności we Fromborku, Skandawie, Braniewie (w celu usprawnienia ruchu i kontroli granicznej) oraz w Gołdapi (do przyjęcia pojazdów o nacisku do 11,5 t/oś);
  - wprowadzanie odpraw fitosanitarnych i punktów weterynaryjnych na wybranych przejściach granicznych;
  - wykorzystanie potencjału morskiego przejścia granicznego i portu w Elblągu;
  - uruchomienie odpraw na lotniczym przejściu granicznym w Szymanach;
  - budowę lądowisk dla helikopterów na wybranych przejściach granicznych;
  - uruchomienie przejścia granicznego kolejowego w Głomnie;
  - wprowadzenie w miarę potrzeb i możliwości ruchu samochodów osobowych do 3,5 ton, ruchu pieszego i rowerowego na drogowych przejściach granicznych zgodnie z wnioskami samorządów lokalnych.
- 2) Postuluje się podjęcie analizy zasadności budowy przejść granicznych dla ruchu lokalnego, zgodnie z wnioskami samorządów lokalnych: w Perłach i Michałkowie.

Ważniejsze przejścia graniczne przedstawiono na **Mapie 3** pt. „Drogi krajowe, zmiany 2005-2013” oraz na **Mapie 5** pt. „Powiązania kolejowe”, które umieszczone są w załączeniu na końcu opracowania.

2.6. TRASY ROWEROWE

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

Sieć tras rowerowych o znaczeniu ponadregionalnym na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego wpisuje się w kontekst międzynarodowy i międzyregionalny. W jej skład wchodzi:

- 1) **trasa R-1**: istniejąca, zrealizowana w ramach europejskiego programu EuroRoute, o przebiegu: Św. Gaj – Tropy – Raczki Elbląskie – Elbląg – Kadyny – Tolkmicko – Frombork – Braniewo – granica państwa.

- 2) **trasy R-10 i R-13:** projektowane w ramach projektu EuroVelo (Europejskiej Federacji Cyklistów). Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obie trasy pokrywają się. Trasa R-10 biegnie wokół Bałtyku, o przebiegu: St. Petersburg – Helsinki – Sztokholm – Ystad – Kopenhaga – Świnoujście – Gdańsk – Elbląg – Kaliningrad – Kłajpeda – Ryga – St. Petersburg. Trasa R-13 ma łączyć obszary chronione państw położonych wzdłuż granicy dawnej Żelaznej Kurtyny.
- 3) **trasa rowerowa Polski Wschodniej:** realizowana z PO RPW. Przebiegać będzie z Podkarpacia na Warmię i Mazury (przez 5 województw). Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje trasę: Elbląg – Tolkmicko – Frombork – Pieniężno – Górowo Iławeckie – Bartoszyce – Sępólno – Węgorzewo – Gołdap. Nakładają się na nią inne trasy: Nadmorska, Tysiąca Jezior Północnych i Szlaku Bocianiego.
- 4) **Trasa Nadmorska:** projektowana, międzynarodowa, przebiega wzdłuż wybrzeża Bałtyku, a na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego przez: Żuławy, Elbląg, Wysoczyznę Elbląską, Frombork i Braniewo do Kaliningradu.
- 5) **Trasa Tysiąca Jezior Północnych:** projektowana, międzynarodowa, na terenie Polski wiąże Pojezierze Pomorskie z Pojezierzem Mazurskim; na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego prowadzona jest przez Iławę, Ostródę, Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Kętrzyn, Węgorzewo, Gołdap w kierunku Litwy i Białorusi.

Wniosek: przebieg realizowanej trasy Polski Wschodniej ma istotne znaczenie dla funkcjonowania sieci tras rowerowych w regionie, szczególnie w kontekście projektowanych odcinków innych tras, które nakładają się na trasę Polski Wschodniej w jej części zachodniej.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu tras rowerowych.

- 1) Przez obszar województwa warmińsko-mazurskiego wyznaczono i oznakowano przebieg międzynarodowej trasy rowerowej R-1.
- 2) Projektowana trasa rowerowa Polski Wschodniej wchodzi w fazę realizacji (planowane zakończenie w 2015 r.).
- 3) Projektowane trasy R-10 i R-13 na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego łącznie z trasą R1 i trasą Polski Wschodniej tworzą wiązkę powiązań wzdłuż Zalewu Wiślanego, co daje możliwość poprowadzenia ich wspólną trasą na tym odcinku.
- 4) Znaczącą oznakowaną trasą jest szlak nadzalewowy R-64 (wokół Zalewu Wiślanego), wpisujący się w ww. powiązania ponadlokalne.
- 5) Pozostałe trasy lokalne w większości nie wpisują się w sieć międzynarodową i międzyregionalną (głównie PTTK i Lokalne Grupy Działania).

Natężenie ruchu rowerowego w województwie warmińsko-mazurskim zalicza się do najwyższych w kraju (Generalny Pomiar Ruchu, 2010 r.).

Zmiany 2005-2012 r.:

W trakcie przygotowania jest dokumentacja na budowę trasy rowerowej Polski Wschodniej. Realizacja pozostałych projektowanych międzynarodowych i międzyregionalnych tras rowerowych nie jest bliżej określona.

3. Wnioski.

Trasy rowerowe ponadregionalne (istniejąca i realizowana) nie są wystarczające dla prawidłowego funkcjonowania regionu. Sieć tych tras pozostaje ciągle w fazie projektu. Niezbędne jest dostosowanie jej do potrzeb współczesnego turysty oraz podejmowanie sukcesywnych działań realizacyjnych.

Sieć tworzonych lokalnych tras rowerowych wydaje się wystarczająca. Trasy te powinny uzupełniać projektowaną sieć ponadregionalną. W województwie brak jest ujednoczonego systemu znakowania tras rowerowych.

Wnioski do planu województwa.

Zasadnicze znaczenie dla docelowego układu projektowanych tras rowerowych międzynarodowych i międzyregionalnych w województwie ma realizacja trasy rowerowej Polski Wschodniej.

Zaleca się przeanalizować przebieg trasy Tysiąca Jezior Północnych, jej odgałęzienia i warianty oraz ich rangę w nowym układzie tras rowerowych.

Wskazuje się na potrzebę monitorowania zmian w zakresie rozwoju tras rowerowych międzynarodowych i międzyregionalnych oraz natężenia ruchu rowerowego na tych trasach.

Wnioskowane działania:

Uzyskanie spójnego systemu tras rowerowych międzynarodowych i międzyregionalnych w nawiązaniu do istniejącej sieci tras lokalnych, począwszy od budowy trasy rowerowej Polski Wschodniej.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

3.1. ELEKTROENERGETYKA

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Nowe akty prawne: ustawa o efektywności energetycznej (2011 r.) oraz rozporządzenie w sprawie warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (2007 r.), a także tzw. „mały trójpak energetyczny” (zmiana ustawy prawo energetyczne, 2013 r.) stanowią podstawę do wprowadzenia zmian systemowych.
- 2) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.):
  - sygnalizuje potrzebę zmiany struktury wytwarzania energii elektrycznej w Polsce, w kierunku zmniejszenia udziału energii wytwarzanej w elektrowniach węglowych na rzecz odnawialnych źródeł energii, elektrowni jądrowych oraz elektrowni gazowych;
  - zakłada zwiększenie udziału energii produkowanej w małych, rozproszonych źródłach, wytwarzanej głównie na potrzeby własne drobnych i średnich producentów;
  - przewiduje wzmocnienie sieci przesyłowej 400 kV w obszarze Polski północno-wschodniej oraz wykonanie dodatkowych powiązań z systemami krajów sąsiednich, w tym z Litwą;
  - nie przewiduje budowy na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego znaczących źródeł energii, zużywających paliwa kopalne.
- 3) Polityka energetyczna Polski do 2030 roku (2010 r.) przesądza, że najważniejszym celem jest poprawa efektywności energetycznej w kraju oraz wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii elektroenergetycznej, a także wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
- 4) Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r. (2013 r.) wskazuje, że region nie posiada znaczących źródeł wytwórczych energii elektrycznej. Nie stanowi to jednak zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego ze względu na funkcjonowanie rynku energii. Niezadowolający stan sieci przesyłowej obniża pewność zasilania dla wschodniej części województwa. Istnieje potrzeba poprawy sytuacji w tym zakresie.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego.

Województwo warmińsko-mazurskie zasilane jest z krajowego systemu elektroenergetycznego poprzez urządzenia, do których zaliczają się:

- linia WN 400 kV Gdańsk Błonie – Mątki oraz stacja transformatorowa 400/220/110 kV Mątki;
- linia WN 220 kV Mątki – Olsztyn;
- linie WN 220 kV: Olsztyn 1 – Włocławek, Olsztyn 1 – Ostrołęka oraz Ostrołęka – Ełk; linie te były w znacznym stopniu wyeksploatowane, jednak w ciągu ostatnich lat wykonano ich remonty i modernizacje, a obecny stan jest zadawalający;

- stacje transformatorowo-rozdzielcze 220/110/15 kV: Olsztyn 1 oraz Ełk; stacje były sukcesywnie rozbudowywane, remontowane i modernizowane.
- Sieć rozdzielcza 110 kV obsługiwana jest przez 2 podmioty: ENERGA OPERATOR S.A. w Gdańsku oraz PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Białymstoku.

Maksymalne zapotrzebowanie mocy województwa wynosi ok. 670 MW, natomiast roczne zapotrzebowanie energii ok. 3.440 GWh.

Układ linii elektroenergetycznych wysokich napięć na obszarze województwa oceniany jest jako prawidłowy. Rozpoznane potrzeby rozwojowe wymagają rozbudowy tego układu w zakresie:

- realizacji stacji 400/110 kV w zachodniej części województwa,
- połączenia stacji Olsztyn Małki ze stacją Olsztyn 1 liniami 220 kV,
- budowy 2 linii 110 kV: Giżycko – Węgorzewo i Mikołajki – Orzysz – Ełk.

Na obszarze województwa nie występują znaczące źródła energii elektrycznej. Lokalna produkcja energii elektrycznej pokrywa zaledwie kilkanaście % zapotrzebowania i odbywa się głównie w elektrociepłowniach oraz w źródłach odnawialnych (o których mowa w dalszej części opracowania).

Na terenie województwa występują też elektrociepłownie wytwarzające energię elektryczną w skojarzeniu z produkcją ciepła (wymóg prawny). Większość z nich zużywa wytworzoną energię elektryczną na potrzeby własne firm, a nadwyżki odprowadzane są do sieci. Największym jest generator w fabryce „Michelin” w Olsztynie.

Zmiany 2005-2013 r.:

- 1) zbudowano linię 220 kV łączącą stacje 400/220/110 kV: Małki i Olsztyn (2006 r.); wpłynęło to korzystnie na pewność zasilania obszaru Olsztyna oraz centralnej i zachodniej części województwa;
- 2) zbudowano GPZ Gołdap Wronki (dla potrzeb energetyki wiatrowej);
- 3) zmodernizowano linię 110 kV Węgorzewo – Gołdap, zbudowano stację Banie Mazurskie;
- 4) rozpoczęto inwestycje:
  - budowa dwóch linii 400 kV relacji: Ełk – Alytus (Litwa) oraz Ostrołęka – Łomża – Ełk;
  - budowa stacji 400/220/110 kV Ełk Bis;
- 5) podjęto sukcesywną rozbudowę i wzmocnienie elektroenergetycznej sieci rozdzielczej 110 kV, następuje poprawa efektywności dostawy i zużycia energii;
- 6) wykonano prace studialne dla budowy linii 400 kV Płock – Małki; będzie ona wzmocniać sieć przesyłową w centralnej oraz zachodniej części województwa;
- 7) pojawiły się odnawialne źródła energii, w tym głównie elektrownie wiatrowe, z perspektywą dalszej ekspansji (omówione w dalszej części opracowania).

Działania planowane.

Według „Polityki energetycznej Polski do 2025 r.” przewiduje się budowę 2 nowych linii energetycznych 400 kV: linii dwutorowej Elbląg – Kaliningrad oraz linii Elbląg – Grudziądz.

Zarządcy infrastruktury elektroenergetycznej potwierdzają aktualność zadań ujętych w planie województwa. Ponadto zgłaszają również nowe zadania: przebudowę linii 220 kV do wyższych parametrów, budowę 4 linii 110 kV oraz 4 stacji GPZ, a także potrzebę rozwoju energetyki wiatrowej.

- 1) W okresie do 2020 r. będą zrealizowane:
  - budowa 3 linii 400 kV: Ełk – Alytus (Litwa), Ostrołęka – Łomża – Ełk, Ostrołęka – Olsztyn 1 – Olsztyn Małki;
  - budowa stacji 400/220/110 kV Ełk Bis i rozbudowa stacji 400/220/110 kV Małki;
  - budowa rozdzielni 400 kV w stacji 220/110 kV Olsztyn 1.
- 2) Po roku 2020 przewidywane są:
  - budowa stacji 400/110 kV w Elblągu;

- powiązanie stacji w Elblągu z linią 400kV Gdańsk – Olsztyn Mątki;
  - budowa linii 400 kV Olsztyn Mątki – Płock.
- 3) Po roku 2030 przewidywana jest budowa linii 400 kV Ostrołęka – Ełk Bis, która zastąpi obecną linię 220 kV.
- 4) Ponadto zarządcy infrastruktury energetycznej zakładają znaczący wzrost produkcji energii z farm wiatrowych.

3. Wnioski.

Istniejąca sieć elektroenergetyczna zaspokaja obecne potrzeby województwa. Rozpoznane potrzeby rozwojowe wymagają jednak rozbudowy tego układu w zakresie realizacji linii 400 kV, 220 kV i 110 kV. Powyższe zostało uwzględnione w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

W analizowanym okresie weszły w życie unijne i krajowe przepisy dotyczące rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz została przyjęta polityka państwa i strategia rozwoju tych źródeł energii.

Wnioski do planu województwa.

Zasadne jest uwzględnienie nowych zadań, do których zaliczają się:

- 1) Budowa mostu energetycznego z systemem Litwy (element tzw. Pierścienia Bałtyckiego):
  - budowa dwutorowej linii 400 kV Ełk – Alytus (Litwa).
  - tworzenie połączeń transgranicznych (połączeń systemów zaopatrujących poszczególne województwa).
- 2) Modernizacja sieci elektroenergetycznej (optymalizująca parametrów) oraz wprowadzenie rozwiązań służących efektywności energetycznej regionu.
- 3) Rozbudowa i wzmocnienie elektroenergetycznych systemów przesyłowych w obrębie województwa:
  - budowa 4 linii 400 kV: Ostrołęka – Łomża – Ełk, Ostrołęka – Olsztyn 1 – Olsztyn Mątki, Olsztyn Mątki – Płock i Ostrołęka – Ełk Bis (zastąpi obecną linię 220 kV) budowa stacji 400/220/110 kV Ełk Bis oraz rozbudowa stacji Mątki;
  - budowa rozdzielni 400 kV w stacji 220/110 kV Olsztyn 1;
  - budowa rozdzielni 400/110 kV w Elblągu i powiązanie jej z linią 400 kV Gdańsk – Olsztyn Mątki.
- 4) Sukcesywna rozbudowa i wzmocnienie elektroenergetycznej sieci rozdzielczej 110 kV (poprawa efektywności dostawy i zużycia energii), w tym:
  - budowa linii 110 kV Gołdap – Olecko,
  - modernizacja 7 linii 110 kV: Ełk1 – Ełk2, Ełk 2 – Olecko, Olecko – Hańcza, Węgorzewo – Wronki, Węgorzewo – Gołdap, Wronki – Gołdap, Gołdap – Filipów.

Ponadto istotne znaczenie systemowe mają:

- priorytet dla budowy inteligentnych sieci i układów pomiarowych;
- wykorzystanie handlu emisjami i innych wspomagających mechanizmów.

Mapa 6 pt. „Infrastruktura techniczna: elektroenergetyka” została umieszczona na końcu opracowania.

3.2. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (1)

Mówiąc o odnawialnych źródłach energii (OZE), mamy na myśli takie źródła energii, których zasoby uzupełniane są poprzez naturalne, nieustanne procesy przyrodnicze, co pozwala traktować je jako

niewyczerpalne. Są to: woda, wiatr, promieniowanie słoneczne, biomasa, źródła geotermalne oraz grawitacja.

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Podstawę do wprowadzenia zmian systemowych stanowią zmiany w obowiązujących przepisach:
  - ustawa o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (2006 r.);
  - „mały trójpak energetyczny”: zmiana ustawy prawo energetyczne (2013 r.), w tym m. in. preferencyjne warunki przyłączenia do sieci mikroinstalacji oraz ułatwienia dla lokalizacji ogniw fotowoltaicznych;
  - przepisy dotyczące elektroenergetyki (w tym efektywności energetycznej i bezpieczeństwa energetycznego).
- 2) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.): wskazuje działania istotne dla rozwoju OZE:
  - rozbudowę sieci przesyłowych najwyższych napięć, niezbędnych dla przyłączenia nowych źródeł wytwórczych, w tym OZE;
  - zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii; największy potencjał ekonomiczny przypisano energii z wiatru, biomasy, biogazu oraz geotermalnej. Warmię i Mazury zaliczono do stref rozwoju rozproszonej energetyki wiatrowej.
- 3) Polityka energetyczna Polski do 2030 r. (2010 r.): wskazuje m. in. na zadania i cele wyznaczone w zakresie m. in. wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w tym biopaliw).
- 4) Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (2010 r.) zakłada wzrost udziału OZE w bilansie energetycznym kraju.
- 5) Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025 (2013 r.):
  - potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii kojarzy z mocną stroną konkurencyjnej gospodarki województwa;
  - wskazuje preferowane kierunki rozwoju energii odnawialnej: biogazownie rolnicze, fotowoltaika, układy kogeneracyjne oraz małe elektrownie wiatrowe w układzie rozproszonym.
- 6) Program rozwoju OZE województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2013-2020 (2013 r.) sugeruje, iż na skutek rozwoju energetyki bazującej na energii odnawialnej region ma szansę na poprawę bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację i decentralizację produkcji energii elektrycznej, obniżanie strat związanych z przesyłem energii oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów.
Program ustala również cele na 2020 r.:
  - produkcja energii z OZE: 18,4% przewidywanego zużycia w regionie (14 000 TJ);
  - redukcja emisji CO₂ z tytułu produkcji energii elektrycznej z OZE o 1 530 tys. t (przy założeniu, że 1 kWh energii wyprodukowanej z OZE redukuje emisję o 0,9 kg CO₂);
  - obniżenie wskaźnika zużycia energii na 1 mln PKB w regionie z poziomu 1,94 TJ/mln PKB do poziomu 1,67 TJ/mln PKB w 2020 r.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu zaopatrzenia w energię z OZE.

Produkcja energii elektrycznej w województwie warmińsko-mazurskim pokrywa zaledwie kilkanaście % zapotrzebowania i poza elektrociepłowniami obejmuje źródła odnawialne, m.in. elektrownie wiatrowe, małe elektrownie wodne oraz elektrownie na biomasę i biogaz.

Typ instalacji	Ilość instalacji	Moc [MW]	Udział w produkcji krajowej [%]
----------------	------------------	----------	---------------------------------

wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków	5	2.416	3,76
wytwarzające z biogazu rolniczego	1	1.200	
wytwarzające z biogazu składowiskowego	3	1.514	
wytwarzające z biomasy z odpadów leśnych, rolniczych, ogrodowych	1	0.220	0,08
wytwarzające z biomasy z odpadów przemysłowych drewnopochodnych i celulozowo-papierniczych	1	0.500	
elektrownia wiatrowa na lądzie	22	201.475	7,62
elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW	75	5.744	4,83
elektrownia wodna przepływowa do 1 MW	8	4.369	
elektrownia wodna przepływowa do 5 MW	3	5.800	

Źródło: URE 31.03.2013 r.

Najwięcej typów instalacji OZE pracowało w powiecie ostródzkim: wykorzystują one biogaz, biomasę, energię wiatru i wód płynących. Instalacje turbin wiatrowych działają w 10 powiatach, najwięcej w: kętrzyńskim, iławskim i gołdapskim. W 5 powiatach energię dostarczały tylko instalacje elektrowni wodnych (elbląskim, braniewskim, bartoszyckim, mragowskim i węgorzewskim). W 2 powiatach nie zlokalizowano żadnych instalacji wykorzystujących OZE (szczywieńskim i nidzickim).

Na obszarze regionu na dzień 31.03.2013 r. pracowało:

- 86 małych elektrowni wodnych, o łącznej mocy ok. 16 MW (4,83% produkcji krajowej energii);
- 9 biogazowni (bazujących na surowcach rolniczych i komunalnych) o mocy od kilkuset kW do kilkunastu MW, przy tendencji rozwojowej;
- 2 instalacje na biomasę;
- 119 turbin wiatrowych o łącznej mocy ok. 211,9 MW.

Całkowita moc instalacji wykorzystujących OZE wynosiła w województwie 223,238 MW (na 4 624,851 MW w Polsce).

Działania planowane.

Zgodnie z założeniami „Polityki Energetycznej Polski do roku 2030” oraz z „Krajowym planem działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych”, podstawowym źródłem pozyskania odnawialnej energii w województwie warmińsko-mazurskim ma być biomasa. Szczególnie wspierane będzie tworzenie biogazowni rolniczych.

3. Wnioski.

W analizowanym okresie weszły w życie unijne i krajowe przepisy dotyczące rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz została przyjęta polityka państwa i strategia rozwoju tych źródeł energii, co zostało uwzględnione w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa oraz w programie ekoenergetycznym województwa.

Za zasadne uznaje się podjęcie następujących działań:

- Dostosowanie urządzeń i sieci infrastruktury technicznej do odbioru energii ze źródeł odnawialnych.
- Stosowanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie produkcji i przesyłu energii na środowisko.
- Przygotowanie mapy zasobów OZE dla obszaru województwa.
- Prowadzenie monitoringu zjawisk związanych z funkcjonowaniem odnawialnych źródeł energii.

Wnioski do planu województwa w zakresie odnawialnych źródeł energii:

- 1) Do preferowanych źródeł energii odnawialnej na obszarze województwa należy zaliczyć: biogazownie rolnicze, fotowoltaikę, układy kogeneracyjne oraz małe elektrownie wiatrowe w układzie rozproszonym.
- 2) Rozwój energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii powinien następować w oparciu o mikroźródła, m.in. poprzez stosowanie małych turbin wiatrowych o mocy od 0,1 do 100 kW, o pionowej osi obrotu.
- 3) Proponuje się określenie warunków lokalizacji obiektów technicznych w aspekcie skali przedsięwzięcia i miejsca lokalizacji.

Mapa 7 pt. „Odnawialne źródła energii” została umieszczona na końcu opracowania.

3.3. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (2). DUŻA ENERGETYKA WIATROWA

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.):
  - region Warmii i Mazur wskazany został jako strefa rozwojowa rozproszonej energetyki wiatrowej, z warunkiem konieczności ochrony obszarów cennych przyrodniczo;
  - na obszarach wyznaczonych dla ochrony krajobrazu (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu) ograniczeniu powinna podlegać przede wszystkim lokalizacja turbin wiatrowych i obiektów kubaturowych niedostosowanych do otoczenia.
- 2) Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (2010 r.) zakłada, że do 2020 r. w małych turbinach wiatrowych zostanie zainstalowane ok. 550 MW mocy, a najbardziej opłacalna dla gospodarstwa elektrownia wiatrowa powinna mieć generator o mocy ok. 10 kW.
Jako szczególnie uprzywilejowane pod względem zasobów wiatru wskazano m.in. tereny Warmii i Mazur oraz okolice Gołdapi.
- 3) W programie rozwoju OZE województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2013-2020 (2013 r.) nie zostały wyeksponowane problemy i konflikty narastające wokół dużej energetyki wiatrowej.
- 4) Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025 (2013 r.) do preferowanych źródeł rozwoju energii odnawialnej w zakresie energetyki wiatrowej zalicza wyłącznie małe elektrownie wiatrowe w układzie rozproszonym, z pominięciem dużej energetyki wiatrowej.
- 5) Wnioski ze studiów regionalnych:
  - a) „Przyrodniczo-przestrzenne aspekty lokalizacji energetyki wiatrowej w województwie warmińsko-mazurskim” (2006 r.):
    - brak dokładnego rozeznania wpływu elektrowni wiatrowych na środowisko przyrodnicze;
    - brak wypracowanych metod unikania konfliktów (lub ich łagodzenia) z ochroną przyrody i krajobrazu (tzw. dobrych praktyk);
    - możliwość złagodzenia problemów związanych z energetyką wiatrową poprzez np. stosowanie małych turbin wiatrowych (o mocy od 0,1 do 100 kW) o pionowej osi obrotu.
  - b) „Delimitacja obszarów potencjalnej lokalizacji dużej energetyki wiatrowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego” (2013 r.):
    - na obszarze regionu możliwe jest do rozlokowania, oprócz istniejących turbin, jeszcze 241 siłowni wiatrowych (ok. 578,4 MW), biorąc pod uwagę założone kryteria lokalizacyjne;
    - istotne ograniczenie stanowi brak możliwości przyłączenia kolejnych siłowni do sieci przesyłowej (brak rezerw w sieci).

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu dużej energetyki wiatrowej 2005 -2013 r.

Stan funkcjonowania dużej energetyki wiatrowej.

Według Urzędu Regulacji Energetyki produkcja energii elektrycznej w regionie w roku 2013 pokrywała zaledwie 10 % zużycia (ostatnie miejsce w kraju), z tego 42% pochodziło z OZE (w tym ok. 2/3 z elektrowni wiatrowych).

Na obszarze województwa funkcjonuje 119 turbin wiatrowych (30.06.2013) o łącznej mocy ok. 211,9 MW. Najwięcej turbin zainstalowanych jest w gminach:

- Kisielice (39 turbin wiatrowych tj. 64,5 MW),
- Korsze (35 turbin wiatrowych tj. 70 MW),
- Gołdap (21 turbin wiatrowych tj. 53 MW).

Pozostałe siłownie (25 szt.) tworzą małe grupy, rozmieszczone w gminach: Lubawa (5 szt.), Nidzica i Wydminy (po 3) oraz Kowale Oleckie (2). Ponadto po 1 wiatraku ma 9 gmin: Orneta, Bisztynek, Banie Mazurskie, Wydminy i Prostki oraz Ostróda, N. Miasto Lub., Kurzętnik i Działdowo. Szczególny przypadek stanowi pojedynczy wiatrak w gminie Tolkmicko na Wysoczyźnie Elbląskiej (nieczynny), który widoczny jest z Mierzei Wiślanej i z Żuław.

Lokalizacja siłowni wiatrowych budzi niepokój wśród mieszkańców (powstało wiele organizacji wyrażających sprzeciw wiatrakom), m. in. ze względu na wypadki awarii wiatraków, które zdarzyły się w analizowanym okresie (z oberwaniem śmigła i pożarem włącznie).

Zmiany w funkcjonowaniu dużej energetyki wiatrowej 2005-2013 r.

Przed rokiem 2005 na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego nie istniało zjawisko dużej energetyki wiatrowej. Siłownie wiatrowe zostały zbudowane w analizowanym okresie, a moc w nich zainstalowana wzrastała z roku na rok:

- w 2006 r. było to ok. 50 MW, w 2011 r. ok. 122 MW, a w 2013 r. ok. 212 MW.

Oprócz 119 istniejących wiatraków przygotowywane są postępowania środowiskowe dla 1063 następnych turbin (ok. 3 tys. MW). Najwięcej jest ich w gminach: Kozłowo, Gołdap, Kisielice, Grunwald, Pieniężno, Górowo Iławeckie i Wydminy.

Równolegle ponad połowa gmin przygotowuje (bądź już przygotowała) dokumenty planistyczne pod możliwość lokalizacji następnych turbin: studia uwarunkowań i kierunków z. p. gminy oraz plany miejscowe. Najbardziej zagrożone ekspansją są obszary, gdzie nakładają się na siebie trzy rodzaje działań:

- postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (RDOŚ),
- procedura sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków z. p. (gmina),
- procedura sporządzenia projektu planu miejscowego (gmina).

Skala zarysowujących się zmian jest przyczyną wielu konfliktów, może stanowić poważne zagrożenie dla walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych województwa, a także dla pogorszenia warunków życia i zmniejszenia atrakcyjności inwestycyjnej.

3. Wnioski.

Energetyka wiatrowa stanowi bardzo ważny segment produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Jednocześnie siłownia wiatrowa jest bardzo agresywną dominantą przestrzenną. Może wywoływać wiele konfliktów, np. z krajobrazem otwartym, z krajobrazem kulturowym, ze środowiskiem przyrodniczym, ze środowiskiem zamieszkania ludzi, z funkcją turystyczną, może ograniczać atrakcyjność inwestycyjną oraz różne funkcje terenów. Brakuje przepisów prawa, które regulowałyby powyższe zjawiska, a inwestorzy skrupulatnie wykorzystują luki prawne, często wbrew interesowi społecznemu.

W takiej sytuacji możliwości uregulowania niekontrolowanej ekspansji dużej energetyki wiatrowej poprzez zapisy planu województwa natrafiają na znaczne ograniczenia. Ze względu na skalę problemu zasadne jest jednak podjęcie próby unormowania zjawiska, co najmniej na poziomie rekomendacji planu oraz wskazania na konieczne ograniczenia lokalizacyjne.

Realizacja farm wiatrowych wywołuje konieczność budowy od kilkunastu do kilkudziesięciu stacji GPZ 110/15 kV oraz linii 110 kV, a także przyspieszenie realizacji stacji 400/110 kV Elbląg Kamiennik.

Zaleca się prowadzenie monitoringu zjawisk związanych z ekspansją energetyki wiatrowej.

Ponadto wskazuje się na możliwość złagodzenia konfliktów lokalizacyjnych poprzez stosowanie małych turbin wiatrowych o pionowej osi obrotu (o mocy od 0,1 do 100 kW). Zakłada się, iż dla gospodarstwa najbardziej opłacalny generator to urządzenie o mocy ok. 10 kW. Modele o mniejszej mocy (1 - 2 kW) mogą być montowane nawet na dachach budynków (jeżeli konstrukcja dachu będzie przystosowana do takiego obciążenia). Założonym wskaźnikiem jest zainstalowanie ok. 550 MW mocy w małych turbinach wiatrowych do 2020 r.

Wnioski do planu województwa w zakresie lokalizacji dużej energetyki wiatrowej:

- 1) Do głównych celów polityki przestrzennej zaleca się zaliczyć: objęcie ochroną przed degradacją najcenniejszych krajobrazów oraz zachowanie ładu przestrzennego.
- 2) W ramach zasad zagospodarowania potrzebne jest określenie zasad optymalnej lokalizacji przedsięwzięć, obiektów i urządzeń energetyki wiatrowej, w tym warunków lokalizacji obiektów w aspekcie skali przedsięwzięcia i miejsca lokalizacji, ze szczególnym zwróceniem uwagi na przestrzenno-przyrodnicze aspekty lokalizacji farm wiatrowych w województwie, w celu uniknięcia ich szkodliwego wpływu na zdrowie człowieka, na przyrodę ożywioną oraz na krajobraz i ład przestrzenny regionu.

Ponadto zasadne jest wskazanie preferencji dla rozwoju energetyki wiatrowej w oparciu o mikroźródła.

Mapa 8 pt. „Duża energetyka wiatrowa” została umieszczona na końcu opracowania.

3.4. TELEKOMUNIKACJA

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Ustawa o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (2010 r.) wprowadza m. in. regulacje sprzyjające ułatwieniu i usprawnieniu procesu inwestycyjnego w telekomunikacji, a także aktywizacji jednostek samorządu terytorialnego w prowadzeniu działalności telekomunikacyjnej.
- 2) Narodowy Plan Szerokopasmowy, tzw. Memorandum (Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2013 r.) zakłada zapewnienie wszystkim Polakom dostępu do internetu szerokopasmowego do 2020 r.
- 3) Raport pokrycia terytorium Polski infrastrukturą telekomunikacyjną zrealizowaną w 2012 r. i planowaną w 2013 r. obiektami umożliwiającymi kolokację (2013 r.) wskazuje na istotne zaawansowanie tego procesu.
- 4) Program budowy Polskiego Internetu Optycznego „PIONIER”: projekt KBN, zrealizowany na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego.
- 5) „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie” (PO Rozwój Polski Wschodniej): projekt znajduje się w fazie realizacji.
- 6) „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025” (2013 r.) do kierunków działań zalicza się wspieranie budowy społeczeństwa informacyjnego oraz ułatwienie kontaktów przedsiębiorca – administracja (e-administracja).

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu systemu telekomunikacyjnego.

Powiązania telekomunikacyjne województwa z krajem i ze światem odbywają się poprzez 3 automatyczne międzymiastowe centrale II stopnia w Olsztynie, Elblągu i Suwałkach oraz poprzez sieć telekomunikacyjną o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto obszar województwa obsługiwany jest przez sieci telefonii komórkowej.

Funkcjonuje akademicka sieć szerokopasmowa PIONIER: Ogólnopolska Sieć Optyczna, zrealizowana dla obsługi środowiska akademickiego i naukowo-badawczego. Medium transmisyjnym są światłowody, posiadające połączenia z europejską siecią naukową (GEANT) oraz z Internetem (dostęp do głównych węzłów Internetu).

Istnieją kablowe sieci telekomunikacyjne, które oferują kompleks usług teleinformatycznych na obszarach zurbanizowanych, w tym telefonicznych, telewizyjnych i internetowych.

Zmiany 2005-2013 r.:

- Nastąpiła poprawa funkcjonowania połączeń telekomunikacyjnych, głównie dzięki rozwijającemu się systemowi telefonii komórkowej oraz pojawieniu się nowych operatorów tych sieci.
- W 2010 r. zakończono budowę sieci PIONIER.
- W 2012 r. rozpoczęła się realizacja projektu „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie”. Odbywa się ona przy udziale środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013. Celem jest wybudowanie na terenie województwa szerokopasmowej sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, zapewniającej mieszkańcom, podmiotom publicznym oraz gospodarczym możliwość korzystania z Internetu. Sieć będzie mogła być wykorzystywana przez wszystkich uczestników rynku. Stwarza szansę na wyeliminowanie wykluczenia cyfrowego na obszarach wiejskich.

3. Wnioski.

Realizacja projektu Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej jest kluczowa dla gospodarki regionu. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej pozwoli na zwiększenie dostępności do mediów elektronicznych, a także podniesie atrakcyjność obszarów dla operatorów telekomunikacyjnych świadczących usługę tzw. „ostatniej mili”.

Podstawowe kierunki polityki przestrzennej w zakresie rozwoju telekomunikacji i teleinformatyki powinny mieć na celu:

- rozwój infrastruktury teleinformatycznej umożliwiający powszechny dostęp do mediów elektronicznych, w tym głównie Internetu szerokopasmowego - instytucjom, podmiotom gospodarczym i mieszkańcom, w szczególności na obszarach wiejskich i słabo zaludnionych;
- włączenie się w krajowe i międzynarodowe (np. wokółbałtyckie) sieci telekomunikacyjne – co ma znaczenie kluczowe dla gospodarki regionu i poprawy jakości życia jego mieszkańców.

Realizacja ww. celów rozwojowych wymagała będzie w szczególności:

- wspierania budowy szerokopasmowych sieci przewodowych i bezprzewodowych w najwyższych standardach, w tym bezprzewodowego przesyłu danych z wykorzystaniem sieci radiowych;
- wzmacniania zastosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych w usługach publicznych szczebla regionalnego/lokalnego: (e-usługach, w tym m.in: e-administracji, e-edukacji, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia);
- wspierania rozwoju systemów informacji przestrzennej: np. rozwój i integracja istniejących platform GIS;

- dążenia do integracji telekomunikacyjnej, przede wszystkim poprzez wspieranie rozwoju sieci teleinformatycznych na terenach wiejskich i mało zaludnionych oraz przeciwdziałanie „wykluczeniu cyfrowemu” grup społecznych i regionów;
- wspierania rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej działaniami instytucjonalnymi o wymiarze regionalnym oraz środkami publicznymi.

Należy dążyć do doprowadzenia infrastruktury do odbiorcy końcowego, w celu zwiększenia dostępu do internetu dla instytucji, przedsiębiorstw i mieszkańców obszarów peryferyjnych zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”.

Mapa 9 pt. „Infrastruktura techniczna: telekomunikacja” została umieszczona na końcu opracowania.

3.5. ZAOPATRZENIE W GAZ

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

Warunkiem akcesji Polski do Unii Europejskiej w obszarze "Energia" było dostosowanie przepisów polskiego prawa energetycznego do norm europejskich zawartych w 3 dyrektywach, dotyczących:

- zasad wewnętrznego rynku gazu ziemnego (2009 r., 98/30/EC);
- przesyłu gazu ziemnego sieciami gazowniczymi (91/296/EWG);
- bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego (2004 r., 2004/67/WE).

W analizowanym okresie wykonana została „Aktualizacja diagnozy – infrastruktura techniczna” do strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego (WM BPP Olsztyn 2005 r.). W opracowaniu określone zostały uwarunkowania i kierunki rozwoju sieci gazowej w województwie, na bazie opracowanego wcześniej „Studium gazyfikacji województwa warmińsko-mazurskiego”.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu zaopatrzenia w gaz ziemny.

Województwo warmińsko-mazurskie zaopatrywane jest w gaz ziemny z krajowej sieci przesyłowej, z dotychczasowych źródeł i kierunków zasilania:

- 1) magistrali gazowej 2 x Dn 500: Rembelszczyzna – Włocławek przez odgałęzienie Płońsk – Ciechanów – Nidzica (Dn400/200),
- 2) magistrali gazowej Dn 400/500 Gustorzyn – Gdańsk, przez odgałęzienia:
  - Sztumska Wieś – Elbląg (Dn 200),
  - Kwidzyn – Susz (Dn 125/100),
  - Brodnica – N. Miasto Lub. – Kurzętnik – Lubawa – Iława (Dn 300 – w trakcie realizacji); gazociąg zapewni drugostronne zasilanie południowo-zachodniej części województwa,
  - Dziergoń – Rychliki (potencjalny kierunek zasilania).

Stan zaopatrzenia w gaz ziemny (2012 r.).

Zaopatrzenie w gaz ziemny przewodowy nie pokrywa całego obszaru województwa warmińsko-mazurskiego. W gaz przewodowy zaopatrywanych jest (2012 r.) 27 miast (na 49 miast łącznie) oraz 36 gmin wiejskich (na 100 gmin wiejskich łącznie). Trzy miasta: Ełk, Pisz i Olecko zaopatrywane są w gaz płynny z rozprężalni gazu. Tylko 43,9% ludności województwa korzysta z gazu przewodowego, z tego: w miastach 71,4%, na obszarach wiejskich 2,8%.

Zmiany 2005-2012 r.

W latach 2005-2012 nastąpił wzrost ilości miast zasilanych w gaz z 25 na 30 (wzrost o 12%) oraz zwiększyła się ilość gmin wiejskich korzystających z gazu z 18 na 36 (wzrost o 200%).

Nastąpił wzrost czynnej sieci przesyłowej wysokiego ciśnienia o 130 km (tj. o 19,4%) w stosunku do 2002 r. Zrealizowany został gazociąg wysokiego ciśnienia Szczytno – Rybno (2010 r.). W trakcie realizacji jest gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia Dn 250 relacji: Brodnica – Kurzętnik – N. Miasto Lub. – Iława, gazociąg bardzo istotny dla poprawy warunków zaopatrzenia pld. - zach. części regionu.

Spośród ważniejszych inwestycji zrealizowanych w okresie ostatnich lat należy wymienić m.in. zgazyfikowanie miejscowości w gminach: Purda (2009 r.), Jonkowo (2010 r.), Lubomino, Barciany (2012 r.) i Bisztynek (2012 r.).

W perspektywie najbliższych lat zakłada się możliwość wykorzystania zasobów węglowodorów łupkowych. Obecnie na obszarze województwa istnieją 4 odwierty rozpoznawcze, w gminach: Braniewo, Lidzbark War., N. Miasto Lub. i Barciany. Projektowany gazociąg przesyłowy Olsztyn – Kościerzyna stwarza możliwość przesyłu gazu łupkowego. Zlokalizowany jest na obszarach 9 gmin w obrębie województwa warmińsko-mazurskiego:

- powiat olsztyński: Jonkowo, Gietrzwałd, Stawiguda;
- powiat ostródzki: Małdyty, Morąg, Miłomłyn, Ostróda, Łukta;
- powiat elbląski: Rychliki, Pasłęk.

Działania/inwestycje planowane przez Spółki Gazownicze.

Planowane jest uzupełnienie istniejących gazociągów przesyłowych poprzez budowę gazociągów magistralnych relacji:

- Nidzica – Szczytno – Kętrzyn (częściowo zrealizowany);
- Nidzica – Dobre Miasto – Orneta;
- Olsztynek – Ostróda;
- N. Miasto Lub. – Iława (w realizacji);
- Mrągowo – Mikołajki – kierunek Orzysz;
- Mrągowo – Ryn (2020 r.);
- Raczki – Pasłęk ze stacją redukcyjno-pomiarową I ° w Bogaczewie;
- Rubno – Milejewo – Tolkmicko – Frombork ze stacjami redukcyjno-pomiarowymi I ° w Milejewie, Tolkmicku i Fromborku;
- Dobre Miasto – Morąg ze stacją redukcyjno-pomiarową I ° w Wilczkowie gm. Lubomino;
- Wilczkowo – Morąg.

Pełna realizacja gazociągu wysokiego ciśnienia (druga nitka) relacji Nidzica – Szczytno – Kętrzyn jest warunkiem koniecznym dla zapewnienia na tym obszarze ciągłości dostaw gazu, przyłączenia dużych odbiorców oraz gazyfikacji gmin. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na dalszy rozwój rynku gazu szczególnie w miejscowościach usytuowanych na końcu sieci gazowej (Giżycko, Mikołajki, Węgorzewo i Ryn).

Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Mrągowo – Mikołajki – kierunek Orzysz pozwoli docelowo zasilić w gaz przewodowy wschodnią część województwa warmińsko-mazurskiego.

W 2012 r. podjęta została decyzja o realizacji przez Gaz-System interkonektora (międzysystemowy gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia Dn 700) Polska – Litwa, relacji: tłocznia Zambrów – Budziska – Litwa. Budowa tego gazociągu stworzy możliwość zaopatrzenia w gaz przewodowy obszarów wschodnich województwa, w tym miast: Ełk, Olecko, Pisz, Biała Piska. Alternatywnym kierunkiem gazyfikacji tych obszarów jest gazociąg w/c od strony Mikołajek.

3. Wnioski.

Istniejąca sieć przesyłowa gazu ziemnego wysokiego ciśnienia zaspokaja potrzeby jedynie środkowej i południowo-zachodniej części województwa i tylko 2,8% mieszkańców obszarów wiejskich.

Źródła zaopatrzenia w gaz ziemny posiadają rezerwy umożliwiające obsługę niezgazyfikowanych obszarów województwa. Brak jest jednak rozbudowanych, przesyłowych

gazociągów magistralnych wysokiego ciśnienia oraz sieci rozprawdzających średniego ciśnienia z systemem stacji redukcyjnych.

Celem głównym w zakresie gazyfikacji regionu jest stworzenie spójnego i zrównoważonego systemu zaopatrzenia w gaz przewodowy, opartego o dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu przewodowego poprzez:

- rozbudowę zewnętrznych powiązań gazowych województwa: po stronie wschodniej w postaci interkonektora Polska – Litwa, po stronie zachodniej w postaci gazociągu Olsztyn – Kościerzyna po stronie południowej gazociągu Nidzica – Szczytno – Kętrzyn;
- rozbudowę i wzmacnianie sieci przesyłowych gazu w obrębie województwa, z jednoczesnym ich pierścieniowaniem oraz dywersyfikacją kierunków i źródeł zaopatrzenia w gaz.

Należy dążyć do objęcia siecią gazową wysokiego ciśnienia obszarów województwa dotychczas niezgazyfikowanych. Dotyczy to w szczególności obszarów wschodnich województwa oraz obszarów północno – zachodnich (nadzalewowych).

Mapa 10 pt. „Infrastruktura techniczna: zaopatrzenie w gaz” została umieszczona na końcu opracowania.

3.6. GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (2003 r., wielokrotnie aktualizowany), zawiera wykaz aglomeracji (o RLM > 2 000) z listą niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do końca 2015 r.
- 2) „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”. W ramach działań związanych z poprawą jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego „Priorytet III.3. Poprawa jakości wód” wskazuje na konieczność budowy systemów kanalizacji sanitarnej:
  - na terenach wiejskich,
  - w miejscowościach położonych na obszarach zlewni pojeziernych,
  - w zlewisku Zalewu Wiślanego,
  - w skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu gospodarki wodno-ściekowej.

Zgodnie z ustawą prawo wodne budowę urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę należy realizować jednocześnie z rozwiązaniem spraw gospodarki ściekowej, a w szczególności przez budowę systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Często jednak mamy do czynienia z brakiem dobrych praktyk, gdzie realizacja sieci wodociągowych nie pociągała za sobą realizacji systemów kanalizacji sanitarnej.

Między rozwojem zaopatrzenia w wodę a zorganizowanym odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków istnieje rażąca dysproporcja, szczególnie na terenach wiejskich. Obserwuje się ciągłe niedoinwestowanie w wiejskie zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej, pomimo dobrego dostępu do zbiorczych oczyszczalni ścieków.

Zmiany 2005-2013 r.:

W latach 2000-2009 nastąpiła aktywizacja gmin i miast województwa w zakresie rozwoju gospodarki ściekowej. W oparciu o istniejące oczyszczalnie ścieków rozbudowywane były zbiorcze sieci kanalizacji sanitarnej w ustanowionych aglomeracjach. Realizowane były również systemy kanalizacyjne gmin poza aglomeracjami.

Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich wzrósł z 18,7% w 2002 r. do 25,2% w 2008 r. (w Polsce 22,5%), w miastach wskaźnik ten wzrósł z 90,8% w 2002 r. do 92,3% w 2008 r. (w Polsce 85,5%). Mimo tych zmian stan gospodarki ściekowej na terenach wiejskich wciąż jest gorszy niż w miastach.

Wg stanu na koniec 2008 r. 72,15% ludności województwa korzystało z oczyszczalni ścieków, natomiast ze zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej 65,4%, w tym:

- w obrębie miast wskaźniki te wynoszą odpowiednio – 98,18% i 92,3%;
- w obrębie gmin wiejskich 33,25% i 25,2%.

Wszystkie miasta są skanalizowane, natomiast w dwóch gminach nie ma w ogóle sieci kanalizacyjnej – są to: Milejewo (powiat elbląski) i Grodziczno (powiat nowomiejski).

Znacznie lepiej wygląda stan sieci wodociągowej: 88,5% ludności województwa korzysta z wodociągu, w tym: w miastach 97,4% a na obszarach wiejskich 75,2%.

Działania planowane.

Przewiduje się znaczny wzrost liczby ludności wiejskiej korzystającej z sieci kanalizacji sanitarnej – z 25,2% (w 2008 r.) do 63,5% (w 2015 r.) w wyniku realizacji planowanych systemów kanalizacyjnych.

3. Wnioski.

Należy dążyć do pełnego zagospodarowania wytworzonych ścieków komunalnych poprzez budowę systemów zbiorczej kanalizacji sanitarnej i ich utylizację w zbiorczych oczyszczalniach ścieków.

Istniejący system zbiorczych oczyszczalni ścieków jest rozbudowany i sprawny. Większość istniejących oczyszczalni ścieków posiada duże rezerwy przepustowości, co stwarza korzystne warunki rozwojowe na obszarach aglomeracji. Planowane modernizacje i realizacje nowych oczyszczalni zwiększą dostęp do systemowej gospodarki ściekowej znacznie większej liczbie ludności i wyeliminują ewentualne zagrożenia dla środowiska naturalnego.

Problemem są trudne terenowo warunki techniczne budowy rurociągów zbiorczych, przepompowni ścieków, wysokie koszty planowanych inwestycji.

Z uwagi na uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe województwa, m. in. duży udział obszarów wrażliwych na antropopresję oraz cennych przyrodniczo (ostoje przyrody Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu) podstawowym działaniem w zakresie gospodarki wodno-ściekowej powinna być konsekwentna realizacja systemów kanalizacyjnych w ramach ustanowionych aglomeracji – zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz systemów poza aglomeracyjnych, z wykorzystaniem dostępnych funduszy wojewódzkich i unijnych.

Ze względu na olbrzymie zagrożenie zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i wglębnych ściekami pochodzącymi ze zbiorników bezodpływowych, zachodzi konieczność specjalnego potraktowania obszaru Żuław Elbląskich – gdzie istnieje zagrożenie klęską ekologiczną w przypadku powodzi. Wskazuje się na zasadność podłączenia gmin żuławskich: Markusy i Rychliki do Aglomeracji Elbląg.

Mapa 11 pt. „Infrastruktura techniczna: aglomeracje („ściekowe”)” została umieszczona na końcu opracowania.

4. SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

W okresie przyjętym dla oceny (2005-2012 r.) nastąpiły istotne zmiany uwarunkowań prawno-merytorycznych w odniesieniu do obszarów chronionych w województwie warmińsko-mazurskim. Realizacja zadań wynikających ze zmienionych przepisów i nowej polityki w zakresie środowiska spowodowały, że zmieniona została struktura terytorialna obszarów chronionych. Największe zmiany są efektem przeprowadzonej w 2008 roku identyfikacji obszarów siedliskowych Natura 2000. Powstały także nowe dokumenty strategiczno-programowe na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym, w tym także nowa Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Dokumenty te winny być brane pod uwagę w przypadku prac nad aktualizacją planu.

Wprowadzono nowe rozporządzenia wojewody warmińsko-mazurskiego w sprawie obszarów chronionego krajobrazu, zmieniające rozporządzenie z 2003 roku.

W 2011 r. zaktualizowano wykonane na zlecenie Ministerstwa Środowiska opracowanie Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Opracowanie stanowi ważną przesłankę merytoryczną dla opracowania w nowym planie koncepcji korytarzy ekologicznych w województwie. Należy przy tym zwrócić szczególną uwagę na problem drożności korytarzy rzecznych, identyfikację korytarzy powietrznych i najcenniejszych obszarów lądowo-wodnych (biocentrów). Wprowadzenie do planu województwa systemu korytarzy ekologicznych będzie wypełnieniem zobowiązań, wynikających z przyjętych dokumentów na poziomie kraju i regionu.

1) Zmiany w obowiązujących przepisach:

- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (2008 r.):
  - określa zasady i tryb postępowania w sprawach: udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, ocen oddziaływania na środowisko, transgranicznego oddziaływania na środowisko;
  - określa zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska i organy administracji właściwe w zakresie problematyki środowiska przyrodniczego;
  - zmienia znacząco kilka innych ustaw odnoszących się do środowiska przyrodniczego, w tym szczególnie prawo ochrony środowiska.
- „Ustawa kompetencyjna” (2009 r.): wprowadza zmiany kompetencji organów w zakresie form ochrony przyrody. W wyniku tych regulacji parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu podlegają sejmikowi województwa.
- Znaczące zmiany wprowadzono w ustawach: prawo ochrony środowiska, o ochronie przyrody, prawo wodne, prawo geologiczno-górnictwa.
- Wprowadzono nowe rozporządzenia do ustaw „środowiskowych”.

2) W analizowanym okresie pojawiła się grupa dokumentów na poziomie krajowym bądź europejskim:

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.) szeroko ujmuje problematykę obszarów cennych przyrodniczo, zaliczanych do obszarów kształtowania potencjału rozwojowego i wymagających programowania działań ochronnych. Szczególną uwagę w dokumencie zwraca się na znaczenie funkcjonowania powiązań

ekologicznych, które mają być realizowane przez systemy korytarzy ekologicznych. W KPZK 2030 sformułowano wymóg określenia przestrzeni funkcjonalnej korytarzy w planach zagospodarowania przestrzennego województw.

- Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Program działań na lata 2007-2013 (2007 r.).
  - Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (2009 r.): planowane działania w obszarze ochrony środowiska wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cel 6. wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego.
  - Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań (na lata 2006-2013). Przyjęte w strategii cele nadrzędne to powszechna ochrona środowisk wodno-błotnych w kraju na drodze:
    - a) zapewnienia ciągłości istnienia i naturalnego charakteru środowisk obszarów wodno-błotnych oraz pełnionych przez nie funkcji ekologicznych;
    - b) zatrzymania procesu degradacji i zanikania środowisk wodno-błotnych;
    - c) restytucji przyrodniczej obszarów zdegradowanych.
- 3) Nowe dokumenty samorządowe, uwzględniające problematykę ochrony środowiska:
- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011-2014 oraz kolejny program na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy 2015-2018;
  - Program małej retencji dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2006-2015;
  - Program biologicznego udroźnienia rzek w województwie warmińsko-mazurskim;
  - Program zwiększania lesistości województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2001-2020;
  - Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury 2007-2013;
  - Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
  - Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 (2013 r.);
  - Program ekoenergetyczny województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2005-2010.

2. Ocena stanu oraz zmian w systemie obszarów chronionych województwa.

W analizowanym okresie (2005-2012 r.) nastąpiły istotne zmiany uwarunkowań prawno-merytorycznych w odniesieniu do obszarów chronionych w województwie warmińsko-mazurskim. Zmiany w przepisach prawa spowodowały, że została zmieniona struktura terytorialna obszarów chronionych. Powstały nowe obszary Natura 2000 – Obszary o Znaczeniu dla Wspólnoty (OZW), jako przyszłe specjalne obszary ochrony siedlisk. Powstały także nowe dokumenty strategiczno-programowe na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Dokumenty te winny być brane pod uwagę w przypadku prac nad aktualizacją planu.

Ocenę stanu i skali zmian w systemie obszarów chronionych województwa przeprowadzono w odniesieniu do głównych form ochrony, określonych ustawą o ochronie przyrody.

Parki narodowe.

Na obszarze województwa nie ustanowiono dotychczas parku narodowego. Istnieją koncepcje utworzenia dwóch parków narodowych: Mazurskiego Parku Narodowego (obejmującego w większości tereny Mazurskiego Parku Krajobrazowego) i Parku Narodowego Puszczy Rominckiej.

Rezerваты przyrody.

W województwie warmińsko-mazurskim ustanowiono 110 rezerwatów przyrody. Ochroną rezerwatową objęte jest około 1,34% powierzchni województwa.

W 2004 r. istniały 102 rezerваты przyrody, które obejmowały około 1,2% powierzchni województwa. W okresie objętym oceną zmian ustanowiono 8 rezerwatów, a udział powierzchni całkowitej rezerwatów w powierzchni ogólnej województwa zwiększył się o 0,14%. Utworzone rezerваты przyrody wzmacniają znacząco system obszarów chronionych w województwie. Należy je uwzględnić w planie województwa.

Parki krajobrazowe.

W regionie istnieje 8 parków krajobrazowych, w tym 5 w całości położonych w granicach województwa. Dyrekcje 6 parków zlokalizowane są w województwie, a 2 – w województwie kujawsko-pomorskim (Brodnicki PK i Górznieńsko-Lidzbarski PK). Parki krajobrazowe zajmują 6% powierzchni województwa. Planuje się utworzenie dwóch dalszych parków (PK Puszczy Boreckiej i PK Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej). Sytuacja w zakresie ilości parków krajobrazowych nie uległa zmianie w analizowanym okresie.

Obszary chronionego krajobrazu.

W 2008 r. wydane zostało 67 rozporządzeń wojewody warmińsko-mazurskiego w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (dla każdego obszaru oddzielne rozporządzenie). Rozporządzenia te dostosowano do nowej ustawy o ochronie przyrody (2004 r.). Zawarto w nich szerszy zakres unormowań, wprowadzając zapisy dotyczące czynnej ochrony: ekosystemów leśnych, nieleśnych ekosystemów lądowych, ekosystemów wodnych na obszarach chronionego krajobrazu i zakazy z katalogu zakazów w ustawie. W 2009 r. ustanowiono kolejne 3 ochk, a w 2011 r. jeden. Tak więc na koniec 2012 r. w województwie było 71 obszarów chronionego krajobrazu, których powierzchnia zajmowała 39,56% powierzchni województwa (Polska – 22,64%).

Obszary Natura 2000.

W 2004 r. ustanowiono w województwie 12 Obszarów Specjalnej Ochrony ptaków. Zajmują one 464 883,80 ha, co stanowi około 19,2% pow. województwa. W 2012 r. jest 16 OSO, zajmujących 23,82% pow. województwa.

W 2008 r. przeprowadzono w województwie identyfikację i weryfikację obszarów siedliskowych Natura 2000. W wyniku tych działań (zgodnie z przyjętą procedurą Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny) ustanowiono w województwie 42 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW).

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

W latach 2005-2012 w województwie ustanowiono 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (o łącznej powierzchni 2 579 ha). Na koniec 2012 roku było 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o łącznej powierzchni 23 583,75 ha (przed 2005 r. istniało 6 zespołów). Stanowi to 0,97% powierzchni województwa (analogiczny wskaźnik dla Polski – 0,30%).

Użytki ekologiczne.

Użytki ekologiczne ustanawiane były na mocy uchwał rad gmin oraz rozporządzeń wojewody. Do 2004 r. ustanowiono 6 obiektów. W okresie przyjętym do oceny ustanowiono 105 użytków ekologicznych (w 2009 r. ustanowiono wyjątkowo dużą ich ilość – 85 obiektów). Użytki ekologiczne zajmują 0,2% powierzchni województwa.

Po zbilansowaniu całkowitego wskaźnika udziału obszarów objętych ochroną prawną w województwie (przeprowadzonego obliczeniami własnymi w programie MapInfo) udział obszarowych form ochrony przyrody w powierzchni województwa wynosi nieco ponad 55%. Obszary te w dużej części pokrywają się.

3. Wnioski.

Na terenach województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonuje wiele form ochrony obszarowej (parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, NATURA 2000). Zmiany terytorialne odnotowane na tych obszarach mają istotne znaczenie dla funkcjonowania struktury przestrzennej województwa. Konieczne jest ich uwzględnienie w treści tego planu.

Wnioski do planu województwa.

Do najważniejszych wyzwań środowiskowych w zarządzaniu przestrzenią województwa warmińsko-mazurskiego należy zaliczyć:

- ochronę różnorodności biologicznej, uzasadnioną koniecznością zachowania, wzmocnienia oraz odbudowy funkcji ekosystemów i usług ekosystemowych, mających zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania społeczeństw;
- ochronę cennych krajobrazów województwa warmińsko-mazurskiego przed przekształceniem i degradacją;
- zrównoważone wykorzystanie zasobów regionu;
- systemową edukację ekologiczną społeczeństwa, ważną dla uzyskania społecznej akceptacji polityki rozwoju przestrzennego;
- ochronę przed zagrożeniami, w tym przystosowanie zagospodarowania do zmian klimatu.

Ponadto konieczne jest określenie w planie województwa systemu korytarzy ekologicznych w zakresie organizacji ich struktury terytorialnej. Zadanie to będzie realizacją jednego z ważniejszych zapisów KPZK 2030.

Mapa 12 pt. „Obszary cenne pod względem przyrodniczym – regionalny system obszarów chronionych” oraz **Mapa 13** pt. „Obszary cenne pod względem przyrodniczym – koncepcja korytarzy ekologicznych” zostały umieszczone na końcu opracowania.

5. DZIEDZICTWO KULTUROWE (ochrona krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego zabytków oraz dóbr kultury współczesnej)

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (z 2003 r.) w analizowanym okresie została kilkakrotnie znowelizowana.
  - Najistotniejszą zmianą jest wprowadzenie wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (2010 r.). Obowiązek ten został zrealizowany w około 60% gmin w skali województwa.
  - Ustawa wprowadziła obowiązek uwzględnienia przy sporządzaniu planów województw „krajowego programu ochrony zabytków i opiece nad zabytkami”. Program ten jeszcze się nie pojawił (termin ustawy minął w 2004 r.).
  - Na podstawie art. 87 ww. ustawy zarząd województwa sporządza „wojewódzki program opieki nad zabytkami”, w którym pojawia się nowe pojęcie krajobrazu kulturowego (uzupełnione o aspekty archeologiczne, przyrodnicze i ekologiczne). Z art. 21 wynika ponadto, że powinien to uczynić uwzględniając „wojewódzką ewidencję zabytków” (ewidencja ta nie została zakończona, termin ustawy minął w 2006 r., zaawansowanie prac wynosi ok. 80%).
- 2) „Europejska konwencja krajobrazowa” (podpisana przez Polskę w 2001 r.) zobowiązuje państwo do wprowadzenia problematyki krajobrazu do polityki przestrzennej. Dotyczy to krajobrazu szeroko pojętego – w aspektach: kulturowym, ekologicznym, środowiskowym, społecznym i gospodarczym (z uwzględnieniem również zdegradowanych krajobrazów współczesnych). Polska nie wprowadziła jeszcze do prawodawstwa krajowego przepisów wdrażających tę konwencję.

- 3) Narodowy program „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013” (2004 r.), służący wdrażaniu „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w latach 2004-2013”, potwierdza potrzebę „zintegrowanego podejścia do zagadnienia krajobrazu kulturowego”.
- 4) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.):
  - wskazuje na „konieczność wprowadzenia do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem”;
  - zgłasza potrzebę „identyfikacji równorzędnych wartości przyrodniczych, krajobrazowych, niematerialnego dziedzictwa i zabytkowych obiektów kultury materialnej, w tym potencjalnych obszarów stanowisk archeologicznych, oraz zarządzania nimi w celu prowadzenia aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do tych zasobów”.
- 5) „Strategia rozwoju kultury w województwie warmińsko-mazurskim do 2015 r.” (2001 r.) wyznacza jako „cel szczegółowy 1.3 ochronę krajobrazu kulturowego i kształtowanie harmonijnego krajobrazu współczesnego”. Spośród 9 działań do wykonania na pierwszym miejscu znajduje się „rozpoznanie, waloryzacja krajobrazu kulturowego i określenie zasad jego ochrony”. Działanie to nie zostało dotychczas zrealizowane w sposób wyczerpujący – zachowuje więc aktualność, wymaga również uwzględnienia na etapie aktualizacji planu województwa.
- 6) Wojewódzki program opieki nad zabytkami (2012 r.), sporządzony w celu wdrożenia „Strategii rozwoju kultury w województwie warmińsko-mazurskim do 2015 r.” zawiera m. in. wnioski w sprawie podwyższenia rangi zabytków najważniejszych dla regionu.

2. Ocena stanu i zmian w środowisku kulturowym.

Obecnie w regionie istnieją 3 obiekty uznane za „pomnik historii”: „Frombork – zespół katedralny”, „Grunwald – Pole Bitwy” i „Kanał Elbląski”. Ponadto istnieje kilka zabytków o znaczeniu ponadregionalnym, które swymi walorami zasługują aby uzyskać status krajowy („pomnik historii”) a nawet międzynarodowy („lista światowego dziedzictwa” UNESCO).

Na terenie województwa istnieje Park Kulturowy „Droga Warmińska” (Gietrzwałd – Woryty).

Ochronie prawnej podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- 5217 obiektów i zespołów zabytków nieruchomych;
- 286 zabytków archeologicznych.

Wojewódzka i gminne ewidencje zabytków znajdują się w trakcie tworzenia.

Stan zachowania zabytków wchodzących w skład ośrodków i zespołów kulturowych najważniejszych dla zachowania tożsamości kulturowej regionu jest bardzo zróżnicowany. Spośród zespołów staromiejskich około połowy znajduje się w stanie dobrym, a reszta w większości w zadowalającym, stan ten ulega powolnej ale ciągłej poprawie. Spośród zespołów kulturowych w najlepszym stanie znajdują się zespoły i obiekty sakralne, większość zamków oraz część zespołów staromiejskich. Połowa liczby zespołów pałacowo – parkowych znajduje się w dobrym stanie, pozostałe w złym. Dość dobry jest stan zabytków techniki.

Istotne zmiany (2005-2013).

- uzyskanie statusu Pomnika Historii dla dwóch obiektów: „Grunwald – Pole Bitwy” (2010 r.) oraz „Kanał Elbląski” (2011 r.);
- powiększenie rejestru zabytków (2004-2012) o 256 obiektów i zespołów nieruchomych oraz 19 obiektów archeologicznych;

- poprawa stanu zagospodarowania układów staromiejskich nastąpiła głównie w Elblągu i Olsztynie, a także w mniejszym zakresie w innych miastach: Morągu, Nidzicy, Iławie, Suszu, Biskupcu, Piszcu, Górowie Iławeckim, Reszlu, Olsztynku;
- poprawa stanu obiektów zabytkowych nastąpiła zarówno w większych ośrodkach miejskich jak Olsztyn, Elk i Elbląg, jak i w mniejszych miastach (Reszel, Górowo Iławeckie, Iława, Ostróda, Pasłęk, Frombork), a także na obszarach wiejskich: w zespołach kulturowych, miejscach kultu religijnego (Święta Lipka), w zespołach pałacowo-ogrodowych, zabytkach techniki i fortyfikacjach; ma to związek z wykorzystywaniem środków finansowych z UE;
- pojawiło się niekorzystne zjawisko „przeinwestowania” obiektów zabytkowych, przy źle określonym programie użytkowym obiektów (zespoły zamkowe Lidzbarku Warmińskim, Rynie i Giżycku);
- nastąpiło pogorszenie stanu technicznego zabytków w wielu cennych ale mniej eksponowanych obiektach, jak Stańczyki, Proсна i Bęsia; jest to ogólna tendencja dotycząca większości pozostałych obiektów, związana ze złym zarządzaniem oraz brakiem umiejętności pozyskiwania środków zewnętrznych na prace konserwatorskie;
- pogorszyła się jakość krajobrazu kulturowego, głównie ze względu na konfliktowe lokalizacje farm wiatrowych oraz budownictwa lotniskowego;
- nowym zagrożeniem dla krajobrazu kulturowego jest powstawanie monokultur rolniczych, np. wielkoobszarowych gospodarstw rolnych, poprzez niszczenie naturalnych komponentów krajobrazu (zaorywanie oczek wodnych i mokradła, niwelacja wzgórz), oraz elementów przyrodniczo-kulturowych (likwidacja nasadzeń śródpolnych, miedzi, wałów granicznych, obiektów archeologicznych a nawet dróg i miejsc po dawnych siedliskach).

Stwierdzono również istotne zmiany w krajobrazie kulturowym postrzeganym z poziomu województwa, polegające na stopniowym pogorszeniu się stanu zachowania zabytków i krajobrazu. Zarysowały się nowe niekorzystne tendencje: z jednej strony do „przeinwestowania” obiektów zabytkowych, z drugiej całkowity brak zainteresowania nimi, a w sferze krajobrazowej do zanikania elementów kulturowych z krajobrazu otwartego i lokalizacja inwestycji agresywnych krajobrazowo (farmy wiatrowe, wieże przekaźnikowe itp.).

Nastąpiło lepsze rozpoznanie indywidualnych cech kultury regionalnej – dzięki opracowaniu „Dziedzictwo kulturowe Warmii – Mazur – Powiśla. Stan zachowania, potencjały, problemy” (Olsztyn 2006 i 2009) oraz „Zróżnicowanie regionalne budownictwa wiejskiego Warmii i Mazur” (Olsztyn 2010).

Wnioskowane działania.

- Wnioskuje się podjęcie działań zmierzających do wpisania Kanału Elbląskiego na „Listę światowego dziedzictwa” UNESCO oraz objęcie go ochroną międzynarodową (również przyznanie środków na tę ochronę).
- Wnioskuje się podjęcie działań zmierzających do uznania za „pomnik historii” starego miasta w Reszlu wraz z zamkiem (spośród kilkunastu zabytków mogących ubiegać się o przyznanie tego statusu), a także wytypowanie kolejnych obiektów i zespołów zabytkowych do realizacji tej formy ochrony m.in. Kanału Jagiellońskiego. Uznanie zabytku za „pomnik historii” umożliwi złożenie wniosku o wpisanie zabytku na „Listę światowego dziedzictwa” oraz objęcie go ochroną międzynarodową (również przyznanie środków na tę ochronę).
- Sygnalizuje się potrzebę sformułowania i wdrożenia programów rewitalizacyjnych dla zespołów staromiejskich i układów zabytkowych najważniejszych dla zachowania tożsamości kulturowej regionu.
- Wnioskuje się objęcie ochroną krajobrazu kulturowego obszarów o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego województwa, jak np. Żuławy Elbląskie, rejon Kanału Elbląskiego, Północna Warmia, rejon Gierłoż – Mamerki, rejon twierdzy Boyen, np. poprzez promowanie idei utworzenia parków kulturowych.

3. Wnioski.

- Zmiana przepisu o randze ustawy powoduje potrzebę rozszerzenia treści planu o problematykę wymaganych dokumentów krajowych i wojewódzkich (krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, wojewódzki program opieki nad zabytkami oraz wojewódzka ewidencja zabytków). Dokumenty te, poza wojewódzkim programem opieki nad zabytkami, nie zostały dotychczas opracowane, jest to więc kwestia bliżej nie określonej przyszłości.
- Pojawiła się również potrzeba „zintegrowanego podejścia do zagadnienia krajobrazu kulturowego” oraz wyeksponowania indywidualnych cech kultury regionalnej.
- Zaleca się dokonanie weryfikacji walorów kulturowych o znaczeniu regionalnym, w oparciu o najnowsze opracowania.

Wnioski do planu województwa.

- rozszerzenie problematyki planu dotyczącej dziedzictwa kulturowego stosownie do aktualnych wymagań prawnych, głównie o krajobraz kulturowy (np. „parki kulturowe) oraz dobra kultury współczesnej; postulowana jest identyfikacja krajobrazów kulturowych wskazanych do ochrony;
- uwzględnienie potrzeby wskazania kierunków działań rewitalizacyjnych dla miejskich zespołów i układów zabytkowych najważniejszych dla zachowania tożsamości kulturowej regionu;
- wskazanie podstawy do wnioskowania o podwyższenie rangi najbardziej wartościowych zabytków: do uznania ich za „pomnik historii” (ranga krajowa), a w szczególnych przypadkach wpisanie na „listę dziedzictwa światowego” (ranga międzynarodowa);

Mapa 14 pt. „Krajobraz kulturowy, obiekty zabytkowe” została umieszczona na końcu opracowania.

6. OBSZARY PROBLEMOWE

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.) wprowadziła nowe ujęcie problematyki zagospodarowania przestrzennego dla poziomu regionalnego. Założeniem KPZK 2030 jest, aby zestaw działań o charakterze zintegrowanym kierowany był do obszarów funkcjonalnych (OF).

„Po odpowiednich zmianach prawnych, określone w KPZK 2030 obszary funkcjonalne powinny być uwzględniane, jako element planowania przestrzennego (...) na poziomie krajowym, regionalnym, lokalnym, a tam, gdzie jest to zasadne, stanowić będą odrębną kategorię planistyczną.”

Umieszczona w KPZK 2030 definicja obszaru funkcjonalnego zawiera rozszerzoną definicję obszaru problemowego. Tradycyjnie rozumiane obszary problemowe znajdują się w szerszym zbiorze obszarów funkcjonalnych.

KPZK 2030 zawiera typologię obszarów funkcjonalnych, z zastrzeżeniem, że jest to zbiór otwarty. Zakłada również możliwość nakładania się wielu OF na dany terytorium.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu obszarów problemowych.

Ustawowa definicja określa **obszar problemowy**, jako „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych”.

Obecny plan województwa wskazuje obszary problemowe głównie w oparciu o identyfikację poszczególnych problemów, np.: strefa przybrzeżna, Żuławy, strefy podmiejskie, strefy turystyczne, strefy rozwoju, strefy ochrony zbiorników wód podziemnych. Ustalenia planu sformułowane są w odniesieniu do skali powiatów, rysunek planu nie zawiera granic

poszczególnych obszarów problemowych. Wyznaczenie ich granic możliwe jest na poziomie studiów regionalnych.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym stwarza podstawę prawną do wyznaczania „obszarów problemowych”, a nie „obszarów funkcjonalnych”. Aby sprostać nowym wyzwaniom na obecnym etapie (pierwszym etapie wdrażania KPZK) możliwe jest zidentyfikowanie tylko niektórych obszarów funkcjonalnych, będących jednocześnie obszarami problemowymi. Można do nich zaliczyć:

1. OF ponadregionalne wg KPZK:
  - 1) MOF (OSI) Olsztyna (MOF = miejski obszar funkcjonalny, OSI = obszar strategicznej interwencji wg strategii rozwoju województwa); obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego odpowiada dawnemu pojęciu obszaru metropolitalnego,
  - 2) OF Żuławy;
2. OF regionalne wg KPZK:
  - 1) MOF (OSI) Elbląga (ze względu na procesy rozwojowe, szczególnie suburbanizacji, w zestawieniu z wysokimi walorami środowiska i krajobrazu, co wywołuje zjawiska negatywne, konflikty i zagrożenia, wymagające podjęcia skutecznych działań).
3. OF regionalne wg studiów regionalnych:
  - 1) MOF (OSI) Ełku (ze względu na potrzebę wspierania procesów rozwojowych we wschodniej części województwa),
  - 2) OF Wielkich Jezior Mazurskich (ze względu na wyjątkowe znaczenie tego obszaru w skali województwa oraz zagrożenia dla zachowania i ochrony jego walorów).

W następnych etapach wdrażania KPZK powinno nastąpić wskazanie rozszerzonej listy obszarów funkcjonalnych, z uwzględnieniem uwarunkowań określonych na poziomie krajowym. Można do nich zaliczyć wymienione poniżej typy obszarów:

- 1) OF Strefa Przybrzeżna (wzdłuż Zalewu Wiślanego).
- 2) OF (OSI) przygraniczny,
- 3) OF wiejski,
- 4) OF krajobrazów kulturowych,
- 5) OF cenne przyrodniczo,
- 6) OF zasobów wodnych,
- 7) OF strategicznych złóż kopalin,
- 8) OF (OSI) wsparcia procesów rozwojowych,
- 9) OF (OSI) miast i obszarów tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- 10) OF (OSI) o najniższym dostępie do dóbr i usług.

Ramowy zakres prac związanych z obszarami funkcjonalnymi obejmuje:

- 1) delimitację OF;
- 2) analizę uwarunkowań pod kątem celu wskazania OF;
- 3) wskazanie problemów, istotnych dla planowania rozwoju OF;
- 4) zasady zagospodarowania OF, uwzględniające dążenie do rozwiązania problemów jw.

Szczególna sytuacja, zarysowana powyżej, wskazuje na uzależnienie wskazania obszarów problemowych (docelowo obszarów funkcjonalnych) od wykonania na poziomie centralnym dwóch grup działań (wynikających z Planu Działań KPZK): działań prawnych (zmiana systemowa) oraz działań merytorycznych (określenie warunków bądź kryteriów delimitacji poszczególnych obszarów). W związku z tym należy liczyć się z koniecznością aktualizacji PZPW w okresie najbliższych lat.

3. Wnioski.

Obszary problemowe zajmują znaczącą część terenów województwa, a obszary funkcjonalne (zgodnie z intencją zgłoszoną w KPZK 2030) powinny obejmować obszar całego regionu.

W drugiej fazie prac wdrażających KPZK konieczna jest ocena sytuacji w zakresie ilości wyróżnionych OF, nakładania się wielu OF na jeden obszar oraz próby zaproponowania obszarowej struktury przestrzennej województwa w ujęciu syntetycznym, nawiązującym do najważniejszych cech regionu.

Struktura terytorialna województwa nie powinna być nadmiernie rozdrobniona i rozwarstwiona w oparciu o prostą kwalifikację typów OF. Przeciwnie, powinna być klarowna, czytelna i łatwa w odbiorze, obejmująca kilka dobrze identyfikowalnych obszarów.

Istotną zmianą w warunkach funkcjonowania obszarów problemowych jest wprowadzenie do planowania przestrzennego miejskich obszarów funkcjonalnych, obszarów funkcjonalnych wyznaczanych z poziomu krajowego oraz obszarów wskazywanych na poziomie województwa. Stanowi to duże wyzwanie, szczególnie w sytuacji krótkiego okresu wdrażającego, braku systemowej podstawy prawnej oraz braku praktycznych doświadczeń w stosunku do nowych zadań.

Wnioski do planu województwa.

Postuluje się doprecyzowanie granic obszarów problemowych (co najmniej do granic gmin). Konsekwencją tego mogłoby być wprowadzenie granic ważniejszych obszarów problemowych do układu strefowego struktury przestrzennej województwa (w części graficznej planu).

Wprowadzenie pełnej listy typów obszarów funkcjonalnych stanowi duże wyzwanie, którego realizacja nie jest możliwa w krótkim okresie czasu.

Mapa 15 pt. „Obszary problemowe: obszary funkcjonalne – I etap” została umieszczona na końcu opracowania.

7. ZAGROŻENIE POWODZIOWE, ŻUŁAWY (obszary szczególnego zagrożenia powodzią)

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

1) Zmiany w ustawie prawo wodne (2011 r.) obejmują m. in. rozszerzenie obowiązku ochrony przed powodzią na organy administracji samorządowej (oprócz kompetencji rządowych). Szczególnie ważne jest wprowadzenie obowiązku sporządzenia (przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej):

- map zagrożenia powodziowego,
- map ryzyka powodziowego,
- planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Ustawa nakazuje wprowadzenie granic obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wskazanych w ww. mapach do planu województwa w ciągu 18 miesięcy od daty ich przekazania marszałkowi województwa. Do dnia zakończenia prac nad niniejszą analizą nie nastąpiło przekazanie tych map marszałkowi, a termin ich zakończenia wyznaczony jest na dzień 22.12.2013. Zanim to nastąpi, za obszary szczególnego zagrożenia powodzią uznaje się obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią określone w „studiach ochrony przeciwpowodziowej”.

2) „Program Żuławski – 2030” („Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – do roku 2030, z uwzględnieniem etapu 2015”) (2010 r.): w ramach szeroko ujętej problematyki funkcjonowania i rozwoju Żuław zawiera opis zagrożeń oraz zakres działań dotyczących zwiększenia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Żuław Wiślanych.

- 3) „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018” (2012 r.), „Priorytet II.3.2. Ochrona przed powodzią” za główne działania uznaje:
- wyznaczenie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią (zgodnie z ustawą prawo wodne);
  - aktualizacje planów ochrony przeciwpowodziowej;
  - utrzymanie, modernizacje, remonty i rozbudowę infrastruktury przeciwpowodziowej (kanałów, przepustów wałowych, stacji pomp i budowli piętrzących) oraz budowę i modernizację dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na obszarze województwa to:

- Żuławy Elbląskie, gdzie występują tereny depresyjne i przydepresyjne;
- tereny przybrzeżne gmin nadzalewowych (położonych nad Zalewem Wiślanym): Tolkmicko, Frombork i Braniewo; zagrożenie powodziowe stwarzają:
  - wezbrania sztormowe na Zalewie Wiślanym oraz wywołana przez nie cofka na rzekach,
  - powodzie i podtopienia na obszarach ujściowych rzek spływających do Zalewu: Pasłęki, Baudy, Stradanki;
- tereny w dolinach rzek wylewających: Węgorapa, Drwęca, Guber, dolna Pasłęka;
- tereny w dolinach rzek o nieregularnych przepływach (zagrożenia okresowe); zagrożenia powodowane są przez długotrwałe lub intensywne krótkotrwałe opady atmosferyczne oraz gwałtowne topnienie śniegu.

Położenie depresyjne znacznych obszarów Żuław Elbląskich sprawia, że zagrożenie powodziowe jest tu najwyższe w kraju. Największym zagrożeniem dla Żuław Elbląskich są systemy wodne Zalewu Wiślanego i Jeziora Druzno. Istnienie i funkcjonowanie Żuław uzależnione jest od sprawnie działających systemów regulacji stosunków wodnych: osłony przeciwpowodziowej i melioracji. Głównymi elementami tych systemów są: wały przeciwpowodziowe, rzeki i kanały, stacje pomp i inne budowle hydrotechniczne.

Zmiany 2005-2013 r.:

Poprawa stanu zabezpieczeń przeciwpowodziowych województwa dotyczy w szczególności Żuław Elbląskich, ze względu na realizację „Programu Żuławskiego-2030”. Zakres wykonanych robót objął w szczególności:

- a) modernizację wałów przeciwpowodziowych (wraz z nadbudową): wokół jeziora Druzno, Kanału Jagiellońskiego i rzeki Cieplicówki;
- b) modernizację i umocnienie brzegów rzeki Elbląg;
- c) poprawę systemu odprowadzania wód opadowych z terenów zurbanizowanych (prace w trakcie);
- d) modernizację stacji pomp, w tym m. in.: Dłużyna, Topolno, Jezioro, Stalewo, Majkowo, Gajowiec i Złotnica.

W latach 2015-2020 planuje się modernizację 18 stacji pomp oraz dalsze prace modernizacyjne obwałowań rzek i kanałów na obszarze Żuław.

Zabezpieczenia przed powodzią i podtopieniami wymagają odcinki ujściowe rzek uchodzących do Zalewu Wiślanego: Pasłęki, Baudy, Stradanki.

Ponadto wykonano prace melioracyjne na terenach gmin: Elbląg, Rozogi oraz Elk.

3. Wnioski.

Modernizacja, rozbudowa oraz utrzymanie sprawności funkcjonowania obiektów i urządzeń przeciwpowodziowych wymaga działań systematycznych i ciągłych. Szczególnie ważne jest to

na obszarze Żuław Elbląskich. Żuławy Wiślane, zgodnie z KPZK 2030, powinny zostać wskazane jako obszar problemowy o znaczeniu krajowym, a „Program Żuławski” powinien być kontynuowany.

Uwzględniając wynik niniejszego raportu, rekomenduje się zagadnienia, które powinny znaleźć miejsce w aktualizacji planu województwa:

- uwzględnienie w planie map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego, po przekazaniu ich przez Dyrektora KZGW marszałkowi województwa;
- zaakcentowanie potrzeby modernizacji i unowocześnienia systemów zabezpieczenia przeciwpowodziowego, w tym systemów monitoringu i ostrzegania społeczeństwa przed zagrożeniami powodziowymi;
- uporządkowanie gospodarki wodno-melioracyjnej, w kierunku usprawnienia funkcjonowania systemu melioracyjnego oraz rozwoju małej retencji – w bezpośrednim powiązaniu ze zmniejszeniem zagrożenia powodziowego;
- utrzymanie systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych terenów nadzalewowych; potrzebna jest kontynuacja działań zabezpieczających brzeg Zalewu Wiślanego przed erozją („Program ochrony brzegów morskich” 2004-2023);
- racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód; zalecana jest kontynuacja „Programu małej retencji dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2006-2015”;
- utrzymanie wysokiej sprawności systemów urządzeń odwadniających i melioracyjnych w celu ochrony i optymalnego wykorzystania potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym:
  - poprawa stanu technicznego systemów melioracji,
  - budowa nowych systemów melioracyjnych na obszarach zagrożonych podtopieniami, szczególnie na Żuławach Elbląskich oraz w gminach: Ełk i Rozogi;

Ponadto zwraca się uwagę na potrzebę skutecznego przestrzegania zasad zagospodarowania przestrzennego na obszarach zagrożonych powodzią, a w szczególności dotyczących zakazów i ograniczeń zabudowy.

Mapa 16 pt. „Zagrożenie powodziowe, Żuławy” została umieszczona na końcu opracowania.

8. TERENY ZAMKNIĘTE (granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych)

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) W ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (2003 r., z późn. zm.) zapisano, że w planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się w szczególności m. in. granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych. Nie przewidywały tego wcześniejsze przepisy, więc plan województwa nie zawiera problematyki terenów zamkniętych.
- 2) Ukazały się również przepisy wykonawcze, w postaci kilku rozporządzeń; istotne znaczenie mają rozporządzenia:
  - w sprawie sposobu uwzględniania w zagospodarowaniu przestrzennym potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa (Minister Infrastruktury, 2004 r.);
  - w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać strzelnice garnizonowe i ich usytuowanie (Minister Obrony Narodowej, 2001 r.);
  - w sprawie pomieszczeń i obiektów do przechowywania materiałów wybuchowych ... (Minister Gospodarki 2010 r.).

3) W koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.) tereny zamknięte oraz ich strefy ochronne weszły w skład obszaru funkcjonalnego szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej.

W przypadku podjęcia aktualizacji planu województwa wymagane jest uwzględnienie zagadnienia terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu terenów zamkniętych.

Tereny zamknięte to tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych, co wynika z ustawy prawo geodezyjne i kartograficzne.

Są one ustalane w drodze decyzji, określającej również granice terenu zamkniętego, a stosowna dokumentacja geodezyjna przekazywana jest właściwym terytorialnie starostom.

Pojęcie **strefy ochronnej** terenów zamkniętych nie jest zdefiniowane w żadnym z aktów prawnych, nie istnieją również procedury powoływania takich stref. Według Departamentu Prawnego MON „strefa ochronna” może być utożsamiana z „obszarem ograniczonego użytkowania” na podstawie przepisów o ochronie środowiska, które jako jedyne określają kompetencje organów decyzyjnych (wojewoda bądź rada powiatu) oraz procedurę powoływania takich obszarów (w tym granice obszaru i ograniczenia w jego zagospodarowaniu, a także konsekwencje finansowe dla zarządcy obiektu). Warunkiem powołania „obszaru ograniczonego użytkowania” jest wykazanie nie dotrzymania standardów jakości środowiska poza terenem obiektu (tzn. poza granicą terenu zamkniętego).

W praktyce planistycznej strefy ochronne terenów zamkniętych ustalane są zazwyczaj w dokumentach planowania miejscowego.

Powierzchnia terenów zamkniętych na terenie województwa w 2012 r. wynosiła 24 568 ha, co stanowiło ok. 1% powierzchni regionu.

Zdecydowana większość to **tereny zamknięte Ministerstwa Obrony Narodowej** (20 087,2 ha). Największy obszar zajmuje Ośrodek Szkolenia Poligonowego i Wojsk Lądowych „Orzysz” w Bemowie Piskim. Wyjątkowe znaczenie mają tereny związane z obiektami technicznymi użytkowymi przez Wojska Radiotechniczne Sił Powietrznych w Lipowcu, Kruklankach i Chruścielu. Tereny zamknięte, przez które przebiegają **linie kolejowe**, zajmują 4 323,6 ha. W województwie występują w znacznym rozproszeniu, ale największą powierzchnię zajmują w powiecie olsztyńskim.

Pozostałe 0,6% powierzchni terenów zamkniętych użytkowane są przez: Delegaturę Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Olsztynie (Olsztyn, Elbląg), Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej (Kętrzyn i Gnatowo) oraz Agencję Wywiadu (gm. Szczytno: Stare Kiejkuty i gm. Dźwierzuty: Nowe Kiejkuty).

Wokół niektórych obiektów konieczne jest ustanowienie stref ochronnych, są to: lotniska, strzelnice, radary, magazyny środków niebezpiecznych (amunicja, paliwa) oraz obiekty chronione przed inwigilacją i negatywnym oddziaływaniem wrogich sił. Strefy ochronne obowiązują wokół obiektów i terenów wojskowych:

- użytkowanych przez Wojska Radiotechniczne Sił Powietrznych: 3 km strefa wokół stacji radiolokacyjnych w miejscowościach Lipowiec (gm. Szczytno), Brożówka (gm. Kruklanki), Chruściel (gm. Płoskinia);
- terenów wojskowych w gminach: Giżycko i Szczytno oraz w miastach: Węgorzewo, Olsztyn, Gołdap.

Konieczne jest utworzenie strefy ochronnej wokół terenu zamkniętego w Szerokim Borze Piskim (gm. Pisz), zgodnie z wnioskiem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Olsztynie.

Pozostałe obiekty wojskowe zajmują tereny, które nie wymagają utworzenia wokół nich stref ochronnych.

Zasadniczo nie wymagają utworzenia stref ochronnych tereny: kolejowe, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straży Granicznej oraz Komendy Wojewódzkiej Policji.

Zmiany 2005-2012 r.:

Powierzchnia terenów zamkniętych znajdujących się w użytkowaniu MON sukcesywnie zmniejsza się (w latach 2010-2012 o 589,2 ha). Zlikwidowano niektóre tereny zamknięte znajdujące się w powiatach: bartoszyckim, braniewskim, elckim, olsztyńskim, ostródzkim oraz w miastach Olsztyn i Elbląg. Zmniejsza się także powierzchnia terenów zamkniętych związanych z liniami kolejowymi, w latach 2010-2012 o 14,5 ha. W kolejnych latach przewiduje się dalsze zmniejszenie powierzchni terenów zamkniętych.

Nowe tereny zamknięte utworzono w 2013 r. w gminach: Janowo (pow. nidzicki), Wielbark (pow. szczycieński): drogowy odcinek lotniskowy oraz w m. Giżycko (kościół garnizonowy).

3. Wnioski.

Zmiana przepisu o randze ustawy powoduje potrzebę rozszerzenia treści planu województwa o problematykę terenów zamkniętych. Należy przy tym uwzględnić, że decyzje w sprawie terenów zamkniętych leżą poza kompetencjami samorządu województwa. O wyznaczeniu takich terenów decydują organy centralne, a o ich strefach ochronnych wojewoda bądź rada powiatu.

Wnioski do planu województwa.

Wymagane jest uwzględnienie granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych oraz wskazanie najważniejszych w województwie obiektów wojskowych.

Ocenia się, że spośród znacznej ilości terenów zamkniętych tylko niektóre z nich mogą mieć istotne znaczenie w strukturze przestrzennej województwa.

Mapa 17 pt. „Tereny zamknięte” została umieszczona na końcu opracowania.

9. ZŁOŻA KOPALIN (obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin)

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

Nowa ustawa prawo geologiczne i górnicze (2011 r.) wprowadziła do prawodawstwa krajowego wymagania dyrektywy węglowodorowej (z 1994 r., 94/22/WE). Wprowadzone zmiany mogą mieć zastosowanie m. in. do przedsiębiorców prowadzących działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznaniu oraz wydobywaniu węglowodorów ze źródeł niekonwencjonalnych. Pojawiły się odwierty badawcze, wskazujące na możliwość występowania w północnej i zachodniej części naszego województwa strategicznych złóż gazu łupkowego.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu złóż kopalin.

Kopaliny, występujące na obszarze województwa w złożach mających znaczenie gospodarcze, zalegają głównie w przypowierzchniowej warstwie osadów.

Udokumentowana baza surowcowa liczy 772 złoża i rozmieszczona jest nieregularnie. W złoża kopalin budowlanych bogatsza jest część środkowa i południowa województwa. Złoża kopalin przydatnych w lecznictwie występują głównie w północnej części województwa (borowiny i wody lecznicze).

W odniesieniu do struktury przestrzennej województwa istotne jest rozmieszczenie udokumentowanych złóż kopalin o dużej zasobności, mogących mieć znaczenie ponadlokalne. Są to złoża, w których ze względu na zasoby kopalinę opłaca się przetwarzać i wydobywać w dużych ilościach i wysyłać do odbiorców leżących daleko od złoża.

Bilans udokumentowanych złóż kopalin w województwie warmińsko-mazurskim

przedstawia się następująco (koniec 2012 r.):

1	kruszywo naturalne	632 złóż	1063,3 mln t	wzrost o 43 %
2	surowce ilaste ceramiki budowlanej	47 złóż	56,3 mln m ³	wzrost o 0,6 %
3	surowce ilaste d/p kruszywa lekkiego	4 złoża	11,5 mln m ³	b.z.
4	piaski kwarcowe d/p cegły wapienno-piaskowej	6 złóż	14,9 mln m ³	spadek o 4,2 %
5	piaski kwarcowe d/p betonów komórkowych	6 złóż	11,0 mln m ³	wzrost o 18,4 %
6	torf	27 złóż	9,5 mln m ³	spadek o 8,7 %
7	kreda jeziorna	49 złóż	20,5 mln m ³	spadek o 0,15 %
8	surowce do prac inżynierskich	1 złożo	38 tys.m ³	b.z.

Ponadto na obszarze województwa wykonano 4 otwory wiertnicze, w celu poszukiwania i rozpoznania złóż gazu łupkowego w miejscowościach: Rogity (gm. Braniewo), Nowy Dwór Bratiański (gm. N. Miasto Lub.), Rodele (gm. Barciany), Babiak (gm. Lidzbark Warmiński).

Zmiany 2005-2012 r.:

Nie odnotowano istotnych zmian jakościowych w zakresie udokumentowanych złóż kopalin pospolitych w województwie. Nastąpił natomiast duży wzrost ich liczby: złóż piasków i żwirów (o 304 złoża), surowców ilastych ceramiki budowlanej (o 8 złóż), torfów (o 5 złóż) i kredy (o 1 złożo). W stosunku do 2005 r. wzrosły zasoby piasków i żwirów (najwięcej, bo o 43%), surowców ilastych, ceramiki budowlanej oraz piasków kwarcowych d/p betonów komórkowych. Wśród pozostałych surowców zanotowano spadek zasobów (największy dotyczy torfów, o 8,7%).

Bardzo duże zmiany odnotowano w odniesieniu do wielkości wydobycia. Wzrost dotyczy piasków i żwirów (aż o 99%), piasków kwarcowych do produkcji cegły (o 19%) oraz piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych (o 1,2%).

Spadek wydobycia odnotowano w przypadku kredy (o 100%, ponieważ nie wydobywano jej wcale), surowców ilastych i ceramiki budowlanej (o 78%) oraz torfów (o 41%).

3. Wnioski.

Istotne znaczenie gospodarcze mają złoża kruszywa naturalnego (jest ich najwięcej), surowców ilastych, piasku, torfu i kredy jeziornej – o dużej zasobności, mogące mieć znaczenie ponadlokalne. Odnotowane zmiany dotyczące udokumentowanych złóż kopalin (ilościowe i jakościowe) nie przekładają się na zmiany w strukturze przestrzennej województwa.

Potencjał złóż gazu łupkowego na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego, nie w pełni rozpoznany, może stanowić istotną szansę rozwojową (jeżeli zasoby zostaną potwierdzone i powstaną kolejne odwierty).

Wnioski do planu województwa.

Zmiany w rozmieszczeniu obszarów udokumentowanych złóż kopalin nie powodują zmian w strukturze przestrzennej województwa, nie są więc powodem do wszczęcia aktualizacji planu województwa.

Sugeruje się wskazać obszary, na których eksploatacja surowców jest niewskazana lub powinna być ograniczona (ze względu na wysoką wartość przyrodniczą obszaru) oraz działania poeksploatacyjne związane z rekultywacją terenów.

Mapa 18 pt. „Złoża kopalin” została umieszczona na końcu opracowania.

10. UZDROWISKA (ochrona uzdrowisk)

1. Ocena zmian uwarunkowań zewnętrznych.

- 1) Ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (2005 r.) zmienia (rozszerza) warunki tworzenia uzdrowisk, również w odniesieniu do polityki przestrzennej. Uzyskanie statusu uzdrowiska wymagało będzie zweryfikowania przydatności proponowanych obszarów dla lecznictwa uzdrowiskowego.
- 2) „Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013” wskazuje na niewykorzystany potencjał regionu dla rozwoju funkcji uzdrowiskowej. Sugeruje rozwój funkcji uzdrowiskowej jako komplementarnej w stosunku do funkcji turystycznej.

2. Ocena stanu oraz zmian w funkcjonowaniu uzdrowisk.

Zasoby naturalne umożliwiające rozwój funkcji uzdrowiskowej w województwie warmińsko-mazurskim to torfy borowinowe, wody lecznicze oraz klimat.

Obecnie na terenie regionu funkcjonuje jedna miejscowość posiadająca status uzdrowiska – miasto **Gołdap**. Jest uzdrowiskiem klimatyczno-borowinowym, powstałym na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia (2000 r.). Podstawą nadania statusu uzdrowiska stały się: wybitne walory przyrodnicze, czyste powietrze atmosferyczne, bioklimat o właściwościach leczniczych. Uzdrowisko bazuje głównie na leczeniu błotami borowinowymi, których złoża znajdują się w pobliskiej wsi Niedzwica. Duże znaczenie ma także wysoka jakość wód gruntowych, które na większych głębokościach mają cechy wód mineralnych.

Kilka miejscowości jest w trakcie przeprowadzania procedury umożliwiającej nadanie statusu obszarowi ochrony uzdrowiskowej:

- **Frombork**: wykorzystanie leczniczych właściwości wód termalnych (wody chlorkowo-sodowe, wydobywane z głębokości ponad 970 m) i klimatu dla pacjentów z urazami narządów ruchu chorobami reumatologicznymi, naczyń obwodowych i układu nerwowego;
- **Miłomłyn**: wykorzystanie właściwości leczniczych torfów (borowin) oraz cech klimatu dla pacjentów z chorobami urazowo-ortopedycznymi, reumatologicznymi i dróg oddechowych;
- **Lidzbark Warmiński**: wykorzystanie właściwości leczniczych wód termalnych, chlorkowo-sodowych.

Pozostałe miejscowości, które zostały wymienione w planie województwa jako posiadające pewne cechy kojarzone z potencjałem uzdrowiskowym (Ameryka, Siemiany, Marózek, Elganowo, Mikołajki i Górowo Iławeckie), w świetle obecnych przepisów nie spełniają wymaganych kryteriów wprowadzenia **funkcji uzdrowiskowej**. Potwierdzenie predyspozycji w tym zakresie wymaga wykazania tego na poziomie lokalnym, w postaci sporządzenia specjalistycznych ekspertyz.

Status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- posiada złoża naturalnych surowców **leczniczych** o potwierdzonych właściwościach leczniczych;
- posiada klimat o właściwościach leczniczych jw.;
- na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego;

- spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;
- posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami.

Zmiany 2005-2012 r.:

W analizowanym okresie nastąpiło wzmocnienie potencjału ośrodka uzdrowiskowego w Gołdapi. W niedługiej perspektywie miejscowościami uzdrowiskowymi w województwie staną się Frombork oraz Miłomłyn, a w dalszej perspektywie prawdopodobnie Lidzbark Warmiński.

3. Wnioski.

W analizowanym okresie weszła w życie nowa ustawa, ustalająca warunki i zasady nadawania statusu uzdrowiska. Konsekwencje wprowadzenia tego przepisu nie przekładają się na plan województwa.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego znajduje się tylko jedna miejscowość posiadająca status uzdrowiska: miasto Gołdap. W trakcie procedury przyznania statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej są Frombork, Miłomłyn i Lidzbark Warmiński.

Wnioski do planu województwa.

Wskazane jest uwzględnienie miejscowości o stwierdzonych możliwościach rozwoju funkcji uzdrowiskowej, a w szczególności tych, które rozpoczęły formalną procedurę przyznania takiego statusu. Rozwój funkcji uzdrowiskowej powinien odbywać się w połączeniu z rozwojem turystyki i usług medycznych.

11. PODSUMOWANIE

11.1. OCENA ZMIAN UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

1. Sieć osadnicza:

Trendy europejskie (Europa 2020) skierowane są na kwestie związane z edukacją, walką z ubóstwem oraz rozwojem gospodarki opartej na wiedzy.

Tendencje krajowe wyrażone w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) zmierzają do poprawy standardu życia mieszkańców oraz dostępu do usług publicznych, w kierunku stopniowego zbliżania do średniego poziomu w UE. Nowa klasyfikacja ośrodków osadniczych powinna uwzględniać typy miejskich obszarów funkcjonalnych.

Pojawiły się założenia do projektu krajowej polityki miejskiej.

W zakresie gospodarki istotną zmianę wprowadziła w 2009 r. ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, umożliwiająca rejestrację podmiotów gospodarczych poza granicą województwa. KPZK 2030 postuluje wspomaganie procesów specjalizacji terytorialnej w zakresie rolnictwa, przemysłu, gospodarki i wyspecjalizowanych usług bazujących na potencjale wewnętrznym regionu.

2. Powiązania komunikacyjne:

1) Rozwój drogowych powiązań komunikacyjnych możliwy jest w oparciu o:

- Paneuropejskie korytarze transportowe: I i IA;
- Transeuropejską sieć transportową TEN-T: w sieci bazowej droga nr 7, w sieci kompleksowej droga nr 16;
- Regulacje krajowe: rozszerzenie sieci dróg ekspresowych (S7, S22 i S51) o S61 „Via Baltica”.

- Koncepcję Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030: dodatkowe drogi ekspresowe: nr 22 Tczew – Elbląg i nr 16 Borki Wielkie – Ełk (jako Etap III, do 2030 r.);
- 2) Rozwój kolejowych powiązań komunikacyjnych możliwy jest w oparciu o:
  - Paneuropejskie korytarze transportowe: I, IA i VI (Gdańsk – Katowice – Żylna);
  - Transeuropejską sieć transportową TEN-T: w sieci bazowej linie kolejowe Gdańsk – Warszawa (nr 9/E 65), Malbork – gr. państwa (nr 204) i Warszawa – Ełk – Trakiszki (E75 „Rail Baltica”), w sieci kompleksowej linie kolejowe Poznań – Skandawa (nr 353), Korsze – Ełk (nr 38), węzły multimodalne: Braniewo, Ełk;
  - Regulacje krajowe: modyfikacje wykazu linii państwowych, dołączono 3 linie kolejowe: nr 38 (odcinek Korsze – Białystok), nr 39 oraz nr 216 (ponadto nr 41 Ełk – Olecko została przywrócona do wykazu), wyłączono 3 linie: nr 41 (Olecko – Gołdap), nr 219 (poza odcinkiem Olsztyn – Marcinkowo) oraz nr 220 (Morąg – Olsztyn);
  - Projekt TransBaltic: potrzeba utworzenia nowego korytarza transeuropejskiego i włączenia go do TEN-T, który na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje linie kolejowe: nr 204 (Malbork – Elbląg – Bogaczewo), nr 220 (Bogaczewo – Olsztyn), nr 353 (Olsztyn – Korsze) oraz nr 38 (Korsze – Ełk);
  - Zmiany w funkcjonowaniu administracji kolejowej: linie kolejowe o znaczeniu państwowym i regionalnym, obniżenie rangi niektórych linii kolejowych.
- 3) Lotnicze powiązania komunikacyjne:
Nie odnotowano istotnych zmian uwarunkowań zewnętrznych.
- 4) Rozwój wodnych powiązań komunikacyjnych możliwy jest w oparciu o:
  - a) w zakresie żeglugi morskiej:
    - odblokowanie żeglugi polsko-rosyjskiej po Zalewie Wiślanym (2009 r.);
    - program wieloletni Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską;
    - rozszerzenie granicy portu morskiego w Elblągu od strony lądu;
  - b) w zakresie żeglugi śródlądowej:
    - Koncepcję programowo-przestrzenną międzynarodowej drogi wodnej MDW E70;
    - Rozpoczęcie projektu „Szlak króla S. Batorego”;
    - Rewitalizację Kanału Elbląskiego;
    - Koncepcję rewitalizacji drogi wodnej między Wielkimi Jeziorami Mazurskimi a Kanałem Augustowskim.

Konwencja AGN o międzynarodowych drogach wodnych śródlądowych nadal nie jest podpisana przez rząd polski (blokada rozwoju dróg wodnych śródlądowych);
- 5) Przejścia graniczne:
  - Rzeczpospolita Polska weszła do Układu z Schengen (21.12.2007.), który obejmuje drogowe przejście graniczne w Grzechotkach i kolejowe w Braniewie;
  - Pojawiły się nowe standardy (przepisy krajowe) dotyczące przejść granicznych (2008 r.);
  - Umowa o małym ruchu granicznym (14.12.2011.) objęła drogowe przejścia graniczne: Gołdap, Bezledy, Grzechotki i Gronowo oraz przejście kolejowe w Braniewie.
- 6) Rozwój tras rowerowych wpisuje się w kontekst międzynarodowy: trasy R1, R10 (i R13) oraz w kontekst międzyregionalny: trasa Polski Wschodniej, Trasa Nadmorska i Trasa Tysiąca Jezior Północnych.

3. Infrastruktura techniczna:

- 1) System elektroenergetyczny:
  - Zmiany w obowiązujących przepisach stanowią podstawę do wprowadzenia zmian systemowych: o zasadach sprzedaży mocy i energii elektrycznej (2007 r.), o efektywności energetycznej (2011 r.), w sprawie warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (2007 r.).
  - Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 sygnalizuje zmianę struktury wytwarzania energii elektrycznej w Polsce (na rzecz odnawialnych źródeł energii, elektrowni jądrowych oraz elektrowni gazowych), wzmocnienie sieci przesyłowej 400 kV

(w tym dodatkowego powiązania z Litwą); na obszarze województwa nie przewiduje się budowy znaczących źródeł energii, zużywających paliwa kopalne.

- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku (2010 r.) przesądza, że najważniejszym celem jest poprawa efektywności energetycznej, wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii elektroenergetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

2) Odnawialne źródła energii (1):

- Podstawę do ich rozwoju stanowią zmiany prawne, w tym: o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (2006 r.).
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.) do odnawialnych źródeł energii o największym potencjale ekonomicznym zalicza m.in. energię wiatru, biomasy, biogazu oraz geotermalną; ponadto zgłasza potrzebę rozbudowy sieci przesyłowych najwyższych napięć niezbędnych dla przyłączenia nowych źródeł wytwórczych, w tym OZE.
- Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (2010 r.) zakłada wzrost udziału OZE w bilansie energetycznym kraju.
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025 (2013 r.): wskazuje preferowane źródła rozwoju energii odnawialnej w oparciu m. in. o: biogazownie rolnicze, fotowoltaikę, układy kogeneracyjne oraz małe elektrownie wiatrowe.
- Program rozwoju OZE województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2013-2020 (2013 r.) do ustalonych celów na 2020 r. zalicza produkcję energii z OZE na poziomie ok. 18,4% przewidywanego zużycia w regionie.

3) Odnawialne źródła energii (2). Duża energetyka wiatrowa:

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 region Warmii i Mazur zalicza do strefy rozwojowej rozproszonej energetyki wiatrowej.
- Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (2010 r.) zakłada zasadność realizacji małych turbin wiatrowych, a jako szczególnie uprzywilejowane pod względem zasobów wiatru wskazuje m. in. tereny Warmii, Mazur oraz okolice Gołdapi.
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025 do preferowanych źródeł rozwoju energii odnawialnej zalicza małe elektrownie wiatrowe w układzie rozproszonym, z pominięciem dużej energetyki wiatrowej.
- Program rozwoju OZE województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2013-2020 (2013 r.) sugeruje, iż na skutek rozwoju energetyki bazującej na energii odnawialnej region ma szansę na poprawę bezpieczeństwa energetycznego.
- Studia regionalne dotyczące aspektów lokalizacji energetyki wiatrowej w województwie warmińsko-mazurskim (2006 r. i 2013 r.) wskazują na problemy i możliwości rozwoju dużej energetyki wiatrowej.

4) System telekomunikacyjny:

- Ustawa o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (2010 r.) zawiera kompleksowe regulacje sprzyjające usprawnieniu procesu inwestycyjnego;
- Narodowy Plan Szerokopasmowy (2013 r.) zakłada zapewnienie wszystkim Polakom dostępu do internetu szerokopasmowego do 2020 r.;
- Program budowy Polskiego Internetu Optycznego PIONIER (projekt KBN) został zrealizowany;
- „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie” znajduje się w fazie realizacji.

5) Zaopatrzenie w gaz przewodowy:

Po akcesji unijnej nastąpiło dostosowanie polskiego prawa energetycznego do norm unijnych, m. in. w zakresie przesyłu gazu oraz bezpieczeństwa dostaw.

6) Gospodarka wodno-ściekowa:

- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych zawiera wykaz aglomeracji związanych ze zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi, które należy zrealizować do końca 2015 r.
- „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018” wskazuje m. in. na konieczność budowy systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, na obszarach zlewni pojeziernych, w zlewisku Zalewu Wiślanego oraz w skupiskach zabudowy rekreacyjnej nad jeziorami.

4. **System obszarów chronionych:**

1) Zmiany w przepisach prawnych:

- ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku ... (2008 r.): nowe regulacje w zakresie ochrony środowiska;
- ustawa kompetencyjna (2009 r.): parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu zostały przekazane w kompetencje sejmiku województwa;
- zmiany w ustawach: prawo ochrony środowiska, o ochronie przyrody, prawo wodne, prawo geologiczno-górnictwa.

2) Nowe dokumenty krajowe:

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2012 r.): obszary cenne przyrodniczo zaliczono do obszarów kształtowania potencjału rozwojowego, wymagających programowania działań ochronnych; wskazano na konieczność wyznaczenia korytarzy ekologicznych;
- Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Program działań na lata 2007-2013 (2007 r.);
- Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (2009 r.): wskazanie działań (w obszarze ochrony środowiska) wpisujących się w priorytety unijne;
- Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań (na lata 2006-2013);
- „Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce” (2011 r.);
- Identyfikacja obszarów siedliskowych Natura 2000 (2008 r.), sukcesywne wdrażanie planów ich ochrony.

3) Nowe dokumenty samorządowe, uwzględniające problematykę ochrony środowiska:

- programy: ochrony środowiska 2007-2010 (z uwzględnieniem perspektywy 2011-2014), ochrony środowiska 2011-2014 (z uwzględnieniem perspektywy 2015-2018), małej retencji 2006-2015, biologicznego udrożnienia rzek, zwiększenia lesistości 2000-2020.

5. **Dziedzictwo kulturowe:**

Znaczna ilość nowych uwarunkowań prawnych, programowych i strategicznych (na poziomie krajowym i wojewódzkim) nie przekłada się na działania warunkujące możliwość wdrożenia ich do planu województwa.

- Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami została znowelizowana, pojawiły się nowe elementy: wojewódzka ewidencja zabytków (zaawansowanie 80%), gminna ewidencja zabytków (60%), krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (nie wykonany) oraz wojewódzki program jw. (wykonany).

- Europejska konwencja krajobrazowa (Polska, 2011 r.): dotyczy krajobrazu szeroko pojętego, brak przepisów krajowych wdrażających.
- Narodowy program „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013” (2004 r.), służący wdrożeniu „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w latach 2004-2013”: potwierdza potrzebę „zintegrowanego podejścia do zagadnienia krajobrazu kulturowego”.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 zgłasza „konieczność wprowadzenia do dokumentów planistycznych ... zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem”; w typologii obszarów funkcjonalnych (OF) pojawiły się OF krajobrazów kulturowych (do wskazania w planie województwa, zgodnie z harmonogramem ustalonym w Planie Działań do KPZK).
- Wojewódzki program opieki nad zabytkami (2012 r.), sporządzony przez Zarząd Województwa w celu wdrożenia „Strategii rozwoju kultury w województwie warmińsko-mazurskim do 2015 r.”.

6. Obszary problemowe:

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 wprowadziła w miejsce obszarów problemowych pojęcie obszary funkcjonalne (OF). Wielość typów OF przekłada się na ich rozległy zasięg terytorialny. Docelowo może on obejmować całe województwo, a na niektórych obszarach nastąpi nakładanie się wielu OF.

Szczególne znaczenie ma obszar metropolitalny Olsztyna, który w nowym kontekście traktowany jest jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego. Wymagane jest sporządzenie dla niego odrębnego planu zagospodarowania przestrzennego w formule planu województwa.

Wdrażanie idei obszarów funkcjonalnych będzie następować etapowo, zgodnie z Planem Działań do KPZK 2030, a uzależnione jest od stopniowego wprowadzania stosownych zmian prawnych.

7. Zagrożenie powodziowe:

- Zmiana ustawy prawo wodne (2011 r.): wprowadza obowiązek uwzględnienia w planie województwa obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, wskazanych na mapach zagrożenia powodziowego i mapach ryzyka powodziowego, z uwzględnieniem planów zarządzania ryzykiem powodziowym; powyższe należy wykonać w ciągu 18 miesięcy od daty ich przekazania marszałkowi województwa (mapy powinny być sporządzone do 22.12.2013, a później przekazane marszałkowi); do tego czasu obowiązują obszary bezpośredniego bądź potencjalnego zagrożenia powodzią określone w „studiach ochrony przeciwpowodziowej”.
- Program „Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – do roku 2030” („Programem Żuławski-2030”) (2010 r.): obejmuje działania warunkujące zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Żuław.
- „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018” (2012), „Priorytet II.3.2. Ochrona przed powodzią”: zapowiada potrzebę aktualizacji planów ochrony przeciwpowodziowej; jako priorytety wskazuje: utrzymanie, modernizacje, remonty i rozbudowę infrastruktury przeciwpowodziowej.

8. Tereny zamknięte:

Plan województwa nie zawiera problematyki terenów zamkniętych, ówczesne przepisy tego nie przewidywały. Późniejsza ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (2003 r.) wprowadza do planu województwa obowiązek uwzględnienia granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych. Powoduje to potrzebę rozszerzenia treści planu o problematykę terenów zamkniętych.

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 tereny zamknięte oraz ich strefy ochronne weszły w skład obszaru funkcjonalnego szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej.

9. **Złoża kopalin:**

W 2012 r. weszła w życie nowa ustawa prawo geologiczne i górnicze, w której nastąpiło wdrożenie dyrektywy węglowodorowej 94/22/WE (1994 r.). Wprowadzone zmiany mogą mieć zastosowanie m.in. do poszukiwań, rozpoznania oraz wydobywania węglowodorów ze źródeł niekonwencjonalnych (w tym „gazu łupkowego”).

10. **Uzdrowiska:**

Nowa ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym (2005 r.) zwiększa wymagania stawiane gminom w zakresie możliwości tworzenia uzdrowisk, w tym w zakresie przydatności terenu dla lecznictwa uzdrowiskowego oraz istnienia stosownej bazy leczniczej.

RPO Warmia-Mazury 2007-2013 wskazuje na niewykorzystany potencjał dla rozwoju funkcji uzdrowiskowej, traktując go jako komplementarny w stosunku do funkcji turystycznej.

11.2. OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA

1. **Stan sieci osadniczej:**

1) Potencjał ludnościowy:

W sieci osadniczej województwa wyróżniają się 3 ośrodki: Olsztyn, Elbląg i Ełk, liczące po 174,6 tys., 123,6 tys. i 59,6 tys. mieszkańców. Potencjał ludnościowy pozostałych analizowanych miast mieści się w przedziałach: 25 – 50 tys. mieszkańców (4 miasta), 15 – 25 tys. (8 miast) oraz poniżej 15 tys. (15 miast).

2) Potencjał usługowy ponadlokalny:

Na obszarze województwa funkcjonują 22 szkoły wyższe, w tym: 6 w Olsztynie, 5 w Elblągu, 3 w Ełku, 2 w Szczytnie. Istnieje 31 szpitali wielospecjalistycznych, 3 szpitale psychiatryczne 9 szpitali jednospecjalistycznych i 1 szpital uzdrowiskowy. Największym potencjałem dysponuje Olsztyn i Elbląg. W Ełku istnieje nowy szpital rejonowy. Infrastruktura kultury najlepiej rozwinięta jest w Olsztynie (szczególnie kultury wysokiej) oraz w Elblągu. Podobnie wygląda sytuacja w zakresie infrastruktury sportowej, chociaż wzrost odnotowano w Ostródzie, Ełku, Lidzbarku Warmińskim, Olecku i Lubawie. Nad jeziorami oraz nad Zalewem Wiślanym powstało dużo nowych baz sportów żeglarskich.

Centra handlowo-usługowe znajdują się głównie w Olsztynie (8), Elblągu (4) i Ełku (2). Pojedyncze obiekty wielkoskalowe znajdują się również w Iławie, Giżycku, Olecku, Piszcu, Bartoszcach i Szczytnie. Szczególne znaczenie mają 2 ogromne hale targowe w Ostródzie (jedna z nich jest w budowie).

3) Potencjał gospodarczy:

Województwo warmińsko-mazurskie należy do najsłabszych gospodarczo regionów w kraju. Pomiędzy poszczególnymi miastami oraz obszarami regionu utrzymują się znaczne dysproporcje gospodarcze. Stwierdzono znaczną koncentrację działalności produkcyjnej w Olsztynie, kolejne miejsca zajmują Elbląg i Ełk. Podobnie kształtuje się rozmieszczenie organizacji wspierających przedsiębiorczość na poziomie regionalnym.

Na obszarze województwa funkcjonują:

- dwie specjalne strefy ekonomiczne: Warmińsko-Mazurska SSE (24 podstrefy w woj. warmińsko-mazurskim) i Suwalska SSE (2 podstrefy w woj. warmińsko-mazurskim);
- parki technologiczne w Olsztynie, Elblągu i Ełku;
- instytucje otoczenia biznesu, w większych miastach;
- klastry przemysłowe i inne.

2. Stan powiązań komunikacyjnych:

1) Drogowe powiązania komunikacyjne:

- usytuowanie międzynarodowych korytarzy transportowych nie przekłada się na główny szkielet komunikacyjny województwa;
- funkcjonuje kilka odcinków dróg ekspresowych, wpisujących się w ww. korytarze;
- przestrzenny układ powiązań sieci dróg oceniany jest jako prawidłowy;
- główny układ drogowy województwa tworzą drogi krajowe oraz ważniejsze drogi wojewódzkie;
- brakuje obwodnic miejscowości, ruch tranzytowy nakłada się na lokalny;
- istotne ograniczenie stanowią nienormatywne obiekty inżynierskie;
- stan większości dróg nadal jest niezadowolający.

2) Kolejowe powiązania komunikacyjne:

Większość linii kolejowych o znaczeniu państwowym znajduje się w dobrym stanie technicznym (84%). Połowa linii o znaczeniu regionalnym jest w złym stanie technicznym. Brak jest powiązań kolejowych w północno-wschodniej części województwa. Znaczna część linii kolejowych wymaga przebudowy do lepszych parametrów. Linie szerokotorowe w strefie przygranicznej mogą być wykorzystywane w kontaktach z Obwodem Kaliningradzkim (poprzez działalność punktów przeładunkowych).

3) Lotnicze powiązania komunikacyjne:

Operacje lotnicze w planowanym porcie międzynarodowym w Szymanach są obecnie zawieszane.

Lotniska regionalne w Olsztynie, Elblągu i Kętrzynie prowadzą ograniczoną działalność w zakresie obsługi ruchu turystycznego i biznesowego. Wymagają one rozbudowy bądź modernizacji, za wyjątkiem lotniska olsztyńskiego.

Istnieje 6 lądowisk dla samolotów i szybowców, 5 lądowisk dla śmigłowców sanitarnych, a także 2 lądowiska nie wpisane do Rejestru Lotnisk: Rostki k/Pisza i Grajwo k/Giżycka.

4) Wodne powiązania komunikacyjne:

Tory wodne Zalewu Wiślanego są stopniowo pogłębiane, wymagają jednak dalszych inwestycji. Na zalewie funkcjonują porty morskie (Elbląg, Tolkmicko, Frombork, Nowa Pasłęka), przystanie rybackie oraz przystanie jachtowe. Porty nadzalewowe potrzebują rewitalizacji. Potencjał wodny jest wykorzystywany w nieznacznym zakresie. W celu umożliwienia swobodnego dostępu do Zalewu Wiślanego od strony Zatoki Gdańskiej konieczne jest utworzenie kanału żegludowego przez Mierzęję Wiślaną.

Port Elbląg jest portem regionalnym obsługującym zalewową i bałtycką żeglugę przybrzeżną, towarową i pasażerską. Stanowi węzeł dróg wodnych morskich i śródlądowych.

Śródlądowe drogi wodne przystosowane są głównie do obsługi ruchu turystycznego, nie odpowiadają międzynarodowym potrzebom ruchu towarowego. Należą one w większości do I i II klasy technicznej. Ich parametry są za niskie w stosunku do potrzeb, przy wieloletnich zaniedbaniach w tym zakresie. Pozytywnie wpisuje się tu podjęcie kompleksowej modernizacji Kanału Elbląskiego.

Wzdłuż północno-zachodniej granicy województwa przebiega międzynarodowa droga wodna E70. Aby umożliwić włączenie jej do sieci TEN-T niezbędna jest rewitalizacja.

Przepełnione szlaki Wielkich Jezior Mazurskich wymagają rozbudowy o nowe połączenia wspomagające. Pozytywnym działaniem jest utworzenie na tym obszarze sieci ekomarlin. Nieukończony Kanał Mazurski stanowi specyficzną atrakcję turystyczną.

5) Przejścia graniczne:

Na obszarze województwa funkcjonuje 9 przejść granicznych o znaczeniu ponadlokalnym, w tym:

- 4 drogowe przejścia graniczne, w tym 3 o pełnym standardzie (Grzechotki, Gronowo i Bezledy) oraz 1 wymagające podwyższenia parametrów (Gołdap);
- 2 kolejowe przejścia graniczne, wymagające rozbudowy (Braniewo i Skandawa);
- 2 morskie przejścia graniczne, w tym jedno rozbudowujące się (Elbląg), a drugie wymagające rozbudowy (Frombork);
- 1 lotnicze przejście graniczne (Szymany), wymagające rozbudowy.

W kontekście europejskim najważniejsze znaczenie mają przejścia graniczne w Grzechotkach i w Braniewie. Brakuje punktu odpraw weterynaryjnych i fitosanitarnych w Grzechotkach oraz w porcie Elbląg.

6) Trasy rowerowe:

Przez obszar województwa warmińsko-mazurskiego wyznaczono i oznakowano przebieg międzynarodowej trasy rowerowej R-1, a w przygotowaniu jest „Trasa Rowerowa w Polsce Wschodniej”. Trasy R-10 i R-13 na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego łącznie z trasą R1 i trasą Polski Wschodniej tworzą wiązkę powiązań wzdłuż Zalewu Wiślanego. Lokalne trasy rowerowe (głównie PTTK, Lokalne Grupy Działania) uzupełniają sieć jw.

Natężenie ruchu rowerowego w województwie warmińsko-mazurskim odnotowano, jako jedno z najwyższych w kraju.

3. **Stan systemów infrastruktury technicznej:**

1) System elektroenergetyczny:

Na obszarze województwa nie występują znaczące źródła energii elektrycznej. Zasilanie odbywa się liniami wysokich napięć z kierunków: Płock, Włocławek, Ostrołęka i Gdańsk.

Sieć rozdzielcza 110 kV obsługiwana jest przez 2 podmioty: ENERGA OPERATOR S.A. w Gdańsku oraz PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Białymstoku.

Układ linii wysokich napięć oceniany jest jako prawidłowy, przy konieczności rozbudowy sieci 400 kV oraz modernizacji sieci 110 kV.

2) Odnawialne źródła energii (1):

Według stanu na 31.03.2013. na obszarze województwa znajdują się 4 rodzaje OZE: 22 instalacje wiatrowe (7,62% produkcji krajowej), 9 biogazowych (3,76%), 2 na biomasę (0,08%) oraz 86 wodnych (4,83%).

W dwóch powiatach: szczycieńskim i nidzickim nie ma żadnych instalacji wykorzystujących OZE.

3) Odnawialne źródła energii (2). Duża energetyka wiatrowa:

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w analizowanym okresie funkcjonowało 119 turbin wiatrowych. Najwięcej turbin zainstalowanych jest w gminach: Kisielice (39 turbin), Korsze (35) i Gołdap (21). Mniejsze grupy siłowni znajdują się w gminach: Lubawa (5 szt.), Nidzica (4), Wydminy (3) i Kowale Oleckie (2). Pojedyncze turbiny znajdują się w gminach: N. Miasto Lubawskie, Kurzętnik, Ostróda, Działdowo, Orneta, Bisztynek, Banie Mazurskie i Prostki. W gm. Tolkmicko istnieje jeden nieczynny wiatrak.

4) System telekomunikacyjny:

Połączenia obszaru województwa w ruchu automatycznym z krajem i światem odbywają się poprzez automatyczne międzymiastowe centrale II stopnia w Olsztynie, Elblągu i Suwałkach.

Poza tym obszar województwa obsługiwany jest przez sieć masztów telekomunikacyjnych operatorów telefonii komórkowej.

Funkcjonuje sieć światłowodowa PIONIER, adresowana do środowiska naukowo-badawczego.

5) Zaopatrzenie w gaz przewodowy:

Istniejąca sieć przesyłowa gazu ziemnego zaspokaja potrzeby środkowej i zachodniej części województwa. Źródła zaopatrzenia w gaz ziemny posiadają rezerwy umożliwiające obsługę niezgazyfikowanych obszarów województwa – brakuje jednak gazociągów przesyłowych oraz sieci rozprowadzającej.

Sieć gazową posiada 27 miast (na 49 łącznie), oraz 36 gmin wiejskich (na 100 łącznie). Miasta: Ełk, Pisz i Olecko zaopatrywane są w gaz płynny z rozprężalni gazu. Tylko 43,9% ludności województwa korzysta z gazu przewodowego, z tego: w miastach 71,4%, na obszarach wiejskich 2,8%.

6) Gospodarka wodno-ściekowa:

Między obszarami uzbrojonymi w sieć wodociągową a zorganizowanym odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków istnieje rażąca dysproporcja, szczególnie na terenach wiejskich.

Z sieci wodociągowej korzysta 88,5% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (w miastach 97,4%, na wsi 75,2%).

Ze zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej korzysta 65,4% mieszkańców (2008 r.), w tym w miastach 92,3% i na wsi 25,2%. Wszystkie miasta są skanalizowane. Nie wykazano sieci kanalizacyjnej w gminach: Milejewo (powiat elbląski) i Grodziczno (powiat nowomiejski). Większość istniejących oczyszczalni ścieków posiada rezerwy przepustowości, co stwarza korzystne warunki rozwojowe na obszarach aglomeracji.

4. **Stan systemu obszarów chronionych:**

Na obszarze województwa funkcjonuje:

- 110 rezerwatów przyrody (1,34% powierzchni województwa);
- 8 parków krajobrazowych (6% pow. jw.);
- 71 obszarów chronionego krajobrazu (39,56% pow. jw., Polska: 22,64%);
- 16 Obszarów Natura 2000, ptasich (23,82% pow. jw.);
- 42 Obszary Natura 2000, siedliskowe;
- 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (0,97% pow. jw., Polska: 0,30%);
- 111 użytków ekologicznych (0,2% pow. jw.).

Reasumując, udział obszarowych form ochrony przyrody w powierzchni województwa wynosi ok. 55%, obszary te w dużej części pokrywają się (nakładają się).

5. **Stan zachowania dziedzictwa kulturowego:**

Na obszarze województwa znajdują się 3 „pomniki historii”: „Frombork – zespół katedralny”, „Grunwald – Pole Bitwy” oraz „Kanał Elbląski”. Co najmniej kilka innych mogłoby pretendować do tego tytułu. Żaden obiekt nie został wpisany na „listę światowego dziedzictwa” w celu objęcia ochroną międzynarodową.

Istnieje jeden park kulturowy: „Droga Warmińska” (Gietrzwałd – Woryty). Bardzo dużo obiektów zabytkowych objętych jest ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków: 5 217 zabytków nieruchomych oraz 286 zabytków archeologicznych.

Najcenniejsze krajobrazy kulturowe obejmują 6 obszarów: Pobrzeże Bałtyku z Wysoczyzną Elbląską, Żuławy, Warmia (środkowa), Ziemia Lubawska, Oberland ze Wzgórzami Dylewskimi i Kraina Wielkich Jezior Mazurskich.

Charakterystyczne dla regionu rodzaje obiektów zabytkowych to: układy urbanistyczne, zespoły zabytkowe, zamki, zabytki techniki, obiekty militarne, założenia pałacowo-parkowe, obiekty sakralne, miejsca wydarzeń historycznych, miejsca martyrologii, miejsca kultu religijnego oraz sporo dużej wagi zabytków archeologicznych.

Stan zachowania zabytków wchodzących w skład ośrodków i zespołów kulturowych: w dobrym stanie znajduje się większość obiektów sakralnych oraz połowa układów staromiejskich, zamków i zespołów pałacowych. Dość dobrze oceniany jest stan zabytków techniki. Pozostałe zabytki znajdują się w stanie złym lub średnim.

6. Stan funkcjonowania obszarów problemowych:

Plan województwa wskazuje obszary problemowe głównie w oparciu o identyfikację poszczególnych problemów. Obszary takie zajmują znaczącą część powierzchni regionu. Ustalenia planu dla tych obszarów formułowane są w odniesieniu do skali powiatów. Ocena funkcjonowania wybranych obszarów problemowych zawarta jest w opracowaniach studialnych sporządzonych przez WM BPP.

W nowym ujęciu, wynikającym z KPZK 2030, obszary problemowe powinny zostać zastąpione obszarami funkcjonalnymi.

7. Stan funkcjonowania systemu zabezpieczeń przed powodzią:

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie województwa to głównie:

- Żuławy Elbląskie (najwyższy w kraju stopień zagrożenia powodziowego); istnienie tego obszaru (depresja) uzależnione jest od sprawnie funkcjonującego systemu osłony przeciwpowodziowej;
- dolne tarasy gmin nadzalewowych (Tolkmicko, Frombork i Braniewo);
- tereny w dolinach rzek wylewających (Węgorapa, Drwęca, Guber, Pasłęka) oraz rzek o nieregularnych przepływach.

Stan techniczny urządzeń osłony przeciwpowodziowej jest niezadowalający. Wymaga prowadzenia ciągłych działań.

8. Stan funkcjonowania terenów zamkniętych:

Plan województwa nie zawiera problematyki terenów zamkniętych, jednak regionalne studia planistyczne uwzględniają to zagadnienie.

W strukturze przestrzennej województwa istotne znaczenie mają tereny zamknięte wielkoobszarowe bądź o dalekim zasięgu stref ochronnych. Rozpoznanie ich wymaga przeprowadzenia odrębnej analizy na etapie aktualizacji planu województwa.

Większość terenów zamkniętych w granicach ośrodków osadniczych posiada zbyt małe powierzchnie, aby możliwe było uwidocznienie ich granic na rysunku planu województwa. Tereny te są naniesione na rysunki planów miejscowych oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Spośród terenów zamkniętych znajdujących się na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego szczególnie ważne (w odniesieniu do funkcjonowania struktur przestrzennych województwa) są 3 obiekty specjalne ze strefami ochronnymi (Lipowiec, Brożówka i Chruściel) oraz poligon w Orzyszu.

9. Stan złóż kopalin:

Udokumentowana baza surowców skalnych w województwie liczy 772 złoża. Przeważająca większość to kruszywa naturalne (632 złoża), ważną rolę pełnią również złoża surowców do produkcji materiałów budowlanych (64) oraz złoża torfu i kredy (76).

W złoża kopalin budowlanych bogata jest część środkowa i południowa województwa, złoża kopalin przydatnych w lecznictwie występują głównie w północnej części województwa (borowiny i wody lecznicze).

Istotne jest rozmieszczenie złóż o dużej zasobności, mogących mieć znaczenie ponadlokalne.

10. Stan funkcjonowania uzdrowisk:

Zasoby naturalne umożliwiające rozwój funkcji uzdrowiskowej w województwie warmińsko-mazurskim to torfy borowinowe, wody lecznicze oraz klimat.

Obecnie funkcjonuje jedna miejscowość posiadająca status uzdrowiska – Gołdap (klimatyczno-borowinowe).

Trzy miejscowości są w trakcie przeprowadzania procedury umożliwiającej nadanie statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej: Frombork, Miłomłyn i Lidzbark Warmiński.

11.3. PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA

1. Zmiany w funkcjonowaniu sieci osadniczej:

1) Zmiany w potencjale ludnościowym:

W latach 2005-2012 zanotowano wzrost liczby ludności województwa. Pomimo tego region zaliczany jest do obszarów o jednym z największych odpływów ludności w Polsce.

Odnotowano następujące tendencje demograficzne:

- wzrost liczby ludności w większości miast;
- przyrost naturalny z tendencją spadkową: ujemny przyrost wystąpił w 14 ośrodkach, a dodatni w 16; trudna sytuacja panuje w Elblągu, a korzystna w Ełku; Olsztyn, przy dodatnim przyroście naturalnym, wykazuje tendencję malejącą;
- odpływ ludności z miast: w 16 miastach obserwowano ujemne saldo migracji, a saldo dodatnie wystąpiło w 6 miastach;
- starzenie się ludności: udział ludności w wieku poprodukcyjnym w badanych ośrodkach przekroczył 14% (2012 r.);
- zaburzoną strukturę ludności wg płci: utrzymuje się nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn; w miastach charakterystyczna jest dominacja liczby kobiet, natomiast na terenach wiejskich występuje niedobór liczby kobiet.

2) Zmiany w potencjale usługowym:

W szkolnictwie wyższym nastąpił rozwój bazy naukowo-dydaktycznej oraz jednoczesny spadek liczby studiujących; powstała 1 nowa szkoła wyższa w formie ośrodka zamiejscowego w Szczytnie.

W opiece zdrowotnej powstał Szpital Uniwersytecki w Olsztynie oraz Elbląski Szpital Specjalistyczny; nastąpiło podwyższenie standardów obiektów i wyposażenia medycznego; w Ełku zakończono I-etap budowy szpitala rejonowego; wzmacnia się potencjał ośrodka uzdrowiskowego Gołdap.

Najważniejsze obiekty kultury zostały zmodernizowane bądź otrzymały nowe siedziby (filharmonia w Olsztynie, orkiestra kameralna w Elblągu).

W infrastrukturze sportowej największe zmiany zaszły w: Olsztynie, Elblągu, Ostródzie, a także Ełku, Lidzbarku Warmińskim, Olecku i Lubawie.

W zakresie centrów handlowo-usługowych nowe obiekty powstały w Olsztynie (2, kolejne w budowie) oraz w Ełku (2), a także pojedyncze obiekty w Iławie, Giżycku, Olecku, Piszcu, Bartoszcach i Szczytnie, w trakcie rozbudowy jest centrum w Elblągu.

3) Zmiany w potencjale gospodarczym:

- dalsza koncentracja potencjału gospodarczego w Olsztynie i jego otoczeniu;
- spowolnienie rozwoju gospodarczego Elbląga (ośrodka regionalnego);
- rozwój gospodarczy Ełku (ośrodka subregionalnego);
- rozwój gospodarczy 10 ośrodków osadniczych (Ostróda, Iława a także Bartoszyce, Działdowo, Giżycko, Kętrzyn, Mrągowo, Olecko i Szczytno), w tym znaczny wzrost nasycenia podmiotami gospodarczymi oraz wzrost przedsiębiorczości;
- rozwój przestrzenny specjalnych stref ekonomicznych;
- rozwój inicjatyw klastrowych.

2. Zmiany w funkcjonowaniu powiązań komunikacyjnych:

- 1) Zmiany w drogowych powiązaniach komunikacyjnych:
Inwestycje zrealizowane na drogach krajowych:
  - spośród 1 322 km dróg krajowych przebudowano ponad 200 km oraz wyremontowano ponad 460 km; najważniejsze realizacje dot. dróg nr: 7, 22, 16, 51, 59 i 65;
  - spośród 262 obiektów mostowych wybudowano lub przebudowano 118 obiektów, 17 obiektów wyremontowano.
  - w trakcie opracowywania są dokumentacje projektowe dla potrzeb budowy drogi nr 61 („Via Baltica”) oraz przebudowy odcinków dróg nr 15, 16 i 51;Inwestycje zrealizowane na drogach wojewódzkich:
  - spośród 1 911 km dróg wojewódzkich przebudowano około 280 km, oraz wyremontowano 300 km; najważniejsze realizacje dot. dróg nr: 592, 656, 537, 643, 526, 650 i 667;
  - w realizacji znajduje się rozbudowa odcinków dróg nr: 650, 521, 536, 503, 541, 513, 527 i 545;
  - wykonano przebudowy ulic i skrzyżowań w 20 miastach i miejscowościach;
  - spośród 172 obiektów mostowych wybudowano 11 mostów/wiaduktów (5 kładek dla pieszych), przebudowano 17 mostów na przepust, przebudowano 51 przepustów.
- 2) Zmiany w kolejowych powiązaniach komunikacyjnych:
  - w realizacji znajduje się przebudowa magistrali nr 9 Gdańsk – Warszawa (zakończenie 2015 r.);
  - dla modernizacji linii kolejowej „Rail Baltica” (E75) została wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach (realizacja do 2020 r.);
  - wyremontowano linie kolejowe nr: 223 i 219 (do lotniska w Szymanach);
  - przeprowadzono modernizację torów na odcinkach linii nr: 204, 217, 038;
  - kontynuowany jest proces likwidacji nierentownych linii kolejowych: zlikwidowano 5 linii (nr: 222, 224, 232, 251 i 257), zgłoszono likwidację, zawieszenie lub przekazanie samorządom kolejnych odcinków (ponad 170 km).
- 3) Zmiany w lotniczych powiązaniach komunikacyjnych:
  - podjęto działania na rzecz uruchomienia lotniska międzynarodowego w Szymanach;
  - na lotniskach regionalnych znacznie wzrósł ruch;
  - potrzeby rozwojowe: postulowane lotniska k. Ełku oraz k. Olsztynka (Wilkowo);
  - do rejestru lądowisk ULC wpisano 11 lądowisk, w tym 5 sanitarnych;
  - potrzeby rozwojowe obejmują m. in. utworzenie postulowanych lotnisk k. Ełku oraz k. Olsztynka (Wilkowo).
- 4) Zmiany w wodnych powiązaniach komunikacyjnych:
  - na Zalewie Wiślanym nastąpiło zamknięcie swobodnej żeglugi przez stronę rosyjską (2006-2009), po odblokowaniu żeglugi port w Elblągu znacznie zwiększył obroty, został rozbudowany, trwają prace nad umożliwieniem kontroli fitosanitarnych i weterynaryjnych; rozbudowano porty żeglarskie, wybudowano nowe przystanie żeglarskie (np. „Pętla Żuławska”);
  - Kanał Elbląski znajduje się w trakcie prac rewitalizacyjnych;
  - na obszarze WJM realizowany jest program budowy ekomariny; planuje się rozwój drogi wodnej między WJM a Kanałem Augustowskim;
  - podejmowano działania w zakresie aktywizacji dróg wodnych: MDW E70, „szlaku króla S. Batorego”, drogi łączącej Zalew Wiślaną z Zatoką Gdańską oraz Kanału Mazurskiego; powstał Sejmik Żeglugi Śródlądowej (2013 r.).
- 5) Zmiany w funkcjonowaniu przejść granicznych:
  - drogowe przejścia graniczne: otwarto przejście w Grzechotkach (największy ruch, brak odpraw fitosanitarnych i weterynaryjnych), zmodernizowano przejścia w Gronowie i Bezledach, trwa rozbudowa przejścia w Gołdapi;

- kolejowe przejścia graniczne: odnotowano wzrost ruchu na przejściu w Skandawie (o 30%), który jest dwukrotnie mniejszy niż w Braniewie; planowana jest przebudowa obu przejść;
- morskie przejścia graniczne: po odblokowaniu żeglugi przez część rosyjską Zalewu Wiślanego (2009 r.) nastąpił wzrost ruchu, w szczególności statków handlowych w Elblągu, planowana jest przebudowa przejścia we Fromborku oraz uruchomienie odpraw weterynaryjnych i fitosanitarnych w Elblągu;
- lotnicze przejścia graniczne: przygotowywana jest przebudowa i uruchomienie lotniska w Szymanach.

6) Zmiany w funkcjonowaniu tras rowerowych:

W trakcie przygotowania jest dokumentacja na budowę trasy rowerowej Polski Wschodniej. Realizacja pozostałych projektowanych międzynarodowych i międzyregionalnych tras rowerowych nie jest bliżej określona.

3. Zmiany w funkcjonowaniu systemów infrastruktury technicznej:

1) zmiany w funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego:

- budowa linii 220 kV łączącej stację Mątki ze stacją Olsztyn (2006 r.);
- budowa stacji GPZ Gołdap Wronki dla potrzeb energetyki wiatrowej;
- modernizacja linii 110 kV Węgorzewo – Gołdap, budowa stacji Banie Mazurskie; prace przygotowawcze dotyczące modernizacji innych linii 110 kV;
- prace przygotowawcze dotyczące budowy linii 400 kV Płock – Mątki;
- prace przygotowawcze dotyczące budowy linii 400 kV Ełk – Litwa i Ostrołęka – Ełk, a także stacji 400/220/110 kV Ełk Bis.

2) Zmiany w funkcjonowaniu odnawialnych źródeł energii (1):

Stan rozwoju OZE zaprezentowany w pkt. 11.2 jest równoznaczny z zakresem zmian w tej dziedzinie, za wyjątkiem elektrowni wodnych (które w zasadzie powstały znacznie wcześniej).

W odniesieniu do przestrzeni województwa najbardziej odczuwalne (oraz najbardziej konfliktowe) są nowopowstałe siłownie wiatrowe.

3) Zmiany w funkcjonowaniu odnawialnych źródeł energii (1), duża energetyka wiatrowa:

Przed rokiem 2005 na obszarze województwa nie istniało zjawisko dużej energetyki wiatrowej. Stan jej rozwoju zaprezentowany w pkt. 11.2 jest równoznaczny z zakresem zmian w tej dziedzinie. Zmiany te postępują jednak dalej.

Oprócz 119 istniejących wiatraków przygotowywane są postępowania środowiskowe dla 1063 następnych turbin, najwięcej w gminach: Kozłowo, Gołdap, Kisielice, Grunwald, Pieniężno, Górowo Iławeckie i Wydminy.

Ponadto ponad połowa gmin przygotowuje dokumenty planistyczne pod możliwość lokalizacji następnych turbin: studia uwarunkowań i kierunków z. p. oraz plany miejscowe.

Skala zarysowujących się zmian może stanowić poważne zagrożenie dla walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych województwa, a także dla pogorszenia warunków życia i zmniejszenia atrakcyjności inwestycyjnej. W związku z tym został opublikowany „Apel Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie lokowania elektrowni wiatrowych” (2013 r.).

4) Zmiany w funkcjonowaniu systemu telekomunikacyjnego:

- Nastąpiła poprawa funkcjonowania połączeń telekomunikacyjnych, głównie dzięki rozwojowi telefonii komórkowej;
- Zakończono budowę sieci PIONIER (2010 r.);
- Rozpoczęto realizację projektu „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie” (2012 r.).

5) Zmiany w funkcjonowaniu systemu zaopatrzenie w gaz przewodowy:
W latach 2005-2012 nastąpił wzrost ilości miast zasilanych w gaz z 25 na 30 (wzrost o 12%) oraz zwiększyła się ilość gmin wiejskich odpowiednio z 18 na 36 (wzrost o 200%).
Zrealizowany został gazociąg wysokiego ciśnienia: Szczytno – Rybno k. Mragowa (2010 r.), a w realizacji jest gazociąg Brodnica – Kurzętnik – Nowe Miasto Lubawskie – Iława.
Przybyło 130 km sieci przesyłowej wysokiego ciśnienia w stosunku do 2002 r.
W ostatnich latach (2009-2012) zostały zgazyfikowane miejscowości w gminach: Purda, Jonkowo, Barciany, Bisztynek.

6) Zmiany w funkcjonowaniu gospodarki wodno-ściekowej:
W okresie analizowanym rozbudowywano zbiorcze sieci kanalizacji sanitarnej w ustanowionych aglomeracjach, a także poza aglomeracjami.
Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich regionu wzrósł z 18,7% w 2002 r. do 25,2% w 2008 r. (w całym kraju o 22,5%), a w miastach z 90,8% w 2002 r. do 92,3% w 2008 r. (w kraju o 85,5%).
Potrzeby i oczekiwania w tym zakresie nie zostały zaspokojone. Przewiduje się znaczny wzrost liczby ludności wiejskiej korzystającej z sieci kanalizacji sanitarnej: z 25,2% (w 2008 r.) do 63,5% (w 2015 r.) w wyniku realizacji planowanych systemów kanalizacyjnych.

4. Zmiany w funkcjonowaniu systemu obszarów chronionych:

W analizowanym okresie ustanowiono:

- 8 rezerwatów przyrody (na 110 obecnie);
- 2 parki krajobrazowe (na 8 obecnie);
- 4 obszary chronionego krajobrazu (na 71 obecnie);
- 4 Obszary Natura 2000, ptasie (na 16 obecnie);
- 34 Obszary Natura 2000, siedliskowe (na 42 obecnie);
- 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (na 13 obecnie);
- 105 użytków ekologicznych (na 111 obecnie).

5. Zmiany w funkcjonowaniu ochrony dziedzictwa kulturowego:

- uzyskanie statusu pomnika historii: „Grunwald – Pole Bitwy” oraz „Kanał Elbląski”;
- znaczące zwiększenie liczby obiektów zabytkowych: do rejestru zabytków wpisano 256 obiektów nieruchomości oraz 19 obiektów archeologicznych (2004-2012 r.);
- poprawa stanu zagospodarowania układów staromiejskich: w Elblągu, Olsztynie, Morągu, Nidzicy, Iławie, Suszu, Biskupcu, Piszcu, Górowie Iławeckim, Reszlu i Olsztynku;
- poprawa stanu obiektów zabytkowych, głównie w większych ośrodkach miejskich;
- niekorzystne zjawisko „przeinwestowania” obiektów zabytkowych (np. zespołów zamkowych w Lidzbarku Warmińskim, Rynie, Giżycku);
- pogorszenie stanu technicznego zabytków mniej eksponowanych (np. Stańczyki, Prosna i Bęsia);
- pogorszenie jakości krajobrazu kulturowego (farmy wiatrowe, budownictwo letniskowe, wielkoobszarowe monokultury rolnicze).

Nastąpiło lepsze rozpoznanie indywidualnych cech kultury regionalnej – dzięki opracowaniom „Dziedzictwo kulturowe Warmii – Mazur – Powiśla. Stan zachowania, potencjały, problemy” (2006 i 2009) oraz „Zróżnicowanie regionalne budownictwa wiejskiego Warmii i Mazur” (2010).

6. Zmiany w funkcjonowaniu obszarów problemowych:

W nowym ujęciu, wynikającym z KPZK 2030, obszary problemowe powinny zostać zastąpione obszarami funkcjonalnymi (OF).

Identyfikacja obszarów funkcjonalnych, zgodnie z ustaloną systematyką, stanowi spore wyzwanie. Na obecnym etapie zostały wyznaczone granice 3 miejskich obszarów

funkcjonalnych: Olsztyna (ośrodka wojewódzkiego), Elbląga (ośrodka regionalnego) oraz Ełku (ośrodka subregionalnego).

W następnej kolejności powinny zostać wyznaczone obszary funkcjonalne o szczególnym znaczeniu z poziomu kraju, w tym OF Żuławy. W dalszym etapie zakłada się wskazanie pozostałych obszarów, w tym OF Strefa Przybrzeżna (wzdłuż Zalewu Wiślanego).

Wg KPZK 2030 docelowo obszary funkcjonalne mogą pokrywać obszar całego regionu, a w szczególnych przypadkach nakładać się na siebie.

7. **Zmiany w funkcjonowaniu systemu ochrony przed powodzią:**

Następuje poprawa w stanie zabezpieczeń przeciwpowodziowych, szczególnie związana z realizacją „Programu Żuławskiego-2030”. Zakres wykonanych robót objął w szczególności:

- modernizację wałów wokół jez. Druzno, Kanału Jagiellońskiego, rz. Cieplicówki;
- modernizację brzegów rz. Elbląg oraz poprawę systemu odprowadzania wód opadowych z terenów zurbanizowanych;
- modernizację 7 stacji pomp.

Ponadto przeprowadzono prace melioracyjne na terenach gmin; Elbląg, Rozogi oraz Ełk.

W latach 2015-2020 planuje się modernizację 18 stacji pomp oraz dalsze prace modernizacyjne obwałowań rzek i kanałów na obszarze Żuław.

8. **Zmiany w funkcjonowaniu terenów zamkniętych:**

Powierzchnia terenów zamkniętych znajdujących się w użytkowaniu MON uległa zmniejszeniu. Zjawisko to objęło 5 powiatów: bartoszycki, braniewski, ełcki, olsztyński, ostródzki oraz miasta: Olsztyn i Elbląg. Przewiduje się dalsze zmniejszanie powierzchni terenów zamkniętych.

Szczególny przypadek stanowi nowo utworzony „drogowy odcinek lotniskowy” w gminach Janowo i Wielbark.

9. **Zmiany w funkcjonowaniu złóż kopalin:**

Nie odnotowano istotnych zmian jakościowych w zakresie udokumentowanych złóż kopalin w województwie. Nastąpił bardzo duży wzrost liczby złóż piasków i żwirów (o 304 złoża) oraz udokumentowanych zasobów tych surowców (o 43% w stosunku do 2005 r.). Powyższe przekłada się na wzrost wydobycia ww. surowców (o 99%).

Spadek wydobycia odnotowano dla kredy, surowców ilastych i torfów. Największy spadek zasobów dotyczy torfów (o 8,7%).

Potencjał złóż gazu łupkowego na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego, nie w pełni rozpoznany, może stanowić istotną szansę rozwojową.

10. **Zmiany w funkcjonowaniu uzdrowisk:**

Nastąpiło wzmocnienie potencjału ośrodka uzdrowiskowego Gołdap.

Procedurę umożliwiającą nadanie statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej podjęły 3 gminy: Frombork, Miłomłyn i Lidzbark Warmiński.

Ponadto potencjalnie korzystne uwarunkowania dla rozwoju funkcji uzdrowiskowych posiadają miejscowości nad Zalewem Wiślanym: Nadbrzeże, Połoniny i Pęklewo.

11.4. **WNIOSKI DO PLANU WOJEWÓDZTWA**

Stwierdzając konieczność aktualizacji planu województwa, zaproponowano szereg wniosków do sporządzanej aktualizacji planu. Celowe wydaje się rozważenie, przeanalizowanie i efektywne wykorzystanie tych wniosków. Podsumowanie najważniejszych wniosków przedstawiono poniżej.

1. Wnioski dotyczące funkcjonowania sieci osadniczej:

Postuluje się uwzględnić zadania dotyczące:

- 1) wykorzystania potencjału ośrodków usługowych koncentrujących:
  - infrastrukturę społeczną, ważną dla funkcjonowania regionu, a szczególnie: zdrowia, nauki, kultury i sportu,
  - rozwój usług kierowanych do starzejącego się społeczeństwa,
  - rozwój centrów usług komercyjnych, z uwzględnieniem wielkopowierzchniowych galerii handlowo-usługowych,
  - szczególne obiekty usługowe o wysokim standardzie (np. hale targowe i wystawiennicze, sale koncertowe, teatry, hale sportowe i wielofunkcyjne, itp.);
- 2) wykorzystania potencjału ośrodków gospodarczych koncentrujących wysokie walory gospodarcze, w tym:
  - aktywność gospodarczą, produkcję przemysłową, otoczenie biznesu,
  - specjalizację produkcji (w tym klastry) oraz wysokie technologie, jednostki badawczo-rozwojowe i parki technologiczne,
  - zwiększoną ofertę terenową Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
  - instytucje transferu technologii i innowacji,
  - warunki do rozwoju centrów logistycznych;
- 3) wskazania miejskich obszarów funkcjonalnych, stosownie do zaleceń KPZK 2030;
- 4) wskazania stref wymagających wsparcia procesów rozwojowych, np. stref zagrożenia wykluczeniem społecznym oraz stref wysokiego bezrobocia.

2. Wnioski dotyczące funkcjonowania powiązań komunikacyjnych:

Postuluje się uwzględnić następujące zagadnienia:

- 1) w zakresie komunikacji drogowej:
  - drogi ekspresowe: budowa kolejnych odcinków S7, budowa nowej drogi S61 („Via Baltica”), przebudowa S51, dalsza przebudowa drogi nr 16;
  - rozbudowa odcinka drogi nr 51 Olsztyn – Bezledy do parametrów GP; podniesienie klasy drogi 22 na odcinku granica województwa – Elbląg (docelowo do A1);
  - budowa obwodnic miast i miejscowości, szczególnie Olsztyna;
  - przebudowa pozostałych dróg krajowych i dróg wojewódzkich układu podstawowego do parametrów klas GP bądź G.
- 2) w zakresie komunikacji kolejowej:
  - rozwój linii kolejowych położonych w transeuropejskiej sieci TEN-T, łącznie z węzłami multimodalnymi w rejonach Braniewa i Ełku oraz budowa trasy „Rail Baltica”;
  - modernizacja linii kolejowych o znaczeniu krajowym;
  - wykorzystanie specyficznych potencjałów regionalnych: linii szerokotorowych i linii wąskotorowych;
  - rozważenie możliwości utworzenia obwodnicy kolejowej Olsztyna.
- 3) w zakresie komunikacji lotniczej:
  - uzyskanie przez region połączeń lotniczych w ruchu międzynarodowym (lotnisko w Szymanach);
  - wspieranie rozwoju lotnisk lokalnych oraz budowa nowych obiektów (k. Ełku i k. Olsztynka);
  - rozwój sieci lądowisk lokalnych do obsługi ruchu turystycznego, biznesowego i sanitarnego.
- 4) w zakresie komunikacji wodnej:

Potrzeby rozwojowe w zakresie morskich dróg wewnętrznych:

- umożliwienie swobodnej żeglugi po Zalewie Wiślanym;
- poprawa parametrów żeglugi na Zalewie Wiślanym oraz na powiązanych z nim śródlądowych drogach wodnych, budowa mostu na rzece Elbląg w Nowakowie (wejście do portu), utworzenie przeprawy promowej Tolkmicko – Krynica Morska;
- wzmocnienie znaczenia portu Elbląg (jako węzła dróg wodnych oraz węzła transportu multimodalnego), rozwój portów i przystani nadzalewowych.

Potrzeby rozwojowe w zakresie śródlądowych dróg wodnych:

- włączenie dróg wodnych na obszarze województwa w system europejski: MDW E70;
- utworzenie połączenia wspomagającego newralgiczny odcinek szlaku żeglownego Wielkich Jezior Mazurskich, połączenie WJM z Kanałem Augustowskim;
- wykorzystanie systemu jezior Warmińskich dla żeglugi turystycznej;
- turystyczne zagospodarowanie Kanału Mazurskiego;
- pełne wykorzystanie Kanału Elbląskiego po rewitalizacji.

5) w zakresie rozwoju przejść granicznych:

- przebudowa przejść granicznych we Fromborku, Skandawie, Braniewie oraz w Gołdapi;
- wprowadzanie odpraw fitosanitarnych i weterynaryjnych;
- wykorzystanie potencjału morskiego przejścia granicznego i portu w Elblągu;
- uruchomienie odpraw na lotniczym przejściu granicznym w Szymanach;
- budowa lądowisk dla helikopterów na wybranych przejściach granicznych;
- uwzględnienie potrzeb w zakresie lokalnych przejść granicznych.

6) w zakresie tras rowerowych:

W ramach nadrzędnych warunkowań rozwoju należy uwzględnić:

- kontekst międzynarodowy: trasy R1, R10 (i R13);
- kontekst międzyregionalny: trasa Polski Wschodniej, Trasa Nadmorska i Trasa Tysiąca Jezior Północnych;
- wiązkę powiązań rowerowych wzdłuż Zalewu Wiślanego, wpisującą się w kontekst jw.;
- priorytetowe znaczenie trasy Polski Wschodniej.

3. Wnioski dotyczące funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej:

Postuluje się uwzględnić następujące zagadnienia:

1) System elektroenergetyczny:

- potrzeba wzmocnienia niezawodności zasilania województwa na poziomie linii najwyższych napięć, w tym budowy mostu energetycznego z Litwą oraz budowy linii 400 kV Płock – Małki i Ostrołęka – Olsztyn, zgodnie z podjętymi pracami przygotowawczymi;
- potrzeba modernizacji linii 110 kV na przeważającym obszarze województwa, zgodnie z podjętymi pracami przygotowawczymi;
- podejmowanie wszelkich działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej regionu, w tym do powstania inteligentnych sieci.

2) Odnawialne źródła energii (1):

Zgodnie z dokumentami krajowymi podstawowymi źródłami pozyskania odnawialnej energii w województwie warmińsko-mazurskim mają być: biomasa oraz biogazownie rolnicze.

Postuluje się planowanie rozwoju odnawialnych źródeł energii w sposób racjonalny i kontrolowany, promujący biogazownie rolnicze, fotowoltaikę, układy kogeneracyjne oraz małe elektrownie wiatrowe w układzie rozproszonym.

Konieczne jest dostosowanie urządzeń i sieci infrastruktury technicznej do odbioru energii ze źródeł odnawialnych.

Zaleca się objęcie monitoringiem zjawisk związanych z funkcjonowaniem odnawialnych źródeł energii.

- 3) Odnawialne źródła energii (2). Duża energetyka wiatrowa:
Wnioski z dotychczasowego postępu w rozwoju farm wiatrowych wskazują na konieczność rozważnego ograniczenia ich ekspansji. Należy przy tym uwzględnić kilka zasad, do których zaliczają się:
- Ochrona przed degradacją najcenniejszych krajobrazów regionu.
  - Optymalna lokalizacja obiektów energetyki wiatrowej, w aspekcie skali przedsięwzięcia i miejsca lokalizacji, ze szczególnym zwróceniem uwagi na aspekty przestrzenno-przyrodnicze, w celu uniknięcia ich szkodliwego wpływu na zdrowie człowieka, na przyrodę ożywioną oraz na krajobraz i ład przestrzenny regionu.
  - Preferowanie rozwoju energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii w oparciu o mikroźródła. Zasadnym wydaje się być uwzględnienie takiego modelu w programie ekoenergetycznym województwa.
  - Prowadzenie monitoringu zjawisk związanych z ekspansją energetyki wiatrowej.
- 4) System telekomunikacyjny:
Kluczowe znaczenie dla regionu ma Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej, szczególnie na obszarach peryferyjnych (zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”). Pozwoli ona na zwiększenie dostępności do mediów elektronicznych, a także podniesie atrakcyjność obszarów dla operatorów telekomunikacyjnych świadczących usługę tzw. „ostatniej mili”.
Ponadto pozytywne efekty sieci szerokopasmowej to:
- włączanie się w krajowe i międzynarodowe (np. wokółbałtyckie) sieci telekomunikacyjne (+ sieć PIONIER);
  - wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach publicznych;
  - wspieranie rozwoju systemów informacji przestrzennej (GIS).
- 5) Zaopatrzenie w gaz przewodowy:
Docelowo należy dążyć do objęcia siecią gazową wysokiego ciśnienia wschodniego obszaru województwa, dotychczas nie objętego siecią gazową. Źródła zaopatrzenia w gaz ziemny posiadają rezerwy umożliwiające obsługę niezgazyfikowanych obszarów województwa.
W 2012 r. podjęta została decyzja o realizacji interkonektora Polska – Litwa (międzysystemowy gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia Dn 700), który stworzy możliwość zaopatrzenia w gaz przewodowy miast: Ełk, Olecko, Pisz i Biała Piska.
Ważne jest uzyskanie ciągłości dostaw gazu dla miejscowości usytuowanych na końcu sieci, poprzez budowę drugiej nitki gazociągu przesyłowego (np. Giżycko, Mikołajki, Węgorzewo i Ryn), w kierunku uzyskania układów pierścieniowych oraz dywersyfikacji źródeł zasilania.
Ponadto istotne kierunki planowania rozwoju sieci gazowej to: Milejewo – Tolkmicko – Frombork – (Braniewo), Pasłęk, Orneta oraz Orzysz.
Nie można również pominąć znaczenia potencjalnych złóż gazu „łupkowego” (na obszarze województwa wykonano 4 odwierty badawcze). Projektowany gazociąg przesyłowy Olsztyn – Kościerzyna uwzględnia ww. potrzeby, a także wpisuje się w dążenie do poprawy bezpieczeństwa zasilania zachodniej i środkowej części województwa.
- 6) Gospodarka wodno-ściekowa:
Z uwagi na uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe województwa (obszary wrażliwe na antropopresję oraz cenne przyrodniczo) podstawowym działaniem w zakresie gospodarki wodno-ściekowej powinna być konsekwentna realizacja systemów kanalizacyjnych w ramach ustanowionych aglomeracji.
Ze względu na zagrożenie zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i wglębnych ściekami pochodzącymi ze zbiorników bezodpływowych, zachodzi konieczność specjalnego

potraktowania obszaru Żuław, gdzie istnieje zagrożenie klęską ekologiczną w przypadku powodzi. Wskazuje się na techniczną możliwość podłączenia gmin żuławskich: Markusy i Rychliki do Aglomeracji Elbląg.

4. **Wnioski dotyczące funkcjonowania systemu obszarów chronionych:**

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonuje wiele form ochrony obszarowej: parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, NATURA 2000. Zmiany terytorialne odnotowane na tych obszarach mają istotne znaczenie dla funkcjonowania struktury przestrzennej województwa. Konieczne jest ich uwzględnienie w treści tego planu.

Do najważniejszych wyzwań środowiskowych w zarządzaniu przestrzenią województwa należy zaliczyć:

- ochronę różnorodności biologicznej, uzasadnioną koniecznością zachowania, wzmocnienia oraz odbudowy funkcji ekosystemów i usług ekosystemowych, mających zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania społeczeństw;
- ochronę cennych krajobrazów województwa przed przekształceniem i degradacją;
- zrównoważone wykorzystanie zasobów regionu;
- systemową edukację ekologiczną społeczeństwa, ważną dla uzyskania społecznej akceptacji polityki rozwoju przestrzennego;
- ochronę przed zagrożeniami, w tym przystosowanie zagospodarowania do zmian klimatu.

Plan województwa wymaga aktualizacji i jest obecnie zmieniany w zakresie konieczności uwzględnienia ustalonych prawem nowo utworzonych obszarów chronionych, w skład których wchodzi wszystkie obszarowe formy ochrony utworzone w minionym okresie.

Konsekwencją zmian stanu prawnego w zakresie obszarów chronionych jest zmieniona struktura terytorialna obszarów chronionych, która przekłada się na układ strefowy planu województwa.

5. **Wnioski dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego:**

Postuluje się uwzględnić wnioski, wynikające z wprowadzenia nowych przepisów oraz lepszego rozpoznania stanu, w tym:

- rozszerzenie problematyki planu dotyczącej dziedzictwa kulturowego stosownie do aktualnych wymagań prawnych, głównie o krajobraz kulturowy (np. „parki kulturowe), ewentualnie również dobra kultury współczesnej;
- wnioskowanie o podwyższenie rangi najbardziej wartościowych zabytków: do uznania ich za „pomnik historii” (ranga krajowa), a także o wpisanie na „listę dziedzictwa światowego” (ranga międzynarodowa);
- wnioskowanie o objęcie ochroną krajobrazu kulturowego obszarów o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego województwa, jak np. Żuławy, rejon Kanału Elbląskiego, Północna Warmia, rejon Gierłoż – Mamerki, rejon twierdzy Boyen;
- dokonanie weryfikacji walorów kulturowych o znaczeniu regionalnym, w oparciu o najnowsze opracowania;
- wprowadzenie do planu wniosków odnośnie kierunków działań rewaloryzacyjnych (a także rewitalizacyjnych) dla zespołów i układów zabytkowych najważniejszych dla zachowania tożsamości kulturowej regionu;
- wskazanie zespołów zabytkowych wymagających opracowania programów rewaloryzacji.

6. **Wnioski dotyczące funkcjonowania obszarów problemowych:**

Istotną zmianą w warunkach funkcjonowania obszarów problemowych jest wprowadzenie do planowania przestrzennego miejskich obszarów funkcjonalnych, obszarów funkcjonalnych wyznaczanych z poziomu krajowego oraz obszarów wskazywanych na poziomie województwa. Wprowadzenie pełnej listy typów obszarów funkcjonalnych stanowi duże wyzwanie, którego realizacja nie jest możliwa w krótkim okresie czasu.

7. Wnioski dotyczące funkcjonowania systemu ochrony przed powodzią:

Konieczne jest:

- wskazanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, wyznaczonych na podstawie ustawy prawo wodne;
- uznanie Żuław za obszar funkcjonalny zgodnie z KPZK 2030, a także za obszar problemowy, wymagający szczególnych regulacji (również na poziomie ponadregionalnym);
- wskazanie obszaru funkcjonalnego strefa przybrzeżna dla gmin nad Zalewem Wiślanym, z uwzględnieniem zagrożenia powodziowego oraz „Programu ochrony brzegów morskich 2004-2023”.

Ponadto postuluje się uwzględnić zadania zgłoszone w niniejszym raporcie, w tym:

- wzmocnienie zapisów planu dotyczących potrzeby modernizacji i unowocześnienia systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego;
- usprawnienie funkcjonowania systemu melioracyjnego oraz rozwoju małej retencji, w celu zmniejszenia zagrożenia powodziowego.

8. Wnioski dotyczące funkcjonowania terenów zamkniętych:

Przepis o randze ustawy powoduje konieczność uwzględnienia w treści planu województwa granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych. Zaleca się odniesienie powyższego do najważniejszych w województwie terenów zamkniętych. Ocenia się, że tylko niektóre spośród nich mogą mieć istotne znaczenie w strukturze przestrzennej województwa.

9. Wnioski dotyczące funkcjonowania złóż kopalin:

W aktualizowanym planie sugeruje się rozważyć możliwość graficznego przedstawienia rejonów występowania złóż kopalin w układzie obszarowym zamiast układu miejscowego (punktowego) – efektem czego byłaby większa elastyczność planu w przypadku udokumentowania nowych złóż.

Sugeruje się również wskazać obszary, na których eksploatacja surowców jest niewskazana lub powinna być ograniczona (ze względu na wysoką wartość przyrodniczą obszaru), a także określić działania poeksploatacyjne związane z rekultywacją terenów.

Należy także uwzględnić postępy w rozpoznawaniu złóż gazu łupkowego na obszarze regionu.

10. Wnioski dotyczące funkcjonowania uzdrowisk:

Rozwój funkcji uzdrowiskowej powinien odbywać się w połączeniu z rozwojem turystyki i usług medycznych. W uwarunkowaniach rozwoju województwa należy uwzględnić, oprócz istniejącego uzdrowiska w Gołdapi, również gminy z zaawansowaną procedurą przygotowawczą (Frombork, Miłomłyn i Lidzbark Warmiński) - w celu uniknięcia ewentualnych konfliktów.

12. SYNTEZA I WNIOSKI KOŃCOWE

Zasadniczą determinantą zmian uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa w analizowanym okresie jest konieczność wdrażania unijnych standardów prawnych i strategiczno-programowych. Najważniejsze dokumenty wprowadzające w życie unijne wymagania (nie licząc dokumentów sektorowych), które mają znaczenie dla wyznaczania kierunków rozwoju regionalnego, to:

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020,
- Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce 2014-2020,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- (nowa) Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego.

Proces integracji Polski z Unią Europejską obejmuje głównie wymóg dostosowania ustawodawstwa do standardów unijnych. Są to zmiany na niespotykaną wcześniej skalę, a proces ich wprowadzania jeszcze się nie zakończył. Nowa sytuacja w tym zakresie zasadniczo kształtuje uwarunkowania zewnętrzne zagospodarowania przestrzennego i polityki przestrzennej w województwie.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 w modelu funkcjonowania polityki regionalnej zwraca szczególną uwagę na odpowiedzialność regionów za przygotowanie kompleksowych programów rozwoju w układzie funkcjonalnym, odbiegającym od dotychczas praktykowanego układu jednostek administracyjnych.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) mogą być wdrażane na obszarach wyznaczonych zgodnie z zasadami określonymi przez Ministra Rozwoju Regionalnego. Z założenia jest to miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego (Olsztyna). W zależności od decyzji samorządu województwa istnieje możliwość realizacji ZIT dla obszarów funkcjonalnych ośrodka regionalnego (Elbląga) i subregionalnego (Ełku), a także dla innych obszarów wymagających zintegrowanego podejścia.

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 wnosi nową jakość do planowania regionalnego, poprzez zaakcentowanie terytorialnego aspektu rozwoju (obszary funkcjonalne) oraz znaczenia ładu przestrzennego dla osiągnięcia założonej wizji rozwoju.

Nowa strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa jest bazowym dokumentem określającym cele i kierunki rozwoju województwa w odniesieniu do nowych wyzwań perspektywy 2014-2020.

W analizach dotyczących oceny planu województwa opierano się także na dokumentach stanowiących narzędzia realizacji strategii województwa, w tym na planach, strategiach i programach sektorowych.

Analizy przeprowadzone w ramach prac nad oceną aktualności planu województwa obejmowały:

- ocenę zmian uwarunkowań zewnętrznych,
- ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa,
- sformułowanie wniosków do planu województwa,
- ocenę realizacji inwestycji celu publicznego.

Ocena **zmian uwarunkowań zewnętrznych**, które mają wpływ na funkcjonowanie struktury przestrzennej województwa, odnosi się do:

- skutków zmian w przepisach prawa, w większości uwzględniających standardy unijne,
- skutków zmian w zagospodarowaniu kraju, a szczególnie obszarów sąsiadujących z województwem warmińsko-mazurskim.

Analiza wykazała obowiązek wprowadzenia do planu województwa konkretnych elementów zagospodarowania przestrzennego wynikających z dokumentów, sporządzanych przez organy administracji rządowej w celu wdrożenia nowych przepisów (np. w odniesieniu do korytarzy transportowych, systemów infrastruktury technicznej oraz odnawialnych źródeł energii, ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, obszarów funkcjonalnych, zagrożenia powodziowego i terenów zamkniętych). Szczególnie jest to widoczne w układzie strefowym (obszarowym), a także w układzie liniowym (komunikacyjnym i infrastrukturalnym). Skutki tych zmian przekładają się również na układ węzłowy. Ze względu na przyjęte centralnie kryteria nowa hierarchia ośrodków osadniczych wymagać będzie zgodności z KPZK 2030, szczególnie pod kątem wskazania ośrodków wojewódzkich, regionalnych i subregionalnych oraz ośrodków lokalnych. Ich rozwój przestrzenny powinien być prowadzony w ramach reguł ustanowionych dla miejskich obszarów funkcjonalnych.

Znaczące zmiany odnoszą się do systemu obszarów chronionych, głównie poprzez wprowadzenie nowych form ochrony obejmujących duże obszary województwa (szczególnie NATURA 2000).

Wykazane w niniejszym raporcie **zmiany uwarunkowań zewnętrznych potwierdzają potrzebę prowadzenia prac nad aktualizacją planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.**

Ocena stanu zagospodarowania przestrzennego województwa stanowi płaszczyznę wyjściową do oceny zmian, a tym samym do oceny aktualności planu. Wynik analizy potwierdza, że stan zagospodarowania wpisuje się pozytywnie w strukturę przestrzenną województwa:

- 1) w hierarchii sieci osadniczej województwa, biorąc pod uwagę potencjał ludnościowy, usługowy i gospodarczy, nadal wyraźnie wyróżniają się 3 ośrodki: Olsztyn, Elbląg i Ełk;
- 2) układ przestrzenny powiązań komunikacyjnych oceniany jest jako prawidłowy, chociaż brakuje obwodnic drogowych miejscowości; stan sieci powiązań komunikacyjnych jest nadal niezadowalający, za wyjątkiem sukcesywnie budowanych odcinków europejskich korytarzy transportowych; znacząco lepszy jest stan przejść granicznych, bezpośrednio związanych z tymi korytarzami;
- 3) stan systemów infrastruktury technicznej spełnia obecne potrzeby, nie jest jednak wystarczający dla zapewnienia rozwoju regionu;
- 4) system obszarów przyrodniczo chronionych obejmuje wszystkie obszarowe formy ochrony z wyjątkiem parków narodowych;
- 5) system obszarów kulturowo cennych wymaga dostosowania do obecnych wymagań prawnych oraz do europejskiej konwencji krajobrazowej;
- 6) stan systemu osłony przeciwpowodziowej jest nadal niezadowalający, ale ulega stopniowej poprawie dzięki podjęciu realizacji „Programu dla Żuław”;
- 7) stan pozostałych analizowanych elementów ocenia się jako wpisujący się w funkcjonowanie struktur przestrzennych województwa.

Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa pozwala określić postępowanie w realizacji planu województwa. Wynikają z niego następujące wnioski:

- 1) zmieniła się struktura terytorialna obszarów przyrodniczo chronionych, w tym powierzchnie i granice tych obszarów; wprowadzono nowe formy ochrony: obszary NATURA 2000, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i użytki ekologiczne;
- 2) podjęto budowę dróg ekspresowych, która objęła poszczególne odcinki dróg, pozbawione ciągłości przestrzennej i wymagające uzupełnienia w następnym etapie; lepiej przedstawia się rozbudowa i budowa przejść granicznych, warunkujących funkcjonowanie korytarzy transportowych;
- 3) w funkcjonowaniu sieci osadniczej odnotowano rozwój bazy szkolnictwa wyższego oraz opieki zdrowotnej, instytucji kultury i sportu oraz rozwój centrów handlowych, największy udział w tych zmianach mają Olsztyn, Elbląg i Ełk, widoczny jest wyraźny wzrost potencjału gospodarczego Olsztyna;
- 4) w funkcjonowaniu powiązań komunikacyjnych na poziomie wojewódzkim odnotowano istotną skalę zmian, jest ona jednak ciągle za mała w stosunku do potrzeb – są to głównie remonty i przebudowy ważniejszych odcinków dróg wojewódzkich;
- 5) bezpieczeństwo zasilania energetycznego nie jest zagrożone, jednak na niektórych obszarach brak pewności zasilania, a przeważająca część sieci 110 kV wymaga modernizacji;
- 6) poprawie uległa pewność zasilania gazowego województwa;
- 7) należy zwrócić uwagę na nowe elementy: odnawialne źródła energii oraz potencjalne złoża „gazu łupkowego”, które cechuje tendencja rozwojowa w skali dużych obszarów; w grupie OZE istotne zagrożenie stanowi niekontrolowany rozwój dużej energetyki wiatrowej, a w dalszej perspektywie również (wielkoobszarowych) elektrowni fotowoltaicznych;
- 8) zmiany w funkcjonowaniu pozostałych elementów struktury przestrzennej województwa są także istotne, jednak ich skala terytorialna jest mniejsza.

Wykazana w raporcie **skala zmian potwierdza potrzebę kontynuowania prac nad aktualizacją planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.** Zmiany

przestrzenne są w znacznej części efektem zgłoszonych wcześniej zmian uwarunkowań zewnętrznych.

W niniejszym raporcie sformułowano również szereg **wniosek do planu województwa**. Uwzględniają one planistyczne aspekty wyników analiz i studiów regionalnych, w tym: rozpoznania stanu zagospodarowania, zmian uwarunkowań zewnętrznych oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym.

Oceniając wnioski od strony formalnej można stwierdzić, że zawierają one szeroką gamę odniesień: od wymagań obligatoryjnych i nakazów prawnych, poprzez zalecenia i postulaty, aż do sugestii i propozycji warsztatowych włącznie.

Zgłoszone w raporcie wnioski uwzględnione zostaną w większości w aktualizowanym obecnie planie województwa. Wnioski nie uwzględnione w obecnie aktualizowanym planie będą mogły stać się pomocnym narzędziem przy opracowywaniu nowej edycji planu województwa.

Oceniając zakres zrealizowanych bądź zgłoszonych **inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym** (Część 2 niniejszego opracowania) można stwierdzić, że wpisują się one w strukturę przestrzenną województwa określoną w planie województwa i realizują ustalenia tego planu, a więc nie powodują potrzeby aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.

Odpowiadając na zasadnicze pytanie postawione w raporcie stwierdza się, że **plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego wymaga aktualizacji**. Prowadzone obecnie prace nad aktualizacją planu województwa uwzględnią w znacznej części zmiany uwarunkowań zewnętrznych oraz zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym regionu.

Zakresem aktualizacji zostały objęte zmiany w strukturze przestrzennej województwa w odniesieniu do korytarzy transportowych, systemów infrastruktury technicznej oraz odnawialnych źródeł energii, ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, obszarów problemowych (funkcjonalnych), zagrożenia powodziowego i terenów zamkniętych.

Ponadto analiza uwarunkowań zewnętrznych wykazała obowiązek uwzględnienia w planie województwa elementów zagospodarowania przestrzennego wynikających z dokumentów, sporządzanych przez organy administracji rządowej, szczególnie w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego i zagrożenia powodziowego (prace nad ww. dokumentami nie zostały zakończone,). Zagadnienia te będą mogły być uwzględnione w następnej edycji planu.

W ramach następnej edycji planu powinny zostać uwzględnione nowe zadania wynikające z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, głównie w zakresie przywrócenia ładu przestrzennego oraz terytorializacji procesów rozwojowych w przełożeniu na obszary funkcjonalne. Plan działań do KPZK 2030 wskazuje na długotrwały proces wdrażania zmian systemowych, prawnych oraz programowych. Może się to przekładać na konieczność podejmowania sukcesywnych aktualizacji planu województwa.

CZĘŚĆ 2.

OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

1. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO o znaczeniu ponadlokalnym - ustalonych w planie województwa

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przedmiotem niniejszej oceny są inwestycje określone w art. 39 ust. 5, a więc inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalone w dokumentach sejmowych, rządowych oraz samorządu województwa.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego zdefiniowane w ten sposób zadania określone są w tabeli nr 1 pt. „Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne”. Tabela zawiera 17 szczegółowych grup zadań, dotyczących w większości transportu i infrastruktury technicznej oraz zadanie dotyczące zwiększenia lesistości na obszarze województwa.

Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (zdefiniowanych powyżej) została dokonana na podstawie opracowań monitorujących realizację dokumentów samorządu województwa (strategii, programów i kontraktów wojewódzkich), a także na podstawie diagnoz branżowych stanowiących podstawę do sporządzenia niniejszego raportu. W odniesieniu do przyjętego w planie województwa układu wykaz zrealizowanych inwestycji celu publicznego przedstawiono poniżej, w ujęciu syntetycznym.

1. Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – ustalonych w planie województwa, w zakresie dot. powiązań komunikacyjnych:
  - 1) zadanie nr 1 – modernizacja drogi krajowej **nr 7** do parametrów klasy S. Budowa obejść 7 miejscowości:
    - 3 odcinki zbudowane (w tym 8 węzłów drogowych): Elbląg – Pasłęk (w tym 2 węzły), Pasłęk – Miłomłyn (w tym 4 węzły), Olsztynek – Nidzica (w tym 2 węzły),
    - 2 węzły drogowe zbudowane na obwodnicy Elbląga: Elbląg Wschód i Elbląg Południe,
    - 4 odcinki w realizacji: Miłomłyn – Ostróda Płn., Ostróda Płn. – Ostróda Płd. wraz z obwodnicą Ostródy w ciągu drogi krajowej **nr 16**, Ostróda Płd. – Olsztynek Zachód, Nidzica – Napierki,
    - odcinek przebudowany: Jazowa – Elbląg (rozwiązanie tymczasowe),
    - wykonane skrzyżowanie w Nidzicy;
  - 2) zadanie nr 2 – modernizacja fragmentu drogi krajowej **nr 22 (S50)** Stare Pole – Elbląg – Grzechotki – granica państwa do parametrów klasy S z odbudową odcinka Chruściel-granica państwa oraz budową przejścia granicznego w Grzechotkach:
    - odcinek zbudowany: Elbląg – Grzechotki, w tym 4 węzły,
    - przejście graniczne w Grzechotkach,
    - obiekty zbudowane na drogach: budowa przepustu (zamiast mostu) koło m. Karczowiska; mosty na rzekach oraz wiadukt kolejowy zbudowano w poprzednim etapie;
  - 3) zadanie nr 3 – modernizacja drogi krajowej **nr 16** do parametrów klasy GP, budowa obejść 26 miejscowości:
    - 3 odcinki zbudowane: Barczewo – Biskupiec, Biskupiec – Borki Wielkie oraz obwodnica Elku,
    - 2 odcinki przebudowane (rozbudowa): Gietrzwałd – Nagłady oraz Wójtowo – Barczewo,
    - odcinki w realizacji: obwodnica Ostródy (wpisana w zadanie 1),
    - obiekty zbudowane na drogach: most w Lasecznie,
    - inwestycje wykonane w miejscowościach: skrzyżowanie w Elku, rondo w Kalinowie, przebudowa ul. Pstrowskiego w Olsztynie, odcinek drogi biegnący przez Ostródę (1,7 km);
  - 4) zadanie nr 4 – modernizacja drogi krajowej **nr 51** na odcinku granica państwa – Olsztyn do parametrów klasy GP, budowa obejść 10 miejscowości:

- odcinek zbudowany: obwodnica Spręcowa,
- 2 odcinki przebudowane: Bartoszyce, Barcikowo – Spręcowo,
- obiekty zbudowane na drogach: most w m. Smolajny,
- inwestycje wykonane w Olsztynie:
  - budowa bądź przebudowa 5 ulic: Tuwima, Artyleryjskiej, Synów Pułku, Aleję Warszawską, Limanowskiego,
  - przebudowa skrzyżowania ciągu ulic Sybiraków i Limanowskiego z ulicą Jagiellońską;
  - budowa wiaduktu w ciągu ulic: Partyzantów i Wojska Polskiego, przebudowa mostu w ul. Wojska Polskiego nad rzeką Wadąg,
  - wydzielenie pasów ruchu dla autobusów w Alei Warszawskiej;
- 5) zadanie nr 5 – modernizacja drogi krajowej **nr 51** na odcinku granica państwa – Olsztyn – Olsztynek do parametrów klasy S – droga ekspresowa, budowa obejść 3 miejscowości:
  - odcinki zbudowane: obwodnica Olsztyńska (wpisana w zadanie 1),
  - inwestycje wykonane w miejscowościach: skrzyżowanie w Tomaszkowie;
- 6) zadanie nr 6 – modernizacja linii kolejowej **E-65** Gdańsk – Warszawa – Zebrzydowice:
  - w 2004 r. nastąpiło rozpoczęcie przebudowy ww. linii kolejowej;
  - 2 odcinki w realizacji: modernizacja linii na odcinku Warszawa – Gdynia, na obszarach: Działdowo i Iława;
- 7) zadanie nr 9 – rozbudowa i modernizacja **portu morskiego w Elblągu**:
  - inwestycje wykonane: uniwersalny terminal przeładunkowo - składowy, miejsce odpraw paszportowo-celnych wraz z infrastrukturą, infrastruktura Portu Morskiego w obrębie Starego Miasta;
- 8) zadanie nr 10: budowa terminali transportu kombinowanego;
  - podjęto prace przygotowawcze i studialne.

Szczegółowy wykaz ww. drogowych inwestycji komunikacyjnych przedstawia załączona do niniejszego raportu Tabela nr 1 pt. „Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalonych w planie województwa. Lata 2005-2012”.

2. Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – ustalonych w planie województwa, w zakresie dot. infrastruktury technicznej:
- 1) zadanie nr 11 – budowa energetycznego układu przesyłowego:
    - dwutorowa linia 400kV Alytus – Ełk: podjęto prace przygotowawcze,
    - stacja 400/220/110 kV Ełk Bis, podjęto prace przygotowawcze,
    - linia jednotorowa 400 kV Ełk – Mątki, podjęto prace przygotowawcze,
    - linia jednotorowa 400 kV Narew (Białystok) – Ełk: brak działań;
  - 2) zadanie nr 12 – budowa układu przesyłowego prądu stałego Wschód – Zachód +/- 500 kV tzw. Most Prądu Stałego po trasie bałtyckiej;
  - 3) zadanie nr 13 – budowa linii energetycznych wysokiego napięcia oraz modernizacja stacji GPZ:
    - zbudowano linię 220 kV łączącą stację Mątki ze stacją Olsztyn,
    - zbudowano stację GPZ Gołdap Wronki (dla potrzeb energetyki wiatrowej),
    - wykonano modernizację linii 110 kV Węgorzewo – Gołdap oraz zbudowano stację GPZ Banie Mazurskie,
    - wykonano prace przygotowawcze dot. budowy linii 400kV Płock – Mątki,
    - wykonano prace przygotowawcze dot. budowy linii 400 kV Ełk – Alytus (Litwa) oraz Ostrołęka – Ełk,
    - zmodernizowano kilka stacji GPZ;
  - 4) zadanie nr 14 – budowa stacji 400/110 kV Elbląg (Kamiennik) i włączenie do linii 400 kV Gdańsk - Mątki;
  - 5) zadanie nr 15 – budowa gazociągów tranzytowych wysokiego ciśnienia:

- zakończono budowę gazociągu wysokiego ciśnienia Nidzica – Szczytno, Szczytno – Mrągowo i Mrągowo – Kętrzyn (druga nitka),
  - gazociąg wysokiego ciśnienia Brodnica – Kurzętnik – Nowe Miasto Lubawskie – Iława znajduje się w trakcie realizacji;
- 6) zadanie nr 16 – koncepcja transportu gazu na Litwę:
- podjęto prace przygotowawcze i projektowe dla interkonektora Polska – Litwa, w wariantcie I (z tłoczni Zambrów).
3. Ostatnia grupa w tabeli nr 1 obejmuje jedno zadanie – zadanie nr 17: „Zwiększenie lesistości – zalesienie gruntów o ogólnej powierzchni ok. 50 tys. ha”. Wyraźnie odróżnia się ono od pozostałych zadań, ma bowiem charakter ciągły. Nie prowadzono monitoringu w tym zakresie w aspekcie wielkoprzestrzennej struktury kompleksów leśnych. Prowadzone zalesienia cechowały się znacznym rozproszeniem terytorialnym. Zmiany mogą być zauważalne w skali lokalnej (leśnictw, gmin) oraz w ujęciu statystycznym (aprzestrzennym). Tak więc zmiany w zakresie zwiększenia lesistości nie przekładają się w istotny sposób na strukturę przestrzenną regionu.

2. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO o znaczeniu ponadlokalnym - postulowanych w planie województwa

W celu uzyskania pełniejszego obrazu realizacji inwestycji celu publicznego, oprócz analizy wykonanej w rozdziale 1 (dotyczącej inwestycji ustalonych w dokumentach rangi wojewódzkiej i wyższej) przeprowadzono dodatkowo analizę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – dotyczących zadań postulowanych w planie województwa. Grupa zadań postulowanych umieszczona jest w planie województwa w Tabeli 2 pt. „Postulowane zadania o znaczeniu ponadlokalnym realizujące cele określone w Planie zagospodarowania przestrzennego oraz Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”.

Zadania zapisane w Tabeli 2 obejmują następujące grupy działań:

- działania mające na celu poprawę jakości powiązań komunikacyjnych zewnętrznych oraz wewnętrznych województwa i przejść granicznych,
- działania mające na celu poprawę potencjału usługowego ośrodków osadniczych,
- działania związane z ochroną środowiska,
- działania związane z ochroną tożsamości kulturowej regionu,
- działania związane z rozwojem turystyki,
- działania związane z budową ponadlokalnych urządzeń infrastruktury technicznej.

Działania z zakresu ochrony środowiska: realizowano inwestycje celu publicznego w zakresie utrzymania systemów przeciwpowodziowych i melioracyjnych. Są to działania o charakterze ciągłym.

Działania związane z ochroną tożsamości kulturowej zostały przedstawione w ramach analizy usług publicznych, w części dotyczącej urządzeń kultury i sportu o znaczeniu ponadlokalnym.

W zakresie rozwoju turystyki nie odnotowano inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (inwestycje komercyjne nie wchodzą w zakres analizy).

Działania w zakresie ponadlokalnych urządzeń infrastruktury technicznej: zrealizowano międzygminny zakład kompleksowego przerobu odpadów komunalnych w Sękitach (gm. Bisztynek),

Realizacja zadań wymienionych w Tabeli 2 w zdecydowanej przewadze skupia się na inwestycjach drogowych oraz na inwestycjach dotyczących usług publicznych, które szczegółowo przedstawiono poniżej.

Wykaz realizacji inwestycji (w grupie działań postulowanych) na **drogach krajowych** przedstawia się następująco:

- 1) zadanie nr 1 – modernizacja drogi krajowej **nr 15** Toruń – Lubawa – Ostróda do parametrów klasy GP, budowa obejść 6 miejscowości:
  - inwestycje wykonane w miejscowościach: przebudowano 2 skrzyżowania, w Nowym Mieście Lubawskim i Lubawie;
- 2) zadanie nr 2 – modernizacja drogi krajowej **nr 53** Olsztyn – Szczytno – Ostrołęka do parametrów klasy GP, budowa obejść 7 miejscowości:
  - zbudowane obiekty: most w Kośnie;
- 3) zadanie nr 3 – modernizacja drogi krajowej **nr 54** Chruściel – Braniewo – Gronowo – gr. państwa do parametrów klasy G:
  - zadanie wykonane w okresie poprzednim;
- 4) zadanie nr 4 – modernizacja drogi krajowej **nr 57** Bartoszyce – Biskupiec – Szczytno – Pułtusk do parametrów klasy G, budowa obwodnicy miasta Biskupiec:
  - zbudowane obiekty: 4 mosty;
- 5) zadanie nr 5 – modernizacja drogi krajowej **nr 63** gr. państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Łomża do parametrów klasy G, budowa obwodnicy miasta Pisz, budowa mostu na rzece Pisie:
  - zbudowane obiekty: most w Konopkach Wielkich (przebudowa),
  - inwestycje wykonane w miejscowościach: odcinek drogi na wylocie z Węgorzewa (przebudowa);
- 6) zadanie nr 6 – modernizacja drogi krajowej **nr 65** granica państwa – Gołdap – Olecko – Elk – Białystok do parametrów klasy G, budowa obejść 4 miejscowości:
  - odcinki zbudowane: obwodnice Gołdapi i Olecka,
  - wykonanie projektu przebudowy drogi na odcinku Gołdap – Kowale Oleckie (termin zakończenia robót 2014 r.);
- 7) zadanie nr 7 – modernizacja drogi krajowej **nr 58** Olsztynek – Szczytno – Pisz – Szczuczyn do parametrów klasy G:
  - zbudowane obiekty: 4 mosty,
  - inwestycje wykonane w Pisz: zbudowano nowy przebieg dróg 58 i 63;
- 8) zadanie nr 8 – modernizacja drogi krajowej **nr 59** Mrągowo – Giżycko do parametrów klasy G, budowa obwodnicy miasta Ryn:
  - odcinki zbudowane: Wilkasy – Skop,
  - odcinki zbudowane: zachodnia obwodnica Mrągowa.

Oceniając stopień realizacji inwestycji (w grupie działań postulowanych) na **drogach wojewódzkich** mamy do czynienia ze znacznie większą liczbą działań wdrażających niż w poprzednim okresie.

Najważniejsze inwestycje można pogrupować w następujący sposób:

- 1) inwestycje zrealizowane na drogach wojewódzkich:
  - a) budowa nowych dróg (po nowej trasie):
    - nowych odcinków dróg nie zbudowano;
  - b) przebudowa 25 odcinków dróg do parametrów klasy technicznej G:
    - przebudowano 4 odcinki drogi nr 656,
    - przebudowano po 3 odcinki na drogach nr: 527, 538 i 650; a także po 2 odcinki na drogach nr: 504 i 592,
    - przebudowano po 1 odcinku dróg nr: 507, 513, 541, 590, 594, 600, 651 i 655;
  - c) przebudowa odcinka drogi nr 593 (Miłakowo – Dobre Miasto) do parametrów klasy technicznej Z;

- d) przebudowa 10 odcinków dróg układu uzupełniającego do wymaganych klas technicznych:
    - przebudowano 3 odcinki drogi nr 509 oraz 2 odcinki drogi nr 528;
    - przebudowano po 1 odcinku na drogach nr: 500, 506, 508, 510 i 530;
  - e) przebudowa/modernizacja 23 skrzyżowań:
    - przebudowano 5 skrzyżowań na drodze nr 527,
    - przebudowano po 3 skrzyżowania na drogach nr: 500, 504 oraz 2 skrzyżowania na drodze 542,
    - przebudowano po jednym skrzyżowaniu na drogach nr: 505, 509, 511, 513, 519, 528, 591, 592, 593 i 651;
  - f) budowa 2 wiaduktów, przebudowa 1 wiaduktu:
    - zbudowano 2 wiadukty: w Działdowie na drodze nr 544 i w m. Hartowiec na drodze nr 538;
    - przebudowano wiadukt w Lidzbarku na drodze nr 541;
  - g) budowa 1 mostu, przebudowa 10 mostów, przebudowa 6 mostów na przepusty, przebudowa 1 estakady:
    - zbudowano 1 most na drodze nr 593 w m. Pityny;
    - przebudowano po 2 mosty na drogach nr: 513 i 538,
    - przebudowano po 1 moście na drogach nr: 507, 508, 512, 541, 545 i 594,
    - przebudowano 6 mostów na przepusty,
    - przebudowano estakadę na drodze nr 593 w m. Jeziorany;
- 2) inwestycje w trakcie realizacji na drogach wojewódzkich (przewidywany termin zakończenia robót 2013-2014 r.):
- przebudowa drogi 503,
  - przebudowa 3 skrzyżowań na drodze nr 503 w Elblągu,
  - rozbudowa 16 odcinków dróg, w tym: 5 odcinków drogi nr 513, po 2 odcinki dróg nr: 527, 541, 545, 650 oraz pojedynczych odcinków dróg nr: 521, 536 i 667.

Reasumując, bilans zrealizowanych inwestycji na drogach wojewódzkich przedstawia się następująco:

- przebudowano 26 odcinków dróg (w trakcie przebudowy jest 16 odcinków);
- przebudowano 26 skrzyżowań (w trakcie przebudowy są 3 skrzyżowania);
- zbudowano 2 wiadukty, przebudowano 1 wiadukt;
- zbudowano 1 most, przebudowano 10 mostów oraz 6 mostów przebudowano na przepusty;
- przebudowano 1 estakadę.

Spośród analizowanych powyżej dróg wojewódzkich największą liczbę inwestycji odnotowano na drogach nr 513 i 650; zakończenie budowy tych dróg planowane jest na koniec 2014 r.

Najdłuższe odcinki przebudowane znajdują się na drodze nr 592 Bartoszyce – Kętrzyn (41 km), a także na drogach nr 503, 655, 656.

Szczegółowy wykaz inwestycji komunikacyjnych na drogach krajowych i wojewódzkich przedstawiają załączone do niniejszego raportu tabele: Tabela nr 1 pt. "Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalonych w planie województwa. Lata 2005-2012" i Tabela nr 2 pt. „Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym postulowanych w planie województwa. Lata 2005-2012” oraz odpowiednio mapy: Mapa 3 "Drogi krajowe: zmiany 2005-2013" i Mapa 4 "Drogi wojewódzkie: zmiany 2005-2013".

W zakresie **usług publicznych** o znaczeniu ponadlokalnym plan zagospodarowania przestrzennego województwa przewiduje wzmocnienie potencjału usługowego krajowego, ponadregionalnego, regionalnego, subregionalnych i ponadlokalnych ośrodków osadniczych. Analizą objęto inwestycje dotyczące szkolnictwa wyższego, stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz urządzeń kultury i sportu.

1. W odniesieniu do **szkolnictwa wyższego** odnotowano duże zmiany na wszystkich poziomach hierarchii ośrodków:

1) krajowy ośrodek równoważenia rozwoju Olsztyn:

- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski największa uczelnia w regionie – wybudowano obiekty naukowo-dydaktyczne o łącznej powierzchni użytkowej 27,3 tys. m²; zaadaptowano dla potrzeb dydaktycznych i administracyjno-gospodarczych pomieszczenia o łącznej powierzchni 6,3 tys. m²; w trakcie znajduje się budowa biblioteki środowiskowej (12,7 tys.m²) oraz adaptacja pomieszczeń naukowo-dydaktycznych o powierzchni 1,9 tys. m².
- pozostałe uczelnie (niepaństwowe) zaadaptowały na cele dydaktyczne budynki o łącznej powierzchni 20,2 tys. m² oraz wybudowano dom studenta na 120 miejsc. W trakcie realizacji znajduje się adaptacja obiektu o powierzchni 3,1 tys. m², budowa stadionu (1,5 ha) i hali sportowej o pow. 2,4 tys. m², a także sali gimnastycznej o powierzchni 1,3 tys. m².

2) ponadregionalny ośrodek równoważenia rozwoju Elbląg: w tutejszych szkołach wyższych zaadaptowano budynki na cele dydaktyczne o łącznej powierzchni 6,8 tys. m², wybudowano obiekt dydaktyczny o powierzchni 1,2 tys. m² oraz dom studenta na 284 miejsca. W trakcie realizacji znajduje się adaptacja obiektu o powierzchni 1,0 tys. m².

Regionalny ośrodek równoważenia rozwoju Ełk: zaadaptowano obiekt dawnych koszar na potrzeby Zamiejscowego Ośrodka Dydaktycznego UW-M, a także wybudowano obiekt dydaktyczno-administracyjny o powierzchni użytkowej 4,5 tys. m² na potrzeby Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku.

3) subregionalne ośrodki rozwoju (Giżycko, Iława, Kętrzyn, Szczytno): w latach 1999-2004 zaadaptowano na potrzeby szkół budynki o łącznej powierzchni ok. 5,7 tys. m² (Giżycko, Iława, Szczytno), wybudowano halę sportową i strzelnicę krytą (Szczytno). W trakcie adaptacji znajduje się obiekt o powierzchni 2 tys. m² (Kętrzyn).

4) ponadlokalne ośrodki rozwoju (Braniewo, Olecko, Lidzbark Warmiński): Zaadaptowano obiekt o powierzchni 600 m² (Braniewo), wybudowano obiekt o powierzchni 1,8 tys. m² (Olecko), natomiast w trakcie adaptacji znajduje się obiekt w Lidzbarku Warmińskim.

2. Zmiany w odniesieniu do **stacjonarnej opieki zdrowotnej** spowodowały podwyższenie standardów obiektów i wyposażenia medycznego części zakładów opieki zdrowotnej.

W Olsztynie utworzono kilka nowych oddziałów (kardiochirurgii, intensywnej terapii), uruchomiono ośrodek onkologiczny z zakładem radioterapii, a także oddziały ratunkowe w dwóch szpitalach. Przeprowadzono częściową lub całkowitą modernizację w pięciu obiektach.

W Elblągu przeprowadzono modernizację i rozbudowę niektórych oddziałów, utworzono Centrum Diagnostyki Endoskopowej i Leczenia Nowotworów Przewodu Pokarmowego oraz szpitalnego oddziału ratunkowego.

W Ełku zakończono I etap budowy szpitala rejonowego.

W subregionalnych i ponadlokalnych ośrodkach miejskich podejmowano działania poprawiające stan techniczny i warunki funkcjonalne w szpitalach w: Giżycku (blok operacyjny i centralna sterylizatornia, nowy Szpitalny Oddział Ratunkowy, lądowisko dla helikopterów), Iławie (nowy blok operacyjny, remont oddziałów), Pasłęku (Zakład Rehabilitacji Leczniczej). Ponadto wykonano remonty, modernizacje i termomodernizacje oddziałów w wielu szpitalach, w tym: Biskupcu, Lidzbarku Warmińskim, Węgorzewie, Olecku. W Gołdapi większość działań była związana z rozwojem funkcji uzdrowiskowej.

3. **Urządzenia kultury i sportu** o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym.

Największe inwestycje zostały zrealizowane w Olsztynie. Służą one rozwojowi funkcji metropolitalnych miasta. W zakresie poprawy infrastruktury kultury dokonano modernizacji

Starego Ratusza oraz Teatru im. Stefana Jaracza, otwarcia Muzeum Przyrody, rozbudowy i modernizacji siedziby Radia Olsztyn a także uruchomienia biblioteki multimedialnej. Podjęto prace remontowe i adaptacyjne obiektów Muzeum Warmii i Mazur. Na etapie początkowym są prace dotyczące budowy siedziby telewizji regionalnej, Filharmonii oraz trwa opracowanie miejscowego planu i projektu na rewitalizację terenów powojсковych i adaptację na centrum kulturalno-rozrywkowe.

W odniesieniu do infrastruktury sportowej podjęto prace projektowe lub wstępne prace koncepcyjne dla realizacji m.in.: centrum sportowo-rekreacyjnego, w tym basenu pływackiego o wymiarach olimpijskich, Aquaparku, Regionalnej Bazy ratownictwa, adaptacji Stadionu Leśnego dla funkcji sportowych, rekreacyjnych i rehabilitacyjnych, a także kompleksowego zagospodarowania terenów nad jeziorem Ukiel dla sportu i rekreacji.

W Elblągu zakończono projekt „Centrum Spotkań Europejskich” oraz przeprowadzono modernizację Teatru Dramatycznego.

W Ełku otwarto Muzeum Kolejnictwa (jedyne tego typu muzeum w regionie).

W Węgorzewie powiększono bazę Ośrodka Szkoleniowego Rzemiosł Tradycyjnych i Artystycznych, jedynej tego rodzaju placówki w województwie.

4. Usługi administracji o znaczeniu ponadlokalnym.

Najważniejszą inwestycją w tym zakresie było utworzenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie.

Znaczny wysiłek inwestycyjny został włożony w adaptacje, remonty i przebudowy obiektów należących do samorządu województwa – wykaz tych inwestycji nie jest przedmiotem niniejszej analizy.

Reasumując, realizacja inwestycji dotyczących usług publicznych o znaczeniu ponadlokalnym w ujęciu syntetycznym przedstawia się następująco:

- W szkolnictwie wyższym stwierdzono znaczny rozwój bazy naukowo-dydaktycznej, połączony z jednoczesnym dużym przyrostem liczby studiujących (o 56% na uczelniach państwowych i 52% na uczelniach niepaństwowych). Powstało 5 nowych szkół wyższych w formie filii lub ośrodków zamiejscowych (Elbląg, Braniewo, Lidzbark Warmiński, Kętrzyn i Ełk).
- W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej powstało 10 nowych zakładów opieki długoterminowej, nastąpiło także podwyższenie standardów obiektów i wyposażenia medycznego części zakładów opieki zdrowotnej. W Ełku w wyniku zakończenia I-ego etapu budowy szpitala rejonowego radykalnie poprawiły się warunki opieki zdrowotnej stacjonarnej; wyraźnie wzmacnia się potencjał ośrodka uzdrowskiego Gołdap (powstał szpital sanatoryjny i sanatorium uzdrowskie).
- W funkcjonowaniu urzędzeń kultury i sportu najbardziej istotne zmiany zostały dokonane w Olsztynie (rozwój funkcji metropolitalnych), a także w Elblągu. W pozostałych ośrodkach (poza Ełkiem i Węgorzewem) nie odnotowano istotnych zmian w zakresie rozwoju urzędzeń kultury i sportu.
- W funkcjonowaniu usług administracji publicznej szczebla wojewódzkiego istotne znaczenie ma utworzenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie oraz inwestycje dotyczące obiektów należących do samorządu województwa.

3. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO o znaczeniu ponadlokalnym PODSUMOWANIE

Sfera inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym nakłada się bardzo szeroko szczególnie na ocenę planu województwa. Z jednej strony mamy do czynienia z branżowym podziałem inwestycji, a z drugiej z wymogami formalnymi. W planie województwa inwestycje celu publicznego podzielone są na 2 grupy: jedna obejmuje inwestycje ustalone (w dokumentach sejmowych, rządowych oraz samorządu województwa), a druga inwestycje postulowane. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakazuje dokonanie oceny realizacji inwestycji zaliczonych do pierwszej grupy (rozdział 1 analizy), nie oddaje to jednak pełnego obrazu sytuacji. Z tego powodu analizę rozszerzono o znacznie większy zakres inwestycji - z grupy postulowanych (rozdział 2).

W analizie odniesiono się do inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w podziale na następujące grupy działań:

- działania mające na celu poprawę jakości obsługi komunikacyjnej,
- działania mające na celu poprawę potencjału usługowego ośrodków osadniczych,
- działania związane z ochroną środowiska,
- działania związane z ochroną tożsamości kulturowej regionu,
- działania związane z rozwojem turystyki,
- działania związane z budową ponadlokalnych urządzeń infrastruktury technicznej.

Oceniając liczbę, zakres i skalę zrealizowanych bądź rozpoczętych inwestycji celu publicznego można stwierdzić, że większość z nich dotyczy infrastruktury komunikacyjnej.

Poprawa sprawności funkcjonowania systemu komunikacyjnego regionu oraz jego powiązanie z infrastrukturą krajową i europejską jest jednym z podstawowych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego województwa, a działania w tym zakresie należą do zadań priorytetowych.

Dzięki znacznemu zakresowi inwestycji komunikacyjnych stan dróg krajowych i wojewódzkich ulega stopniowej poprawie. Przebudowywane są i remontowane najbardziej newralgiczne odcinki dróg o zasadniczym znaczeniu dla funkcjonowania województwa. Inwestycje przeprowadzone dotychczas, szczególnie na drogach krajowych (z dużą ilością obwodnic, obiektów mostowych, skrzyżowań bezkolizyjnych, przejść granicznych), w sposób odczuwalny poprawiają standardy, jakość i bezpieczeństwo obsługi komunikacyjnej województwa.

Prace remontowo-modernizacyjne, zarówno na drogach krajowych jak i wojewódzkich, powinny być kontynuowane w sposób systematyczny i ciągły. Zasadniczym kierunkowym wyznacznikiem działań powinny być: zwiększenie przepustowości dróg (wobec znacznego wzrostu ruchu), podnoszenie standardów i parametrów technicznych dróg, budowa obwodnic miejscowości oraz podnoszenie poziomu infrastruktury obsługującej podróży.

Ważne znaczenie ma dokonana rozbudowa przejść granicznych. Inwestycje w tym zakresie otworzyły możliwość zwiększenia przepustowości oraz sprawności obsługi w ruchu międzynarodowym z Obwodem Kaliningradzkim FR.

W zakresie inwestycji związanych z usługami publicznymi, odnotowano rozwój w szkolnictwie wyższym oraz stacjonarnej opiece zdrowotnej. Istotne znaczenie miały również inwestycje w dziedzinie kultury i sportu oraz administracji.

Inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej elektroenergetycznej i gazowej o znaczeniu systemowym nie są satysfakcjonujące. Nastąpił znaczny przyrost liczby elektrowni wiatrowych, ale odbiór wytworzonej energii odbywa się na granicy zdolności przesyłowych części istniejących systemów elektroenergetycznych (brak rezerw mocy przesyłowych energii). Niezbędne są inwestycje w modernizację i rozbudowę systemów przesyłowych energii, niezależnie od konfliktów, jakie wywołuje rozwój energetyki wiatrowej.

Niewystarczające (w stosunku do potrzeb) oraz opóźnione są realizacje inwestycji w zakresie modernizacji linii kolejowych zarówno znaczenia krajowego, jak i regionalnego.

W pozostałych dziedzinach odnotowano jedynie śladowe ilości inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które mogłyby mieć związek z funkcjonowaniem struktury przestrzennej województwa.

Realizacja analizowanych inwestycji celu publicznego zapisanych w planie województwa nie została zakończona. Można mówić o istotnym zaawansowaniu i potrzebie dalszej kontynuacji rozpoczętych działań oraz inwestycji planowanych.

Należy uwzględnić zmieniającą się sytuację w tym zakresie.

Na kontynuację i dokończenie realizacji oczekuje cała gama inwestycji w transporcie lotniczym, kolejowym i wodnym, a także inwestycji drogowych.

Oceniając zakres zrealizowanych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym można stwierdzić, że wpisują się one w strukturę przestrzenną województwa określoną w planie województwa i realizują ustalenia tego planu, a więc nie powodują potrzeby aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.

ZAŁĄCZNIKI TABELARYCZNE

TABELE NR 1 – 2

Wykaz tabel:

Tabela nr 1	Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym - ustalonych w planie województwa 2005-2012.
Tabela nr 2	Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym - postulowanych w planie województwa 2005-2012.

ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE

MAPY 1 – 18

Wykaz map:

Mapa 1	Sieć osadnicza: potencjał infrastruktury społecznej i demograficzny.
Mapa 2	Sieć osadnicza: potencjał gospodarczy.
Mapa 3	Drogi krajowe: zmiany 2005 – 2013.
Mapa 4	Drogi wojewódzkie: zmiany 2005 – 2013.
Mapa 5	Powiązania kolejowe.
Mapa 6	Infrastruktura techniczna: elektroenergetyka.
Mapa 7	Odnawialne źródła energii.
Mapa 8	Duża energetyka wiatrowa.
Mapa 9	Infrastruktura techniczna: telekomunikacja.
Mapa 10	Infrastruktura techniczna: zaopatrzenie w gaz.
Mapa 11	Infrastruktura techniczna: aglomeracje („ściekowe”).
Mapa 12	Obszary cenne pod względem przyrodniczym – regionalny system obszarów chronionych.
Mapa 13	Obszary cenne pod względem przyrodniczym – koncepcja korytarzy ekologicznych.
Mapa 14	Krajobraz kulturowy, obiekty zabytkowe.
Mapa 15	Obszary problemowe: obszary funkcjonalne – I etap.
Mapa 16	Zagrożenie powodziowe, Żuławy.
Mapa 17	Tereny zamknięte.
Mapa 18	Złóża kopalin.

Tabela nr 1

Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym
ustalonych w planie województwa
Lata 2005-2012

L.p.	Nazwa zadania	Realizacje	Rok zakończenia	Finansowanie
1	2	3	4	5
1	Modernizacja drogi krajowej nr 7 (S 7) do parametrów klasy S Budowa obejść miejscowości: Kazimierzowo, Komorowo Żuławskie, Marzewo, Grabin, Szyldak, Rychnowo, Olsztynek oraz budowa nowego odcinka Bogaczewo – Rieczna	Skrzyżowanie w Nidzicy	2007	budżet + dofinansowanie z EFRR (SPOT)
		Przebudowa drogi na odcinku Jazowa – Elbląg (14,07 km)	2007	budżet + dofinansowanie z EFRR (SPOT)
		Budowa drogi na odcinku Elbląg – Pasłek (13,7 km)	2011	budżet + dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
		Budowa drogi na odcinku Pasłek – Miłomłyn (36,5 km)	2012	budżet + dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
		Budowa drogi na odcinku Olsztynek – Nidzica (DK 7 i 51) (25,5 + 5,7 km)	2012	budżet + dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
		Budowa drogi na odcinku Miłomłyn - Ostróda Północ (9 km)*	2016***	budżet
		Budowa drogi na odcinku Ostróda Północ – Ostróda Południe (9,7 km) wraz z obwodnicą Ostródy w ciągu drogi krajowej nr 16 (8,7 km)*	2016***	budżet
		Budowa drogi na odcinku Ostróda Południe – Olsztynek Zachód (20,1 km)*	2016***	budżet
		Budowa drogi na odcinku Nidzica – Napierki (22,7 km)*	2016***	budżet
2	Modernizacja fragmentu drogi krajowej nr 22 (S 50) Stare Pole – Elbląg – Grzechotki - gr. państwa do parametrów klasy S z odbudową odcinka Chruściel – granica państwa i budowa przejścia granicznego w Grzechotkach.	Przebudowa węzła Elbląg Wschód (4,3 km)	2005	budżet + dofinansowanie z programu PHARE
		Budowa przejścia granicznego w Grzechotkach (dodatkowe prace w latach 2011 i 2012)	2010	budżet + dofinansowanie z programu PHARE
		Budowa drogi na odcinku Elbląg – Grzechotki (51 km)	2008	budżet + środki własne + dofinansowanie z EFRR (SPOT)
		Przebudowa mostu na przepust koło m. Karczowiska	2005	budżet
3	Modernizacja drogi krajowej nr 16 do parametrów klasy GP Budowa obejść miejscowości: Kisielice, Ogrodzieniec, Jędrychowo, Laseczno, Ilawa, Franciszkowo, Samborowo-Górka – przebudowa odcinka, Stare Jabłonki, Zawady, Podlejski, Olsztyn, Wójtowo, Kromerowo, Mrągowo, Kosewo, Baranowo, Inulec, Żelwagi, Mikołajki, Woźnice, Olszewo, Dąbrówka,	Rozbudowa drogi w m. Ostróda od km 103+366 do km 105+062 (1,7 km)	2006	budżet + środki samorządowe
		Budowa obwodnicy Ostródy (8,7 km) w ramach budowy drogi nr 7 na odcinku Ostróda Północ – Ostróda Południe	2016***	budżet
		Skrzyżowanie w Elku	2007	budżet + środki samorządowe + dofinansowanie z EFRR (SPOT)
		Rozbudowa drogi na odcinku Gietrzwałd - Nagłady i Wójtowo – Barczewo (13,3 km)	2008	budżet + KFD

	Orzysz, Ruska Wieś, Elk, Kalinowo.	Budowa drogi na odcinku Barczewo – Biskupiec (18,2 km)	2010	budżet + KFD + dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
		Budowa ronda w Kalinowie	2010	budżet
		Budowa obwodnicy Elku (DK 16 i 65) (4,8 km)	2011	budżet + środki samorządowe + dofinansowanie z EFRR (PO RPW)
		Budowa drogi na odcinku Biskupiec – Borki Wielkie (8,2 km)**	2013***	budżet + dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
		Budowa mostu w m. Laseczno	2008	budżet
		Przebudowa ul. Pstrowskiego w Olsztynie (budowa pasa skrętu w prawo w ulicę Dworcową, 0,2 km)	2008	budżet miasta
4	Modernizacja drogi krajowej nr 51 – na odcinku granica państwa – Bezledy – Olsztyn do parametrów klasy GP budowa obejść miejscowości: Bezledy, Bartoszyce, Rogóż, Lidzbark Warmiński, Dobre Miasto, Smolajny, Barcikowo, Kabikiejmy, Spręcowo, Dywity	Przebudowa odcinka w m. Bartoszyce (1,4 km)	2008	budżet
		Rozbudowa drogi na odcinku Barcikowo – Spręcowo wraz z budową obwodnicy Spręcowa(7,5 km)	2008	budżet + dofinansowanie z EFRR (SPOT)
		Budowa mostu w m. Smolajny	2008	budżet
		Dokończenie budowy ulicy Tuwima na odc. Wawrzyczka – Sikorskiego oraz druga jezdnia na całej ulicy w Olsztynie (1,8 km)	2006	budżet miasta + środki UE (ZPORR 2004-2006) + środki inne
		Przebudowa ulicy Synów Pułku w Olsztynie (1,3 km) – obecnie ulica gminna	2006	budżet miasta + środki UE (ZPORR 2004-2006)
		Przebudowa ulicy Aleja Warszawska przy skrzyżowaniu z ulicą Dybowskiego w Olsztynie	2007	budżet miasta + środki UE (ZPORR 2004-2006)
		Przebudowa ulicy Aleja Warszawska przy skrzyżowaniu z ulicą Heweliusza w Olsztynie	2007	budżet miasta + środki UE (ZPORR 2004-2006)
		Przebudowa ulicy Limanowskiego oraz przebudowa skrzyżowania ulic Sybiraków, Limanowskiego i Jagiellońskiej w Olsztynie (0,7 km)	2007	budżet miasta + budżet państwa
		Przebudowa mostu nad rzeką Wadąg w ciągu ulicy Wojska Polskiego w Olsztynie	2007	budżet miasta
		Budowa nowego przebiegu ul. Artyleryjskiej z budową wiaduktu w ciągu ulic Partyzantów - Wojska Polskiego w Olsztynie (1,6 km)	2012	budżet miasta + środki UE (PO IiŚ)
		Budowa wydzielonych pasów ruchu dla autobusów (bus-pasów) na Al. Warszawskiej odc. od Tuwima do Armii Krajowej w Olsztynie (0,9 km)	2013**	budżet miasta + środki UE (PO RPW)
5	Modernizacja drogi nr 51 na odcinku Olsztyn – Olsztynek do parametrów klasy S – droga ekspresowa Budowa obejść: Olsztyna, Dorotowa, Olsztyńska	Skrzyżowanie w Tomaszkwie	2007	budżet + dofinansowanie z EFRR (SPOT)
		Budowa obwodnicy Olsztyńska w ramach budowy drogi nr 7 na odcinku Olsztynek – Nidzica (DK 7 i 51) (25,5 + 5,7 km)	2012	budżet + dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
6	Kompleksowa modernizacja linii kolejowej E-65 Gdańsk – Iława – Warszawa – Zebrzydowice – do-	Modernizacja linii na odcinku Warszawa – Gdynia obszar LCS Działdowo (w granicach woj. warmińsko - mazurskiego)**	2014***	dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)

	celowa prędkość 160 km/h	Modernizacja linii na odcinku Warszawa – Gdynia obszar LCS Itawa**	2014***	dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
		Modernizacja linii na odcinku Warszawa – Gdynia w zakresie warstwy nadrzędnej LCS, ERTMS/STCS/GSMR, DSAT oraz zasilania układu trakcyjnego**	2015***	dofinansowanie z EFRR (PO IiŚ)
7	Modernizacja linii kolejowej Malbork - Elbląg-Braniewo docelowa prędkość 160 km/h	Poprawa dostępu do kolejowego przejścia granicznego z Federacją Rosyjską w rejonie stacji Braniewo na liniach kolejowych nr 204 (w km 85,400-90,671) i 217 (w km 43,015-54,390 i 56,590-61,750), tory ST. Braniewo, tory dojazdowe do bocznic	2009	budżet państwa, środki własne PKP PLK S.A.
8	Kompleksowa modernizacja linii kolejowej Poznań - Skandawa			
9	Rozbudowa i modernizacja portu morskiego w Elblągu	Budowa uniwersalnego terminalu przeładunkowo-składowego	2004-2005	środki własne + dofinansowanie z programu PHARE 2002
		Rozbudowa Portu Morskiego o miejsca odpraw paszportowo-celnych wraz z niezbędną infrastrukturą	2005	Zuławski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Elblągu
		Rozwój infrastruktury komunalnego portu w Elblągu, poprawa bezpieczeństwa granicy	2007	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach INTERREG III A (Program Sąsiedztwa Litwa – Polska – Obwód Kaliningradzki FE)
		Modernizacja i rozbudowa infrastruktury Portu Morskiego w Elblągu (w obrębie Starego Miasta)	2013	dofinansowanie z FS (PO IiŚ)
10	Budowa terminali transportu kombinowanego			
11	Budowa energetycznego układu przesyłowego: - dwutorowa linia 400 kV Alytus – Ełk - stacja 400/110 kV Ełk - linia jednotorowa 400 kV Narew (Białystok) – Ełk - linia jednotorowa 400 kV Ełk – Mątki	Miasto: Ełk Gminy: Wieliczki, Kalinowo, Prostki, Ełk, Stare Juchy, Wydminy, Miłki, Ryn, Mragowo, Biskupiec, Reszel, Kolno, Jeziorany, Barczewo, Dywity, Jonkowo	Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną w latach 2000 – 2015	
12	Budowa układu przesyłowego prądu stałego Wschód- Zachód ± 500 kV tzw. Most Prądu Stałego po trasie bałtyckiej.	Gminy: w północno - wschodniej części województwa	Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną w latach 2000 – 2015	
13	Budowa linii energetycznych wysokiego napięcia oraz modernizacja stacji GPZ:		Plany inwestycyjne Zakładów Energetycznych Białystok, Olsztyn, Elbląg	
	- linii 110 kV Węgorzewo – Giżycko oraz rozbudowa stacji 110/15 kV Węgorzewo	Gminy: Węgorzewo, Giżycko		

	- linii 110 kV Nowe Miasto Lubawskie – Lubawa oraz rozbudowa GPZ Lubawa	Gminy: Nowe Miasto Lubawskie, Lubawa		
	- przebudowa linii 110 kV Zalewo – Morąg i budowa GPZ Zalewo	Gminy: Zalewo, Morąg		
	- linii 110 kV Elk – Orzysz – Mikołajki			
	- linii 110kV na słupach linii 400 kV Elk – Suwałki	Gminy: Orzysz, Mikołajki, Elk, Stare Juchy, Giżycko, Prostki		
	- linii 110/15 kV do projektowanej stacji 110/15 kV Wilkasy dla potrzeb PKP			
	- linii 110 kV do projektowanej stacji 110/15 kV Stare Juchy dla potrzeb PKP			
	- linii 110 kV Elk – Szczuczyn – Stawiski - Łomża			
	- budowa stacji 110/15 kV Orzysz, Wilkowy, Stare Juchy			
	- modernizacja stacji GPZ: Miłakowo, Olsztynek, Morąg, Gierzwałd, Lidzbark Warmiński	Gminy: Miłakowo, Olsztynek, Morąg, Gierzwałd, Lidzbark Warmiński		
14	Budowa stacji 400/110 kV Elbląg (Kamiennik) i włączenie do linii 400 kV Gdańsk – Mątki	Gmina: Milejewo	Plan inwestycyjny Zakładu Energetycznego Elbląg	
15	Budowa gazociągów tranzytowych wysokiego ciśnienia:	Gminy: Nidzica, Jedwabno, Szczytno	1. Program operacyjny Infrastruktura i środowisko na lata 2007 - 2013	Realizacja zadania: Gazociąg Ø 300 mm - Inwestycja zrealizowana
	- Nidzica-Szczytno DN 300		2. Perspektywiczne plany rozwoju Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. w Warszawie	Inwestycja zrealizowana
	- Szczytno-Karwie DN 300	Gminy: Szczytno, Mrągowo	3. Plany inwestycyjne Pomorskiej Spółki gazownictwa w Gdańsku	Brak realizacji inwestycji – inwestycja projektowana
	- Karwie – Młynowo DN 250	Gmina: Mrągowo, Kętrzyn		Brak realizacji inwestycji – inwestycja projektowana
	- Młynowo – Kętrzyn DN 200	Gminy: Kętrzyn		
	- Olsztyn – Dobre Miasto DN 200	Gminy: Dywity, Dobre Miasto		Brak realizacji inwestycji
	- Jemiołowo- Szyldak DN 200	Gminy: Ostróda, Grunwald, Olsztynek		Brak realizacji inwestycji
	- Szyldak – Smykowo DN 200	Gminy: Ostróda		Brak realizacji inwestycji
	- Nidzica – Olsztyn DN 400	Gminy: Nidzica, Olsztynek, Stawiguda	4. Plany inwestycyjne Pomorskiej Spółki Gazownictwa w Gdańsku	Brak realizacji inwestycji
	- Lidzbark Warmiński – Bartoszyce DN 200	Gminy: Lidzbark Warmiński, Kiwity, Bartoszyce		Brak realizacji inwestycji
	- Kurzętnik – Nowe Miasto Lubawskie –Lubawa DN 150 (z kierunku Brodnicy)	Gmina: Nowe Miasto Lubawskie, Kurzętnik, Lubawa, Miasta: Nowe Miasto Lubawskie, Lubawa	5. Studium Gazyfikacji woj. warmińsko- mazurskiego	Inwestycja w trakcie realizacji (odcinek Brodnica – Nowe Miasto Lubawskie)
	- Uniszki Zawadzkie – Iłowo-Osada DN 150	Gminy: Iłowo - Osada		Brak realizacji inwestycji
	- Elbląg –Tolkmicko DN 150	Gminy Elbląg, Milejewo, Tolkmicko Miasta Tolkmicko, Elbląg		Brak realizacji inwestycji – inwestycja projektowana

	- Tolkmicko - Frombork DN 100	Gminy: Tolkmicko, Milejewo, Frombork Miasta: Tolkmicko, Frombork		Brak realizacji inwestycji – inwestycja projektowana
	- Frombork – Braniewo DN 100	Gminy :Frombork, Braniewo Miasta: Frombork, Braniewo		Inwestycja nie jest przewidywana do realizacji przez PSG Gdańsk
	- Elbląg (Raczki) – Pasłęk DN 150	Gminy: Elbląg, Pasłęk Miasta: Elbląg, Pasłęk		Brak realizacji inwestycji
	- Dobrze Miasto –Wilczkowo - Miłakowo – Morąg DN 150	Gminy: Dobrze Miasto, Lubomino, Miłakowo – Morąg Miasta: Dobrze Miasto, Morąg		Brak realizacji inwestycji - inwestycja projektowana przez PSG Gdańsk
	- Szczytno – Pasym DN 100	Gminy: Szczytno, Jedwabno, Pasym Miasta: Pasym		Brak realizacji inwestycji
	- Olsztyn – Łęgajny DN 100	Gminy: Barczewo		Inwestycja zrealizowana.
	- budowa gazociągu DN 100 do Miłomłyna z istniejącego gazociągu DN 125 Sztyldek - Itawa	Miasta: Olsztyn, Barczewo (gazociąg średniego ciśnienia) Gmina: Miłomłyn		Inwestycja nie jest przewidywana do realizacji przez PSG Gdańsk
	- budowa gazociągu DN 100 do Gronowa z istniejącego gazociągu DN 200 Sztumska Wieś – Elbląg	Gmina: Gronowo Elbląskie		Inwestycja nie jest przewidywana do realizacji przez PSG Gdańsk
	- budowa gazociągu DN 100 do Kozłowa z istniejącego gazociągu tranzytowego	Gmina Kozłowo, Nidzica		Inwestycja nieprzewidywana do realizacji przez PSG Gdańsk
	- budowa gazociągu DN 100 do Sępolicy z istniejącego gazociągu DN 200 Bartoszyce – Kętrzyn	Gmina: Sępolicy		Inwestycja nie jest przewidywana do realizacji przez PSG Gdańsk
16	Koncepcja eksportu gazu na Litwę: - z kierunku tłoczni Zambrów, z Systemu Gazociągów Tranzytowych (wymagana budowa gazociągu Zambrów – Łomża- Elk – Suwałki – granica państwa)	Orientacyjny przebieg: Gminy: Biała Piska, Prostki, Elk Kalinowo, Wieliczki	6. Plany inwestycyjne GAZ-SYSTEM zgodne z założeniami Unii Europejskiej zawarte w „Europejskiej strategii na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii” (KOM (2006) 105) - Zielona Księga	Przewidywana realizacja po 2018 r.
17	Zwiększenie lesistości – zalesienie gruntów o ogólnej powierzchni ok. 50 tys. ha	Całe województwo	Program zwiększenia lesistości województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2001-2020	

Wyjaśnienie.

Tabela zawiera inwestycje na drogach w zakresie przebudów dróg oraz mostów i tylko znaczące remonty (odnowy) dróg, nie uwzględniono pozostałych remontów dróg, inwestycji w zakresie chodników i poboczy oraz przepustów

budżet = środki państwowe, w tym z Krajowego Funduszu Drogowego (KFD) i kredyty z międzynarodowych instytucji finansowych (min. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego)

środki własne = środki samorządu województwa w odniesieniu do dróg wojewódzkich, środki GDDKiA w odniesieniu do dróg krajowych, środki miasta w odniesieniu do dróg w miastach na prawach powiatu (Olsztyn, Elbląg)

środki UE: Fundusze strukturalne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) lub Funduszu Spójności (FS)

PO IiS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

PO RPW - Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

SPOT - Sektorowy Program Operacyjny Transport

* w trakcie przetargu lub w drodze przetargu wybrano wykonawcę robót budowlanych,

** w trakcie realizacji robót budowlanych,

*** przewidziany termin zakończenia robót budowlanych.

Tabela nr 2

Wykaz realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym
postulowanych w planie województwa
Lata 2005-2012

L.p.	Nazwa zadania	Temat	Rok zakończenia	Finansowanie
1	2	3	4	5
1	Modernizacja drogi krajowej nr 15 Toruń – Lubawa - Ostróda do parametrów klasy GP Budowa obejść miejscowości: Nowe Miasto Lubawskie, Kurzętnik, Bratian, Lubawa, Samplawa, Lipowo	Przebudowa skrzyżowania w Nowym Mieście Lubawskim w km 316+100	2010	budżet
		Przebudowa skrzyżowania w Lubawie w km 339+902	2010	budżet
2	Modernizacja drogi krajowej nr 53 Olsztyn – Szczytno - Ostrołęka do parametrów klasy GP budowa obejść miejscowości: Szczęsne, Klewki, Grom, Jęczniki, Szczytno, Olszyny, Rozogi Dąbrowa	Budowa mostu przez rz. Kośnę w m. Košno wraz z drogami dojazdowymi	2006	budżet
3	Modernizacja drogi krajowej nr 54 Chruściel – Braniewo – Gronowo - gr. państwa do parametrów klasy G			
4	Modernizacja drogi krajowej nr 57 Bartoszyce – Biskupiec – Szczytno - Pułtusk do parametrów klasy G budowa obwodnicy miasta Biskupiec	Budowa mostu w m. Minty	2008	budżet
		Budowa mostu w m. Czerwonka	2008	budżet
		Budowa mostu w m. Biskupiec	2006	budżet
		Budowa mostu w m. Wozławki	2007	budżet
5	Modernizacja drogi krajowej nr 63 granica państwa-(Perły) - Węgorzewo - Giżycko - Pisz - Łomża do parametrów klasy G budowa obwodnicy miasta Pisz, budowa mostu na rzece Pisie	Przebudowa drogi na wylocie z Węgorzewa (2,73 km)	2005	budżet + środki własne + środki samorządowe
		Przebudowa mostu na przepust w m. Konopki Wielkie	2006	budżet
6	Modernizacja drogi krajowej nr 65 granica państwa – Gołdap - Olecko - Elk-Białystok do parametrów klasy G budowa obejść miejscowości: Gołdap, Kowale Oleckie, Olecko, Prostki	Budowa obwodnicy Gołdapi (5,6 km)	2010	budżet
		Budowa obwodnicy Olecka (7,6 km)**	2013***	budżet + środki własne + dofinansowanie z EFRR (PO RPW)
		Przebudowa drogi na odcinku Gołdap – Kowale Oleckie (15,6 km)*	2014***	dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej w ramach Współpracy Transgranicznej EISP Litwa - Polska - Rosja
7	Modernizacja drogi krajowej nr 58 Olsztynek – Szczytno – Pisz - Szczuczyn do parametrów	Budowa nowego przebiegu dróg 58 i 63 w Pisz z budową nowego mostu przez rz. Pisę (2,84 km)	2009	budżet

	klasy G	Budowa mostu koło m. Zgon	2008	budżet	
		Budowa mostu na rz. Marózka w m. Swaderki	2009	budżet	
		Budowa mostu na rz. Łynie w m. Kurki (17+155)	2012	budżet	
8	Modernizacja drogi krajowej nr 59 Mrągowo - Giżycko do parametrów klasy G Budowa obwodnicy m. Ryn	Rozbudowa drogi na odcinku Wilkasy – Skop (9,05 km)	2007	budżet	
		Budowa zachodniej obwodnicy Mrągowo (6,6 km)	2011	budżet + środki samorządowe + dofinansowanie z EFRR (PO RPW)	
9	Modernizacja niżej wymienionych dróg wojewódzkich układu podstawowego do parametrów technicznych klasy G:				
		nr 655 Giżycko-Olecko	Przywrócenie przejezdności drogi na odcinku Kap – Mazuchówka (18, 246 km)	2008	środki własne + dofinansowanie z EFRR (ZPORR)
			Przebudowa mostu na przepust w m. Niedźwiedzkie	2012	środki własne
		nr 653 Olecko - Suwałki			
		nr 504 Elbląg-Braniewo	Przebudowa drogi w m. Frombork (2 km)	2010	środki własne
			Przebudowa Al. Piłsudskiego i ul. Królewieckiej w Elblągu w ramach Etapu III dla zadania „Przeprawa mostowa przez rz. Elbląg”	2007	środki własne + budżet państwa
			Odnowa nawierzchni dróg publicznych w Elblągu (ul. Królewiecka, ul. Mazurska, ul. Rycerska, Al. Tysiąclecia)	2012	środki własne
			Przebudowa skrzyżowania ulic Gen. Grota Roweckiego – 12 Lutego w Elblągu (etap I)	2012	środki własne + dofinansowanie z EFRR (RPOWiM 2007-2013)
			Przebudowa ul. 12 Lutego w Elblągu (etap II i III)**	2013***	środki własne i firmy Sjaelso
		nr 507 Braniewo-Pieniężno – Orneta – Dobre Miasto korekta przebiegu przez miasto Orneta	Przebudowa ul. Morąskiej w Ornece (0,522 km)	2005	środki własne + budżet państwa
			Przebudowa 2 obiektów mostowych na przepusty w msc. Lubomino	2006	środki własne
			Przebudowa mostu koło m. Zagony	2006	środki własne
			Przebudowa drogi w m. Lubomino (1,487 km)	2009	środki własne + Kontrakt wojewódzki
			Przebudowa drogi ul. Kościuszki w Braniewie	2008	środki własne
			Przebudowa drogi na odcinku Lubomino – Dobre Miasto (5,4 km)	2009	środki własne
		nr 512 Pieniężno - Górowo Iławeckie - Bartoszyce - Szczurkowo	Przebudowa mostu na przepust koło m. Leginy	2009	środki własne
			Przebudowa mostu w m. Szczurkowo	2009	środki własne
		nr 592 Bartoszyce - Kraskowo – Kętrzyn - Giżycko	Modernizacja skrzyżowania w ciągu dróg 591 i 592 w Kętrzynie	2005	środki własne + budżet państwa + partycypacja UM Kętrzyn
			Przebudowa drogi na odcinku Bartoszyce – Kętrzyn (41 km)	2008	środki własne + dofinansowanie z EFRR (ZPORR)
			Rozbudowa drogi w ciągu ul. Kętrzyńskiej i bohaterów Warszawy w m. Bartoszyce	2012	środki własne + dofinansowanie z EFRR (RPO WiM 2007-2013)

nr 590 Korsze - Barciany	Przebudowa mostu w m. Adamowo k/Biskupca	2005	środki własne
	Przebudowa drogi na odcinku od skrzyżowania z drogą 592 do m. Korsze	2009	środki własne
nr 650 Barciany – Węgorzewo - Gołdap	Przebudowa drogi na odcinku Boćwinka – Grabowo (8,115 km)	2006	środki własne + dofinansowanie z EFRR (ZPORR)
	Rozbudowa drogi na odcinku Stara Różanka - Srokowo w powiązaniu z drogami wojewódzkimi nr 591 Stara Różanka - Kętrzyn i 592 (m. Kętrzyn) (20,61 km)*	2014***	środki własne + dofinansowanie z EFRR (RPO WiM 2007-2013)
	Rozbudowa drogi na odcinku Srokowo – Węgorzewo do skrzyżowania z drogą krajową nr 53 (15 km)**	2014***	środki własne + dofinansowanie z EFRR (RPO WiM 2007-2013)
	Rozbudowa drogi na odcinku Węgorzewo - Banie Mazurskie (24 km)*	2014***	środki własne + dofinansowanie z EFRR (RPO WiM 2007-2013)
	Rozbudowa drogi na odcinku Banie Mazurskie – Boćwinka i Grabowo – Gołdap (17,27 km)	2013	środki własne + dofinansowanie z EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 651 Gołdap - Szypliszki	Przebudowa skrzyżowania w Gołdapi ul. Suwalska, Kolejowa, Boczna, Mikołajczyka	2006	środki własne + partycypacja UM Gołdap
	Przebudowa nawierzchni drogi na odcinku Żytkiejmy – gr. woj. (7,033 km)	2007	środki własne
nr 513 Pasłęk – Lidzbark Warmiński - Wozławki korekta przebiegu drogi przez miasto Orneta	Przebudowa mostu koło msc. Olkowo	2008	środki własne + Kontrakt Wojewódzki
	Modernizacja skrzyżowania dróg 505 i 513 w Pasłęku (3,21 km)	2008	środki własne + dotacja UM Pasłęk + Kontrakt Wojewódzki
	Przebudowa drogi na odcinku Pasłęk – Godkowo (2,5 km)	2009	środki własne
	Przebudowa mostu przez rz. Drwęcę w m. Krosno (5,294 km)	2010	środki własne + dofinansowanie z Rez. Ministra
	Rozbudowa drogi na odcinku węzeł Pasłęk – Pasłęk ze zmianą przebiegu na terenie Pasłęka*	2014***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
	Rozbudowa drogi na odcinku Pasłęk - Orneta **	2014***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
	Rozbudowa drogi na odcinku Orneta - Lidzbark Warmiński wraz z m. Orneta i Lidzbark Warmiński (37 km)**	2014***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 527 Dzierzgoń - Pasłęk-Olsztyn - Morąg	Przebudowa skrzyżowania w m. Morąg (ul. Pomorska 0,402 km)	2005	środki własne + budżet państwa + partycypacja UM Morąg
	Przebudowa skrzyżowania dróg 527 i 530 w Łukcie	2008	środki własne + Kontrakt Wojewódzki + Program Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych Na Drogach
	Przebudowa drogi w m. Łączno	2009	środki własne
	Odbudowa drogi na odc. koło m. Kalnik, Kwitajny i Rogajny (4,65 km)	2010	środki własne

	Rozbudowa skrzyżowania Dąbrowskiego (droga 519) i 3 Maja (droga 527) w Moragu (0,38 km)	2011	środki własne + partycypacja UM Morąg
	Przebudowa skrzyżowania Bałtyckiej i Sokolej z budową zatok autobusowych (2 szt.) i sygnalizacją świetlną w Olsztynie	2007	środki własne + środki UE (ZPORR 2004-2006)
	Przebudowa skrzyżowania ul. Bałtycka-Rybaki z zatokami autobusowymi (2 szt.) + (1 szt. przy ul. Jeziornej) z sygnalizacją świetlną i wjazdem do ZSE w Olsztynie	2006	środki własne
	Przebudowa ulicy Bałtyckiej w Olsztynie na odcinku od skrzyżowania z Al. Schumana i ul. Artyleryjską do wiaduktu nad koleją w Olsztynie (1,4 km)	2014**	środki własne + środki UE (RPO WiM 2007-2013)
	Budowa buspasów na ciągu ulic Niepodległości i Pstrowskiego w Olsztynie (1,0 km)	2013**	środki własne + środki UE (PO RPW)
nr 538 Łasin - Nidzica	Przebudowa nawierzchni drogi na odcinku Marzęcice – Wawrowice (5,377 km)	2007	środki własne
	Przebudowa drogi i rozbiórka mostu przez Kanał Młyński w m. Słupnica	2009	środki własne
	Przebudowa drogi w m. Biskupiec Pomorski (1 km)	2009	środki własne
	Przebudowa mostu przez rz. Weł w m. Kuligi	2010	środki własne
	Budowa nowego wiaduktu w m. Hartowiec wraz z rozbiórką starego i przebudową dróg dojazdowych od strony Katlewa i cmentarza	2013	środki własne + dotacja z budżetu państwa
nr 545 Działdowo – Nidzica - Jedwabno	Przebudowa mostu koło m. Krasnołąka	2006	środki własne + Kontrakt Wojewódzki
	Rozbudowa drogi na odcinku Działdowo – Nidzica wraz z m. Działdowo (21 km)*	2014***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 519 Morąg - Małdyty	Rozbudowa skrzyżowania Dąbrowskiego (droga 519) i 3 Maja (droga 527) w Moragu	2011	środki własne + partycypacja UM Morąg
nr 541 Lubawa - Żuromin	Przebudowa wiaduktu w Lidzbarku	2007	środki własne
	Przebudowa drogi na odcinku Lidzbark – gr. woj. (4 km)	2009	środki własne
	Przebudowa mostu w Lidzbarku	2012	środki własne
	Rozbudowa drogi na odcinku Lubawa - Lidzbark z m. Lubawa (29,5 km)**	2014***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 536 Iława - Samplawa	Rozbudowa drogi na odcinku Iława - Samplawa wraz z ul. Lubawską w Iławie (11,5 km)**	2013***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 521 Kwidzyn - Iława	Rozbudowa drogi na odcinku Susz – Iława (18,75 km)*	2013***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 542 Rychnowo - Działdowo	Przebudowa skrzyżowań (2 szt.) dróg 537 i 542 w m. Frygnowo	2009	środki własne
nr 544 Brodnica – Działdowo - Mława	Przebudowa nawierzchni drogi na odcinku Wleusk – Lidzbark – Cibórz (4,884 km)	2007	środki własne + budżet państwa
budowa obejść miejscowości Lidzbark Welski, Iłowo			
budowa skrzyżowania dwupoziomowego z magistralą kolejową w Działdowie	Wzmocnienie drogi na odc. Działdowo – Mławka (4,2 km)	2011	środki własne

	nr 600 Mrągowo - Szczytno	Przebudowa drogi na odc. Romany – Nowe Kiejkuty z budową chodnika w m. Szczytno	2009	środki własne
	nr 591 granica państwa (Michałkowo) – Mrągowo	Modernizacja skrzyżowania w ciągu dróg 591 i 592 w Kętrzynie	2005	środki własne + budżet państwa + partycypacja UM Kętrzyn
		Wzmocnienie nawierzchni drogi odcinkami między Kętrzynem i Mrągowem (1,080 km)	2012	środki własne
	nr 656 Giżycko - Elk	Przebudowa drogi z odnową krawędzi na odc. Staświny – Ranty (8,75 km)	2005	środki własne + budżet państwa (dofinansowanie z rezerwy subwencji celowej)
		Przebudowa drogi Staświny – Zelki – Elk (11,8 km)	2006	środki własne + budżet państwa (dofinansowanie z rezerwy subwencji ogólnej)
		Przebudowa drogi na odcinku Berkowo – Grabnik i Woszczele – Chrzanowo (9,868 km)	2007	środki własne + budżet państwa (dofinansowanie z rezerwy subwencji ogólnej)
	nr 667 Elk-Biała Piska	Przebudowa drogi na odcinku Nowa Wieś Elcka – Drygały – Biała Piska (28 km)**	2013***	środki własne + dofinansowanie z EFRR (PO WiM)
	nr 594 Bisztynek – Reszel - Kętrzyn	Przebudowa mostu w msc. Biedaszki	2005	środki własne
		Zmiana organizacji ruchu w Świętej Lipce (przebudowa 0,576 km drogi)	2007	środki własne
10	Modernizacja dróg do parametrów klasy Z:			
	nr 604 Nidzica –Wielbark	Przebudowa mostu na przepust koło m. Puchałowo	2011	środki własne
	nr 593 Miłakowo - Dobrze Miasto – Jeziorany- Lutry - Reszel	Przebudowa drogi na odcinku Miłakowo – Dobrze Miasto (1,326 km) wraz z budową mostu (skrzyżowanie w Miłakowie, ulica w Dobrym Mieście, most w m. Pityny)	2006	środki własne + dofinansowanie z EFRR (ZPORR)
		Przebudowa estakady w Jezioranach (etap I i II)	2009	środki własne + Kontrakt Wojewódzki (budżet państwa - dofinansowanie z rezerwy subwencji ogólnej)
		Przebudowa skrzyżowania wraz z budową chodnika przy ul. Kopernika w Miłakowie (0,137 km)	2011	środki własne
	Droga powiatowa Kokoszki – Karwica i gminna Karwica – Krzyże – Ruciane	Odnowa drogi powiatowej Nr 1518N Kokoszki - Faryny - Karwica - Krzyże od km 6+000 do km 8+376 odcinek: granica powiatu - skrzyżowanie z dr. pow. nr 1773N		środki własne (gminne) + dofinansowanie z UE
11	Modernizacja dróg układu uzupełniającego do wymaganych klas technicznych:			
	nr 500 Elbląg Wschód – Elbląg Raczek	Przebudowa Al. Grunwaldzkiej i ul. Żeromskiego w Elblągu (0,876 km)	2005	środki własne + dofinansowanie w ramach Kontraktu Wojewódzkiego i firmy IMMO-4 E.Leclerc
		Przebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej Al. Tysiąclecia z drogą powiatową (ul. Malborska) łącznie z infrastrukturą towarzyszącą w Elblągu	2005	środki własne

	Przebudowa skrzyżowania Al. Grunwaldzkiej z ul. Grottgera i Dębową w Elblągu	2007	środki własne + dofinansowanie w ramach III Edycji Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych na Droгах. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.
	Wymiana dylatacji o nawierzchni na moście w ciągu Al. Kardynała Wyszyńskiego w Elblągu	2012	środki własne
	Odnowa nawierzchni dróg publicznych w Elblągu (ul. Królewiecka, ul. Mazurska, ul. Rycerska, Al. Tysiąclecia)	2012	środki własne
nr 503 Elbląg – Tolkmicko – Pogrodzie	Rozbudowa drogi na odcinku Elbląg -Tolkmicko – Pogrodzie (24 km)**	2013***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
	Odnowa nawierzchni dróg publicznych Elblągu (ul. Łęczycka, ul. Mazurska)	2010	środki własne
	Odnowa nawierzchni dróg publicznych w Elblągu (ul. Królewiecka, ul. Mazurska, ul. Rycerska, Al. Tysiąclecia)	2012	środki własne
	Przebudowa ulic oraz obiektów inżynierskich stanowiących ciąg drogi wojewódzkiej nr 503 w obszarze miasta Elbląga – etap I od Palcu Słowiańskiego do ul. Obrońców Pokoju **	2013***	środki własne + EFRR (RPO WiM 2007-2013)
nr 505 Frombork – Młynary – Pasłęk	Modernizacja skrzyżowania dróg 505 i 513 w Pasłęku (3,21 km)	2008	środki własne + dotacja UM Pasłęk + Kontrakt Wojewódzki
nr 506 Chruściel – Stare Siedlisko – Nowica	Przebudowa drogi (0,44 km) z budową chodnika w m. Nowica	2010	środki własne
nr 508 Jedwabno – Wielbark	Przebudowa nawierzchni drogi na odcinku Piduć – Głuch (3,311 km Wesołowo - Głuch)	2009	środki własne + partycypacja UG Wielbark (dokumentacja)
	Rozbiórka starego i budowa nowego mostu w m. Rekownica	2011	środki własne
nr 509 Elbląg – Młynary - Pasłęk	Przebudowa drogi w m. Młynary (0,37 km)	2010	środki własne
	Budowa chodnika i odnowa nawierzchni drogi w m. Bażyny (1,54 km)	2010	środki własne
	Przebudowa skrzyżowania Al. Grunwaldzkiej z ul. Grottgera i Dębową w Elblągu	2007	środki własne + dofinansowanie w ramach III Edycji Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych na Droгах. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.
	Odnowa nawierzchni dróg publicznych Elblągu (ul. Łęczycka, ul. Mazurska)	2010	środki własne
nr 510 Granica Państwa – Lelkowo - Pieniężno	Przebudowa nawierzchni drogi w m. Lelkowo (2,35 km)	2007	środki własne
	Przebudowa mostu na przepust stalowy koło m. Łąjsy	2012	środki własne
nr 511 gr. państwa – Górowo Ił. – Lidzbark	Przebudowa skrzyżowania i chodników w ciągu ulicy Olsztyńskiej w Lidzbarku Warmińskim	2009	środki własne + partycypacja UM Lidzbark
nr 515 (Malbork – Dzierzgoń) - Susz			
nr 520 (Prabuty) - Kamieniec			
nr 522 (Górki – Prabuty – Trumieje) - Sobiewola			
nr 526 Pasłęk – Śliwice (Lepno – Myślice – Przemark)			

nr 528 Orneta – Miłakowo – Morąg	Przebudowa skrzyżowania dróg 507 i 528 w Orniecie (ul. Rozjazdowa i ul. Morąska)	2005	środki własne + budżet państwa (dofinansowanie z rezerwy subwencji celowej) + partycypacja UMIG Orneta (oświetlenie)
	Przebudowa ul. Świerczewskiego w m. Miłakowo (0,87 km)	2009	środki własne
	Przebudowa drogi na odcinku Głodówko – Morąg (6,6 km)	2009	środki własne
nr 530 Ostróda – Łukta –Dobre Miasto	Przebudowa mostu w m. Kalisty	2007	środki własne
	Przebudowa drogi, przepustu i kładki dla pieszych w m. Mostkowo (0,488 km)	2010	środki własne
nr 531 Łukta - Podlejki			
nr 537 Lubawa – Frygnowo - Pawłowo	Przebudowa drogi na odcinku Marwałd – Frygnowo (8,78 km)	2009	środki własne
	Przebudowa drogi na odcinku Mielno – skrzyżowanie z drogą krajową nr 7 (4,111 km)	2009	środki własne
	Przebudowa skrzyżowania z drogą powiatową w m. Stębark wraz z budową chodników	2009	środki własne
	Przebudowa skrzyżowań (2 szt.) dróg 537 i 542 w m. Frygnowo	2009	środki własne
nr 595 Jeziorany - Barczewo	Modernizacja drogi na odcinku Jeziorany – Barczewo – odnowa ze wzmocnieniem nawierzchni (6,435 km)	2005	środki własne + budżet państwa
	Przebudowa drogi od m. Jeziorany do granicy z gminą Barczewo (4,405 km)	2009	środki własne
nr 596 Mnichowo – Bęsia - Biskupiec			
nr 598 Olsztyn – Butryny - Zgniłocha	Przebudowa ulicy Jarockiej (od Wilczyńskiego do granic miasta) w Olsztynie – obecnie droga gminna	2006 2008	środki własne
	Przebudowa ulicy: Sikorskiego, Jarocka, Minakowskiego wraz z dojazdami w Olsztynie (skrzyżowanie)	2009	środki własne
	Przebudowa skrzyżowania ul. Sikorskiego z ul. Wilczyńskiego w Olsztynie	2009	środki własne + środki UE (ZPORR)
	Przedłużenie drogi wojewódzkiej ul. Sikorskiego od skrzyżowania z ul. Wilczyńskiego do ul. Jarockiej (1,4 km) w Olsztynie	2011	środki własne + środki UE (PO RPW)
nr 601 Babięta - Nawiady			
nr 609 Mikołajki - Ukta	Przebudowa drogi na odcinku Mikołajki – Ukta (3,6 km)	2009	środki własne
nr 610 Piecki – Ruciane – Nida	Odnowa nawierzchni na odcinku Piecki – Ruciane Nida na dł. 6 km	2005	środki własne + budżet państwa
	Odnowa nawierzchni na odcinku Gałkowo – Ukta (5,2 km)	2007	środki własne
nr 642 Sterławki Wielkie – Ryn - Woźnice			
nr 643 Wilkasy - Olszewo			
nr 652 Kowale Oleckie – (Suwałki)			
nr 661 Cimochy - Kalinowo			

12	Modernizacja linii kolejowej I-rzędnej Białystok-Korsze umożliwiające rozwijanie prędkości 120 km/h wraz z elektryfikacją odcinka Elk - Korsze	Modernizacja toru na linii 038 Białystok - Bartoszyce na odcinku 84,900 – 103,230 dla przygotowania toru do V=120 km/h	2011	środki własne PKP
13	Modernizacja linii kolejowej II-rzędnej Korsze - Głomno			
14	Modernizacja linii o torze szerokim :			
	Gradowo – Wielewo - Żeleznodorożnyj			
	Bogaczewo – Braniewo - Kaliningrad	Poprawa dostępu do kolejowego przejścia granicznego z Federacją Rosyjską w rejonie stacji Braniewo na liniach kolejowych nr 204 (w km 85,400-90,671) i 217 (w km 43,015-54,390 i 56,590-61,750), tory ST. Braniewo, tory dojazdowe do bocznic	2009	budżet państwa + środki własne PKP PLK S.A.
		Modernizacja toru dojazdowego do bocznicy „BE” Rucianka na linii 217 w km 0,813-1,417	2011	środki własne PKP PLK S.A.
	Bartoszyce – Głomno - Kaliningrad			
15	Modernizacja linii kolejowej Działdowo-Olsztyn			
16	Modernizacja linii kolejowej Olsztyn – Bogaczewo			
17	Modernizacja linii kolejowych Działdowo – Chojnice i Działdowo – Nidzica - Wielbark - Ostrołęka			
18	Rozbudowa i modernizacja portu lotniczego w Szymanach			
19	Modernizacja i rozbudowa lokalnych regionalnych portów lotniczych	Budowa dwóch dróg startowych o nawierzchni twardej i trawiastej na lotnisku Dajtki - Olsztyn	2006	środki samorządu i dofinansowanie UE
20	Uruchomienie lokalnych regionalnych portów lotniczych: - w rejonie Elku - w Gryżlinach			
21	Budowa drogowych przejść granicznych lokalnych Michałkowo Perły			
22	Rozbudowa i modernizacja drogowych przejść granicznych	Przebudowa przejścia granicznego w Bezedach	2005-2011	dofinansowanie z funduszy Schengen
	Bezedy Gołdap	Rozbudowa przejścia granicznego w Gołdapi	2005-2013	środki budżetowe i środki Phare
23	Rozbudowa i modernizacja kolejowych przejść granicznych Braniewo Głomno Skandawa	<i>Koncepcja rozbudowy kolejowych przejść granicznych w Braniewie i w Skandawie i morskiego przejścia granicznego we Fromborku (2011 r.)</i>		

24	Rozbudowa i modernizacja morskich przejść granicznych Elbląg Frombork	Elbląg: Rozbudowa Portu Morskiego o miejsca odpraw paszportowo-celnych wraz z niezbędną infrastrukturą	2005	Żuławski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Elblągu
		Rozwój infrastruktury komunalnego portu w Elblągu, poprawa bezpieczeństwa granicy	2007	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach INTERREG IIIA (Program Sąsiedztwa Litwa – Polska – Obwód Kaliningradzki FE)
		<i>Koncepcja rozbudowy kolejowych przejść granicznych w Braniewie i w Skandawie i morskiego we Fromborku (2011 r.)</i>		
25	Rozbudowa i modernizacja lotniczego przejścia granicznego Szymany			
26	Budowa śluzy na stopniu wodnym w Guziance			
27	Budowa stopnia wodnego Pisz na rzece Pisie			
28	Utworzenie śródlądowej drogi wodnej na rzece Pasłęce od Braniewa do jej ujścia			
29	Udrożnienie szlaków wodnych na Wielkich Jeziorach Mazurskich			
30	Rozbudowa i modernizacja portu morskiego w Elblągu	Terminal towarowy (w tym Bryza)	2006	środki miasta Elbląg, program PHARE 2002, Zarządu Portu Morskiego Elbląg
		Przyczółek promowy	2006	środki Zarządu Portu Morskiego Elbląg, Ministerstwa Infrastruktury, Fundusze Schengen
		Umocnienie brzegu rzeki	2007	środki miasta Elbląg, INTERREG IIIA, Zarząd Portu Morskiego Elbląg
		Modernizacja i rozbudowa infrastruktury Portu Morskiego w Elblągu (w obrębie Starego Miasta)	2010	środki miasta Elbląg, Fundusz Spójności

Wyjaśnienie.

Tabela zawiera inwestycje na drogach w zakresie przebudów dróg oraz mostów i tylko znaczące remonty (odnowy) dróg, nie uwzględniono pozostałych remontów dróg, inwestycji w zakresie chodników i poboczy oraz przepustów

budżet = środki państwowe, w tym z Krajowego Funduszu Drogowego (KFD) i kredyty z międzynarodowych instytucji finansowych (min. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego)

środki własne = środki samorządu województwa w odniesieniu do dróg wojewódzkich, środki GDDKiA w odniesieniu do dróg krajowych, środki miasta w odniesieniu do dróg w miastach na prawach powiatu (Olsztyn, Elbląg)

środki UE: Fundusze strukturalne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) lub Funduszu Spójności (FS)

PO IiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

PO RPW - Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

SPOT - Sektorowy Program Operacyjny Transport

* w trakcie przetargu lub w drodze przetargu wybrano wykonawcę robót budowlanych,

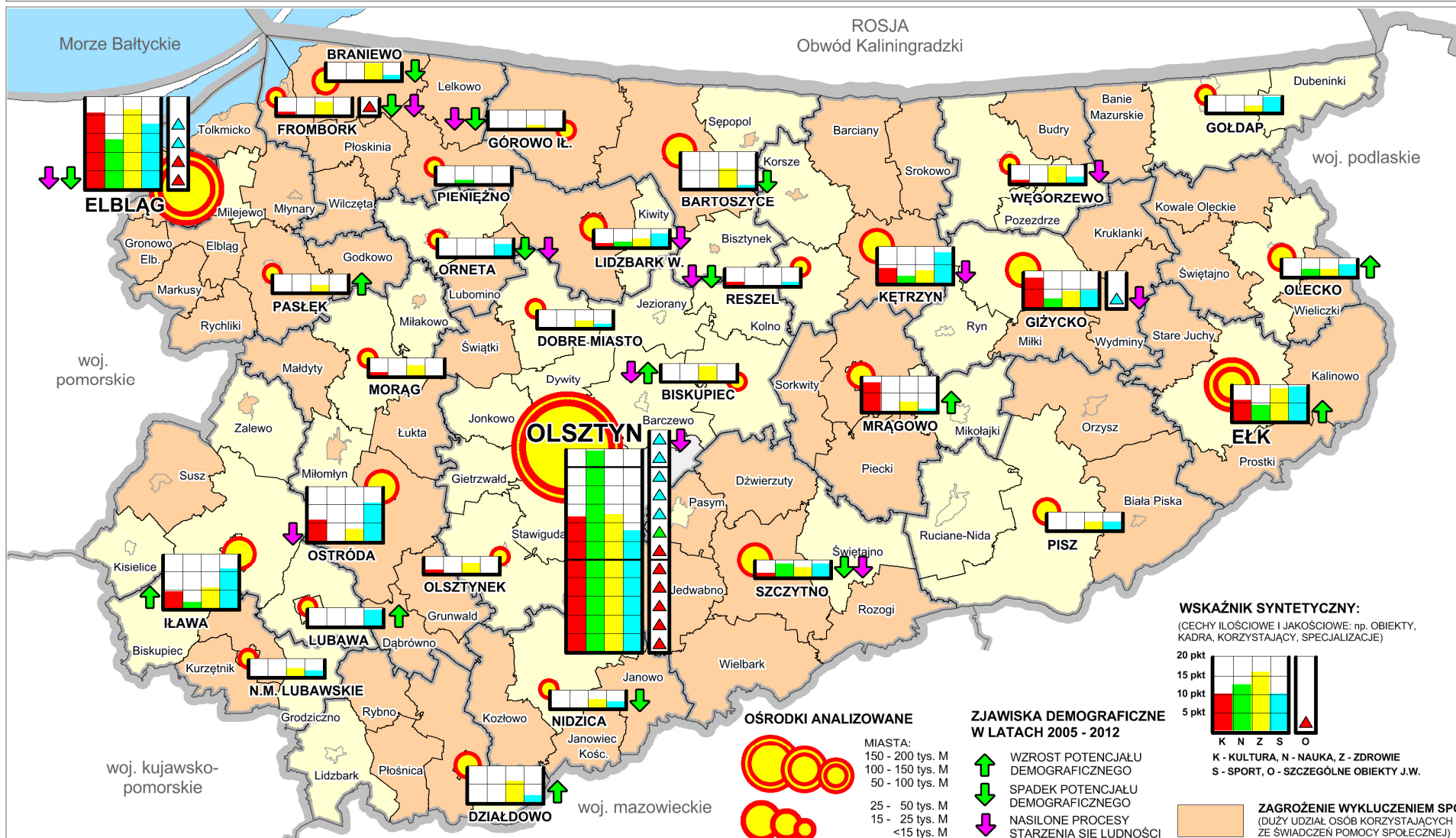
** w trakcie realizacji robót budowlanych,

*** przewidywany termin zakończenia robót budowlanych.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

SIEĆ OSADNICZA: POTENCJAŁ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I DEMOGRAFICZNY.

Mapa 1

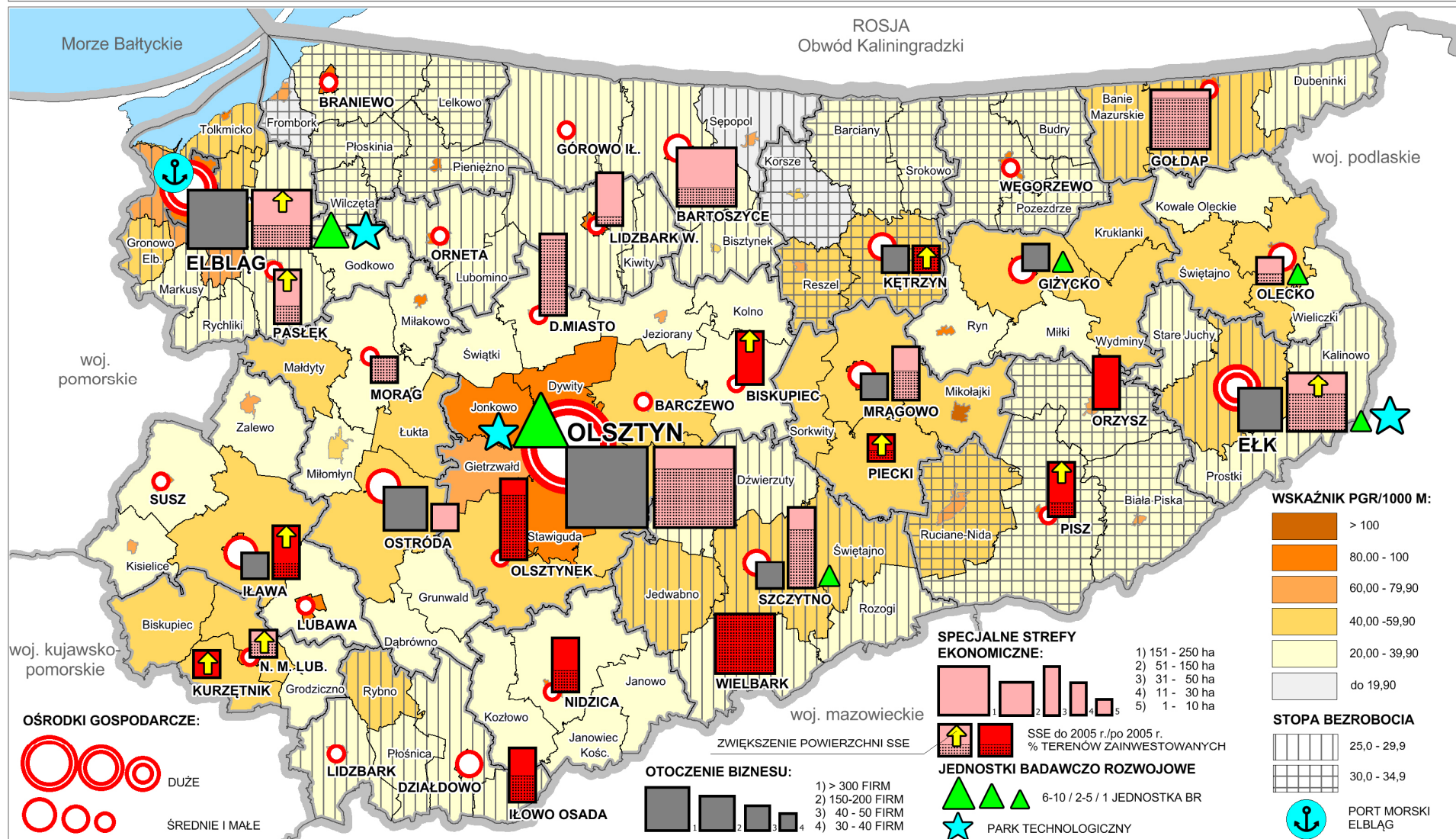

Źródło: Opracowanie własne, stan na dzień 30.06.2013 r.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO
SIEĆ OSADNICZA: POTENCJAŁ GOSPODARCZY.

Mapa 2

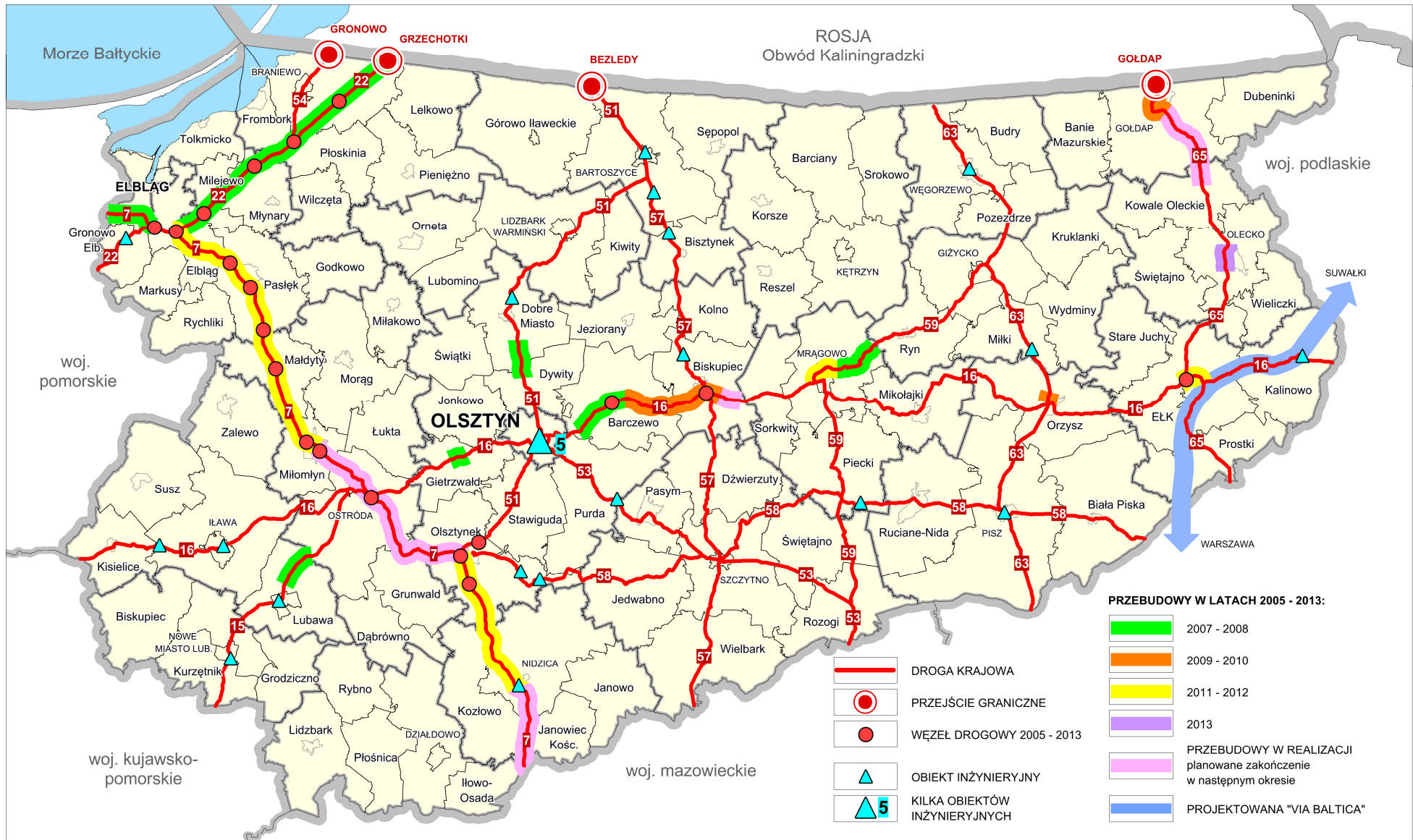
Źródło: Opracowanie własne.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

DROGI KRAJOWE: ZMIANY 2005 - 2013.

Mapa 3

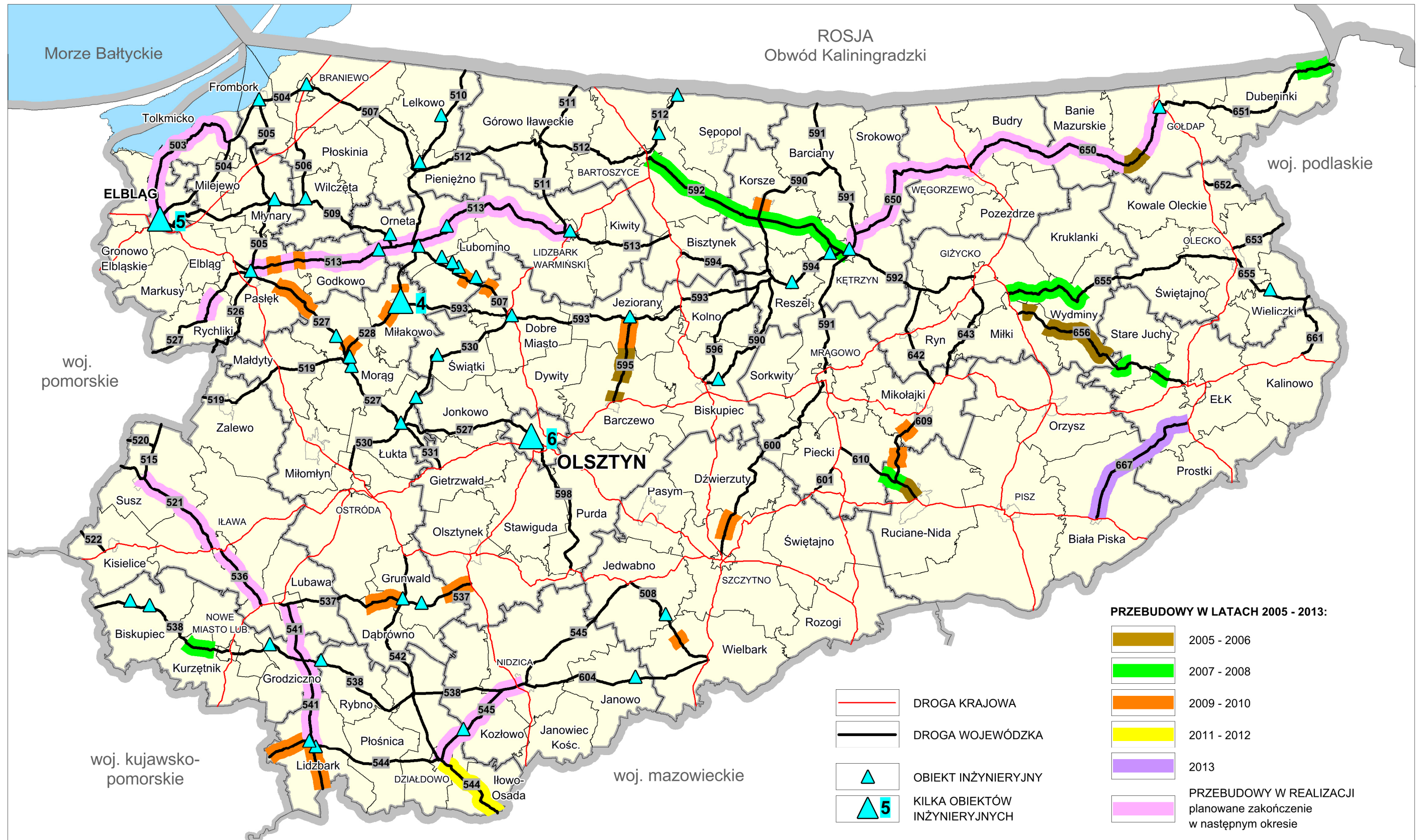
Źródło: GDDKIA o/Olsztyn, UM w Elblągu, UM w Olsztynie.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

DROGI WOJEWÓDZKIE: ZMIANY 2005 - 2013.

Mapa 4

Źródło: ZDW w Olsztynie, UM w Elblągu, UM w Olsztynie.

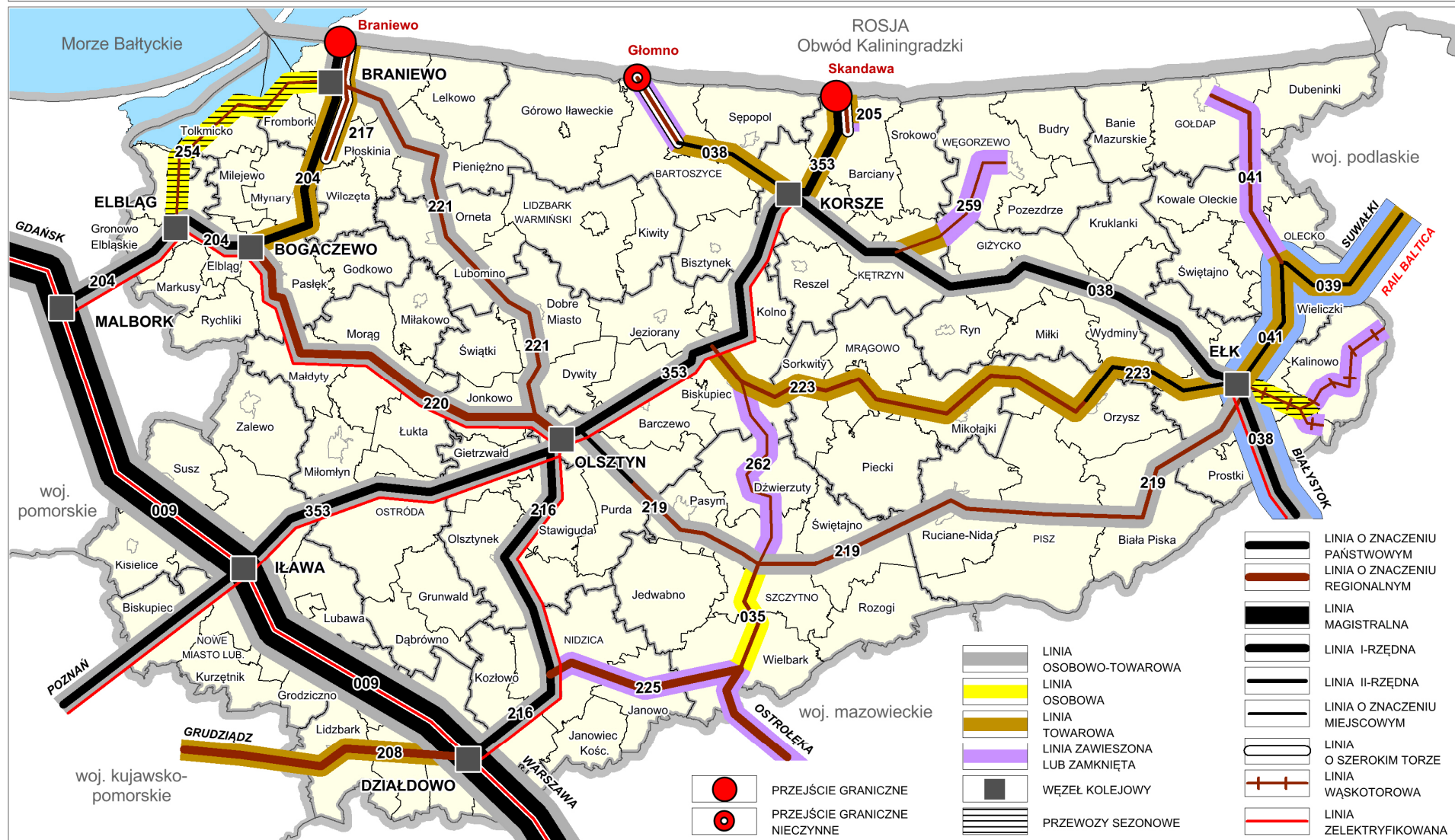
Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

POWIĄZANIA KOLEJOWE.

Mapa 5

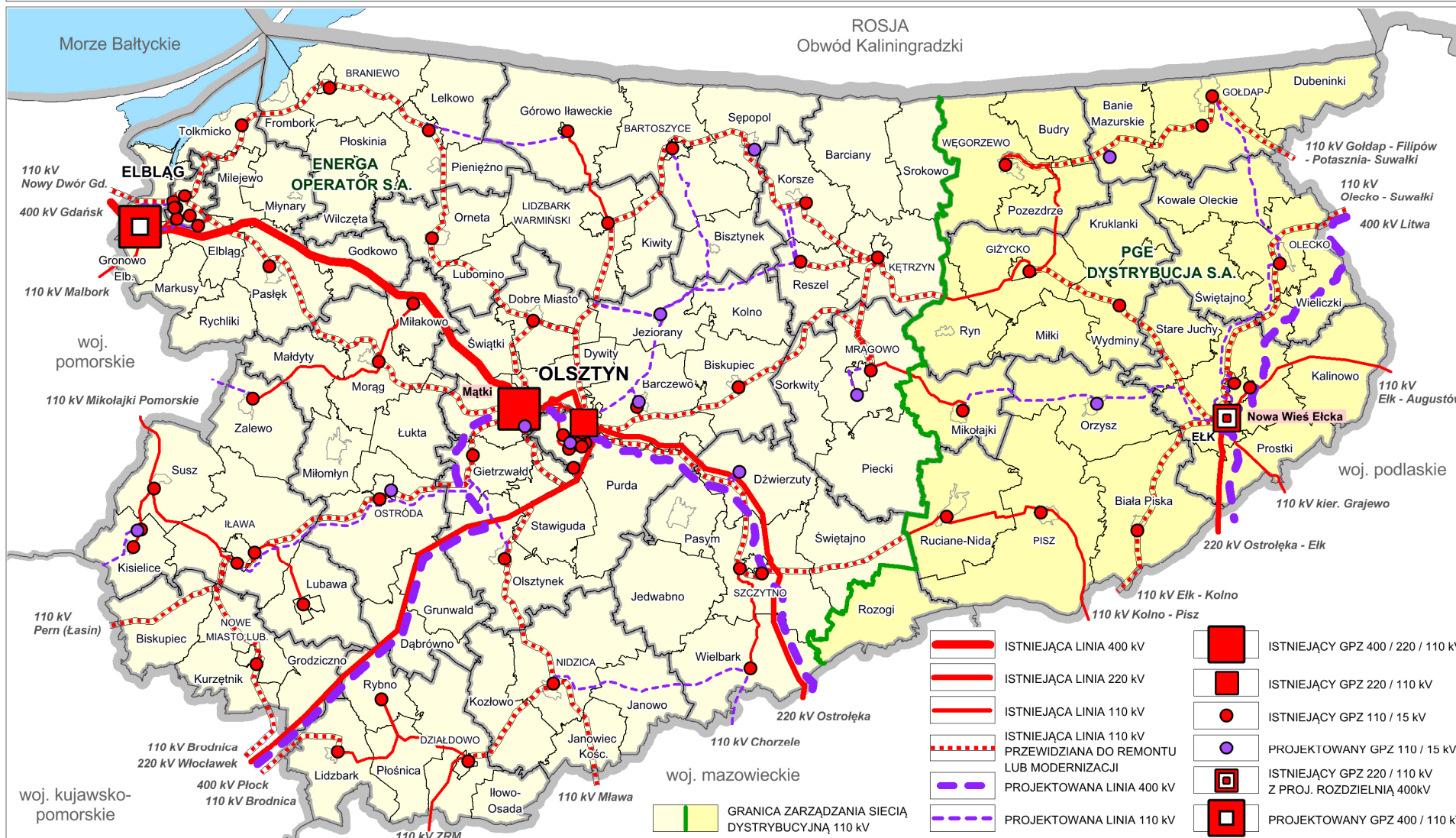
Źródło: Dz.U. z 2013 r. poz. 569; PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Olsztynie (08.03.2013).

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA: ELEKTROENERGETYKA.

Mapa 6

Źródło: materiały PGE Dystrybucje Oddział Białystok, Energa Operator, PSE Operator S.A.

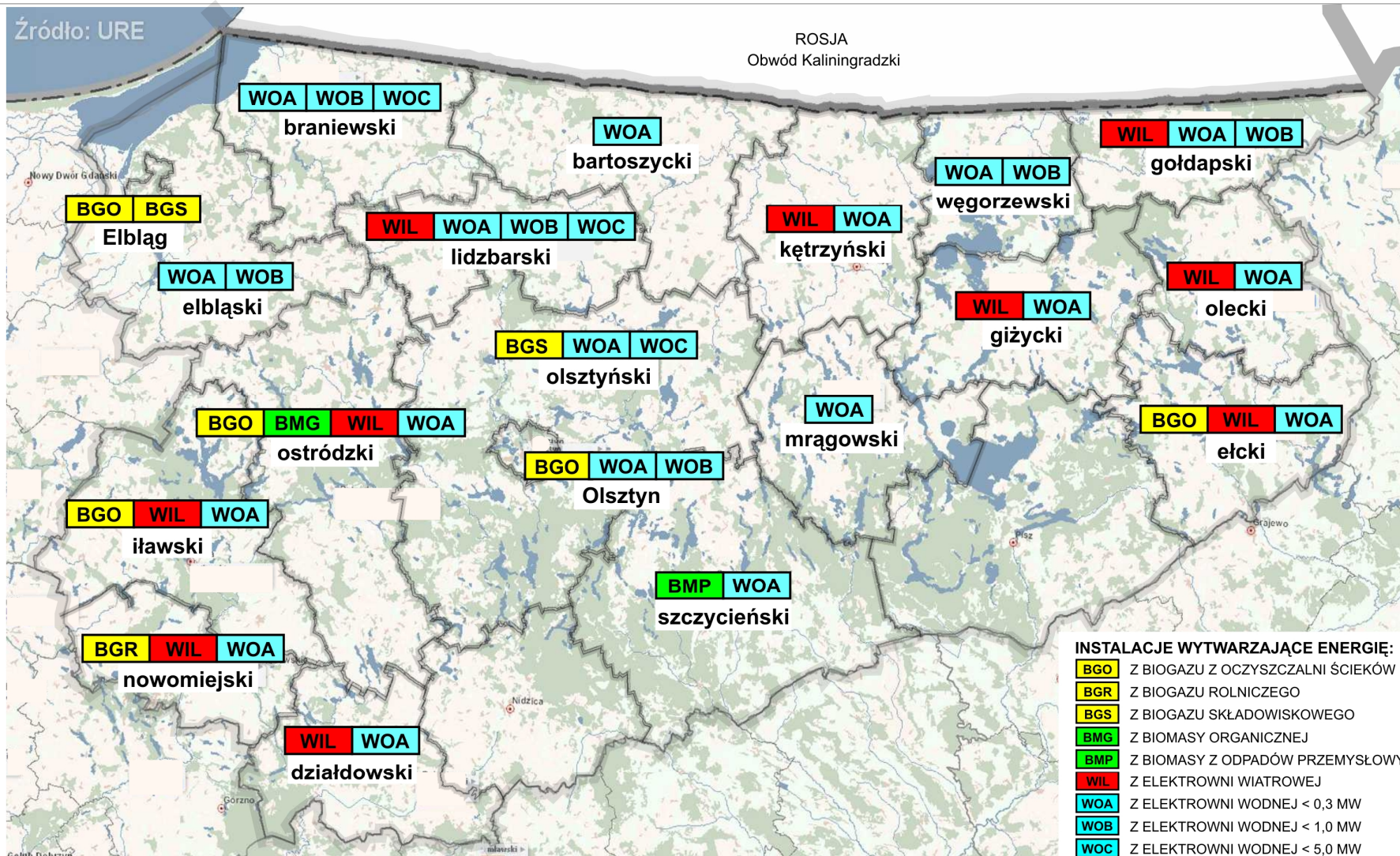
Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.

Mapa 7

Źródło: URE

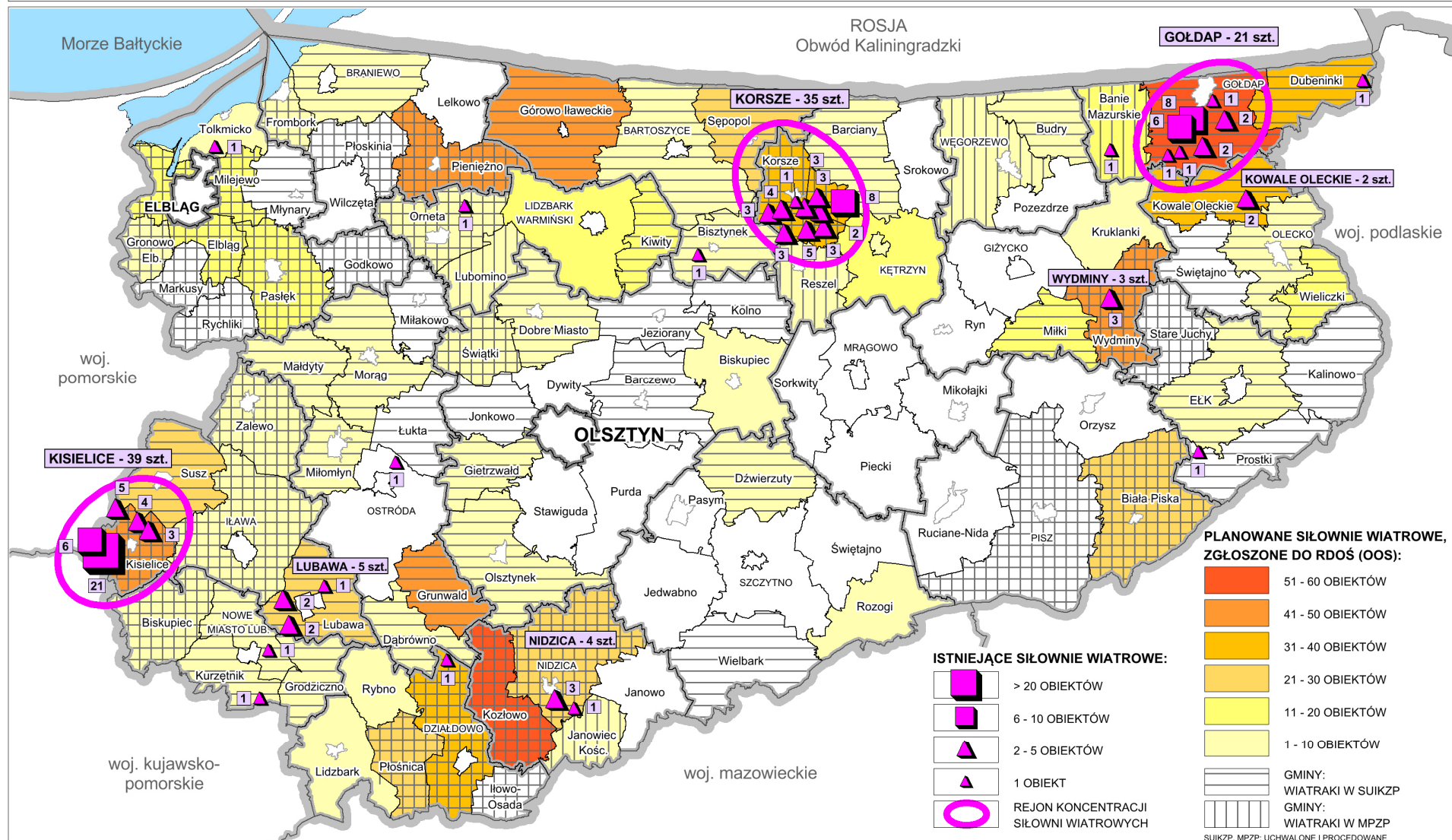
Źródło: Baza danych Urzędu Regulacji Energetyki, stan na dzień 31.03.2013 r.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

DUŻA ENERGETYKA WIATROWA.

Mapa 8

PLANOWANE SIŁOWNIE WIATROWE, ZGŁOSZONE DO RDOŚ (OOS):

- 51 - 60 OBIEKTÓW
- 41 - 50 OBIEKTÓW
- 31 - 40 OBIEKTÓW
- 21 - 30 OBIEKTÓW
- 11 - 20 OBIEKTÓW
- 1 - 10 OBIEKTÓW

ISTNIEJĄCE SIŁOWNIE WIATROWE:

- > 20 OBIEKTÓW
- 6 - 10 OBIEKTÓW
- 2 - 5 OBIEKTÓW
- 1 OBIEKT
- REJON KONCENTRACJI SIŁOWNI WIATROWYCH

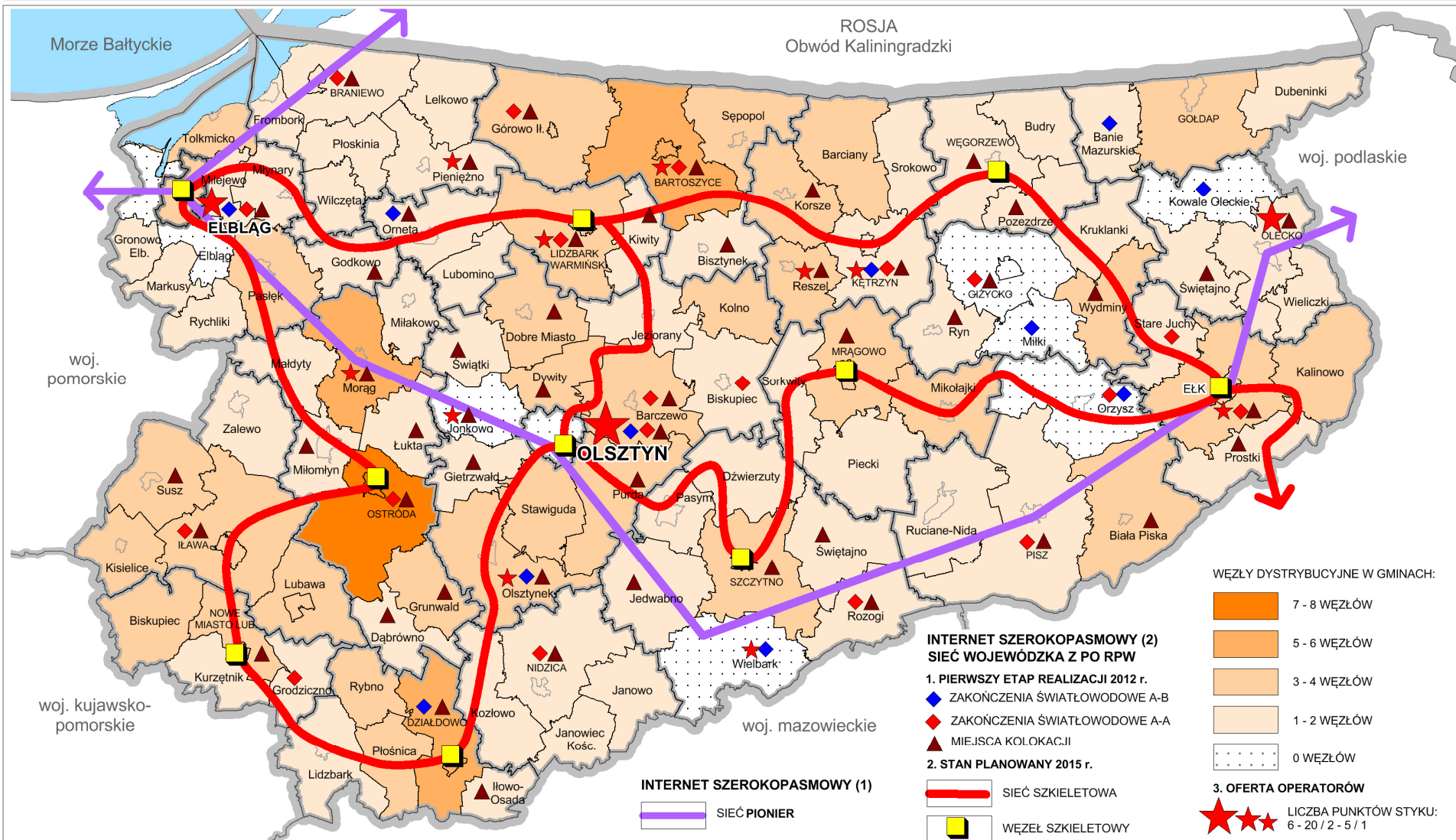
GMINY: WIATRANKI W SUIKZP
 GMINY: WIATRANKI W MPZP
SUIKZP, MPZP: UCHWAŁONE I PROCEDOWANE

Źródło: Opracowanie własne, stan na dzień 30.06.2013 r.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA: TELEKOMUNIKACJA.

Mapa 9

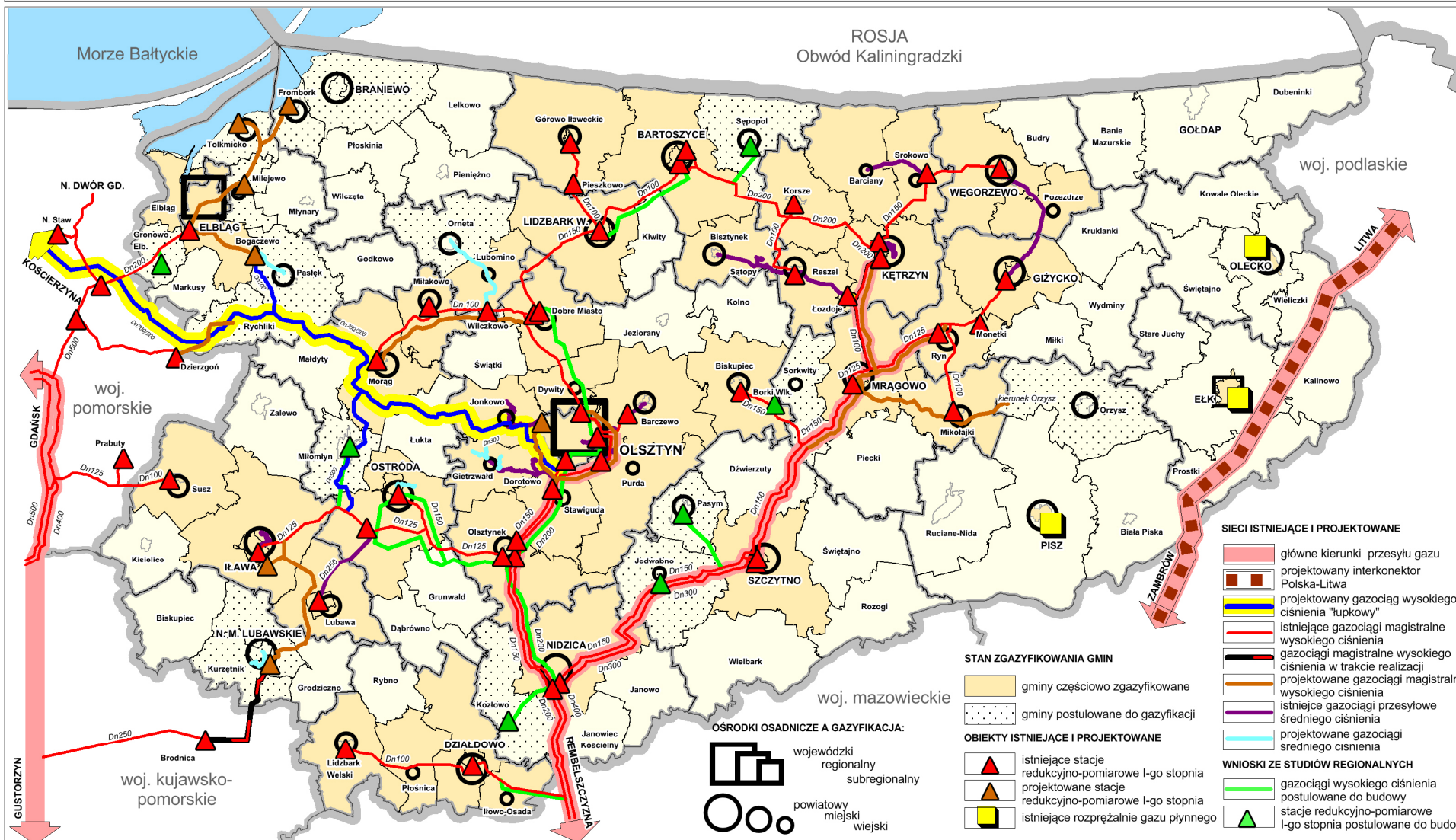
Źródło: UKE - Raport pokrycia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej istniejącą infrastrukturą telekomunikacyjną 2012 i 2013.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA: ZAOPATRZENIE W GAZ.

Mapa 10

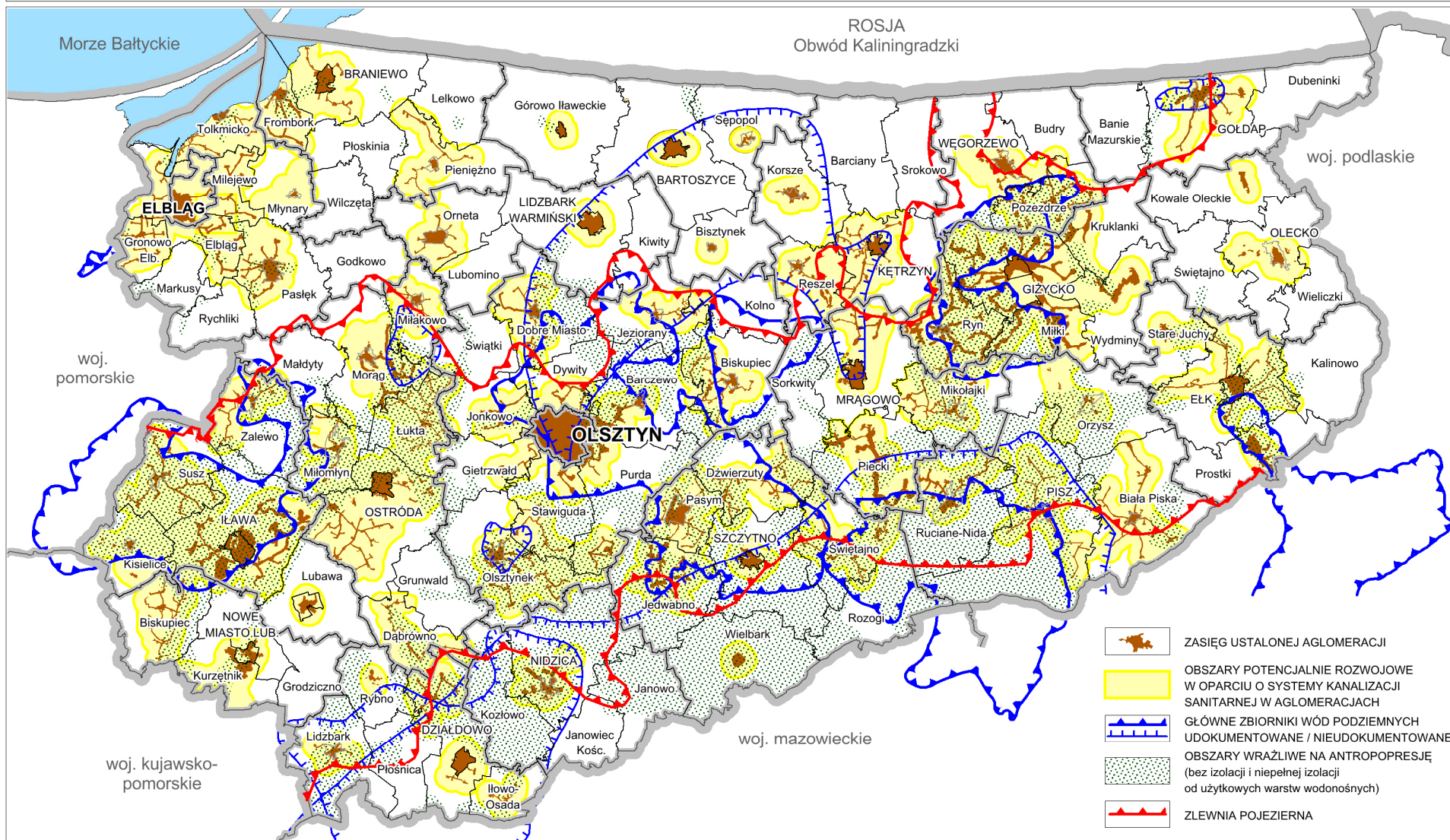

Źródło: Pomorska Spółka Gazownictwa, Mazowiecka Spółka Gazownictwa, PGNIG S.A., "Studium Gazyfikacji Województwa Warmińsko-Mazurskiego"

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA: AGLOMERACJE ("ŚCIEKOWE").

Mapa 11

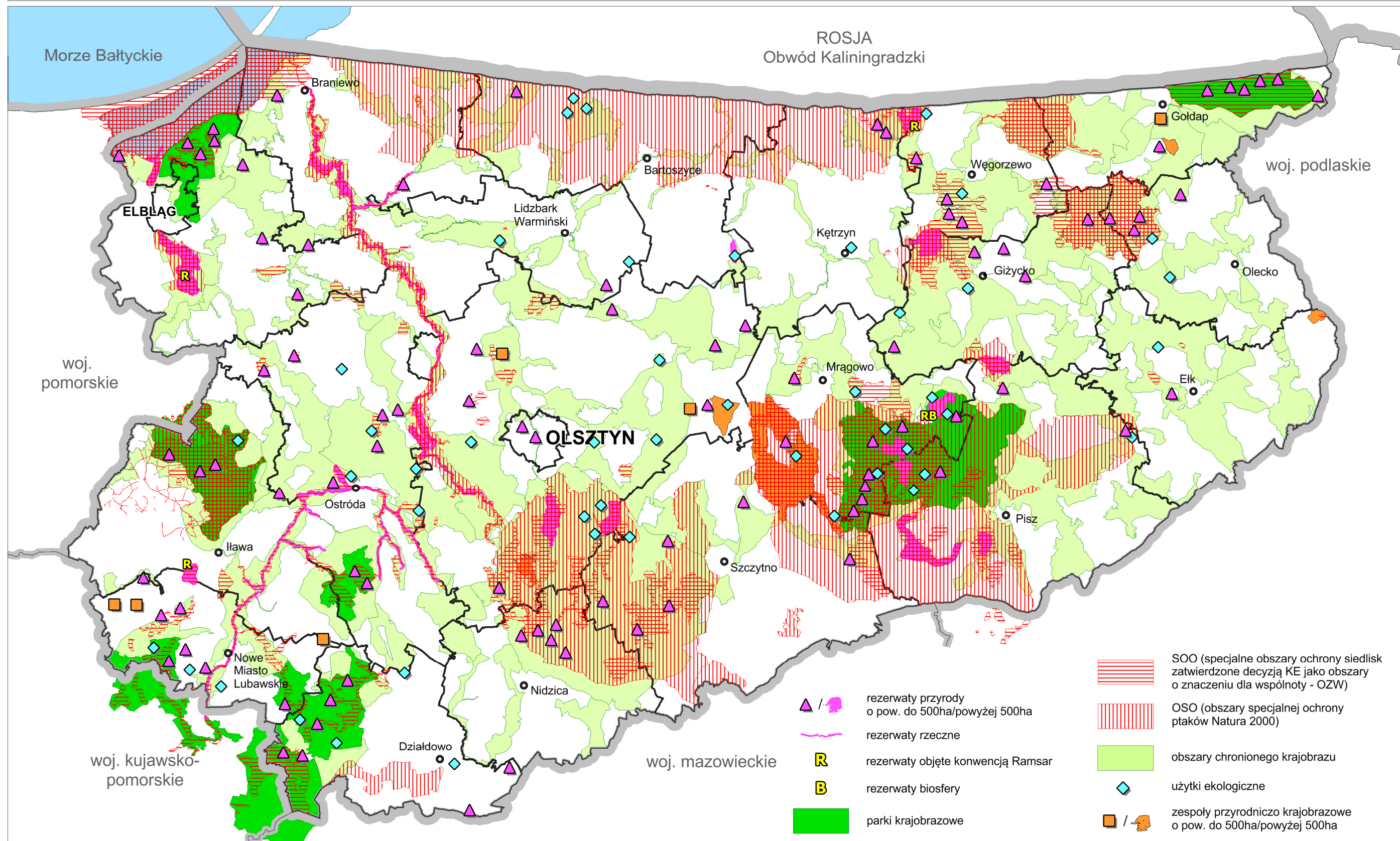
- ZASIĘG USTALONEJ AGLOMERACJI
- OBSZARY POTENCJALNIE ROZWOJOWE W OPARCIU O SYSTEMY KANALIZACJI SANITARNEJ W AGLOMERACJACH
- GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH UDOKUMENTOWANE / NIEUDOKUMENTOWANE
- OBSZARY WRAŻLIWE NA ANTROPOPRESJĘ (bez izolacji i niepełnej izolacji od użytkowych warstw wodonośnych)
- ZLEWNIA POJEZIERNA

Źródło: Dzienniki Urzędowe województwa warmińsko-mazurskiego, PIG PIB, mapa hydrogeologiczna Polski, opracowanie własne.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO
OBSZARY CENNE POD WZGLĘDEM PRZYRODNICZYM - REGIONALNY SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH

Mapa 12

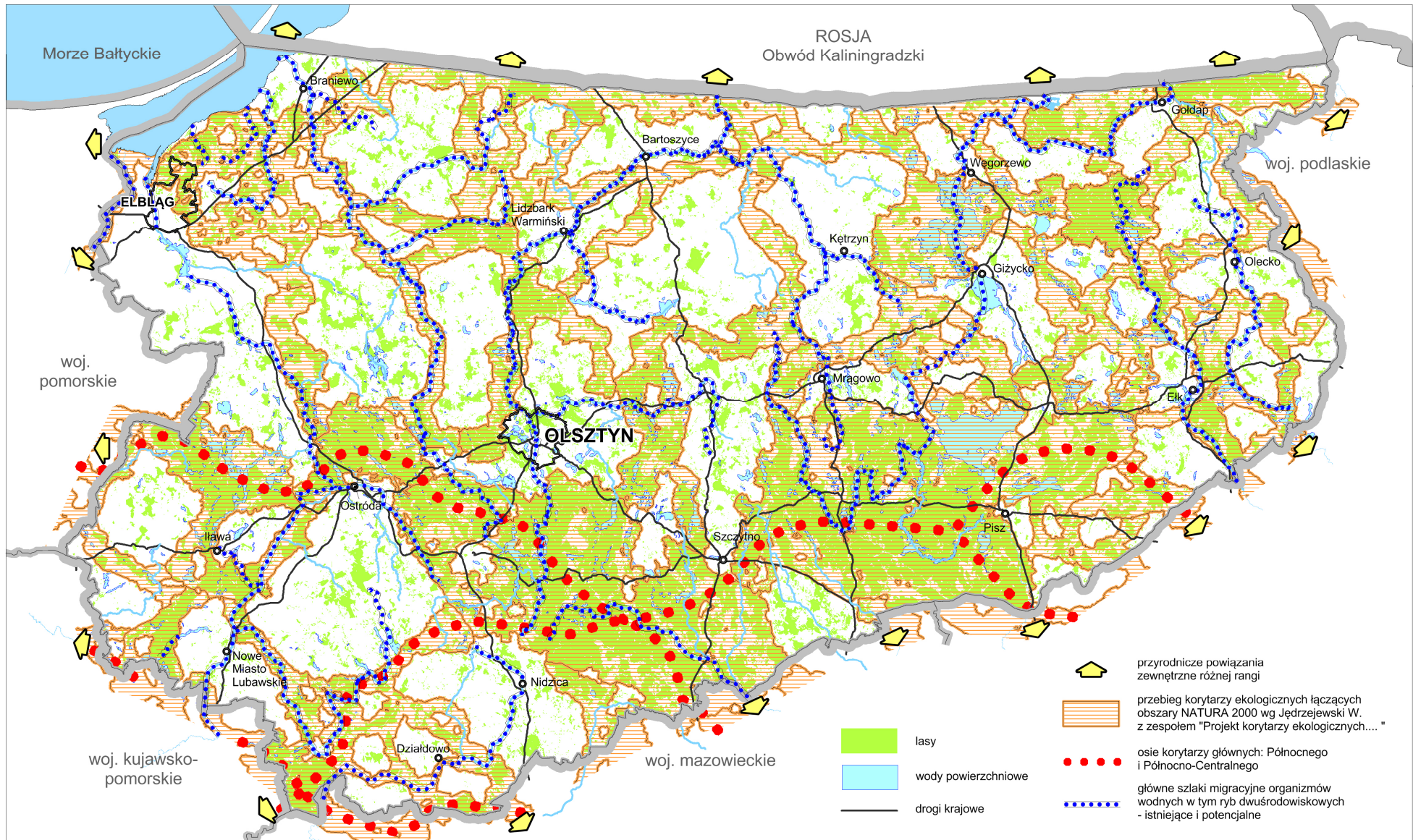
Źródło: Opracowano na podstawie danych z RDOŚ Olsztyn (stan na 31.03.2012 r.)

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO
OBSZARY CENNE POD WZGLĘDEM PRZYRODNICZYM - KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH

Mapa 13

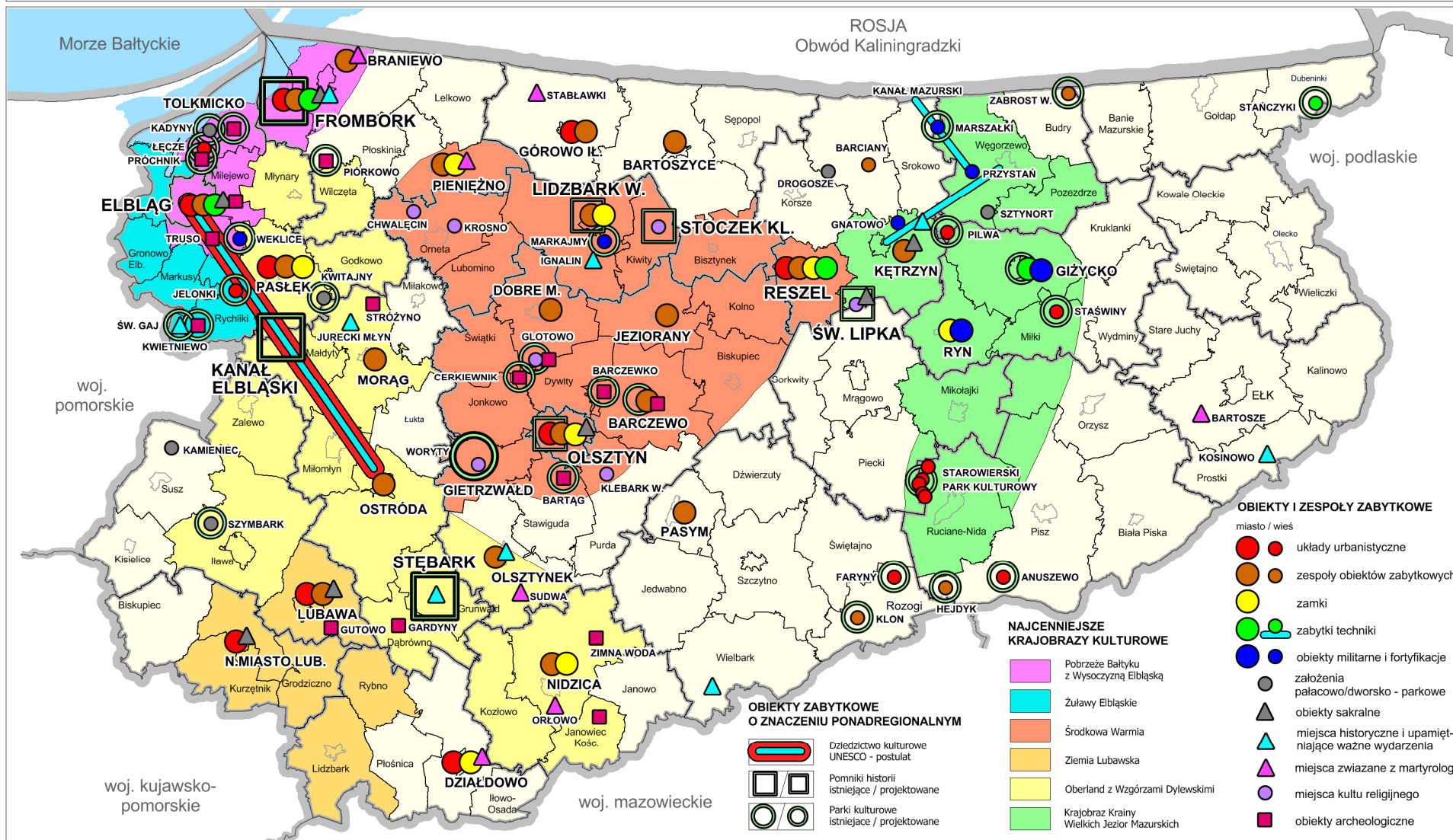
Źródło: Jędrzejewski W. z zespołem, Projekt Korytarzy Ekologicznych Łączących Europejską sieć Natura 2000 w Polsce, ZBS PAN Białowieża 2011 r.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

KRAJOBRAZ KULTUROWY, OBIEKTY ZABYTKOWE.

Mapa 14

Źródło: Opracowanie własne.

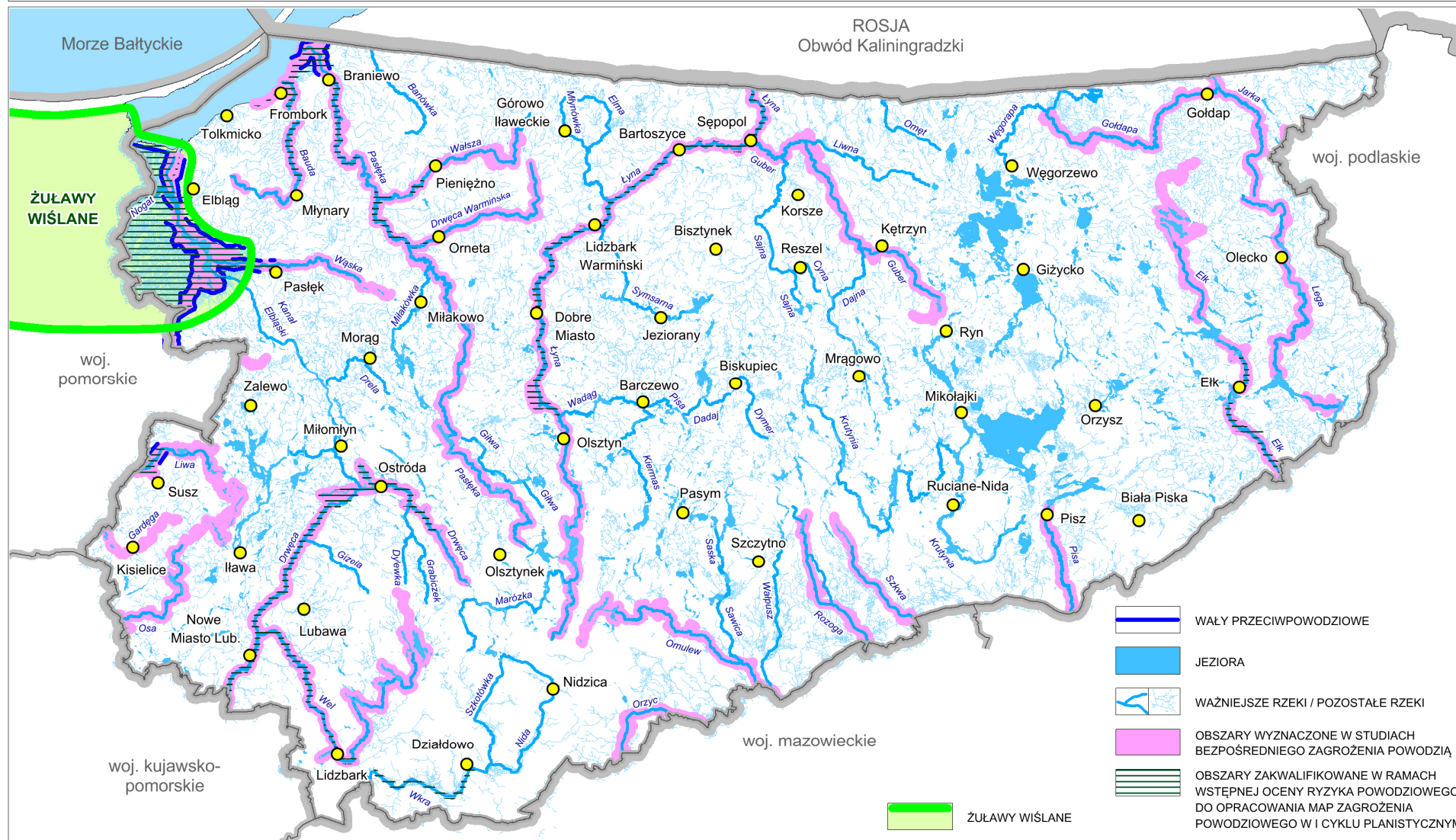
Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

ZAGROŻENIE POWODZIOWE, ŻUŁAWY.

Mapa 16

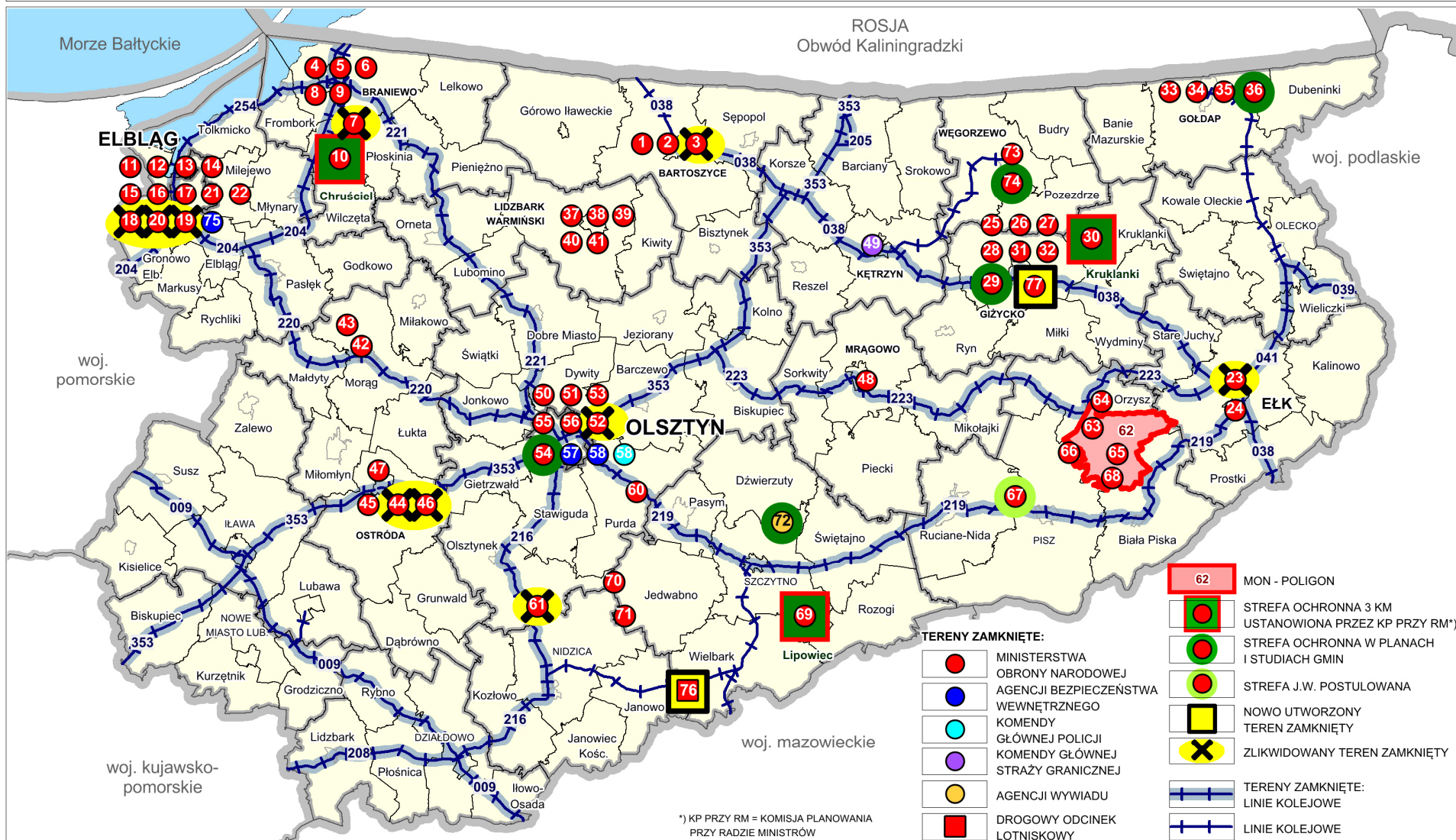
Źródło: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej Warszawa, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej Gdańsk. Mapa obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w woj. wamińsko-mazurskim (Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej).

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

TERENY ZAMKNIĘTE.

Mapa 17

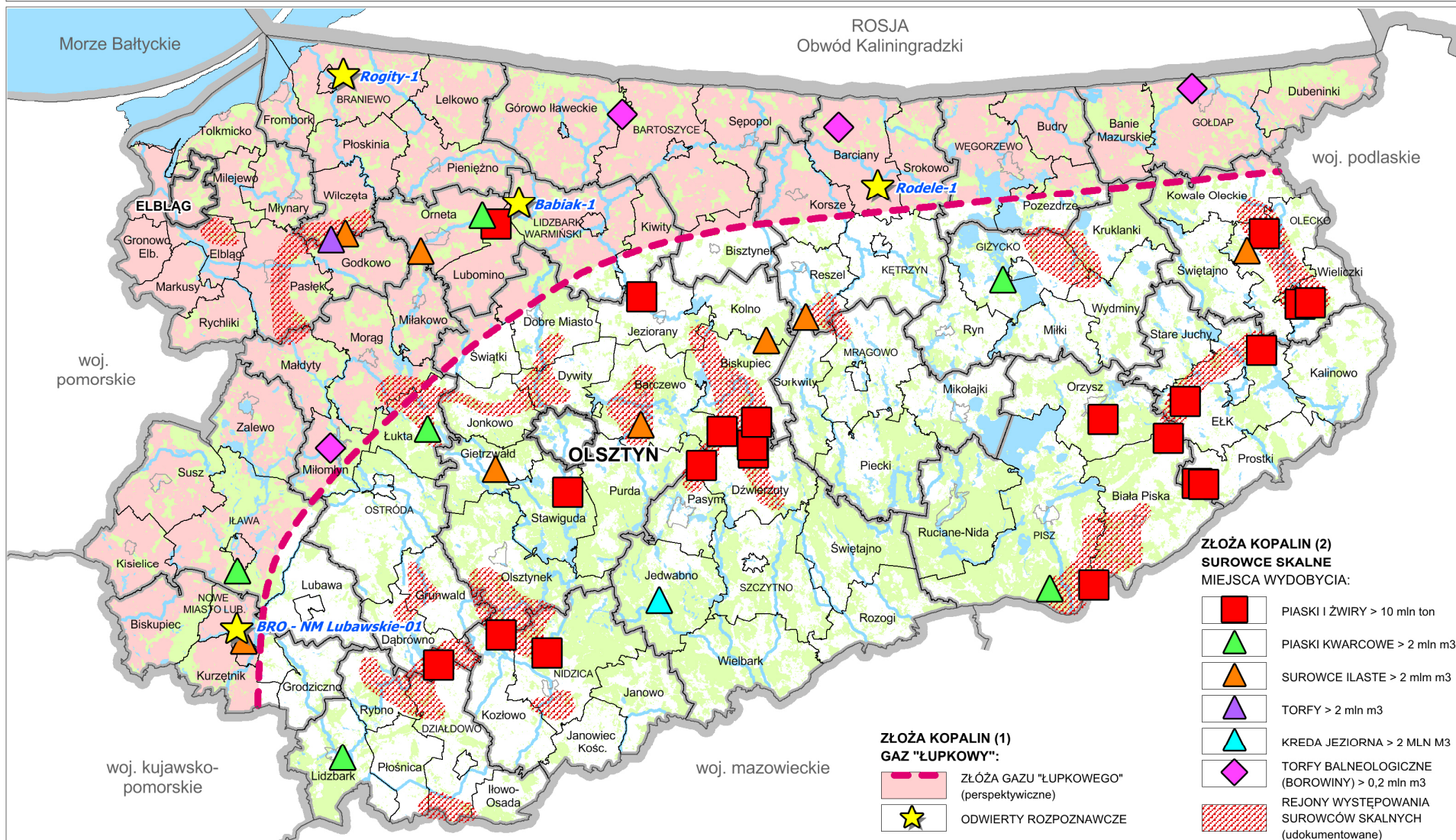
Źródło: Decyzje: MON, ABW, KGP, KGSG, MI.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.

OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

ZŁOŻA KOPALIN.

Mapa 18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych z Państwowego Instytutu Geologicznego PIB, Ministerstwa Środowiska.

Opracowanie: Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, rok 2014.